

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
HUKUK FAKÜLTESİ VE ANKARA
BAROSU İŞBİRLİĞİ İLE DÜZENLENEN
“5941 SAYILI ÇEK KANUNU”
PANELİ
26 Mart 2010**

**2010
ANKARA**

***Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Ankara
Barosu İşbirliği ile Düzenlenen
“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli***

Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Adına Sahibi

Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Doç. Dr. Mehmet ÖZDAMAR

Editörler

Doç. Dr. Mehmet ÖZDAMAR

Yrd. Doç. Dr. Hayrettin ÇAĞLAR

Arş. Gör. Esra ÇALIŞKAN

Arş. Gör. Burak DOĞAN

Yayın Kurulu

Doç. Dr. Mehmet ÖZDAMAR

Yrd. Doç. Dr. Hayrettin ÇAĞLAR

Arş. Gör. Esra ÇALIŞKAN

Arş. Gör. Burak DOĞAN

Yayın Yönetmeni

Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN

Kapak Tasarım ve Dizgi

Kemal ERDOĞAN

Basım Yeri : Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi

81. Sok. No: 9 Emek/ANKARA Tel: 0312 216 23 09

ISBN - 978-975-507-242-5

Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nce 26 Mart 2010 tarihinde düzenlenen
“5941 Sayılı Çek Kanunu” Panelinde sunulan bildirileri içermektedir.

Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Gazi Üniversitesi İ.İ.B.Fakültesi Kampüsü içi -Beşevler/ANKARA, TÜRKİYE

Tel: +90 312 216 20 00 web: <http://www.hukuk.gazi.edu.tr>

SUNUŞ

“Çek”, Türk Ticaret Kanununda bir ödeme aracı olarak kıymetli evrak niteliğinde düzenlenmiş olmakla beraber, ticari hayatta borç senedi ve çek niteliği bir arada kullanılmaya başlanmış ve yoğunluk kazanmıştır. Bilhassa tanzim tarihi olarak ileri bir tarihin yazılmasıyla yine ticari hayatta kanunla düzenlenmeyen “vadeli çek” kavramı doğmuştur. Çekin Kanunda öngörülmemiş bir şekilde kullanılmasıyla hem çek keşide edenlerin hem çek hamillerinin hem de ilgili bankaların sorunlarla karşı karşıya kalması sonucunu doğurmuştur. Kanun koyucu tarafından ticari hayatın ihtiyacını karşılamak üzere 03.04.1985 tarihli Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 3167 sayılı “Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun” hazırlanmıştır. Mezkur Kanun zaman içinde ortaya çıkan aksaklıklar dolayısıyla çeşitli değişikliklere uğramış olsa da yaklaşık yirmi beş yıl yürürlükte kalmış; ancak 20.12.2009 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5941 sayılı “Çek Kanunu”, ihtiyaçları karşılamadığı düşünülen 3167 sayılı Kanunu yürürlükten kaldırmıştır.

Yeni Çek Kanununda çeklerin düzenlenmesine, kullanılmasına, çek hamillerinin korunmasına, kayıt dışı ekonominin denetim altına alınmasına ilişkin düzenlemeler ve kanuna muhalefet hallerinde ortaya çıkacak yaptırımlar yer almıştır. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Ankara Barosu işbirliği ile tanzim edilen “5941 Sayılı Çek Kanunu Paneli”, 3167 sayılı Kanunun değiştirilmesine sebebiyet veren aksaklıkları masaya yatırmak ve yeni düzenlemeler ile ortaya çıkabilecek hukuki sorunları tespit etmek ve bunlar üzerinde değerlendirmeler yapmak amacı taşımaktadır. Bu vesileyle, yeni kanunun mimarları olan Prof. Dr. Sayın Ünal Tekinalp, Prof. Dr. Sayın İzzet Özgenç ve uygulama bakımından yapacakları kıymetli değerlendirmeler için Yargıtay 10. CD. Üyesi Sayın Ali Kınacı ve Yargıtay 19. HD. Üyesi Sayın Mahmut Bilgen mezkur panelde bir araya gelmiştir. Panelimizin Başkanlığını, Gazi Üniversitesi Rektörü ve Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku ABD. Öğretim Üyesi, aziz dostum Prof. Dr. Sayın Rıza Ayhan yürütmüştür.

Muhterem Panelistlerimiz ve Sayın Başkanımız yanında çok değerli Akademisyenler, Yargıtay Üyeleri, Hakim ve Savcılar, Avukatlar ve öğrencilerimiz de Panelistlerimize yönelttikleri sorular ve yaptıkları değerlendirmelerle bilimsel toplantımıza katkı sağlamıştır. Bu tür toplantıları şüphesiz konuşmacılar ve konuşmaları, konuşulan konu ile dinleyiciler anlamlı

kılar. Bundan dolayı sayın dinleyicilere de iştiraklerinden dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Gazi Üniversitesi Hukuk Fakóltesinin Kuruluşunun 15. yılı münasebetiyle hazırlanan “5941 Sayılı Çek Paneli” nin düzenlenmesinde emeği geçen fakóltemiz öğretim üyeleri ve araştırma görevlilerine de teşekkür ederek panelimizin ve bu sayede ortaya çıkan tartışmaların Türk hukuk doktrini ve uygulamasına bir ışıık tutmasını temenni ederim.

Prof. Dr. İhsan Erdoğan
Gazi Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dekanı

GAZİ ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ
“5941 SAYILI ÇEK KANUNU” PANELİ
İÇİNDEKİLER

SAYFA NO

Sunuş	
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN	111

“5941 SAYILI ÇEK KANUNU” PANELİ (2010)

Açılış Konuşması	
Ötörüm Bşk. Prof. Dr. Rıza AYHAN	3

Yeni Çek Kanunu	
Prof. Dr. Ünal TEKİNALP	7

5941 Sayılı Çek Kanunu ve Uygulamalar	
Y. 19. Hd. Üyesi Mahmut BİLGEN	13

5941 Sayılı Çek Kanunu’nda Düzenlenen	
Suçlar ve Koruma Tedbiri Gerektiren Fiiller	
Y. 10. Cd. Üyesi Ali KINACI	45

Yeni Çek Kanunu Üzerine Bir Değerlendirme	
Prof. Dr. İzzet ÖZGENÇ	69

Tartışmalar.....	79
------------------	----

EKLER

Çek Kanunu, Merkez Bankası 2010/10 Sayılı Tebliği,	
5941 Sayılı Çek Kanunu Gerekçesi ve	
Adalet Komisyonu Raporu.....	107

5941 Sayılı Çek Kanunu Gerekçesi ve Adalet Komisyonu Raporu.....	123
--	-----

BOŞ

“5941 SAYILI ÇEK KANUNU”

PANELİ

5941 Sayılı Çek Kanunu

PANELE HOŞGELDİNİZ

BOŞ

ARŞ. GÖR. BEGÜM İSPİR – Sayın Rektörüm, Sayın Yargıtay üyeleri, Ankara Barosunun Değerli Temsilcileri, Değerli Öğretim Üyeleri, Değerli Konuklar ve Sevgili Öğrenciler;

Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Ankara Barosu işbirliğiyle düzenlenen 5941 sayılı Çek Kanunu Paneline hoş geldiniz. 5941 sayılı Çek Kanunu 14 Aralık 2009 tarihinde TBMM tarafından kabul edilmiş ve Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Böylelikle 3167 sayılı kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Panelimizin amacı, 5941 sayılı Çek Kanununu kıymetli Hocalarımızın ve Yargıtay Üyelerimizin bilgilendirmeleri kapsamında yakından tanımak, doktrinde ve uygulamada ileri sürülen eleştirileri öğrenmek ve bu eleştirilere yanıt bulmaktır. Panelimizin oturum başkanlığını yapmak üzere Gazi Üniversitesi Rektörü ve Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sayın Rıza Ayhan'ı davet ediyorum. Buyurun sayın hocam.

BOŞ

AÇILIŞ KONUŞMASI

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Saygıdeğer Konuklar, Değerli Misafirler, Aziz Meslektaşlarım, Hanımefendiler, Beyefendiler; yeni çek kanunu ile ilgili Hukuk Fakültesi ve Ankara Barosu'nun işbirliği ile tertip edilen panele hoş geldiniz, safalar getirdiniz. Aslında ben bu kürsüye yabancı değilim. Bu kürsüye müteaddit defa çıktım, konuştum; ama burada oturmak benim için de istisnai hallerden birisi. İlk defa böyle bir vazife verdiler bize. Hepimizin malumu olduğu üzere Ankara'da toplam 184.000 üniversite öğrencisi vardır; bunun otuzdörtbini vakıf üniversitelerindedir, geri kalan yüzellibini dört devlet üniversitesi olan Ankara Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi öğrencisidir. Bu yüzellibin öğrencinin altmışyedibini Gazi Üniversitesinde olup Gazi Üniversitesinde eğitim öğrenim görürler. Bir başka ifadeyle Ankara'daki her üç üniversite öğrencisinden biri Gazi üniversitesinin öğrencisidir.

İçinde bulunduğumuz Gazi Üniversitesi Rektörlük Binası olarak kullanılan bu bina Gazi Üniversitesinin ilk binasıdır. Mustafa Kemal Atatürk'ün talimatıyla yapımına başlanan bu binanın temeli “Gazi Mustafa Kemal Paşa Muallim Mektebi” olarak atılmıştır ve Mimar Kemaleddin'in son eseridir. Ama tabi o zaman Ankara bu şekilde büyük bir Ankara değil; Bir Anadolu kasabası, Anadolu şehri ve bu binanın temeli atıldığında yapılmış olan son bina, bu Ankara Palace. Gençlik Parkı, Stadyum, Tandoğan, Beşevler yolu yok. O tarihlerde Opera da boş, Yenişehir yani Sıhhiye, Kızılay tarafları da boş. Gelmişler buraya binayı yapmışlar. Kendi kendimize bu binanın niye buraya yapıldığını düşünüyoruz. O tarihlerde Avrupa'da bile kampus fikri yokken Mustafa Kemal Atatürk'ün eğitim kampusu tesis ettirmek maksadıyla görevlendirdiği bir heyet bu binanın yapımına başlamış. Hemen bunun da göstergesi olmuş. 1934 yılında şu anda Gazi Üniversitesi'ne bağlı olarak faaliyet gösteren Sanat ve Tasarım Fakültesi kurulmuş. 1937 yılında hemen

Açılış Konuşması

yine ana kampus içinde bulunan Teknoloji Fakültemiz, Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu olarak kurulmuş.

Bu binanın mimarı Mimar Kemaleddin'dir. Cami, Türbe, konak, han, hamam, eğitim binaları gibi farklı türdeki yapıları Türk mimarisinin çizgileriyle değerlendiren, 1. Milli Mimarlık Döneminin önde gelen mimarlarından. Eserlerinden birisi de içinde bulunduğumuz Gazi Üniversitesi Rektörlük binasıdır. O dönemde yokluk ve yoksulluklar içinde eğitime verilen önem sebebiyle bu bina tesis edilmiştir. Gördüğünüz gibi başka binalarla mukayese edilemeyecek kadar büyük güzelliklere sahiptir, saray yavrusu gibi bir binadır. Bu bina doğrudan doğruya öğretmen yetiştirmek amacıyla yapıldığı için, Cumhuriyetin ilk dönemlerinde eğitime verilen önemi sergilemek bakımından fevkalade bir ehemmiyet arz etmektedir. Gazi Üniversitesi bu temel üzerine inşa edilmiştir. O dönemde 1926 yılında almış olduğu ilim meşalesini devam ettirmektedir. Bu güne kadar vazifemizi yerine getirdiğimize inanıyorum. 3800 öğretim elemanı, her birisi birbirinden değerli arkadaşlarımız, şehrin çeşitli yerlerinde eğitim öğretim faaliyetlerini yürütmektedir. Gazi Üniversitesine, Gazi Üniversitesinin bu tarihi mekânına hoş geldiniz, safalar getirdiniz. Ben bu kısa açıklamayı yaptıktan sonra asıl konumuz olan 5941 sayılı Çek Kanunu paneline geçmek istiyorum. Çok değerli konuşmacılarımız var. Prof. Dr. Ünal Tekinalp, Ünal Tekinalp Hocam, hepimizin Hocasıdır, benim de Hocamdır, Hocaların Hocasıdır. Sağ olsunlar bizi kırmadılar teşrif ettiler. Hocam şeref verdiniz hoş geldiniz, buyurun lütfen.

Prof. Dr. İzzet Özgenç, İzzet Bey genç ve istikbal vadeden, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi mensubu olmasından onur duyduğum bir arkadaşımız. İzzet Bey hoş geldiniz.

Çek Kanunu konuşulur da Yargıtay 19. Hukuk Dairesi olmaz mı? Yargıtay 19. Hukuk Dairesinden Mahmut Bilgen Bey bizi kırmadılar şeref verdiler hoş geldiniz.

Çek Kanunu söz konusu olunca mutlaka ceza hukuku yönü de olacaktır. Yargıtay 10. Ceza Dairesinden Ali Kınacı Bey. Buyurun Efendim.

Efendim çekle ilgili söyleyecek çok şey var. Aslında bizim 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunumuz mevcudiyetini devam ettiriyor. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 3. kitabı kıymetli evraka tahsis edilmiş. Kıymetli evrakta, kambiyo senetleri bahsinde dördüncü fasılda, çek düzenlenmiş ayrıca; fakat bunun haricinde bir 3167 sayılı Kanun "Çekle Ödemelerin

Düzenlenmesi ve Çek Hamilinin Korunması Hakkında Kanun” çıktı. O zaman da acaba ne düzenlendi diye epeyce bir merakımızı mucip olmuştu. Sonra kanunun amacını okuduk, çek hamillerinin korunmasını amaçladığını, çekle ödemelerin düzenlenmesini ele aldığını gördük. Daha sonra da 5941 sayılı kanun yürürlüğe girdi. Ama 6762 sayılı kanunda yer alan çekle ilgili düzenlemeler aynen devam ediyor. Acaba bu kanun ne getirdi? Çek kıymetli evraktır, kıymetli evrakta mündemiç olan hak, senetten ayrı olarak devir veya dermeyan edilemez, acaba bu özelliği mi değişti? Acaba çek poliçe gibi havaledir, üstelik de mevsuf bir havaledir, acaba onda mı bir değişiklik oldu? Hani çekte kabul yasağı vardı, görüldüğünde ödenecekti poliçeden farklı olarak, hamiline düzenlenme hakkı vardı, müracaat hakkının kullanılması ile ilgili muayyen şartlar vardı, müracaat hakkının kullanılması için mutlaka protesto keşide etmeye ihtiyaç yoktu, acaba ibraz süreleri mi değişti? Bunlarla ilgili olarak ne gibi değişiklikler olduğunu değerli konuşmacılarımız, değerli misafirlerimiz görüşlerini bildirecek. Biz öncelikle değerli konuklarımızın bu konudaki kanaatlerini alabilmek için kendilerine 20’şer dakika süre verelim, ondan sonra da soru cevap bölümüne geçelim diye düşündük. Öncelikle de 5941 sayılı kanun yürürlüğe girdikten sonra Yargıtay’da ne oldu, mahkemelerde ne oldu, ne değişti, bunları öğrenmek için de tatbikatla başlamayı düşündük. Bu açıdan da ilk sözü Yargıtay 19 Hukuk Dairesinden Mahmut Bilgen Bey’e vermeyi düşünüyorum. Buyurun efendim. Hocam konuşmadan konuşmacılar konuşma arzusunda bulunmadı. Buyurun Hocam.

Buyurunuz hoş geldiniz.

YENİ ÇEK KANUNU

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP – Sayın Rektör, Ankara Barosunun Sayın Yöneticileri, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesinin değerli Öğretim Üyeleri, değerli Meslektaşlarım ve Sayın Dinleyiciler:

Bu davetten dolayı büyük bir onur duyduğumu konuşmamın başında belirtmeliyim. Gazi Üniversitesi gibi güzide bir bilim yuvasının bu daveti benim kişiliğimi aşan bir iltifat oluşturur. Kendilerine çok teşekkür ediyorum. Ayrıca, böyle tarihi bir binada sizlere hitap etmek fırsatının verilmesi bana bahşedilmiş bir ayrıcalıktır. Onun için toplantıyı düzenleyenlere ve daveti yapanlara çok teşekkür ederim.

1. Değerli arkadaşlar, yeni Çek Kanunun genel olarak ana yapısını size anlatırken daha ziyade ceza hukuku dışındaki konularda durmaya gayret edeceğim; çünkü bunun uzmanları var burada, bu uzmanlardan Sayın Prof. Dr. İzzet ÖZGENÇ’le Çek Kanunu Tasarısını hazırlayan Komisyonda (“Komisyon”) birlikte çalıştık. Ceza hükümlerini oluşturulmasındaki katkısını, geçen büyük emeğini ve ceza hukuku alanındaki bilgisini yakından biliyorum.

2. Yargıtay’ımızın sayın üyeleri de bir taraftan ceza bir taraftan da hukuk açısından işin ayrıntısına gireceklerdir; ama ben önce Çek Kanununun amaçlarını, ana felsefesini ve 3167 sayılı kanundan ayrıldığı noktaları açıklamaya gayret edeceğim. Çek Kanunu yeni bir kanundur. Bu Kanunun bazı maddelerinin 3167 sayılı kanun ile benzerlikler o Kanunun devamı şeklinde nitelendirilmesine sebep olmamalıdır. Bu iki kanunun oturdukları temel tamamıyla değişiktir; amaçları ve felsefeleri farklıdır. Çek Kanununun yeni bir kanun olduğu kabul edilmezse yorumlarda hataya düşülebilir.

3. Tam bu noktada birbiriyle bağlantılı iki soru cevaplandırılarak “yeni kanun” görüşü aydınlatılabilir: Acaba Türk Ticaret Kanununda çek ayrıntılı bir şekilde düzenlenmişken ayrı bir çek kanununa ihtiyaç var mıdır? 3167 sayılı kanun ile her bakımdan olumsuz sonuçlar alındıktan ve acı bir hukukî serüven yaşadıktan ve bu kanundan pek memnun kalmadıktan sonra acaba böyle bir kanunda ısrar etmenin yararı olabilir mi?

4. Birinci soruyu şöyle cevaplayayım: Komisyon 3167 sayılı Kanunun yerine yeni bir kanunun getirilmesine gerek olup olmadığını tartışmıştır. Böyle bir kanuna gerek olmadığı konusunda güçlü bir akım mevcuttur. Bu akım adalet mensupları, yani yargıçlar ve savcılar arasında daha güçlüdür. Bu akımın temsilcileri 3167 sayılı Kanundan çok şikâyetçidirler. Bugün Türkiye’deki çek piyasası sağlıklı değildir. Bu piyasa üç önemli etken altında özelliklerini ve toplum güvenini tamamıyla kaybetmiş, yozlaşmıştır. Bu tahlil benim kişisel değerlendirmelerimi yansıtmaktadır. Çek piyasasının bozulmasının ve sağlığını kaybetmesinin birinci sebebi hiçbir ülkede bulunmayan “vadeli çek” dediğimiz, kemiren, üreyen, kaplayan asitli yosundur; tanımlanamayan fenomendir.

5. Vadeli çekle çok mücadele etmiş iki tasarıda mağlup olmuş ama bu defa az çok bu konuyu başarmış bir kimse olarak şunu söyleyeyim: Cenevre Yeknesak Kanununa üye ülkelerde, bu çek geçerlidir; bu ülkelerde bir vadeli çek piyasası yoktur. Vadeli çek ne demek? Bu da yanlış bir terimdir; çünkü çekte vade olmaz. Kastedilen ileri düzenleme tarihli, ileri keşide tarihli çekti. Ticaret Kanunumuzda ve Cenevre Yeknesak Kanununda ileri keşide tarihli çeki geçerli sayan bir hüküm var. Böyle bir çek, geçerlidir. Böyle bir çek bankaya ibraz edilirse karşılığı varsa ödenir. Türk Ticaret Kanunu bunu söylüyor ve burada duruyor. Cenevre Yeknesak Kanunu da bunu böyle söylüyor ve burada duruyor. Şunu cevaplamıyor: Keşide tarihinden önce bankaya ibraz edilen çek, ödenmezse ne olur? Bir, hukuki takip yapılabilir mi? İki, eğer

herhangi bir ülkede karşılıksız çek, ceza takibine konu olabiliyorsa üzerindeki keşide tarihinden önce ibraz edilmiş, ancak kısmen veya tamamen karşılıksız kalmışsa, bu çekin keşidecisi cezalandırılır mı? Ne Cenevre Yeknesak Kanunu ülkelerinin kanunu ne de TK bunu cevaplıyor.

6. Yukarıda belirttiğim gibi Türk Ticaret Kanunu, ileri düzenleme tarihli çek, düzenleme tarihinden önce ibraz edilir ve ödenmezse ne olur sorusunu cevaplamıyor, Şu bakımdan da TK soruyu bir hükümle cevaplamaya gerek duymuyor: Bu istisnai bir çektir; esasında nakit hareketlerini azaltmak için yaratılmış bir senet olan çekte çok istisnai olarak kredi aracı gibi kullanmak imkânı verilmiştir; üzerindeki keşide tarihinden önce ibraz edilir ve ödenmezse bu çek hiçbir takip konusu yapılamaz.

7. Türk doktrininde 3167 sayılı Kanundan evvel büyük çoğunluk, şarta bağlı münferit birkaç görüş hariç, soruyu şöyle cevaplamıştı: Keşide tarihinden önce çek, ibraz edilir, kısmen veya tamamen ödenmeyecek olursa bu çek icra takibine konu olamaz, üstündeki tarihe göre ibraz süresi beklenilir. Üzerindeki tarihe göre ibraz edildiğinde, karşılık varsa ödenir; yok ise o zaman icra takibine başlanır. 3167 sayılı Kanunun büyük hatası benim kanaatime göre, bu soruyu hiç kimsenin yapmadığı şekilde ve çekin hukukî niteliğine aykırı düşecek şekilde cevaplandırmış olmasıdır. 3167 sayılı Kanunun ilk metninde prensip şudur: Böyle bir çek icraya konulur, böyle bir çek 3167 sayılı Kanunun karşılıksız çekte ilişkin ceza hükümlerine tâbi olur. Niçin bu yapılmıştır? Çekte itibar kazandırmak için. Ama tam tersi olmuş, bütün özel hukuk vade üzerine kurulu olan hallerde vadeden önce hiçbir hukuk yoluna başvurmayla imkân bırakmaz iken, hatta poliçe de bir hüküm vadeden önce ödemeyi, ödeyenin riski altında yapılmış bir ödeme olarak kabul etmişken çek kalın bir zırh giyinmiştir.

8. İleri düzenleme tarihli çek bizim piyasamızdan, bonoyu kovmuştur. Poliçe zaten pek az kullanılan, daha çok akreditif işlemlerine yardımcı olan bir senettir; ancak çok kullanılan bir senet olan bono piyasadan çekilmiştir. Neden? Elde çek gibi güçlü bir senet var iken, kim başka bir senede iltifat edebilir. İleri düzenleme tarihli çek ile hamil keşideciyi her an sıkıştırabilecekken kim vadeli bir bonoyu almak ister? 14 yıl süreyle bu çek Türk piyasasını idare etmiştir. 3167 sayılı Kanunun sonlarına doğru ceza takibi ortadan kaldırılmış fakat hukuk takibi devam etmiştir. 4814 sayılı komisyonun başkan yardımcısı olarak çalıştım ve rahmetli Dönmezer'i ikna edip, hukuki takibin de yapılmaması konusunda bir hüküm getirilmesine onu ikna ettim, fakat Adalet Bakanlığı Tasarıyı Meclise sevk ederken bu hükmü çıkardı.

9. Çeki yozlaştıran ikinci sebep, Cenevre Yeknesak Kanununda bulunmayan, İsviçre’de mevcut olup, TK’ya İsviçre’den gelmiş olan, çekte caymaya ilişkin maddenin üçüncü fıkrasıdır. TK’nın 711. maddesinin 3. fıkrası diyor ki, çekin ibraz süresi içinde keşideci, çekin kendi elinden veya başkasının elinden rızası hilafına çıktığını bankaya beyan ederse çek ödenmez. Bütün Avrupa’nın yani Cenevre Birlik üyelerinin bu hükümden anladığı şudur: Çek, rızası dışında kendi elinden veya üçüncü kişinin elinden çıkmışsa, keşideci tüm sonuçları kendine ait olmak üzere bankayı çeki ödemekten menedebilir. Türkiye’de, özellikle İstanbul’da geliştirilen bir uygulamayla, keşidecinin men yazısı süresi belli olamayan bir ödeme yasağı olarak mütalaa edilmiştir. Geçen yıla geldiğimizde bu yolla durdurulan ve sonuçta ödenmeyen çek sayısı milyonlara varmıştır. Çekler ödenmez hale gelmiştir. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı komisyonu TK’nın 711. maddesinin 3. fıkrasını kaldırmıştır; fakat Tasarının kanunlaşması gecikince, bunalan piyasa Hükümeti baskı altında tutmuş ve hükümet, bir özel kanun maddesiyle, 3. fıkrayı ilga etmiştir.

10. Komisyonumuzun görüşü şudur: Böyle sağlıklı bir piyasa varken, Çek Kanunu gibi bir kanuna da ihtiyaç vardır. Piyasa düzeldikten sonra Çek Kanunu kaldırılabilir.

11. Çek Kanununun amacı, çeki, eski yatağına döndürmektir, ona gerçek anlamını vermektir. Çek, bir ödeme aracıdır, nakit hareketlerini azaltan bir senettir, işlevi de bu olmalıdır. Birinci amaç budur, ikinci amaç, çeke güven duyan bir piyasa yaratılmalıdır. Üçüncüsü, yeni Ceza Kanununun 5. maddesi, Ceza Kanununun genel hükümlerinin özel nitelikteki ceza kanunlarına veya cezai hükümleri içeren kanunlara uygulanacağını belirtmiştir. Bu hüküm karşısında 3167 sayılı Kanun uygulanamaz hale düşmüştür. Ceza sistemleri bakımından ve diğer hükümler bakımından 3167 sayılı Kanun TCK ile uyumsuzluk içindedir. Onun için amaçlardan biri de Ceza Kanunu ile özel bir ceza kanunu niteliği taşıyan bu Çek Kanunu arasında tam bağlantıyı, tam uygunluğu sağlayabilmektir. Kısaca, Türk Ceza Kanununda artık yer almayan nispi para cezalarını ortadan kaldırıp, gün esasına bağlı, adli para cezası sistemini buraya getirebilmek ve diğer noktalarda da uyumu sağlayabilmektir. Dördüncü amaç, Komisyonun önüne konulan son zamanlarda ülkemizde yoğunluk kazanan çekle yapılan yolsuzluktur. Sorun doğrudan doğruya Maliye Bakanlığı tarafından Komisyona getirilmiştir.

12. Olay şudur; uygulamada tüzel kişi tacirler, kendi işletmeleriyle ilgili ödemeleri çekle yapacakları zaman kendi çeklerini değil, kendileriyle yakından

ilişkili olan hatta olmayan, gerçek kişilerin çeklerini kullanmaktadırlar. Böylece mali izleme yönünden zinciri koparmakta, kayıt dışı işlemlere bir yenisini eklemiş bulunmaktadır. Tüzel kişi tacirlerin ödemeleri böylece zincirin ve kayıt sisteminin dışına çıkmaktadır. Mesela, bir tüzel kişi tacir pamuk alacak ve bir çek vermesi gerekiyor. Normal olan tüzel kişinin kendi çekini, şirket olarak kendi çekini vermesidir. Oysa tüzel kişi tacir muhasebecisinin bacanağının çekini veriyor. Böylece kayıt dışı ekonomide zincir tamamıyla kopuyor, işlemler zincirini takip edebilmek imkânı ortadan kalkıyor. Maliye Bakanlığı'nın ifadesiyle bize söylediğine göre bu iş, kesretle tüzel kişi tacirin bir gerçek kişinin çekini kullanması büyük bir yoğunlukla vuku buluyor. Amaçlardan biri de böyle ödemelere mani olabilmektir.

13. Bir diğer mesele de şudur; Maliye Bakanlığı, kayıt dışı ekonomiden hamiline senedi de sorumlu tutuyor. Hamiline çekin, piyasadaki işlem bağıni kopardığı görüşündedir. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı hazırlanırken çalışmanın sonuna doğru, Maliye Bakanlığı benimle bir görüşme yaptı ve hamiline çekin kaldırılmasını istedi. Bu öneri reddedilmiştir. Çok çabuk sınır aşan bir senet olan çekte bu kadar radikal bir değişikliğin bizi uluslar arası çekle ödeme sisteminden dışlayabileceğini söyledik. Maliye Bakanlığı'nın bazı mensupları beyaz (hamiline) ciroya da karşıdır. Komisyon hamiline çekin işlem zincirini koparması sakıncasına bir çare bulmak görevini de yüklenmiştir.

14. Soruna çare aranırken Komisyon kırmızı çizgileri de belirlemiştir: Birinci kırmızı çizgi: Çeke uymayan anormal bir çözüm getirilmemelidir. İkinci çizgi: Cenevre Birlik Kanunundan ortak hukukundan ayrılmamalı, dolayısıyla TK sistemi bozulmamalıdır. İşte arkadaşlar, bunlara cevap verirken Komisyon iki işlevsel vurgusu güçlü, ayırt edici karakteri öne çıkan çekin altını çizmiştir. Dikkat edin, çek tipi veya türü yaratılmıştır demiyorum, Çünkü söyleyeceğim çekler, kavramsal anlamda tür teşkil edecek çekler değildir, bunu özellikle belirtiyim. Ne demek iki çekin altı çizilmiştir? Şimdi size söyleyeceğim iki çek, Cenevre Birlik Kanununda bir milimetrelilik bir sapma yapmamıştır.

15. Bunlardan birincisi *tacir çekidir*. Çek Kanununda bu adda bir çek var. Çek Kanununun sistemi kısmen bu çek üzerine kurulu. Cenevre'de de tacir çeki diye bir çek yok ama çek kullanan piyasalar, tacir çeki diye bir çek kullanıyorlar. Kanunlarında bu adı taşıyan, “tacir çeki” denilen bir çek yok. Durumu şöyle açıklayayım: Gelişmiş ülkelerde gerçek kişiler, başka bir deyişle tacir olmayan kimseler bankaların bastırdıkları çek defterlerini kullanırlar. Tacirler, özellikle şirketler kendi bastırdıkları çeki, çek defterini

kullanırlar. Meselâ, Shell, VW, CNN, BMW, Nestle, kendi çeklerini bastırır ve kullanırlar. Bu çeklere güven çok güçlüdür. Diyelim ki Mercedes’in çekini almışsanız, bu çek para gibidir. Sadece Mercedes’in veya Shell’in değil, tüzel kişi tacirin çekinin itibarı fazladır. Bu çekler, psikolojik bir etki ile güven verir. Tacir olmayan kişilerin çekleri yanında tacir çekinin psikolojik bir gücü vardır. Komisyona hâkim olan düşünce şudur: tacir çeki adını taşıyan bir çek yapalım, bu çek diğer çekten hiç farklı olmasın, alan kimse bilsin ki bu keşidecisi tacir olan bir çekti. Çünkü tacir kimsenin mali gücü hakkında, tacir olmayan kimselere nazaran daha fazla güven vardır. Tacire mali yönden tanıma eğilimi yaygındır. Biliniyor ki, tacir dediğimiz kimse iflasa tabidir, çok ağır bir sorumluluk altındadır, defter tutar. Biliyoruz ki ona özel olarak uygulanan, ağırlaştırılmış hükümler var. Bu çek kavramsal manada olmasa bile bilinçaltında sistemimize girmiştir. Tacir çekine piyasanın düzelmesi bakımından bir yatırım yapılmıştır.

16. İkincisi *hamiline çekti*. Sistemimizde hamiline çek var; bu ad ile anılıyor. Fakat hamiline çekte bir vurgu yok. Komisyon hamiline çeki, Cenevre Birlik Kanunundan ayırmadan iki noktada güçlendirmiştir. Bir, hamiline çek ayrı ebatla ve renkte basılacaktır. Zaten Merkez Bankası’nın tebliğinde kırmızı renge basılacaktır diyor, yani alacağınız zaman bu çek hamiline çekti diyeceksiniz. İnceleme yaparken de Maliye kırmızı çekleri ayıracak, bu bir. İkincisi, hamiline çekin ayrı çek hesabı olacak. Böylelikle bu çekleri takip edebilmek imkânı doğacaktır. Dikkat edin burada hiçbir şekilde bir hüküm farklılığı yoktur. Farklı bir hüküm uygulama durumu yoktur. Sadece Maliye’nin isteklerine uygun olarak bu çekin kolay ayırt edilebilmesine imkân sağlanmıştır.

Teşekkür Ediyorum.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN- Değerli Hocama ben çok teşekkür ediyorum. Hocam vallahi o kadar tatlı anlatıyordunuz ki hiç kesmeyi düşünmedim. Efendim Yargıtay 19. Hukuk Dairesi değerli üyesi Mahmut BİLGİN Beyefendi bize değerli tebliğlerini sunacaklar, Buyurun Hocam.

5941 SAYILI ÇEK KANUNU VE UYGULAMALAR

Y. 19. HD. ÜYESİ MAHMUT BİLGİN - Teşekkür ediyorum, Değerli Rektörüm, Gazi Hukuk Fakültesi'nin Değerli Hocaları, Değerli Daire Başkanlarım, Ankara Barosu'nun değerli üyeleri, Değerli Katılımcılar;

Sözlerime başlamadan önce hepinize saygılar sunuyorum. Şimdi yeni Çek Kanununda uygulamalar dedik, yeni çek kanunu çıktı şu anda kucağımızda bir bebek gibi duruyor. Burada onu sağlıklı olarak büyütmek için ne yapabiliriz, hangi konuda tereddütlerimiz var onları dile getireceğiz. Yeni Çek Kanunu hakkında henüz Yargıtay da oluşmuş bir uygulama mevcut değildir. Ancak bazı hükümler paralellik arz etmektedir.

ÇALIŞMA PLANI

I. BANKALARIN KARŞILIKSIZ ÇIKAN ÇEK YAPRAKLARINDAN SORUMLULUKLARI

A. ÇEK HESABININ KAPATILMASINDA BANKANIN SORUMLULUĞU

B. BANKANIN ÖDEMEYİ GECİKTİRMESİNİN YAPTIRIMI

1. GECİKME CEZASI

2. HAPİS CEZASI

C. BANKANIN ÖDEMEKLE YÜKÜMLÜ TUTULDUĞU MİKTARI ÖDEME ŞARTLARI

D. KARŞILIKSIZDIR İŞLEMİNİN YAPILMASI

E. HAMİLİN BANKANIN ÖDEMEKLE YÜKÜMLÜ OLDUĞU MİKTARI TAKİP VEYA DAVA YOLUYLA İSTEMESİ

1. ÇEK HAMİLİNİN İCRA TAKİBİ YAPMASI - İTİRAZIN İPTALİ DAVASI AÇMASI

2. ÇEK HAMİLİNİN DAVA AÇMASI

II. İLERİ TARİHLİ ÇEK

A. KISMİ KARŞILIĞIN KABUL EDİLMEMESİ

B. KISMİ KARŞILIĞIN KABUL EDİLMESİ

C. HAMİLİN BANKANIN ÖDEMEKLE YÜKÜMLÜ OLDUĞU MİKTARI ÖDEMESİNİ İSTEMESİ

III. ÇEKLERDE FAİZ

IV. BANKANIN ÖDEMEKLE YÜKÜMLÜ BULUNDUĞU PARANIN TABİ OLDUĞU ZAMANAŞIMI SÜRESİ

V. ÇEKİN GEÇERLİLİK KOŞULLARI VE ÇEKLERDE VERGİ KİMLİK NUMARASI

VI. ÇEKİN GERÇEK KİŞİNİN TEMSİLCİSİ VEYA VEKİLİ TARAFINDAN İMZALANMASI

VII. ESKİ ÇEK DEFTERLERİNİN DURUMU VE KANUNDAKİ YENİ ÇEKLER

A. ESKİ ÇEKLERİN DURUMU

B. KANUNDAKİ YENİ ÇEK TÜRLERİ

1. TACİR - TACİR OLMAYAN ÇEKİ

2. HAMİLİNE YAZILI ÇEKLER

VIII. BANKANIN RİZİKONDAN ÖTÜRÜ VERDİĞİ ÇEK YAPRAKLARI
BEDELİNİN DEPO EDİLMESİNİ İSTEMESİ

IX. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

A. GÖREVLİ MAHKEME

B. YETKİLİ MAHKEME

X. GENEL HÜKÜMLERE GÖRE ÇEK VEREN MUHATAP BANKA
ALEYHİNE AÇILAN DAVALARA İLİŞKİN BAZI YARGITAY
KARARLARI

**I. BANKALARIN KARŞILIKSIZ ÇIKAN ÇEK YAPRAKLARINDAN
SORUMLULUKLARI**

Kambiyo senedi olan çek nitelikli bir havale olup, ödeme aracıdır. Nama, emre ya da hamile olarak düzenlenebilir. Ancak, kanunen emre yazılı senet olarak kabul edilir. (TTK. 700). Çekte açıkça emre yazılı olduğu yazılmasa da ciro edilebilir; çeki nama yazmak için poliçede olduğu gibi “emre değildir” veya benzer bir ifade kullanmak gerekir (TTK. 697)¹.

5941 sayılı yeni Çek Kanunun amacı 1. maddede: “Çek defterlerinin içeriklerine, çek düzenlenmesine, kullanımına, çek hamillerinin korunmalarına ve **kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunmaya** ilişkin esaslar ile çekin karşılıksız çıkması ve belirlenen diğer yükümlülüklerle aykırılık hâllerinde ilgililer hakkında uygulanacak yaptırımları belirlemek” olarak açıklanmıştır. Ayrıca kanunun 3/8 ve geçici 1/5. maddesinde de 31. 12. 2011 tarihine kadar vadeli çeki cevaz verilerek ödeme aracı olarak verilebilen çekin kredi amaçlı olarak da verilebileceği kabul edilmiştir.

Yeni Çek Kanunu 3167 sayılı yasada olduğu gibi karşılıksız çek keşide etmeyi suç olarak kabul etmiş² ve ayrıca 3/3. maddesinde de 3167 sayılı

* Yargıtay 19. HD. Üyesi

¹ **Poroy, Reha /Tekinalp, Ünal:** Kıymetli Evrak Hukuku, 17. Bası, s. 262 .

² Çek kanununda karşılıksız çek suçunun yaptırımı karşılıksız kalan miktardan az olmamak üzere, 1500 güne kadar adli para cezası (m. 5/1), bu ceza ödenmediği takdirde (3167 sayılı kanunda olduğu gibi) hapis cezası öngörülmüştür(m. 6/3). Mahkeme adli para cezasını yanı

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

yasanın 4814 sayılı yasa ile değişik 10. maddesinde olduğu gibi bankalara, karşılıksız çıkan her bir çek yaprağı için belli bir miktarı ödeme yükümlülüğü getirmiştir³. Bu miktarın Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan fiyat endekslerindeki yıllık değişimler göz önünde tutularak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından her yıl Ocak ayında belirlenip Resmi Gazete’de yayımlanan orana göre artırılacağı da kabul edilmiştir⁴. Hesap sözleşmesinin tarafları yaptıkları sözleşmede bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu bu miktarı kaldıran veya azaltan hüküm koyamazlar. Ancak, bu miktarı artıran hüküm koyabilirler.

sıra daha önce (c. savcısı tarafından talep üzerine mahkemece bir karar verilmemişse) ayrıca güvenlik tedbiri olarak da çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına da hükmeder (m. 5/4). Avrupa Birliğine üye ülkelerde karşılıksız çek çekme suçuna hürriyeti bağlayıcı ceza verilmemektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, IV nolu protokolü ile Anayasanın 38/8. maddesi hükümleri değerlendirildiğinde sözleşmeden doğan yükümlülüğün yerine getirilmemesinden dolayı hürriyeti bağlayıcı ceza verilemez ilişkisinden karşılıksız çek keşide etmek suçundan hürriyeti bağlayıcı ceza verilmesi doğru değildir. Ancak bu sorun Türk hukukunda çözümlenmiş ve bu hususun sözleşmeden kaynaklanan özel hukuka ilişkin bir borç olmadığı belirlenmiştir (**Donay, Süheyl:** Yeni Çek Kanunu Hakkında Görüşler, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Sy. 67-68, s. 174).

5941 sayılı yasada madde gerekçesinde : “ . . . kişinin elinde olmayan sebeplerle ortaya çıkan zorunluluk hali dolayısıyla,örneğin doğal afet, savaş, kaza geçirmesi gibi sebeple çekin karşılığını ilgili hesapta zamanında bulunduramamış olması halinde, ceza sorumluluğu olmaya-caktır” şeklinde gerekçe getirilmiştir.

Donay; gerekçede taksirden söz edilmişse de, 5. maddede eylemin taksirle işlenebileceğinden bahsedilmediğini, suçun zorunluluk hallerini taksir olarak değil, kusuru ortadan kaldıran neden olabileceğini, bu bakımdan bu suçlarda kasıt aramak gerektiğini belirtmektedir (Donay. s. 186).

Birden fazla çek yaprağının karşılıksız çıkması halinde her çek yaprağı için lehtarı aynı kişi olsa bile ayrı ceza verilecektir. Burada zincirleme suça ilişkin TCK. nun 43/1. maddesi uygulanmayacak gerçek içtima hükümleri uygulanmak gerekir (5. madde gerekçesi).

Suçun faili gerçek kişi olup (m. 5/2), tüzel kişilerde ise, tüzel kişinin mali işlerini yönetmekle görevli yönetim kurulu üyesi, böyle bir belirleme yapılmamışsa, yönetim kurulunu oluşturan kişi veya kişiler sorumludur (Donay. s. 189).

Çek hesabı açtırırken yanlış adres bildirilmiş veya adres sonradan değiştirilmesine rağmen yeni adres bankaya bildirilmemişse bildirilmiş adrese yapılan tebligat geçerli olacaktır (m. 5/5).

Karşılıksız çek keşide etme suçu takibi şikayete bağlı bir suçtur. Kanunun 6. maddesine göre soruşturmanın her aşamasında ve karar kesinleştikten sonra etkin pişmanlık veya şikayetten feragat halinde; hazırlık aşamasında kovuşturmaya yer olmadığına, kovuşturma aşamasında mahkemece davanın düşmesine, mahkumiyet kararının kesinleşmesinden sonra mahkemesi tarafından hükmün bütün sonuçları ile ortadan kaldırılmasına karar verilebilir (m. 6). Şikayetçinin şikayetinden hükmün kesinleşmesinden sonra feragat etmesi TCK. nun73/4 maddesine bir istisnadır (6. madde gerekçesi).

³ Bu miktar 3167 sayılı Yasaya göre 2009 yılı için 470TL iken Yeni Yasada 600 TL olarak kabul edilmiştir.

⁴ Benzer hüküm 3167 sayılı yasanın 10. maddesinde de bulunmaktaydı.

Yeni yasa, bankanın ödeyeceği miktarın ödeme şeklini de değiştirmiştir. Örneğin; 1200 liralık çeke karşılık bankada 700 lira karşılık bulunuyorsa banka karşılıksız kalan 500 lirayı; 600 lira karşılık bulunuyorsa 600 lirayı, hiç karşılığının bulunmaması halinde 600 lirayı ödeyecektir.

Hamilin ibraz anında kısmi ödemeyi kabul etmemesi halinde çek bedelini hamile ödeyen cirantanın bankadan bu bedeli isteyebilmesi gerektiği de kabul edilmektedir⁵.

A. ÇEK HESABININ KAPATILMASINDA BANKANIN SORUMLULUĞU

Çek Kanununun 2/10. maddesinde: “Çek hesabı, ancak sahibinin veya yasal temsilcisinin yazılı talebi ya da mevduat veya katılım fonu zamanaşımı süresinin dolması üzerine kapatılabilir. Çek hesabı kapatıldıktan sonra, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibraz edilen çekler karşılıksızdır işlemine tabi tutulur.” düzenlemesi bulunmaktadır.

Çek hesabı kapatıldıktan, bankaya ibraz edilen ve karşılıksızdır şerhi verilen çekten ötürü banka ile muhatap arasındaki çek anlaşması ve buna dayanarak açılan çek hesabı bulunmadığından Çek Kanununun 2/2-3. fıkralarına göre bankanın kanunen ödemekle yükümlü bulunduğu bir miktarın söz konusu olmayacağı ileri sürülmüştür⁶. Ancak hesabın kapatılmasının bankayı “çek hamiline kanunen yapması gereken ödemedi” kurtarmaması gerektir.

Banka, bu konudaki rizikosunu hesap açılırken alacağı teminat veya hesap kapatılırken sözleşme hükümleri elverişli ise, bu miktarın depo edilmesini isteyerek önleyebilir.

B. BANKANIN ÖDEMEYİ GECİKTİRMESİNİN YAPTIRIMI

Bankanın yapması gereken ödemeyi geciktirmesi halinde yeni Yasa; gecikme zammı ödenmesi ve banka görevlisine ceza verilmesi gibi bazı yaptırımlar getirmiştir.

1. GECİKME CEZASI

Yeni yasada bankanın meşru bir neden olmaksızın; hesapta çekin karşılığının olmasına rağmen bu miktarı veya kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı hamile ödemekte geciktirmesi halinde, çek hamiline her gün

⁵ Kahyaoglu, Emin, Cem: 5941 Sayılı Çek Kanunu İle İlgili Bazı Tespitler, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi Sy. 67-68, s. 147-148.

⁶ Pulaşlı, Hasan: Yeni Çek Hukuku, Adalet/2010, Sy. 15.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

için % 003(**binde üç**) **gecikme** cezası ödemesi gerektiğini kabul etmiştir. Bu halde ayrıca, 3095 sayılı yasaya göre gecikme faizi istenemeyeceğini hüküm altına almıştır (m. 3/7).

Kanun bu halde ayrıca gecikme faizi istenemeyeceğini belirttiğinden buradaki gecikme cezasının gecikme faizi yerine kabul edildiği söylenebilir. Bu halde hamilin, bankaca ödenen gecikme cezasının, uğradığı zararı karşılamadığını ileri sürerek genel hükümlere göre tazminat isteme hakkının bulunduğu da kuşkusuzdur.

2. HAPİS CEZASI

Yeni yasada; karşılığı tahsil edilmek üzere bankaya ibraz edilen çekin karşılığının hesapta mevcut olmasına rağmen, hamile ödemede bulunmayan ya da bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı hamile ödemeyen banka görevlisinin, şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmasını da kabul edilmiştir (m. 7/5)

C. BANKANIN ÖDEMEKLE YÜKÜMLÜ TUTULDUĞU MİKTARI ÖDEME ŞARTLARI

Yasada öngörülen 600 liraya kadar olan kanuni ödemenin bankadan istenebilmesi için çekin;

1. Unsurlarının tamam olması,
2. Süresi içinde bankaya ibraz edilmesi,
3. Çek bedelinin ödenmemesini gerektirecek haciz, tedbir, rehin gibi bir engelin, çekin sıhhatine ilişkin bir eksiklik, tahrifat, sahteciliğin bulunmaması gerekir.

• Y.19. HD. bir kararında:

TTK. nun 713 ve 727. maddeleri uyarınca bankanın çekteki keşideci imzasını kontrol etme yükümlülüğü bulunmakta olup, çekin sıhhati bakımından mahkemece çekteki imzanın keşideciye ait olup olmadığı hususunda araştırma ve inceleme yapılarak bankanın sorumluluğu yönünden uygun sonuç dairesinde bir karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir (Y19HD. 12. 11. 2009, 2009/1307, 2009/10510).

• Y. 11. HD. bir kararında:

Keşidecinin ödemededen men talimatı (TTK. 711/son)⁷ nedeniyle bankanın zorunlu olan ödemeyi yapmamasının yerinde olduğunu kabul etmiştir (Y11HD. 14. 12. 2009, 2008/8312, 2009/12888).

⁷ TTK. nun 711/3. fıkrası 5838 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılmıştır (R. G. 28. 2. 2009).

4. Çekin bankada, hiç veya yeterli karşılığının bulunmaması,
5. Tasdikli bir suret karşılığı çek aslının bankaya bırakılması gerekir.

Çek Kanununun 3/6. maddesine göre: Muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutar dahil kısmî ödeme hâlinde, çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi ücretsiz olarak hamile verilir. Çek hamili, bu fotokopiyle müracaat borçlularına veya kambiyo senetleri hakkındaki takip usullerine başvurabileceği gibi, Cumhuriyet başsavcılığına şikâyetle bulunurken dilekçesine bu fotokopiyi ekleyebilir ve bunu icra daireleri ile mahkemelerde ispat aracı olarak kullanabilir. Mahkeme veya icra dairesinin istemi hâlinde çekin aslı bu mercilere gönderilir.

Yargıtay 12. HD. de bir kararında bankanın onayladığı suretlerle takip yapılabileceğini açıkça belirtmiştir.

****** "...3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkındaki Kanun'un 4. maddesinde 26. 02. 2003 tarihinde yapılan değişiklikle, çekin karşılığının tamamen veya kısmen bulunmaması halinde, bankanın ödeme yükümlülüğünün 10. maddede belirtilen sorumluluk miktarı saklı kalmak üzere, çek hesabında bulunan miktarla sınırlı olduğu, 10. maddede belirlenen miktar dâhil olmak üzere kısmi ödeme halinde, çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisinin ücretsiz olarak hamile verileceği, çek hamilinin bu fotokopiyle müracaat borçlularına veya kambiyo senetleri hakkındaki takip usullerine başvurabileceği gibi, Cumhuriyet Savcılığına şikâyetle bulunurken dilekçesine bu fotokopiyi ekleyebileceği ve bunu icra daireleri ile mahkemelerde ispat aracı olarak kullanabileceği, mahkeme veya icra dairesinin istemi halinde çekin aslının bu mercilere gönderileceği hükme bağlanmıştır.

Somut olayda takip yapılırken, 23. 5. 2008 tarihinde 5 adet çek aslı ile 15 adet çekin onaylı suretinin icra kasasına 1206 kasa numarası ile alındığı icra tutanağında yazılıdır. O halde icra müdürlüğünden onaylı çek suretlerinin getirtilerek, 3167 Sayılı Kanunun 4. maddesinde belirtilen banka tarafından onaylanmış suretler olup olmadığı araştırılmalı ve 5 adet çek aslının ibraz edilmiş olduğu da dikkate alınarak oluşacak sonuca göre bir karar verilmelidir.

Bu nedenle eksik inceleme ve yazılı gerekçelerle ödeme emrinin iptaline karar verilmesi isabetsizdir..." (Y12HD. 15/07/2009, 2009/8129, 2009/16021).

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

6. Çekin muhatap bankaya veya bunun herhangi bir şubesine ibraz edilmesi gerekir.

• **Y. 19. HD. de bir kararında, Takas Odaları aracılığıyla ibraz edilmiş olan çekler için 10. maddede belirlenen sorumluluk miktarı dâhil kısmi ödeme yapılamayacağını açıkça kabul etmiştir**

** “...Dava konusu T. Ziraat Bankasına ait çekin Türkiye Garanti Bankası A.Ş. Torbalı Şubesine ibraz edilerek takasa verildiği dosyadaki bilgi ve belgelerden anlaşılmaktadır. Dava tarihinde yürürlükte olan 3167 sayılı Yasanın 6/son maddesi uyarınca; “Takas odaları aracılığıyla ibraz edilmiş olan çekler için 10. maddede belirlenen sorumluluk miktarı dâhil kısmi ödeme yapılmaz”.

Mahkemece anılan yasa hükmü gözetilmeksizin somut olaya uygun düşmeyen gerekçelerle yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir...” (Y. 19. HD. 21.12.2009, 2009/ 9554, 2009/12029).

D. KARŞILIKSIZDIR İŞLEMİNİN YAPILMASI

• **BANKANIN ÖDEMEKLE YÜKÜMLÜ OLDUĞU MİKTARI ÖDEMESİ⁸**

Çek Kanunu “karşılıksızdır” işleminin, muhatap bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında, çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak yapılacağını belirtmiştir (m. 3/2).

Karşılıksızdır işlemi, Çek Kanunun 3/4. maddesine göre: “Hamilin talepte bulunması hâlinde, çekin arka yüzüne, çekin;

- Tahsil için bankaya ibraz edildiği tarih,
- Hesap durumu,
- Bankanın yükümlülüğü çerçevesinde ödediği miktar ve
- İbrazen eden gerçek kişinin adı ve soyadı yazılmak, bu kişinin tüzel kişi adına bedeli tahsil etmesi hâlinde bu husus belirtilmek ve

⁸ Bu husus; **3167 sayılı Yasanın 4/3. maddesine göre;** “Çekin karşılığının tamamen veya kısmen bulunmaması halinde bankanın ödeme yükümlülüğü, 10 uncu maddede belirlenen sorumluluk miktarı saklı kalmak üzere, çek hesabında bulunan miktarla sınırlıdır. 10 uncu maddede belirlenen miktar dâhil olmak üzere kısmi ödeme halinde, çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi ücretsiz olarak hamile verilir. Çek hamili, bu fotokopiyle müracaat borçlularına veya kambiyo senetleri hakkındaki takip usullerine başvurabileceği gibi; Cumhuriyet savcılığına şikâyetle bulunurken dilekçesine bu fotokopiyi ekleyebilir ve bunu icra daireleri ile mahkemelerde ispat aracı olarak kullanabilir. Mahkeme veya icra dairesinin istemi halinde çekin aslı bu mercilere gönderilir.”

- Bu kişi ile birlikte banka yetkilisi tarafından imzalanmak suretiyle yapılır ve banka tarafından ödenen miktar düşüldükten sonra karşılıksız kalan tutar açıkça belirtilir.

- **Hamilin imzalamaktan kaçınması hâlinde, karşılıksızdır işlemi yapılmaz. ”**

Kısmi ödemenin kabul edilmemesine ilişkin Çek Kanunun 3/5 maddesine göre de:

- Muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutar dâhil, **kısmi ödemenin hamil tarafından kabul edilmemesi halinde**, ikinci fıkra hükmüne göre karşılıksızdır işlemi yapılır; **ibraz tarihi ile ödememe nedeni çekin üzerine yazılır** ve çek üzerine imzası alınarak hamiline geri verilir; ön ve arka yüzünün fotokopisi banka tarafından saklanır.

- **Aynı fıkranın ikinci cümlesinde ise:**

“Çek hesabında hiç karşılığın bulunmaması ve hamilin sadece muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutarın **ödenmesini talep etmesi halinde** de bu fıkra hükmüne göre işlem yapılır” hükmü getirilmiş olup, bu hüküm Kanun TBMM’de görüşülürken maddeye eklenmiştir. Bu hüküm kanaatimizce aynı maddenin; “Muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutar dâhil kısmî ödeme hâlinde, çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi ücretsiz olarak hamile verilir.” şeklindeki 6. fıkrası ile çelişmektedir.

KARŞILIKSIZDIR İŞLEMİ SIRASINDA HAMİLİN BANKANIN ÖDEMEKLE YÜKÜMLÜ OLUDUĞU MİKTARI İSTEMESİ GEREKİR Mİ?

Bu konuda Reisoğlu: “Karşılıksız işlemi yapılırken bankanın yasal yükümlülük miktarını (karşılıksız miktarın belirlenmesi dışında) mutlaka çekin arka yüzüne yazması gerektiği konusunda yasada açık bir hüküm bulunmadığını 5. fıkra; “ödememe nedeni çekin üzerine yazılır” denmekteyse de, bunun bankanın azami 600 TL.sini neden ödemediğini de yazması gerektiği şeklinde yorumlanamayacağını, zira her alacak gibi, hamilin, bankadan yasal yükümlülüğüne dayanan alacağını talep etmesi gerektiğini, talep edilmeyen bu muaccel alacağın da zamanaşımına uğrayabileceğini belirtmektedir⁹.

- Bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktarla ilgili olarak tasarının 3/3 fıkrasındaki **“talep ettiği takdirde”** ibaresi kanunlaşan metinde yer

⁹ **Reisoğlu, Seza:** Yeni Çek Kanunu ve Hukuki Sorunlar, TBB/Yeni Çek Kanunu ve Hukuki Değerlendirilmesi Toplantısında Yapılan Sunum, 29. 12. 2009, Sy. 9.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

almamaktadır. Değişikliğin gerekçesi Adalet Komisyonu metninde: “... muhatap bankanın, hamile ödemekle yükümlü olduğu miktarı, uygulamada talep etmeden ödemediği, çoğu zaman hamilin bankanın böyle bir yükümlülüğünün olduğundan haberdar olmadığı, dolayısıyla belki de hamilin rahatlıkla kabul edebileceği kısmi ödemenin de bu şekilde gerçekleşmediği görüldüğünden, **bankanın yükümlü olduğu miktarı talep olmadan da hamile ödemesi veya ödemeyi teklif etmesi** düşüncesiyle “talep ettiği takdirde” ibaresi metninden çıkarılmıştır şeklinde açıklanmıştır¹⁰.

Gerek Adalet Komisyonunun belirtilen gerekçesi gerekse 4. fıkra da karşılıksızdır şerhi verilirken bankanın “**yükümlülüğü çerçevesinde ödediği miktar,... Banka tarafından ödenen miktar düşüldükten sonra karşılıksız kalan tutar açıkça belirtilir.**” ibaresi ve bu fıkranın devamı olan 5. fıkradaki “**ödememe nedeni çekin üzerine yazılır**” ibareleri birlikte değerlendirildiğinde;

- Bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı, çekin ibrazı sırasında açık istem olmadan ödemesi; bunun istenmemesi halinde ise, bu hususun çeke açıkça yazılması ve taraflarca imzalanması gerektiği sonucuna ulaşılabilir¹¹.

Bankanın açık bir talep olmadıkça ödemekle yükümlü olduğu miktarın neden ödenmediğini yazmak zorunda olmadığının kabulü halinde yürürlükten kaldırılan 3167 sayılı yasadaki ispat gücü yine ortaya çıkacaktır. Eski yasa zamanındaki en büyük uyuşmazlık hamilin bu parayı usulüne uygun olarak isteyip istemediği ve bankanın temerrüde düşüp düşmediği konusunda bulunmaktaydı.

E. HAMİLİN BANKANIN ÖDEMEKLE YÜKÜMLÜ OLDUĞU MİKTARI TAKİP VEYA DAVA YOLUYLA İSTEMESİ

Çek hamili, bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı ödememesinden ötürü bu miktarı, icra takibi yaparak ve takibe itiraz halinde ise; itirazın iptali davası açarak isteyebileceği gibi doğrudan doğruya dava açarak da isteyebilir.

¹⁰ TBMM. 23. dönem, 4. yasama yılı, Sıra 445, Sy. 20-21.

¹¹ Aynı görüş için bkz. **Narbay, Şafak**: 5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi, Terazi Hukuk Dergisi, Mart/2010, Sy. 43.

1. ÇEK HAMILİNİN İCRA TAKİBİ YAPMASI - İTİRAZIN İPTALİ DAVASI AÇMASI

Çek hamilinin, bankanın ödemesi gereken meblağı ödememesinden dolayı icra takibi yapması ve takibe itiraz edilmesi halinde ise, itirazın iptali için dava açması mümkündür. Bu halde açılan İtirazın iptali davalarının temyiz incelemesi Y.19.HD. 'ce yapılmaktadır.

2. ÇEK HAMILİNİN DAVA AÇMASI

Çek hamilinin bankanın yükümlü olduğu bedeli doğrudan dava yolu ile istemesi halinde bu konudaki davaların temyiz incelemesi Yargıtay 11.HD. tarafından yapılmaktadır.

Daire, 3167 sayılı Kanun zamanında bu konuda açılan davalarda:

Çekin ibrazı sırasında bedelin talep edilmemesini çek hamilinin hakkından vazgeçmiş sayılacağını göstermeyeceğini, bu bakımdan mahkemenin davanın kabulüne ilişkin verdiği kararları onamıştır.

**** “...dava konusu çeklerin süresinde ibraz edildiği noktasında taraflar arasında bir çekişme de bulunmamaktadır. Bu bağlamda, mahkemenin kabulünün aksine dava konusu çeklerin arkasında bulunan şerh, davacının yasadan doğan alacağını talep etmesine engel değildir. Zira, dava konusu çeklerin süresinde davalı bankaya ibraz edildiği ve karşılıksız çıktıkları sabit olup, ibraz sırasında talep edilmemesi halinde çek hamilinin hakkından vazgeçmiş sayılmasının kabulü olanaklı değildir.**

Bu durumda, mahkemece yukarıda yapılan açıklamalar ve anılan Yasa'nın aradığı koşullar çerçevesinde iddia ve savunma incelenerek sonucuna göre bir karar verilmek gerekirken yanılıklı gerekçelerle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.... ” (Y. 11. HD. 18. 05. 2009, 2008/2014, 2009/5963).

Yüksek Daire bir kararında da mahkemenin tahsil kararında, çeklerin ön ve arka yüzlerinin onaylı fotokopilerinin davacıda kalmak üzere çek asıllarının davalıya verilmesine karar verilmesi gerektiğini mahkemece bu hususta karar verilmemiş olması doğru olmayıp, bu nedenle kararın davalı yararına bozulması gerekmiş ise de, yapılan yanlışlığın giderilmesi yeniden yargılama yapmayı gerektirmediğinden, HUMK'nun 438/7. maddesi uyarınca hükmün, davalı yararına aşağıda yazılı olduğu şekilde düzeltilerek onanmasına karar vermiştir (Y. 11. HD. 27. 10. 2009, 2008/7591, 2009/11664).

II. İLERİ TARİHLİ ÇEK

Çekte keşide tarihinin gösterilmesi çekin zorunlu bir unsur olup, keşide tarihi yazılmamış çek geçerli sayılmaz (TTK. 692/5).

Çek bir ödeme aracı olup, görüldüğünde ödenir. Çeke buna aykırı olarak yazılmış herhangi bir kayıt yazılmamış sayılır. Keşide günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan bir çek ibraz günü ödenir (TTK. 707). Bu hüküm ile kanun, çekte gerçek keşide tarihine göre ileri bir tarihin atılabileceğini, ancak bu halde de, çekin ibraz tarihinde ödenmesi gerektiğini kabul etmiştir. İleri tarihli çekte, çekin ödeme fonksiyonu yanında kredi fonksiyonu da bulunur. Bu tür çeklere doktrinde post-date, sonraki tarihli, ileri ihdas tarihli çek¹² veya vadeli çek de denir. İleri tarihli çekin aksine geri düzenleme tarihli çekte düzenlenebilir (TTK. 707/I) ki bu halde ibraz süresi kısaltılarak hamilin çeki bir an önce ibraz etmesi amaçlanır¹³.

Adalet Komisyonunca 3. maddeye 8. fıkra olarak: “Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanunun 707 nci maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması hâlinde, bu çekle ilgili olarak **hukukî takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukukî takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır.**” hükmü eklenmiştir.

Kanunun Geçici 1/5. maddesine göre de: 31/12/2011 tarihine kadar¹⁴, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersiz” kabul edilmiştir. Bu hükme ve kanunun 3/1. maddesine göre, keşide tarihinden önce TTK. 707. maddesine göre bankaya ibraz edilen çekin bankada karşılığı varsa karşılığı ödenecek, bu takdirde çek, makbuz hükmünde olacaktır (TTK. 701/4).

A.KİSMİ KARŞILIĞIN KABUL EDİLMEMESİ

İleri tarihli çekin ibrazı tarihinde hiç veya yeterli karşılığının bulunmaması ve hamilin kısmi karşılığı ve bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktarı istemediğini belirtmesi halinde banka bu durumu tespit ederek çekin üzerine yazar ve birlikte imza altına alır. Bu halde, banka çekin tasdikli fotokopisini alarak aslını hamile verir. Bu halde hamilin keşide tarihine göre yasal ibraz süresine kadar çeki birden çok kere bankaya ibraz edebileceği savunulmuştur.

¹² Poroy /Tekinalp, Sy. 261.

¹³ Poroy/Tekinalp, Sy. 262.

¹⁴ Bu tarih dahil (Reisoğlu, Sy. 10).

B. KISMİ KARŞILIĞIN KABUL EDİLMESİ

İlk ibraz tarihinde çekin kısmi karşılığı bulunur ve hamil bunu isterse bu husus yine çekin arkasına yazılarak bu kısım hamile ödenir. Ancak bu halde çek daha sonra tekrar ibraz edilebileceğinden hamile çekin aslının mı yoksa tasdikli suretinin mi verilmesi gerektiği konusunda kanunda yeterli açıklık bulunmadığından Kanunun 3/6 hükmünün mü yoksa 3/8 hükmünün mü uygulanması gerektiği konusunda tartışma bulunmaktadır.

C. HAMİLİN BANKANIN ÖDEMEKLE YÜKÜMLÜ OLDUĞU MİKTARI ÖDEMESİNİ İSTEMESİ

Kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan çekin daha sonra ödenmesi için keşide tarihinde veya daha sonra yasal ibraz süresi içinde mutlaka ikinci kez ibraz ve gerekli işlemlerin yapılması gerekecektir. Reisoğlu, bu halde bankanın yasadan kaynaklanan ödemeyi karşılıksız ya da kısmen karşılıklı işlemi yapılması halinde doğacağını savunmaktadır¹⁵.

Üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce bankaya ibraz edilen ve bu tarihte hiç veya yeterli karşılığı çıkmayan çekten ötürü hukuki takip yapılamaz. Bu tür çek hakkında “karşılıksızdır” kaydı kanuni ibraz tarihine göre yapılması gerekir. Bu tarih itibarıyla çekin karşılığı yoksa karşılıksızdır kaydı işlenecek ve suç olacaktır. Bu bakımdan kanuni ibraz tarihinden önce ibraz edilen ve karşılıksız çıkan çekler hakkında “karşılıksızdır” işlemi de yapılmaması gerekir, bu yapılmayınca da suç olmayacaktır¹⁶.

5941 sayılı yasadan önce ileri tarihli çeklerle ilgili bir hüküm 28. 02. 2009 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak bu tarihte yürürlüğe giren 5838 sayılı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” da bulunmaktaydı. Anılan Kanun’un 18 nci maddesi uyarınca 3167 sayılı Yasa’ya eklenen Geçici 2 nci madde ile 31. 12. 2009 tarihine kadar üzerinde yazılı keşide tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazının geçersiz olduğu hükmü getirilmişti

• İleri tarihli çeklerde ihtiyati hacizle ilgili olarak Y. 11. HD. bir kararlarında: İhtiyati haciz istemi 5838 sayılı kanunun yürürlüğünden önce istendiğinden o tarihte yasal mevzuat uyarınca alacaklının ihtiyati haciz isteminin değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmiştir.

¹⁵ Reisoğlu, Sy. 10.

¹⁶ Donay, Sy. 187-188.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

** “...İstem, ihtiyati haciz kararı verilmesine ilişkindir. Alacaklı K...-... C... Yemek San. ve Tic. A.Ş. tarafından çeke dayalı olarak ihtiyati haciz isteminde bulunulmuştur. İsteme dayanak çek, 25. 02. 2009 tarihinde muhatap bankaya ibrazında ödemededen men talimatı konulmuş olması nedeniyle bedeli tahsil edilememiştir. Mahkemece, 5838 sayılı Yasa’nın 18 nci maddesi ile 3167 sayılı Yasa’ya eklenen 2 nci madde gereğince ihtiyati haciz talebinin reddine karar verilmiştir. 5838 sayılı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” 28. 02. 2009 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Anılan Kanun’un 18 nci maddesi uyarınca 3167 sayılı Yasa’ya eklenen Geçici 2 nci madde ile 31. 12. 2009 tarihine kadar üzerinde yazılı keşide tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazının geçersiz olduğu hükmü getirilmiştir. Somut olayda, alacaklının ihtiyati haciz istemine dayanak çek anılan Kanun’un yürürlüğe girmesinden önceki bir tarih olan 25. 02.2009 tarihinde bankaya ibraz edilmiş bulunmasına göre bu tarihteki yasal mevzuat uyarınca alacaklının ihtiyati haciz isteminin değerlendirilmesi gerekirken, ibraz tarihinden sonra yürürlüğe giren ve bu nedenle işbu uyuşmazlığa uygulanması mümkün olmayan anılan Kanun hükmü uygulanarak istemin reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bu nedenle alacaklı yararına bozulması gerekmiştir...” (Y. 11. HD. 11. 06. 2009, 2009/5995, 2009/7173).

***“...Mahkemece, dosya kapsamına göre, yukarıda anılan çeklerin 16. 2. 2009 tarihinde bankaya ibraz edildikleri, 5838 sayılı Yasa ile değişik 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanuna eklenen Geçici 2. maddenin yürürlük tarihinin 28. 02. 2009 olduğu gerekçesiyle, ihtiyati hacze itirazın reddine karar vermek gerekmiştir.

Kararı, ihtiyati hacze itiraz eden (borçlu) vekili temyiz etmiştir.

Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, ihtiyati hacze itiraz eden (borçlu) vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir...” (Y. 11. HD. 19. 10. 2009, 2009/11459, 2009/10673).

III. ÇEKLERDE FAİZ

Görüldüğünde veya görüldüğünden belli bir süre sonra ödenecek poliçelerde(keza bonolarda) faiz kaydı geçerli olmasına ve çekler görüldüğünde (ibrazında) ödenecek olmasına rağmen TTK’nun 698. maddesinde “çekte

mündemiç herhangi bir faiz şartı, yazılmamış sayılır” hükmü yer almaktadır. Bu hüküm ana paraya işletilecek sözleşme faizine ilişkindir.

Çekte temerrüt faizinin başlangıcı TTK. 722. maddesi gözetilerek ibraz tarihinden itibaren hesaplanmalıdır. Çekte uygulanacak temerrüt faizi keşideci ile hamil arasında serbestçe tayin edilebilir. *Öztan*, bu kaydı görerek çeki alan kişilerin de bu oranı benimsediklerinin kabul edilebileceğini belirtmektedir¹⁷.

Çeklerde faiz başlangıcına ilişkin olarak; Y. 12. HD. de bir kararında da “TTK.’nın 722/2. maddesi uyarınca hamil müracaat borçlularından ibraz gününden itibaren faizini talep edebileceğini kabul etmiştir (18. 3. 2002, 2002/4510-5404).

Çek TTK’da düzenlendiğinden çekle ilgili uyuşmazlıklar ticari iş sayılır ve bu halde 3095 sayılı Yasanın 2/2 fıkrası hükmü uyarınca avans faizi istenebilir. Bu hususa Çek Kanunun 6/1. maddesinde de dolaylı olarak: “karşılıksız kalan çek bedelini üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre **kanuni ibraz tarihinden itibaren** işleyecek 3095 sayılı Kanuna göre, **ticari işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden** hesaplanacak faizi ile birlikte”¹⁸ şeklinde değinilmiştir.

İleri tarihli çeklerde faizin hangi tarihten başlayacağı tartışmalıdır:

Bu konuda Reisoglu; Kanunda hukuki takipten bahsedildiğinden keşide tarihinden önce çekin ibrazı ve karşılıksız çıkması bu hususun çekin arkasına kaydedilmesiyle temerrüt faizinin ilk ibraz tarihinden başlayacağını; keşide tarihinden önce ibraz edilip karşılıksız çıkan çekin arkasına bankaca karşılıksız kaşesinin basılması gerektiği, aksi halde bu hususun 7/4 maddesi kapsamında değerlendirilerek banka görevlisinin cezai sorumluluğunu gerektireceğini belirtmektedir¹⁹.

¹⁷ **Öztan, Fırat:** Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası Turhan Kitabevi, Ank. 1997; Keza aynı kitabın 1999 Baskısı, Sy. 10.

¹⁸ 3167 sayılı yasa da borçlunun karşılıksız çek tutarı ile çekin ibrazından ödeme tarihine kadar geçen süre için 3095 sayılı yasaya göre ticari işlerdeki temerrüt faizi dışında karşılıksız kalan çek tutarının dava açılmadan %12 dava açıldıktan sonra 15’i oranında tazminatı yatırması halinde ceza davasının düşmesi kabul edilmişken 6. maddede düzenlenen etkin pişmanlıkta böyle bir tazminat ödeme yükü bulunmamaktadır. Ayrıca eski yasada düzeltme hakkını kullanılma zamanı sınırlı iken, yeni yasada bu hakkın mahkumiyet kararının kesinleşmesinden sonrada da kullanılabilme imkanı getirilmiştir. Madde, etkin pişmanlık başlığı altında düzenlenmişse de bu haktan yararlanacak kişinin ceza almamak yanında yeniden çek düzenleme hakkına da sahip olacağından “düzeltme hakkı” tabirinin daha uygun olacağını ileri sürenler (**Kahyaoğlu**, Sy. 145) olduğu gibi bu tabirin kullanılmasının da yeni yasada bir yenilik olduğunu kabul edenler de vardır (**Donay**, Sy. 173).

¹⁹ **Reisoglu**, Sy. 11.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

Kanunun yukarıda yazılan 6/1 hükmünde “kanuni ibraz tarihinden itibaren” keza 3/8 maddesinde “düzenleme tarihine göre kanuni ibraz” ibareleri bulunmaktadır. Kanunun Geçici 1/5. maddesinde de: “31/12/2011 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersiz” kabul edilmiştir.

- Bu durumda faiz başlangıcının kanuni ibraz tarihi olan keşide tarihine göre oluşan ibraz tarihinin olması gerektiği düşünülebilir.

IV. BANKANIN ÖDEMEKLE YÜKÜMLÜ BULUNDUĞU PARANIN TABİ OLDUĞU ZAMANAŞIMI SÜRESİ

Hamilin bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktardan ötürü bankaya karşı açacağı davalarda zamanaşımı süresi hakkında 3167 sayılı Kanunda bir düzenleme bulunmadığı gibi 5941 sayılı kanunda da bir düzenleme bulunmamaktadır.

Çeklere ilişkin zamanaşımı süresini düzenleyen TTK. nun 726/I maddesinde:

“Hamilin; cirantalarla keşideci ve diğer çek borçlularına karşı haiz olduğu müracaat hakları ibraz müddetinin bitiminden itibaren altı ay geçmekle müruruzamana uğrayacağı” kabul edilmiştir. Ancak TTK’da bankanın çek hamiline karşı bir sorumluluğu düzenlenmediğinden maddede bankanın sorumluluğuna ilişkin zamanaşımı süresi de düzenlenmemiştir.

Reisoğlu bu halde banka hakkında; BK. 128. maddesindeki muacceliyet (çekin ibrazı) tarihinden itibaren 10 yıllık zamanaşımı süresinin (BK. 125) uygulanması gerektiğini, ancak hamilin diğer çek borçlularına karşı talep hakkının 6 ayda zamanaşımına uğramasına rağmen, bankanın hamile karşı olan borcundan dolayı 10 yıllık zamanaşımı süresinin uygulanmasının haksız ve çekin niteliğine aykırı olduğunu Yeni TTKT.’da bu konuda özel bir düzenleme yapılabileceğini belirtmektedir²⁰.

- **Yargıtay bu halde BK. nun 125. maddesi uyarınca 10 yıllık zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiğini kabul etmektedir:**

Y. 19. HD. bir kararında;

Yerel mahkemenin 3167 sayılı Kanunun 10 ve BK. nun 125. maddesi uyarınca bu tür alacağın 10 yıllık zamanaşımına tabi olduğunu kabul

²⁰ Reisoğlu, s. 7.

ederek davalı bankanın davanın 6 aylık zamanaşımına tabi olduğuna ilişkin zamanaşımını reddeden yerel mahkeme kararını bu yönüyle yerinde görmüş, yerel mahkeme kararını esastan bozmuştur (Y.19.HD. 20. 1. 2010, 2009/2922-282).

Y.11.HD. de bir kararında :

***“...Davalı vekili, dava konusu çekin 31. 12. 2007 tarihinde ibraz edildiğini ve karşılığı olmadığını çek arkasına şerh edildiğini, 3167 sayılı Yasa’nın 10. maddesi uyarınca ibraz anında bankadan, ödemekle yükümlü olduğu miktarın talep edilmediğini, ibraz anında talep edilmeyen miktarın, ibrazdan itibaren 6 aylık zamanaşımı süresi geçtikten sonra da talep edilemeyeceğini, çek vasfını yitiren belgeye dayalı talep de bulunulamayacağını belirterek, davanın reddini savunmuştur.

Mahkemece yapılan yargılama sonucunda, 3167 sayılı Yasa’nın 10. maddesi uyarınca süresinde ibraz edilip karşılıksız çıkan her çek yaprağından dolayı muhatap bankanın yetkili hamile karşı, ibraz tarihi itibarıyla 410,00 TL ile sorumlu olduğu, bu miktarın itiraz sırasında istenmemiş olmasının daha sonra istenmesine engel olmadığı, çekin ibraz edildiği bankanın ibraz anında çek tazminatını ödemesi kanun gereği olup, ancak kısmi ödemenin kabul edilmemesi ve buna dair, yetkili hamilin imzasını havi bir belge bulunması halinde bankanın, yükümlülüğünü yerine getirdiğinin kabul edilebileceği, davacı tarafça bu konuda imzalanmış bir belgenin de bulunmadığı, çeklerdeki 6 aylık zamanaşımı süresinin, çek hamilinin keşideci ve cirantalara karşı yapacağı takiplerde, çek vasfının korunduğu süre olmakla birlikte, dayanağını 3167 sayılı Yasa’nın 10. maddesinden alan çek tazminatı yönünden zamanaşımının, banka ile çek hesabı sahibi arasında, çek hesabı açılırken düzenlenen gayrinakdi kredi sözleşmesinin atipik bir sözleşme olması nedeniyle BK’nun 125. maddesindeki 10 yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğu, talep tarihi itibarıyla bu zamanaşımı süresinin dolmadığı, bu nedenle çek tazminatı talebinin kabulüne, davalı banka dava tarihinden önce temerrüde düşürülmediğinden faizin dava tarihinden itibaren yürütülmesine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne, 410,00 TL alacağın dava tarihinden itibaren işleyecek faiziyle birlikte davalıdan alınarak davacıya verilmesine, faiz talebinin ibraz tarihinden itibaren işletilmesi talebinin reddine karar verilmiş, davacı ve davalıya vekalet ücretine hükmedilmiştir.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

Hükmedilen miktar itibariyle kesin olan karar aleyhine, Adalet Bakanlığı’nın yazısı üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kanun yararına bozma istenilmiştir.

Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına, TTK’nun 726. maddesinde düzenlenen 6 aylık zamanaşımının geçtiği ve davalının zamanaşımı def’i bulunduğu halde işin esasına girilerek hüküm kurulduğu gerekçeleriyle kanun yararına bozma talep edilmiş olması ve hükmün gerekçesinde zamanaşımı def’i incelenip zamanaşımı süresinin 10 yıl olduğu ve henüz dolmadığının usul ve yasaya uygun olarak belirlenmiş olmasına göre Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’nın HUMK’nun 427/6. maddesine dayalı kanun yararına bozma isteğinin reddine karar vermek gerekmiştir. ...” (Y. 11. HD. 18. 12. 2009, 2009/14356, 2009/13109).

V. ÇEKİN GEÇERLİLİK KOŞULLARI VE ÇEKLERDE VERGİ KİMLİK NUMARASI

Yeni Yasanın 2/7. maddesinde çek defterinin her yaprağına:

- a) Çek hesabının numarası,
- b) Çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı,
- c) Çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin adı,
- ç) Çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarası’nın, yazılması gerektiği kabul edilmiştir.

3167 sayılı eski çek yasasının 3/II. maddesinde de çeklerde vergi kimlik numarasının yazılması geçerlilik şartı olarak kabul edilmişti²¹ ve “hesap sahibinin kimlik numarasını çekin geçerlik unsuru haline getirmek, sınırı aşan çeklerde önemli uluslararası sorunlar çıkarabilir. Bu evrensel kavramı gerçek nitelik, işlev ve anlamından soyutlanarak bir hükmün lafzının ilk verdiği izlemine feda etmemenin metodoloji kuralı olduğunu” ifade etmişti²².

Y. HGK. da bu konuda verdiği kararında: “...4814 s. K. ile değişik 3. madde, keşidecinin vergi kimlik numarasını, sadece 3167 s. Kanunun

²¹ Madde: 3/II: “...Çek defterlerinin her yaprağına, çek hesabının bulunduğu şubenin adı, hesap numarası ve hesap sahibinin vergi kimlik numarası yazılır; ancak, hesap sahibinin vergi kimlik numarası hariç olmak üzere bunların yazılmamış olması veya bankalarca baskı şekline ilişkin esaslara aykırı davranılması çekin geçerliliğini etkilemez”.

²² Poroy/Tekinalp, Sy. 295.

düzenleme ve uygulama alanıyla sınırlı biçimde, çekin geçerlilik koşulu olarak öngörmüştür. Bu düzenlemelerin asıl hedefi ve muhatabı, çek karnelerini bastıran bankalardır. Dolayısıyla, geçersizlik yaptırımının da, muhatap banka ile o bankadaki çek hesabının sahibi arasındaki ilişkiye yönelik sonuçlar doğuracağı kabul edilmelidir.

Nihayet; özellikle 3/3. maddedeki “...*Türk Ticaret Kanunun 692 nci maddesinde belirtilen unsurları taşımayan senetler bu Kanun kapsamında kabul edilmez...*” hükmüyle, Kanun koyucunun, bir çek keşidecisinin 3167 s. K. çerçevesindeki cezai sorumluluğu ile, aynı çekten dolayı yetkili ve meşru hamil durumunda bulunan kişinin çek bedeline yönelik talep haklarının birbirinden ayrı esaslara bağlanmasını amaçlamış olup olmadığı, ceza hukukunu ilgilendiren bir sorun...” olduğunu kabul etmişti (Y. HGK. 8. 6. 2005, 2005/12-357 2005/363).

Yeni Kanun 2/9. maddesinde: “Türk Ticaret Kanunundaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin bu madde de yer alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemez.” şeklinde getirdiği hüküm ile bu konudaki tartışmalara son vermiştir. Buna göre çekin TTK’nun 692 ve 693. maddedeki unsurları taşıması halinde yukarıda belirtilen unsurları taşıması çekin geçerliliğini etkilemeyecektir²³.

VI. ÇEKİN GERÇEK KİŞİNİN TEMSİLCİSİ VEYA VEKİLİ TARAFINDAN İMZALANMASI

Mülga 3167 sayılı yasanın 16/I. maddesine göre: “ Üzerinde yazılı keşide tarihinden önce veya ibraz süresi içinde 4 üncü madde uyarınca ibraz edildiğinde, yeterli karşılığı bulunmaması nedeniyle kısmen de olsa

²³ TTK. nun 692. maddesine göre çek aşağıdaki unsurları taşımalıdır:

1. “Çek” kelimesini ve eğer senet Türkçe’den başka bir dille yazılmış ise o dilde “Çek” karşılığı olarak kullanılan kelimeyi;
2. Kayıtsız ve şartsız muayyen bir bedelin ödenmesi için havaleyi;
3. Ödeyecek kimsenin “muhatabın” ad ve soyadını;
4. Ödeme yerini;
5. Keşide gününü ve yerini;
6. Çeki çeken kimsenin (Keşidecinin) imzasını

TTK. nun 693. maddesine göre de; yukarıda sayılan unsurları taşımayan senet çek sayılmaz.

Ancak, çekte sarahat yoksa muhatabın ad ve soyadı yanında gösterilen yer, ödeme yeri sayılır. Muhatabın ad ve soyadı yanında birden fazla yer gösterildiği takdirde çek, ilk gösterilen yerde ödenir. Böyle bir sarahat ve başka bir kayıt da mevcut değilse çek muhatabın iş merkezinin bulunduğu yerde ödenir.

Keşide yeri gösterilmemiş olan çek, keşidecinin ad ve soyadı yanında yazılı olan yerde çekilmiş sayılır.

ödenmeyen çeki keşide eden **hesap sahipleri veya yetkili temsilcileri**, kanunların ayrıca suç saydığı haller saklı kalmak üzere, çek bedeli tutarı kadar adli para cezasıyla cezalandırılırlar” **hükmü ile hesap sahibinin yetkili temsilcilerinin de cezai sorumluluğu kabul edilmişti.**

Yeni çek Yasasının 5/3. maddesinde: “Çek hesabı sahibi gerçek kişi, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını **TEMSİLCİ VEYA VEKİL OLARAK** tayin edemez. Gerçek kişinin temsilcisi veya vekili olarak çek düzenlenmesi hâlinde, bu çekten dolayı hukukî ve cezaî sorumluluk çek hesabı sahibine aittir.” hükmü getirilmiştir²⁴. Bu hükümde vekile verilecek bir cezadan bahsedilmediğinden vekile bir ceza verilemeyecektir. Bu hükümde 2/3. maddenin aksine yasal temsilciden bahsedilmediğinden yasal temsilcinin durumu TMK. hükümlerine göre belirlenecektir.

Tasarıda sadece “temsilci tayin edemez” şeklinde iken alt komisyonda üçüncü fıkrada yapılan değişiklikle sorumluların belirlenmesinde yaşanan güçlüğü giderilmesi (özellikle çek sahibinin bu ilişkiyi öne sürerek sorumluluktan kurtulmak istemesi, bu suretle yargılamayı uzatmasının önüne geçmek) amacıyla temsilci tayin edilemeyeceği hükmüne “vekil de tayin edilemez” hükmünün etlendiği belirtilmiştir.

Yeni Çek Yasasının 5/3. maddesi özel vekâlete dayanarak vekilin çek keşide etmesi halinde bu çekin geçerli olup olmayacağı açıkça düzenlenmediğinden bu konuda tartışma mevcuttur.

Reisoğlu, bu konuda, yasadaki; “çek düzenlenmesi hâlinde, bu çekten dolayı hukukî ve cezaî sorumluluk çek hesabı sahibine aittir” hükmünden çek sahibinin cezai sorumluluğa tabi olmasından bu tür çeklerin hükümsüz olacağı anlamını çıkarmak mümkün olduğu gibi; bu hükümde geçersizlikten söz edilmediğinden, amacın çek sahibinin vekâleten çek düzenlenmesinin caydırılması olduğu sonucuna da ulaşılabilir demektedir²⁵.

Hükmün amacının “sorumluların belirlenmesinde yaşanan güçlüğü giderilmesi amacıyla” olduğunun belirtilmesi, ayrıca maddede, bu şekilde tanzim edilen çekin sonucunun “bu çekten dolayı hukukî ve cezaî sorumluluk çek hesabı sahibine aittir.” şeklinde açıklanması karşısında çekin temsilci veya vekil aracılığı ile imzalanmasının çekin geçerliliğini etkilememesi gerekir. Özgenç de aynı düşüncededir²⁶.

²⁴ Çek Kanunun 2/3. maddesinde ise, Çek hesabının ilgilinin, vekilin veya yasal temsilcisinin imzası ile açılabilceği kabul edilmiştir.

²⁵ Reisoğlu, Sy. 6.

²⁶ Özgenç, İzzet: Çek Kanunu, 2. Bası, Ankara /2010, Sy. 77.

Reisoğlu; bankaların bu şekilde tanzim edilen çekleri geçerli kabul ederek ödemesinin uygun olacağını; zira çek sonradan mahkemelerce geçersiz sayılsa bile, bankanın çekin karşılığı varsa bunu ödemesi, hesap sahibine karşı ödediği meblağı rücu etmesini engellemeyecek, çek geçersiz olsa da; çek keşidecisi geçerli bir havale talimatı olmaya devam edecektir. Çekin karşılığının olmaması halinde ise, hesap sahibini itibarını zedelendiği iddiası iyiniyet kurallarına aykırı olduğu için dinlenmeyecektir. Buna karşılık bankanın işlem yapmayarak iade ettiği çek geçerli sayılsa geçerli sayılan çek karşılığının hamile ödenmemesi (7/5) veya çekte karşılıksız işlemi yapmaması nedeniyle (7/3) banka görevlisi bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılabilir²⁷.

Burada TTK'nun 730/5 maddesi aracılığı ile 590. maddesindeki “Temsile salahiyyetli olmadığı halde bir şahsın temsilcisi sıfatıyla bir poliçeye imzasını koyan kimse, o poliçeden dolayı bizzat mesul olur ve poliçeyi ödediği takdirde temsil olunan haiz olabileceği haklara sahip olur. Salahiyyetini aşan temsilci için dahi hüküm böyledir.” hükmü de değerlendirilebilir. Burada “temsile salahiyyetli olmayan” kişinin çek düzenlemesi söz konusu olduğundan 5/3 maddesinin uygulanması söz konusu değildir. Ancak “salahiyyetini aşan temsilci” bakımından 5/3. maddesi tartışmaya neden olabilir. Çekin geçersizliği halinde verilen yetki de geçersiz sayılabilecektir²⁸.

VII. ESKİ ÇEK DEFTERLERİNİN DURUMU VE KANUNDAKİ YENİ ÇEKLER

A. ESKİ ÇEKLERİN DURUMU

Geçici 1. maddenin 3. fıkrasına göre, bankaların müşterilerine verdikleri eski çek defterleri hakkında 3167 sayılı yasanın hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmiştir. Ancak 5237 sayılı Kanunun 7. maddesinin saklı olduğu kabul edilmiştir. Bu hüküm ceza hükümlerinin uygulanması açısından geçerli olup, suç halinde lehe olan kanun uygulanacaktır

Hükümet tasarısı ve madde gerekçesinde, “üzerinde yazılı düzenleme tarihi henüz gelmemiş olsa bile bu çeklerin en geç 1. 7. 2010 tarihine kadar muhatap bankaya ibraz edilmesi gerekir. Bu tarihe kadar ibraz edilmeyen çekler adi senet hükmündedir.” hükmü komisyon tarafından metinden çıkarılmıştır.

3167 sayılı Kanuna dayanılarak bastırılıp verilen çekler 5941 sayılı Yasanın yürürlük tarihinden sonra bankaya ibraz edilmiş olsa bile 5941 sayılı Kanunun 3. maddesinde yazılı miktarlar ödenmeyecektir.

²⁷ Reisoğlu, Sy. 6.

²⁸ Reisoğlu, Sy. 7.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

TCMB’nın Çek Defterlerinin Baskı Şekline, Bankaların Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktar İle Çek Düzenleme ve Çek Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktar İle Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı Kararlarının Bildirilmesine ve Duyurulmasına İlişkin Tebliğin Geçici 2. maddesinde bu miktar²⁹: “Bu tebliğden önce yayımlanan Tebliğlere göre bastırılan çeklerden ötürü muhatap banka,süresinde ibraz edilen çekin karşılığının bulunmaması halinde her çek yaprağı için beşyüz lirasına kadar ve kısmen karşılığını bulunması halinde ise bu miktarı her çek yaprağı için beşyüz lirayı tamamlayacak biçimde ödeme yapmakla yükümlüdür” olarak belirtilmiştir.

B. KANUNDAKİ YENİ ÇEK TÜRLERİ

Yeni Yasada Cenevre Yeknesak Kanunu dolayısıyla Birliğe dahil Avrupa ülkelerinde mevcut olmayan çek türleri getirilmiştir.

1. TACİR - TACİR OLMAYAN ÇEKİ

Yeni Yasada; “Tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler ile hamiline düzenlenecek çekler, açıkça ayırt edilebilecek biçimde bastırılır.”(m. 2/6) şeklinde yaptığı düzenleme ile tacir ve tacir olmayan çek ayırımına yer vermiştir. Yasaya göre, tacir veya esnaf olduğunu beyan eden kişilere de tacir çeki verileceği kabul edilmiştir. Tacir ticari işletmesi ile ilgili iş ve işlemlerde tacir çeki kullanmak zorundadırlar

Kanun, tacirin ticarî işletmesiyle ilgili iş ve işlemlerinde, tacir olmayan kişinin çek defterini kullanarak çek düzenlemesini veya düzenletmesini hapis cezası ile (m. 7/1); tacir olmayan kişiye tacir kişiye verilmesi gereken çek defteri veren banka görevlisini ise, adlî para cezası ile hükümlendirilmesini (m. 7/2) kabul etmiştir. Buna karşılık bir gerçek kişi tacirin adi işleri ile ilgili olarak tacir çeki düzenlemesinin yaptırımını göstermemiştir.

2. HAMİLİNE YAZILI ÇEKLER

Çek Kanunun 2/6. maddesinde:“...Hamiline düzenlenecek çekler için sadece bu çeklere ilişkin işlemlerin işlendiği ayrı çek hesapları açılır. Hamiline düzenlenecek çeklerde, hamiline çek defteri yapraklarının kullanılması gerekir. Çek yapraklarının üzerinde “hamiline” ibaresi matbu olarak yer alır” hükmü yer almaktadır.

Bu hüküm ile; “hamiline çeklerin kayıt dışı ekonominin etkin araçlarından biri olmasının önlenmesi ve aynı çekin kara paranın aklanmasında ve

²⁹ Sayı 2010/2; RG. 20. 01. 2010.

terörün finansmanında kullanılmasının önlenmesinin amaçlandığı” kanunun gerekçesinden anlaşılmaktadır. Bu konuda çıkarılan tebliğe göre hamiline düzenlenen çekler “tacir hamiline veya tacir olmayan hamiline” olmak üzere iki şekilde düzenlenecektir (Tebliğ m. 3). Çek Kanunundaki bu düzenleme ile **“kanunen hamiline yazılı çek”** türü ihdas etmiştir³⁰.

Bu düzenlemeye rağmen hamiline yazılı çek yaprağı kullanılmadan hamiline düzenlenen ve TTK’na göre unsurları tamam olan çek geçerli olacaktır. Bu sonuca Çek Kanunun 2/9. maddedeki: “Türk Ticaret Kanunundaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin bu madde de yer alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemez.” hükmünden de sonuca varılabilir³¹; ancak “hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenleyen kişi, bu aykırılığı içeren her bir çekle ilgili olarak, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” (m. 7/9) hükmü karşısında böyle bir duruma uygulamada pek rastlanmayacaktır.

Çek bazen de tüzel kişiliği olmayan ticari işletmenin lehtar olarak yazılması sonucu hamiline yazılı olarak kabul edilebilir: TTK. nun 697/son maddesine göre ise, kimin lehine keşide edildiği gösterilmemiş olan bir çek, hamile yazılı çek hükmünde bulunmaktadır.

** “...TTK’nun 692 maddesinde çekte hangi unsurların yazılı olacağı açıklanmıştır. Lehtarın yazılıp yazılmaması ya da gerçek veya tüzel kişiliğinin bulunup bulunmaması belirtilen unsurlar dışında kaldığından, takip dayanağı belge aynı kanunun 693/l. maddesi gereğince çek niteliğini taşımaktadır.

Değerlendirmenin bonolara benzer biçimde yapılması yasaya uygun değildir. TTK. ’nun 697/Son maddesine göre ise, kimin lehine keşide edildiği gösterilmemiş olan bir çek, hamile yazılı çek hükmünde bulunmaktadır.

Somut olayda dayanak çeklerin “Cey. . Ticaret” adına düzenlendiği ve arkadaki ilk cironun “Cey. . Ticaret Ltd. ” kaşesi imzalanmak suretiyle yapıldığı tespit edilmiştir. Ceylan Ticaret Ltd. Şti.’nin hükmü şahsiyeti bulunduğundan, borçlunun sair itiraz nedenleri incelenerek oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde takibin iptaline dair hüküm tesisi isabetsizdir. ...” (Y. 12. HD. 01. 12. 2008, 2008/17847, 2008/21325).

“...TTK.’nun 692. maddesinde, çekte hangi unsurların yazılı olacağı açıklanmıştır. Lehtarın yazılıp yazılmaması ya da gerçek veya tüzel kişiliğinin

³⁰ Pulaşlı, Sy. 6.

³¹ Reisoğlu, Sy. 2; Pulaşlı, Sy. 24, 26.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

bulunup bulunmaması belirtilen unsurlar dışında kaldığından, takip dayanağı belge aynı Kanunun 693/1. maddesi gereğince çek niteliğini taşımaktadır. Değerlendirilmenin bonolara benzer biçimde yapılması Yasaya uygun değildir. TTK’nun 697/son maddesine göre ise; kimin lehine keşide edildiği gösterilmemiş olan bir çek, hamile yazılı çek hükmünde bulunmaktadır. Somut olayda çekin (Mik. . Elektronik) adına düzenlendiği ve arkadaki ilk cironun adı geçen firma sahibi tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. Bu durumda çeki ciro ile eline geçiren takip alacaklısı yetkili hamil olup, şikayetin reddine karar vermek gerekirken kabulü isabetsizdir. ...” (Y. 12. HD. 11. 12. 2003, 2003/24509-24374).

Bu halde ise, eylemin suç olup olmayacağı suç kastının bulunup bulunmadığı tartışılabilir.

VIII. BANKANIN RİZİKONDAN ÖTÜRÜ VERDİĞİ ÇEK YAPRAKLARI BEDELİNİN DEPO EDİLMESİNİ İSTEMESİ

Bankaların Çek Yasasının 3. maddesi ile ödemekle yükümlü tutuldukları miktar gerek mülga 3167 gerekse 5941 sayılı kanunda “dönülemeyecek bir gayri nakdi kredi sözleşmesi hükmünde” olduğu kabul edilmiştir (m. 3/3). Bu bakımdan bankalar bu sorumluluklarından ötürü ödedikleri paranın hesap sahibinden tazminini isteyebilirler. Bankaların riziko doğmadan, para ödenmeden halen davalı elinde bulunan çek yaprakları bedelinin karşılıksız çıkması ihtimaline binaen, depo talebinde bulunabilmeleri için ise bu konuda çek hesabı açılmasına ilişkin sözleşmede açık hüküm bulunması gerekir.

Davacı bankanın halen davalı elinde bulunan (7) adet çek bedelinin karşılıksız çıkması ihtimaline binaen, bu çeklere yönelik depo talebi ise yerinde değildir.

**** “...Mahkemece yapılan yargılama sonunda, davalının davacı banka nezdinde bulunan hesabından keşide ettiği, (2) adet çekin karşılıksız çıkması üzerine 3167 sayılı kanunun 10. maddesi uyarınca davacı bankaca çek hamillerine ödeme yapıldığı, bu nedenle davacının çek keşidecisi davalıdan alacaklı olduğu, halen davalı elinde bulunan (7) adet çek bedelinin karşılıksız çıkması ihtimaline binaen, davacı bankanın bu çeklere yönelik depo talebinin ise yerinde olmadığı gerekçesi ile davanın kısmen kabulüne karar verilmiş, hüküm davacı banka vekillerince temyiz edilmiştir.**

Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, davacı vekilinin

yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA...” (Y. 19. HD. 16. 09. 2009, 2008/12278, 2009/8359).

Bankaca ödenmeyen çek yaprağından kaynaklanan sorumluluk bedelinin, sözleşmede hüküm bulunduğu, borçludan ve kefilden faiz getirmeyen bir hesapta depo edilmesi istenebilir.

** “...Davacı vekili, davalılardan A... Tekstil Ltd. Şti’nin asıl borçlusu, diğer davalıların müşterek borçlu ve müteselsil kefil oldukları genel kredi sözleşmesi uyarınca asıl borçlunun teminat mektubu ve çek kredisi kullandığını, görülen lüzum üzerine kredi hesabının kat edildiğini, ihtarname ile teminat mektubunun iadesi, aksi halde mektup bedelinin ve 25 adet çeke ait yaprak bedellerinin faiz getirmeyen bir hesapta depo edilmek üzere müvekkiline ödenmesinin istenildiğini, asıl borçlu davalının teminat mektubunu iade etmiş ise de, çek yaprak bedellerini ödemediğini ve çekleri iade etmediğini, 3167 sayılı Kanun’un 10. ncu maddesi uyarınca muhatap bankanın çek yaprak başına asgari ödeme yükümlülüğü bulunduğunu, müvekkilinin bu kapsamda borçlunun piyasadaki 25 çek yaprak karşılığı 8. 750. 00 YTL gayri nakit riski bulunduğunu, kredi sözleşmesinin “kefalet” başlıklı 20/I bendinde kefillerin kefaletle uygun yükümlülükler altına girdiğini, “Kredinin açılan hesaplar üzerine çek keşide edilmesi suretiyle kullanılması” başlıklı 7 nci maddesinin 9 ncu bendinde banka nezdindeki cari hesapların kesilmesi halinde kullanılmayarak kalmış bulunan bütün çeklerin geri verileceğinin aksi halde bedellerinin depo edilmesinin istenebileceğinin öngörüldüğünü, yine taraflar arasında geçerli Bankacılık İşlemleri Sözleşmesi’nin 19 ncu maddesine göre, çek yaprak başına hesapta para bulundurulacağını aksi halde bankanın geçici hesaba alma ve bloke etmeye yetkili olacağını, depo isteminin kefalet akdinin niteliğine uygun düştüğünü, kredi sözleşmesinin 20. nci maddesi uyarınca kefillerin de bu yükümlülüğe girdiğini ileri sürerek, 8. 750. 00 YTL’nin müvekkili bankanın merkez şubesinde açılacak faiz getirmeyen bir hesapta depo edilmek üzere davalılardan müteselsilen tahsilini, müvekkiline çek bedelleri dava sırasında ödenirse faizi ve ferileriyle birlikte davalılardan tahsilini talep ve dava etmiştir.

Davalılardan S... Ltd. Şti. Ve Erol vekili, genel kredi sözleşmesinde müvekkillerinin kefil olarak imzasının bulunmasına karşın, davanın dayanağı olan bankacılık işlemleri sözleşmesinde müvekkillerinin imzası bulunmadığını, bu yönde bir kefalet borcu altına girmediklerini savunarak, davanın reddini istemiştir.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

Diğer davalılar, davaya yanıt vermemiştir.

Mahkemece, dosya kapsamına ve benimsenen bilirkişi raporuna göre, davacının 6 adet çek dışında kalan çeklerin iade edildiğini bildirdiği, buna göre davalıların genel kredi sözleşmesi kapsamında toplam 2. 000 YTL paranın bloke edilmesinden sorumlu oldukları gerekçesiyle, davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Kararı, davacı vekili ile davalılardan S... Ltd. Şti. ve Erol vekili temyiz etmiştir.

***“...1- Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına ve mümeyyiz davalıların müşterek borçlu ve müteselsil kefil olarak imzaladığı genel kredi sözleşmesinin “Kredinin açılan hesaplar üzerine çek keşidesi suretiyle kullanılması” başlıklı 7. nci ve “kefalet” başlıklı madde hükümleri karşısında **asıl borçlunun bu kredi hesabından keşide ettiği çeklerin yaprak başına bankanın sorumluluk bedelleri için depo isteminin bu davalılara yöneltilmesinde bir usulsüzlük bulunmamasına** ve 1 nci maddede yazılı kredi limitinin depo isteminin de limiti olduğunun kabulü gerekmesine göre, mümeyyiz davalıların tüm temyiz itirazlarının reddi gerekmiştir.

2-Davacı vekilinin temyizine gelince; 25 adet çek bedelinin depo edilmesi için dava açılmış olup, 19 adet çekin dava sırasında davacıya iade edildiğine ve 6 adet çek için davanın kısmen kabulüne karar verildiğine göre, 19 adet çek için davanın konusu kalmadığından esas hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi ve buna göre dava tarihi itibarıyla davacının haklı olup olmadığının, davalıların davanın açılmasına bu 19 adet çek için de neden olup olmadığının tartışılması, buna göre vekalet ücreti ve yargılama giderlerinin kime yükleneceğinin ve miktarının tespiti gerekirken, 19 adet çek hakkında “fazlaya ilişkin istemin reddine” karar verilmesi ve davacının yaptığı yargılama giderlerinin, davanın reddi oranında davacı üzerinde bırakılması, mümeyyiz davalıların yaptığı yargılama giderlerinin tamamının davacıya yüklenmesi, sadece davanın kabul edilen bölümü için davacı yararına vekalet ücretine hükmedilmesi, konusuz kalan bölümünün davanın reddine ilişkin bölüm olarak kabul edilip, davacı aleyhine vekalet ücretine hükmedilmesi eksik incelemeye dayalı olup, hükmün bu nedenle davacı yararına bozulması gerekmiştir. ...” (Y. 11. HD. 26. 10. 2009, 2008/6575, 2009/10968).

IX. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

A. GÖREVLİ MAHKEME

Çek Kanundan kaynaklanan ve bankanın ödemekle yükümlü olduğu bedelin tahsiline ilişkin olarak açılan davalar miktar itibariyle genellikle sulh hukuk mahkemesinde açılır. Sulh hukuk mahkemesinin görev sınırı 2010 yılı için 7230TL'dir. Davanın 13 ve daha fazla çek yaprağına ilişkin olarak açılması halinde Asliye Ticaret Mahkemesinde açılması gerekir. İş bölümü itirazında bulunulmaması halinde bu davalar asliye hukuk mahkemesinde de görülebilir.

Fon, Fon bankaları ve faaliyet izni kaldırılan bankaların iflas ve tasfiye idareleri tarafından açılacak hukuk davalarına asliye ticaret mahkemesi tarafından bakılır. O yerde, birden fazla asliye ticaret mahkemesi bulunması hâlinde, bu davalar (1) ve (2) numaralı asliye ticaret mahkemesinde görülür (5411s. K. m. 142/I).

Ceza davalarında ise görevli mahkeme sulh ceza mahkemesi (m. 5/4) olup, bu tür davalar hamilin şikâyeti üzerine C. Savcısı tarafından açılır.

B. YETKİLİ MAHKEME

Çek Kanundan kaynaklanan ve bankanın ödemekle yükümlü olduğu bedelin tahsiline ilişkin olarak açılan davalar banka merkezinin bulunduğu, muhatap banka şubesinin bulunduğu yer, delil sözleşmesi varsa, delil sözleşmesinde kararlaştırılan yer mahkemelerinden birinde açılabilir³². Ancak delil sözleşmesinde kararlaştırılan yer mahkemesi diğer yetkili mahkemelerin yetkisini ortadan kaldırmaz. Yargıtay kararlarına göre yetki itirazına bulunan davalının tek yetkili mahkeme bildirmesi gerekir. Aksi takdirde usulüne uygun bir yetki itirazı olmadığı kabul edilmektedir.

HUMK'nun 17. maddesi gereğince hakiki veya hükmi bir şahsın muhtelif mahallerde şubeleri bulunduğu takdirde, o şubenin muamelesinden dolayı iflas davası müstesna olmak üzere, şubenin bulunduğu mahal mahkemesinde dahi dava ikame olunabilir.

Ceza davalarında yetkili mahkeme ise; çekin bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer ya da hesap sahibinin yahut şikayetçinin yerleşim yeri mahkemesidir (m. 5/1).

³² Bu tür davalarda hamil ile banka arasında bir sözleşme bulunmamaktadır. Ayrıca **kambiyo senetlerinden kaynaklanan alacaklar aranan alacaklardan olduğundan, bu alacaklar için BK. 73. madde hükmü uygulanmaz bu tür davalar borçlunun ikametgâhında açılır.**

Takipte icra dairesinin yetkisine itiraz edilmişse açılan itirazın iptali davasında yetki itirazı ileri sürülmemiş olsa bile öncelikle icra dairesinin yetkili olup olmadığı incelenmelidir.

**** “...Dava, davalı bankanın Üsküdar Şubesine ait karşılıksız çıkan iki çek nedeni ile 3167 sayılı Kanunun 10. maddesi uyarınca muhatap bankanın sorumluluğu kapsamında bulunan 870. 00 YTL’nin tahsili için yapılan icra takibine yönelik itirazın iptali davasıdır.**

Davalı borçlu vekili icra dairesinin yetkisine ve borca itiraz etmiş, davalı vekili cevap dilekçesinde, müvekkili bankanın adresinin Kartal olup Adana Mahkemelerinin yetkili olmadığını belirterek yetki itirazında bulunmuştur.

Mahkemece yetkili mahkemenin davalı bankanın merkezinin bulunduğu, yer mahkemesi olan Kartal Mahkemeleri olduğundan mahkemenin yetkisizliğine dosyanın Kartal Sulh Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiş, hüküm davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Davalı aleyhindeki icra takibinde hem icra dairesinin yetkisine hem de borca itiraz etmiştir. Açılan davada da mahkemenin yetkisine itiraz edilmiştir. Bu durumda mahkemece öncelikle icra dairesinin yetkisine yönelik itiraz incelenip bir karar verilmesi gerekirken mahkemenin yetkisine yönelik itirazın incelenmesi isabetli olmadığı gibi, HUMK’nun 17. madde hükmü dikkate alınmadan yetkisizlik kararı verilmesi de doğru değildir...” (Y. 19. HD. 11. 06. 2009, 2009/5034, 2009/5657).

Dava çek hesabı açan banka şubesinin bulunduğu yerde değil, ibrazın yapıldığı şubede açılmıştır. Yetki itirazının kabulü gerekir.

Azınlık görüşü: Çekin ibraz edildiği banka şubesi de yetkilidir.

**** “...Taraflar arasında görülen davada Kütahya 2. Asliye Hukuk Mahkemesi’nce verilen 06/02/2008 tarih ve 2006/4. . -2008/1. . sayılı kararın Yargıtayca incelenmesi davalı vekili tarafından istenmiş ve temyiz dilekçesinin süresi içinde verildiği anlaşılmış olmakla,... ...Davacı vekili, dava dışı firma tarafından keşide edilen ve davalının Tavşanlı Şubesine ait 23 adet çekin süresinde ödenmesi için Kütahya Şubesine ibraz edildiğini, talep edilmesine rağmen 3167 sayılı Yasa’nın 10.ncu maddesi hükmü uyarınca davalının sorumlu olduğu miktarın ödenmediğini, yasal sorumluluğunu yerine getirmediğini ileri sürerek, her bir çek için 370. 00 YTL olmak üzere toplam 8. 510. 00 YTL’nin ibraz tarihlerinden itibaren ticari faiziyle tahsiline karar verilmesini istemiştir.**

Davalı vekili, davanın Tavşanlı Şubesi'ne karşı açılması gerektiğini, bu yer mahkemesinin yetkili olduğunu, usulüne uygun başvuru yapılmadığını, ibraz süresinde bir talep bulunmadığını, davacının feragat etmiş sayılacağını savunarak, davanın reddini istemiştir.

Mahkemece, iddia, savunma, toplanan kanıtlar ve tüm dosya kapsamına göre, davanın 3167 sayılı Yasa'nın 10.ncu maddesi uyarınca karşılıksız kalan çekler için bankanın sorumlu olduğu miktarın tahsiline yönelik olduğu, gayri nakdi kredi sözleşmesi uyarınca hamil ile muhatap arasındaki bu davada BK.'nın 73 ve HUMK'nun 10.ncu maddeleri uyarınca davacının ikametgâhı yer mahkemesinin de yetkili bulunduğu, yetki itirazının yersiz olduğu, çeklerin süresinde ibraz edilerek karşılıksız kaşesi vurulduğu, çeklerin keşidecisinin iflasın ertelenmesi talebi ile dava açtığı, verilen tedbir kararı ile keşide ettiği tüm çeklerle ilgili hiçbir işlem yapılmaması yönünde tedbir kararı verildiği, ancak tedbir kararının ibrazlardan sonraki bir saatte davalıya ulaştığı, kaldı ki böyle bir kararın verilemeyeceği, tedbir kararı olsa bile karşılıksız kalan çeklerden dolayı yasal sorumluluğunu yerine getirmesinin zorunlu olduğu, ibraz anında istenmemiş olmasının feragat veya sonradan istenmeyeceği sonucunu doğurmayacağı, davacının alacaklı bulunduğu gerekçesiyle davanın kabulüne, 8. 510. 00 YTL'nin ticari faiziyle davalıdan tahsiline karar verilmiştir.

Kararı, davalı vekili temyiz etmiştir.

1-Dava, karşılıksız çıkan çeklerden dolayı davalı Bankanın 3167 sayılı Yasa'nın 10 ncu maddesi uyarınca sorumlu olduğu bedellerin tahsili istemine ilişkindir.

Davalı vekili, ibraz edilen çeklerin keşide edildiği hesabın Tavşanlı Şubesi'nde açıldığını belirterek süresinde yetki ilk itirazında bulunmuş, yetkili mahkemenin Tavşanlı Mahkemeleri olduğunu savunmuş, yazılı gerekçe ile yetki itirazının reddine karar verilmiştir.

3167 sayılı Çek Yasası'na göre, muhatap bankanın her çek yaprağı için belli miktarda yasal garantisi mevcuttur. Anılan Yasa'nın 10.ncu maddesinde düzenlenen bu garanti, mahkemenin kabulünün aksine, muhatap banka ile hamil arasında değil, madde gerekçesinde sorumluluğun temeli çek defteri verilmesi sırasında bir nakit ödemesi söz konusu olmadığından banka ile keşideci arasında gayri nakdi kredi sözleşmesi olarak açıklanmıştır. Bu nedenle, çek hesabı açan bankanın çek defteri vermeden, yasal sorumluluğuna tekabül edecek meblağ kadar istediği teminatı talep edebileceği de kuşkusuzdur.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

Öte yandan, 3167 sayılı Yasa’nın 2.nci maddesinde bankaların çek hesabı açarken araştıracağı hususlar açıklanmış, gerekli dikkat ve özeni göstermeleri hüküm altına alınmıştır. Koşulları oluştuğunda bu yükümlülüklerin ihlali halinde de meydana gelen zarardan sorumlulukları söz konusu olacaktır.

Somut olayda davacının davalının Tavşanlı Şubesi nezdinde açılan ve dava dışı Ö... Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti. hesabından keşide edilen 23 adet çekin hamili olduğu, çeklerin süresinde aynı bankanın Kütahya Şubesi’ne ibraz edildikleri, karşılıksız kaşelerinin vurulduğu hususları çekişmesizdir. Taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözülmesi için öncelikle yetkili mahkemenin hangi yer mahkemesi olduğunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Çek, ödenmesi istemiyle muhatap bankanın hesabın bulunduğu şubesine veya herhangi diğer bir şubesine ibraz edilebilir. Ancak, muhatap bankanın hesap açılan şubesi dışındaki şubelerin ibraz bakımından yetkisi, 3167 sayılı Yasa’nın 10. ncu maddesindeki sorumluluğu yerine getirmeyi kapsamamaktadır. Çek hesabının açıldığı şube, davalının Tavşanlı Şubesidir. Anılan şube, çek hesabı açarken ve karneleri teslim ederken başka bir ifadeyle davalı adına işlem yaparken yasanın aradığı dikkat ve özeni göstermek zorundadır. **Bu durum karşısında, davalının Kütahya Şubesinin çeklerin ibrazı dışında bir işleminin olmadığı, davanın yetkisiz mahkemede açıldığı, HUMK’nun 17’nci maddesi uyarınca davalının yetki itirazında gösterdiği yer mahkemesinin yetkili bulunduğu, bu itirazın süresinde ve yerinde olduğu dikkate alınarak yetkisizlik kararı verilmesi gerekirken yazılı şekilde işin esasına girilmesi doğru görülmemiş, kararın bozulması gerekmiştir....**” (Y. 11. HD. 21. 12. 2009, 2008/8326, 2009/13120).

KARŞI OY YAZISI: Dava, karşılıksız çıkan çeklerden dolayı davalı Banka’nın yasa gereği ödemek zorunda olduğu bedelin tahsili istemine ilişkindir.

Uyuşmazlığa konu çeklerin davalı Banka’nın Tavşanlı Şubesi’ne açılan hesaptan keşide edildikleri, ödenmek için Kütahya Şubesi’ne ibraz edildikleri ve karşılıksız kaşesinin anılan şubece vurulduğu hususları çekişmesizdir. Çeklerdeki muhatap Banka davalıdır. Çekler hesabın açıldığı şube tarafından ödenebileceği gibi, sürelerinde ibrazları halinde karşılıkları sorulmak suretiyle muhatap Banka’nın başka şubelerince de ödenebilir.

Çekin muhatap Banka’nın herhangi bir şubesine ibrazı, çek bedeli dışında aynı zamanda koşulları oluştuğu takdirde 3167 sayılı Yasa’nın 10. maddesi

uyarınca ödenmesi zorunlu tutarı da kapsamaktadır. Başka bir anlatımla, ibraz şubesi karşılıksız kaşesi vurduğu çek yaprağının yasal olarak ödenmesi gerekli karşılığını ödemek zorundadır. Anılan düzenlemedeki garantinin temeli, Banka ile keşideci arasındaki gayri nakdi kredi sözleşmesine dayanmaktadır.

Somut olayda çekler muhatap davalının Kütahya Şubesi'ne ibraz edilmiştir. Anılan şube karşılıksız kaşesini vurduktan sonra, yasal sorumluluğu kendiliğinden davacıya ödemek durumundadır. Ödeme yapmayan, başka bir ifade ile çeklerin karşılıksız kaldığı işlemi yapan davalının Kütahya Şubesi'dir. O halde, HUMK'nun 17. maddesi uyarınca bu şubenin bulunduğu Kütahya Mahkemesi davada yetkilidir. Her ne kadar mahkemenin yetki itirazının reddine ilişkin gerekçesi yerinde değil ise de açıklanan gerekçe ile yetkili olduğu dikkate alındığında uyuşmazlığa konu çeklerin ödenmemesi yönünde bir talimat olmadığı, usulüne uygun karşılıksız kaşelerinin vurulduğu, davalının yasal yükümlülüğünü ihlal ettiği anlaşıldığından usul ve yasaya uygun kararın onanması gerektiği düşüncesinde olduğumdan, sayın çoğunluğun görüşüne katılmıyorum. (M. K)

X. GENEL HÜKÜMLERE GÖRE ÇEK VEREN MUHATAP BANKA ALEYHİNE AÇILAN DAVALARA İLİŞKİN BAZI YARGITAY KARARLARI

Çek Kanunun 1/2. maddesine göre: “Bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde genel hükümler uygulanır.”

Genel nitelikteki TTK'nun 20/II. maddesine göre “Her tacirin, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi lazımdır.”

Özel nitelikteki Çek Kanunun 2/1. maddesine göre de; bankalar, çek hesabı açılması ile ilgili olarak bu Kanunla kendilerine verilen görev ve yükümlülükleri yerine getirirken, çek hesabı açtırmak isteyen yasa dışı olup olmadığını bu Kanun hükümlerine göre araştırırlar; ayrıca ilgili kişinin ekonomik ve sosyal durumunun belirlenmesinde **gerekli basiret ve özeni gösterirler.** (m. 2/1)

Buna göre çek hesabı açtıran bankalar, bu işlerde **gerekli basiret ve özeni göstermek zorundadırlar.**

KAYNAKÇA

- Donay, Süheyl** : Yeni Çek Kanunu Hakkında Görüşler, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi Sy. 67-68 s. 172 vd. (Donay).
- Kahyaoğlu, Emin,Cem** : 5941 sayılı Çek Kanunu ile İlgili Bazı Tesbitler, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi Sy. 67-68 s. 140 vd. (Kahyaoğlu).
- Narbay, Şafak** : 5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi Terazî Hukuk Dergisi Mart/2010 (Narbay).
- Özgenç, İzzet** : Çek Kanunu, 2. Bası, Ankara /2010 (Özgenç).
- Öztan, Fırat** : Kıymetli Evrak Hukuku 2. Bası Turhan Kitabevi, Ank. 1997(Öztan); Keza aynı kitabın 1999 Baskısı (Öztan/1999).
- Poroy, Reha/**
- Tekinalp, Ünal** : Kıymetli Evrak Hukuku, 17. Bası (Poroy/Tekinalp).
- Pulaşlı, Hasan** : Yeni Çek Hukuk, Adalet/2010 (Pulaşlı).
- Reisoğlu, Seza** : Yeni Çek Kanunu Ve Hukuki Sorunlar,TBB/Yeni Çek Kanunu Ve Hukuki Değerlendirilmesi Toplantısında Yapılan Sunum 29. 12. 2009 (Reisoğlu/Tebliğ).

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Sayın Başkanım ben çok teşekkür ediyorum. Hemen Yargıtay’dan başlamışken Ali Kınacı Beyefendi’ye sözü vermek istiyorum. Buyurun.

5941 SAYILI ÇEK KANUNU’NDA DÜZENLENEN SUÇLAR VE KORUMA TEDBİRİ GEREKTİREN FİİLLER

Ali KINACI *

Y. 10. CD. ÜYESİ ALİ KINACI - Teşekkür ediyorum. Sayın Başkanım, Değerli Hocalarım Yargıtay’ın Değerli Başkan ve Üyeleri, Seçkin Katılımcılar; hepinizi saygıyla selamlıyorum. Ben burada 5941 sayılı Çek Kanunu’nda düzenlenen suçlar ve koruma önlemi gerektiren fiiller üzerinde durmaya çalışacağım. Öncelikle belirtmeliyim ki henüz yeni yürürlüğe girmiş olan 5941 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra işlenmiş suçlara ilişkin dairemizin vermiş olduğu bir karar bulunmadığından buradaki açıklamalarım daire görüşü değil kişisel görüşüm olacaktır.

* Yargıtay 10. Ceza Dairesi Üyesi

A- GİRİŞ

03.04.1985 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğü giren 3167 sayılı “*Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun*” zaman içinde bazı değişikliklere uğrayarak 24 yılı aşkın bir süre uygulanmıştır.

5941 sayılı “*Çek Kanunu*” 20.12.2009 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve 3167 sayılı kanunu yürürlükten kaldırmıştır.

5941 sayılı Çek Kanunu; çek defterlerinin içeriklerine, çek düzenlenmesine ve kullanımına, çek hamillerinin korunmalarına ve kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunmaya ilişkin esaslar ile çekin karşılıksız çıkması ve belirlenen diğer yükümlülüklerle aykırılık hâllerinde ilgililer hakkında uygulanacak yaptırımları belirlemiş; bu kanunda hüküm bulunmayan hâllerde genel hükümlerin uygulanacağını öngörmüştür.

Kanunun 2. maddesinde, çek defterlerinin baskı şekli ile her çek yaprağında bulunması gereken durumlar gösterilmiş; ancak Türk Ticaret Kanunu’ndaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin bu maddede yer alan koşullara aykırı olmasının çekin geçerliliğini etkilemeyeceği belirtilmiştir.

Buna göre, çekin tanımı, çekte bulunması gereken unsurlar, çekin devri gibi konularda Türk Ticaret Kanunu hükümleri uygulanacaktır.

Biz bu yazımızda, 5941 sayılı Çek Kanunu’nda düzenlenen suçlar ile koruma tedbiri gerektiren fiillerin neler olduğunu belirteceğiz ve bunlardan “*çekte karşılıksız işlemi yapılmasına sebebiyet verme*” suçunu ve bu suçla ilgili hükümleri inceleyeceğiz.

B- 5941 SAYILI ÇEK KANUNU’NDA DÜZENLENEN SUÇLAR

- 1) Çeke karşılıksız işlemi yapılmasına sebebiyet verme (m. 5/1)
- 2) Tacir olmayan kişinin çek defterinden çek düzenleme (m. 7/1)
- 3) Tacir olmayan kişinin çek defterinden çek düzenleme (m. 7/1)
- 4) Tacir olmayan kişiye tacir çeki defteri verme (m. 7/2)
- 5) Bankaya gerçek dışı beyanda bulunma (m. 7/3)
- 6) Usulsüz olarak çek defteri verme (m. 7/3)
- 7) Karşılıksız işlemi yapmama (m. 7/4)
- 8) Çek karşılığını ödememe (m. 7/5)

- 9) Bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktarı ödememe (m. 7/5)
- 10) Yasağa rağmen çek düzenleme (m. 7/6)
- 11) Yasağa rağmen çek hesabı açma (m. 7/7)
- 12) Yetkisiz olarak çek defteri basma (m. 7/8)
- 13) Yetkisiz olarak çek defteri bastırma (m. 7/8)
- 14) Hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenleme (m. 7/9)
- 15) Sağlanması veya saklanması gereken bilgi ve belgelerle ilgili hükümlere aykırı hareket etme (m. 7/10)
- 16) Çeki düzenleyen kişinin bankadaki adresini hamile vermeme (m. 7/10)

C- 5941 SAYILI ÇEK KANUNU'NA GÖRE SUÇ SAYILMAYAN VE SADECE KORUMA TEDBİRİ GEREKTİREN FİİLLER

- 1) Hesap sahibi adına karşılıksız çek düzenleme (m. 5/4)
- 2) Tüzel kişi (*özel hukuk tüzel kişisi*) olarak çek karşılığını hazır bulundurmama (m. 5/4)

D- ÇEKE KARŞILIKSIZ İŞLEMİ YAPILMASINA SEBEBİYET VERME SUÇU

1) 5941 SAYILI ÇEK KANUNU'NUN İLGİLİ HÜKÜMLERİ:

Ceza sorumluluğu, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı

MADDE 5 – (1) Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, **çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet veren** kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adlî para cezasına hükmolunur. Ancak, hükmedilecek adlî para cezası, çek bedelinin karşılıksız kalan miktarından az olamaz. Mahkeme ayrıca, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına; bu yasağın bulunması hâlinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına hükmeder. Bu davalar, çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer ya da hesap sahibinin yahut şikâyetçinin yerleşim yeri mahkemesinde görülür.

(2) Birinci fıkra hükmüne göre çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmamakla yükümlü olan kişi, çek hesabı sahibidir. Çek hesabı

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

sahibinin tüzel kişi olması hâlinde, bu tüzel kişinin malî işlerini yürütmekle görevlendirilen yönetim organının üyesi, böyle bir belirleme yapılmamışsa yönetim organını oluşturan gerçek kişi veya kişiler, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlüdür.

(3) Çek hesabı sahibi gerçek kişi, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edemez. Gerçek kişinin temsilcisi veya vekili olarak çek düzenlenmesi hâlinde, bu çekten dolayı hukukî ve cezaî sorumluluk çek hesabı sahibine aittir.

...

2) SUÇUN KONUSU:

Çeke karşılıksız işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçunun konusunu “çek” oluşturmaktadır¹.

Çekin tanımı ve unsurları Türk Ticaret Kanunu’nda yer almaktadır. 5941 sayılı Çek Kanunu’nun 2. maddesinde ayrıca çek üzerinde bazı kayıt ve bilgilerin yer alması öngörülmekte ise de, bu maddenin 9. fıkrasına göre “*Türk Ticaret Kanunu’ndaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin bu maddede yer alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemez.*”

3) SUÇLA KORUNAN HUKUKSAL YARAR:

Çek hamillerinin korunmasına, kayıt dışı ekonominin denetim altına alınmasına katkıda bulunmak ve bir ödeme aracı olarak çekte olan kamusal güveni sağlamaktır.

4) SUÇUN FAİLİ:

a) Çek Hesabının Sahibi Gerçek Kişi İse:

Suçun faili hesap sahibinin kendisidir. Çek, hesap sahibinin bizzat kendisi tarafından düzenlenmiş olabileceği gibi, onun vekili veya temsilcisi tarafından da düzenlenmiş olabilir.

5. maddenin 3. fıkrasına göre; hesap sahibi olan gerçek kişi, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edemez. Kendisi adına çek düzenlemesi için bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin etmiş; temsilci veya vekil, hesap sahibi adına çek düzenlemiş ise; öncelikle belirtmek gerekir ki, zorunlu unsurları taşıması koşuluyla bu çek geçerlidir. Ancak, bu çekle ilgili olarak;

¹ İzzet Özgenç, Çek Kanunu, 3. Bası, Ankara 2010, s. 70.

1) Hukukî ve cezaî sorumluluk çek hesabının sahibi olan gerçek kişiye aittir. Çekin süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksız işlemi yapılması halinde; hesap sahibi gerçek kişi 5. maddenin 1. fıkrasındaki suçun faili olur.

2) Temsilci veya vekil sıfatıyla çeki düzenlemiş olan kişi hakkında ise, bir koruma tedbiri olan “çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı” uygulanır. Bunun dışında temsilci veya vekilin *kural olarak* hukukî ve cezaî sorumluluğu yoktur. Ancak genel iştirak kuralları kapsamında asıl fail ile birlikte cezai sorumluluğu mümkündür.

b) Çek Hesabının Sahibi Tüzel Kişi İse:

1) Tüzel kişinin yönetim organını oluşturan kişiler arasından bir ya da fazla sayıda üye, tüzel kişinin malî işlerini yürütmekle görevlendirilmiş ise, malî işleri yürütmekle görevlendirilmiş olan kişi veya kişiler suçun failidir.

Bu durumda kişinin suçun faili olabilmesi için iki koşul gereklidir: Hem yönetim organın üyesi olmalıdır, hem de kendisine tüzel kişinin malî işlerini yürütme görevi verilmiş olmalıdır.

Suçun faili için aranan bu koşullar, çekin ibraz edildiği, başka bir anlatımla suçun işlendiği andaki duruma göre belirlenir.

Bu koşulları taşıyan kaç kişi varsa hepsi de suçun faili olurlar.

2) Tüzel kişinin yönetim organını oluşturan kişilerden hiç birine, tüzel kişinin malî işlerini yürütme konusunda bir görev verilmemiş ise; yönetim organında üye olan kişilerin tamamı suçun failidir.

Suçun faili için aranan yönetim organı üyesi olması koşulu da çekin ibraz edildiği, başka bir anlatımla suçun işlendiği andaki duruma göre belirlenir.

3) Çek, tüzel kişinin yönetim organında yer almayan, ancak tüzel kişinin vekili veya temsilcisi tarafından düzenlenmiş ise, bunlar hakkında bir koruma tedbiri olan “çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı” uygulanır. Temsilci veya vekilin cezaî sorumluluğu yoktur.

5) SUÇUN MANEVİ UNSURU:

Bu suç için failde kast mı aranacaktır, yoksa taksir yeterli midir?

a) 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun Konuyla İlgili Hükümleri:

Kast

Madde 20- (1) Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

(2) Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde olası kast vardır...

Taksir

Madde 21- (1) Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır.

(2) Taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeden gerçekleştirilmesidir.

(3) Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir vardır; ...

...

Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri

MADDE 60. - (1) Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet halinde, iznin iptaline karar verilir.

(2) Müsadere hükümleri, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanır.

(3) Yukarıdaki fıkralar hükümlerinin uygulanmasının işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabileceği durumlarda, hâkim bu tedbirlere hükmetmeyebilir.

(4) Bu madde hükümleri kanunun ayrıca belirttiği hallerde uygulanır.

b) Hükümet Tasarısındaki Bu Suçla İlgili Gerekçe:

Söz konusu suçun oluşabilmesi için, çekin karşılığının, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak, yani en azından taksirle, ilgili çek hesabında bulundurulmaması gerekir. Anayasanın 38 inci maddesinin yedinci fıkrasında düzenlenen ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi bağlamında güvence altına aldığı kusursuz ceza olmaz kuralının gereği olarak, söz konusu suç, objektif (kusursuz) sorumluluğu gerektiren bir suç olarak değil, **en azından taksire dayalı kusurluluğu gerektiren bir suç olarak tanımlanmıştır.** Bu itibarla, kişinin, elinde olmayan sebeplerle ortaya çıkan zorunluluk hâli dolayısıyla, örneğin doğal afet, savaş, kaza geçirmesi gibi bir

sebeple, çekin karşılığı ilgili hesapta zamanında bulunduramamış olması hâlinde, ceza sorumluluğu olmayacaktır.

c) TBMM Adalet Komisyonu Raporundaki Bu Suçla İlgili Gerekçe:

Alt Komisyonca Tasarının 5 inci maddesinin birinci fıkrasında, “karşılıksızdır işlemi yapılmasına” ibaresinden sonra gelmek üzere “kasten” ibaresi eklenmiştir. Böylece söz konusu suçun ancak kasten işlenebilen suç olabileceğine açıklık getirilmek istenilmiştir. Ancak, bu değişiklik Komisyonumuzca uygun görülmemeyerek aşağıda belirtilen gerekçelerle “kasten” ibaresinin metinden çıkarılması benimsenmiştir.

Maddede tanımlanan suç, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibraz edildiğinde, çek karşılığının ilgili banka hesabında tam olarak bulundurulmaması suretiyle oluşur. **Çekin karşılığını ibraz anında ilgili çek hesabında bulundurmamak, söz konusu suçun oluşmasını sağlayacaktır. Söz konusu suçun oluşabilmesi için, çekin karşılığının, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak, yani en azından taksirle, ilgili çek hesabında bulundurulmaması gerekir.** Anayasanın 38 inci maddesinin yedinci fıkrasında düzenlenen ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi bağlamında güvence altına aldığı kusursuz ceza olmaz kuralının gereği olarak, **söz konusu suç, objektif (kusursuz) sorumluluğu gerektiren bir suç olarak değil, en azından taksire dayalı kusurluluğu gerektiren bir suç olarak tanımlanmıştır.** Bu itibarla, kişinin, elinde olmayan sebeplerle ortaya çıkan zorunluluk hâli dolayısıyla, örneğin doğal afet, savaş, kaza geçirmesi gibi bir sebeple, çekin karşılığını ilgili hesapta zamanında bulunduramamış olması hâlinde, ceza sorumluluğu olmayacaktır. Bununla birlikte, **maddeye Alt Komisyon tarafından eklenen “kasten” sözcüğü bu suçu olası kastla işlenebilen suç olmaktan çıkarıp doğrudan kastla işlenebilen suç haline getirecektir. Bu durum, söz konusu suçun düzenleniş gayesiyle bağdaşmayacağı gibi, ticarî alanda ve yargılama sürecinde de olumsuz sonuçların doğmasına sebep olacaktır. Bu itibarla, maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “kasten” sözcüğünün madde metninden çıkarılmasında yarar görülmüştür.**

d) Bu Suçun Ancak Kastla İşlenebileceği Görüşü:

TCK’nın 21. maddesinde öngörüldüğü biçimde, suçun tanımında “taksir” kavramına yer verilmemiştir. Diğer yandan, TCK’nın 60. maddesi uyarınca bir tüzel kişi hakkında güvenlik tedbirine hükmedilebilmesi için, suçun

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

bu tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde ve tüzel kişi yararına olarak kasten işlenmesi gerekir. Çek Kanunu’nun 1. maddesinde öngörülen suç nedeniyle, hesap sahibi tüzel kişi hakkında bir güvenlik tedbiri olan “*çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı*” uygulanabildiğine göre, suç ancak kasten işlenebilir, taksirle işlenemez².

e) Bu Suçun Kasten veya Taksirle İşlenebileceğine İlişkin Bizim Görüşümüz:

Her şeyden önce, TCK’nın genel hükümleri, daha sonra yürürlüğe giren yasalardaki normların üzerinde değildir. Bu nedenle 5941 sayılı Kanunu’nun 5. maddesinde tüzel kişiler için TCK’nın 60. maddesinde yazılı olanlardan farklı bir koruma tedbiri öngörülmüştür.

Çek Kanunu’nun 5. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen suçun tanımında “*taksir*” kavramına yer verilmediği için bu suçun taksirle işlenemeyeceğine ilişkin yorum “*biçimsel bir yorum*” olur. Taksirin “*dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık*” şeklindeki yasal tanımı esas alındığında, buna uygun olarak “*karşılıksız işlemi yapılmasına sebebiyet veren*” denmiş olması nedeniyle, suçun “*taksirle de işlenebileceği*” anlaşılmaktadır.

İncelediğimiz suç nedeniyle tüzel kişi hakkında uygulanan “*çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı*” “güvenlik tedbiri değil” bir “*koruma tedbiridir.*” Çünkü tüzel kişinin eylemi suç olarak kabul edilmediği için, tüzel kişi hakkında iddianame düzenlenmez ve dava açılmaz. Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından “*koruma tedbiri*” niteliğinde olmak üzere tüzel kişinin “*çek düzenlemesinin ve çek hesabı açmasının yasaklanmasına*” karar verilir ve bu karara itiraz edilebilir.

Gerek Hükümet tasarısında ve gerekse Adalet Komisyonu raporunda belirtilen gerekçeler de, yasa koyucunun amacının bu suçu “*kasten veya taksirle*” işlenebilen bir suç olarak düzenlemek olduğunu göstermektedir. Yasa koyucu failde mutlaka kastın bulunmasını isteseydi “*çekle ilgili olarak karşılıksız işlemi yapılmasına sebebiyet verme*” yerine “*karşılığını bulundurmamaya karşılık çekle ilgili karşılıksız işlemi yapılmasına sebebiyet veren*” biçiminde bir ifade kullanırdı.

² Özgenç, s. 74-79; Seza Reisoğlu, TBB/Yeni Çek Kanunu ve Hukuki Değerlendirmesi Toplantısında Yapılan Sunum, 29.12.2009 (www.tbb.org.tr/Araştırma ve Yayınlar/Konferans Sunumları), s. 12; Doğan Gedik, 5941 sayılı Yeni Çek Kanunu - Cumhuriyet Savcılarını İlgilendiren Boyutu (http://www.turkhukuksitesi.com).

Sonuç olarak;

1) Bu suç “**kasten veya taksirle**” işlenmesi mümkün olan bir suçtur. Ancak, hiçbir şekilde objektif (*kusursuz*) sorumluluğu gerektiren bir suç değildir.

2) Suçun manevî unsuru “**dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak çekle ilgili karşılıksız işlemi yapılmasına sebebiyet verme**”dir. Bu nedenle fail, gerekli dikkat ve özeni göstermesine, çekin karşılığını bankada bulundurmamayı istemesine rağmen, doğal afet, savaş, kaza geçirmesi gibi bir nedenle çekin karşılığını bulunduramamış ise; taksirinin olmadığı ve buna bağlı olarak suçun manevî unsurunun gerçekleşmediği kabul edilmelidir.

6) SUÇUN MADDİ UNSURU:

a) Hareket:

Hareket iki bölümden oluşmaktadır:

1) Öncelikle, Türk Ticaret Kanunu’nda öngörülen zorunlu unsurları taşıyan bir çekin düzenlenmiş olması gerekir. Hareketin bu bölümünün bizzat fail ya da onun vekili veya temsilcisi tarafından gerçekleştirilmesi mümkündür.

2) İkinci olarak, fail, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden itibaren hesaplanacak ibraz süresi içinde ve ibraz kadar, çekin karşılığını muhatap bankadaki çek hesabında bulunduramamış olmalıdır. Hareketin bu bölümünün ihmali veya icrai nitelikte olması mümkündür. Fail çekin karşılığını muhatap bankadaki çek hesabında bulunduramamış ise ihmali, çekin karşılığını ibrazdan önce çekmiş ise icrai bir hareket yapmış olur.

b) Netice:

Gerek çekin ibrazı gerekse karşılıksız işlemi, başka bir anlatımla netice fail tarafından değil başkaları tarafından gerçekleştirilmektedir³.

Suçun oluşabilmesi için; çekin, üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre hesaplanacak ibraz süresi içinde ibraz edilmesi ve ibraz üzerine “*karşılıksızdır*” işlemi yapılmış olması gerekir.

Suç, çekin hamil tarafından ibrazı üzerine karşılıksız işleminin yapıldığı anda işlenmiş olur.

³ **Metin Feyzioğlu**, Sözleşmeden Kaynaklanan Yükümlülükler Nedeniyle Hürriyetin Kısıtlanması-Anayasa ve Ceza Hukukları Açısından Bir İnceleme, Bu çalışma, 01.12.2001 tarihinde Bankacılık ve Ticaret Hukuku Enstitüsü’nce düzenlenen bilimsel toplantıda sunulmuştur (www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/ceksucu) .

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

3. maddedeki düzenleme uyarınca; çek muhatap bankaya, üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre hesaplanacak ibraz süresi içinde ibraz edilebileceği gibi düzenleme tarihinden önce de edilebilir. Buna göre;

1) Çekin, üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre hesaplanacak ibraz süresi içinde ibraz edilmesi:

a) Çek hesabında hiç karşılık yoksa:

aa) Hamil, bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktarın kendisine ödenmesini kabul etmiş ise:

Banka tarafından, ödemekle yükümlü olduğu miktar hamile ödenir, çekin kalan bölümü için **“karşılıksızdır”** işlemi yapılır, çekin ön ve arka yüzünün fotokopisi çıkarılıp onaylanarak hamile verilir; çekin aslı bankada saklanır.

Hamil, bu fotokopiyi dilekçesine ekleyerek Cumhuriyet başsavcılığına şikâyetinde bulunabilir; hukuki takip yapılabilir.

bb) Hamil, bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktarın kendisine ödenmesini kabul etmemiş ise:

Banka tarafından, ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında kalan çek tutarı için **“karşılıksızdır”** işlemi yapılır, ibraz tarihi ile ödenmeme nedeni çekin arkasına yazılır, banka yetkilisi ile hamil tarafından imzalanır, çekin aslı hamile geri verilir; çekin ön ve arka yüzünün fotokopisi çıkarılıp onaylanarak bankada saklanır⁴.

Hamil, Cumhuriyet başsavcılığına şikâyetinde bulunabilir; hukuki takip yapılabilir.

b) Çek hesabında bir miktar karşılık varsa:

aa) Hamil, kısmi karşılık ile bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktarın kendisine ödenmesini kabul etmiş ise:

Banka tarafından, kısmi karşılık ile ödemekle yükümlü olduğu miktar hamile ödenir, çekin kalan tutarı için **“karşılıksızdır”** işlemi yapılır, çekin ön ve arka yüzünün fotokopisi çıkarılıp onaylanarak hamile verilir; çekin aslı bankada saklanır.

Hamil, bu fotokopiyi dilekçesine ekleyerek Cumhuriyet başsavcılığına şikâyetinde bulunabilir; hukuki takip yapılabilir.

⁴ Reisoğlu'na göre, ödemenin ispatı açısından fotokopinin ayrıca hamile imzalatılması gerekir (Reisoğlu, s. 9).

bb) Hamil, kısmi karşılık ile bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktarın kendisine ödenmesini kabul etmemiş ise:

Banka tarafından, kısmi karşılık ile ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında kalan çek tutarı için **“karşılıksızdır”** işlemi yapılır, ibraz tarihi ile ödenmeme nedeni çekin arkasına yazılır, banka yetkilisi ile hamil tarafından imzalanır, çekin aslı hamile geri verilir; çekin ön ve arka yüzünün fotokopisi çıkarılıp onaylanarak bankada saklanır.

Hamil, Cumhuriyet başsavcılığına şikâyetle bulunabilir; hukuki takip yapılabilir.

c) *Çek tutarı, bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktardan veya bu miktar ile hesapta bulunan miktarın toplamından fazla değil ise:*

Karşılıksız işlemi yapılmaz ve buna bağlı olarak 5. maddenin 1. fıkrasında düzenlenen suç oluşmaz.

2) Çekin, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ibraz edilmesi:

a) *18.02.2009- 31.12.2011 tarihleri arasında:*

aa) 18.02.2009 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 5838 sayılı Kanunun 2. maddesine göre, 18.02.2009 tarihinden 31.12.2009 tarihine kadar,

bb) 5941 sayılı Çek Kanunu’nun geçici 1. maddesinin 3. fıkrasına göre ise, 20.12.2009 tarihinden 31.12.2011 tarihine kadar

Çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ibrazı geçersizdir. İbraz edilse bile banka tarafından **“karşılıksızdır”** işlemi yapılmaz; bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktar ve varsa hesaptaki para ödenmez. Ancak, düzenleme tarihinden itibaren ibraz süresi içinde ibrazı mümkündür.

b) *01.01.2012 ve sonraki tarihlerde, çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ibraz edilmesi:*

aa) Çek hesabında hiç karşılık yoksa:

aaa) Hamil, bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktarın kendisine ödenmesini kabul etmiş ise:

Banka tarafından, ödemekle yükümlü olduğu miktar hamile ödenir, ödenen miktar çekin arkasına yazılır, banka yetkilisi ile hamil tarafından imzalanır; çekin ön ve arka yüzünün fotokopisi çıkarılıp bankada saklanır; çekin aslı hamile geri verilir; **“karşılıksızdır”** işlemi yapılmaz⁵.

⁵ Şafak Narbay, 5941 sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlen-

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

Bu durumda hamil hukuki takip yapamaz ve 5. maddenin 1. fıkrasında düzenlenen suç oluşmaz. Hamilin hukuki takip yapabilmesi ve 5. maddenin 1. fıkrasında düzenlenen suçun oluşabilmesi için, çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve kalan tutarı için “*karşılıksızdır*” işlemine tabi tutulması gerekir (m. 3/8).

bbb) Hamil, bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktarın kendisine ödenmesini kabul etmemiş ise:

“*Karşılıksızdır*” işlemi yapılmaz; banka tarafından, ödemekle yükümlü olduğu miktarın hamil tarafından kabul edilmediği çekin arkasına yazılır, banka yetkilisi ile hamil tarafından imzalanır, çekin aslı hamile geri verilir; çekin ön ve arka yüzünün fotokopisi çıkarılıp onaylanarak bankada saklanır.

Bu durumda hamil hukuki takip yapamaz ve 5. maddenin 1. fıkrasında düzenlenen suç oluşmaz. Hamilin hukuki takip yapabilmesi ve 5. maddenin 1. fıkrasında düzenlenen suçun oluşabilmesi için, çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve kalan tutarı için “*karşılıksızdır*” işlemine tabi tutulması gerekir (m. 3/8).

bb) Çek hesabında bir miktar karşılık varsa:

aaa) Hamil, kısmi karşılık ile bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktarın kendisine ödenmesini kabul etmiş ise:

“*Karşılıksızdır*” işlemi yapılmaz. Banka tarafından, kısmi karşılık ile ödemekle yükümlü olduğu miktar hamile ödenir, ödenen miktar çekin arkasına yazılır, banka yetkilisi ile hamil tarafından imzalanır; çekin ön ve arka yüzünün fotokopisi çıkarılıp bankada saklanır; çekin aslı hamile geri verilir⁶.

Bu durumda hamil hukuki takip yapamaz ve 5. maddenin 1. fıkrasında düzenlenen suç oluşmaz. Hamilin hukuki takip yapabilmesi ve 5. maddenin 1. fıkrasında düzenlenen suçun oluşabilmesi için, çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve kalan tutarı için “*karşılıksızdır*” işlemine tabi tutulması gerekir (m. 3/8).

bbb) Hamil, kısmi karşılık ile bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktarın kendisine ödenmesini kabul etmemiş ise:

dirilmesi,

Terazi Aylık Hukuk Dergisi, yıl 5, sayı 43, Mart 2010 Ankara, s. 93, 95; **Kırca**, bu durumda bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu tutarı ödeme mecburiyetinin bulunmadığı görüşündedir (**İsmail Kırca**, 5941 sayılı Çek Kanunu-Konferans-22 Ocak 2010- Ankara 2010, s. 21).

⁶ **Narbay**, s. 94

“Karşılıksızdır” işlemi yapılmaz. Banka tarafından, kısmi karşılık ile ödemekle yükümlü olduğu miktarın hamil tarafından kabul edilmediği çekin arkasına yazılır, banka yetkilisi ile hamil tarafından imzalanır, çekin aslı hamile geri verilir; çekin ön ve arka yüzünün fotokopisi çıkarılıp onaylanarak bankada saklanır.

Bu durumda hamil hukuki takip yapamaz ve 5. maddenin 1. fıkrasında düzenlenen suç oluşmaz. Hamilin hukuki takip yapabilmesi ve 5. maddenin 1. fıkrasında düzenlenen suçun oluşabilmesi için, çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve kalan tutarı için “karşılıksızdır” işlemine tabi tutulması gerekir (m. 3/8).

cc) Çek hesabında çekin karşılığı varsa:

Muhatap bankanın bu karşılığı hamile ödemesi zorunludur⁷.

3) “Karşılıksızdır” İşleminin Yapılma Biçimi:

“Karşılıksızdır” işleminin nasıl yapılacağı 3. maddenin 4. fıkrasında belirtilmiştir: “Hamilin talepte bulunması hâlinde, karşılıksızdır işlemi; çekin arka yüzüne tahsil için bankaya ibraz edildiği tarih, hesap durumu, bankanın yükümlülüğü çerçevesinde ödediği miktar ve ibraz eden gerçek kişinin adı ve soyadı yazılmak, bu kişinin tüzel kişi adına bedeli tahsil etmesi hâlinde bu husus belirtilmek ve bu kişi ile birlikte banka yetkilisi tarafından imzalanmak suretiyle yapılır. Banka tarafından ödenen miktar düşüldükten sonra karşılıksız kalan tutar açıkça belirtilir. Hamilin imzalamaktan kaçınması hâlinde, karşılıksızdır işlemi yapılmaz.”

7) SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA KOŞULU (ŞİKÂYET):

Bu suç, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı bir suç olarak düzenlenmiştir.

a) Şikâyete Hakkı Olan:

5. maddenin 1. fıkrasında şikâyet hakkı sahibi “*hamil*” olarak belirtilmiştir. Buradaki hamilden ne anlamak gerekir?

Genel hükümlere, öğreti ve yargısal görüşlere göre şikâyet hakkı suçun mağduruna aittir. Mağdur ise suçtan doğrudan zarar gören kişidir. Suç ibraz anında işlenmiş olduğuna göre, suçun mağduru çeki ibraz eden hamildir.

Şikâyet hakkı, kişiye sıkıca bağlı olan ve başkasına devredilemeyen bir haktır.

⁷ Narbay, s. 92.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

Bu nedenlerle, şikâyet hakkının sadece çeki ibraz eden hamile ait olduğu; diğer cirantaların ve ödeme yapan bankanın şikâyet haklarının bulunmadığı kanısındayım⁸.

b) Şikâyetin Süresi, Biçimi ve Yapılabileceği Makamlar:

5941 sayılı Kanunda, şikâyetin hangi süre içinde, ne şekilde ve nereye yapılması gerektiğine ilişkin özel bir düzenleme olmadığı için bu konularda genel hükümler uygulanır. Buna göre;

1) Yetkili hamilin, 5237 sayılı TCK’nın 73. maddesi uyarınca, ibraz tarihinden itibaren 6 ay içinde şikâyetle bulunması gerekir. Çünkü ibraz anında hem fiili ve hem de faili öğrenmiş olacaktır.

2) Şikâyet, 5271 sayılı CMK’nın 158. maddesinin 5. fıkrasına göre yazılı veya tutanağa geçirilmek üzere sözlü olarak yapılabilir.

3) Şikâyet, 5271 sayılı CMK’nın 158. maddesinin 1 ve 2. fıkraları gereğince Cumhuriyet başsavcılığına, kolluk makamlarına, valilik veya kaymakamlığa ya da mahkemeye yapılabilir. Valilik veya kaymakamlığa ya da mahkemeye yapılan şikâyet, ilgili Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

8) SUÇA İŞTİRAK:

a) Hesap Sahibi Gerçek Kişi İse:

1) Kasten işlendiği takdirde bu suça iştirak mümkündür.

Hesap sahibi gerçek kişi ile onun vekil olarak tayin ettiği kişi, çekin karşılığının bankada bulundurulmayacağı, böylece çekin hamilinden haksız çıkar sağlayacakları konusunda önceden anlaşmışlar ve daha sonra hesap sahibi adına vekil çek düzenlemiş ise; vekil de iştirak kurallarına göre bu suçtan sorumlu olur.

2) Suç taksirle işlenmiş ise, iştirak mümkün olmaz.

b) Hesap Sahibi Tüzel Kişi İse:

Suç ister kasten ister taksirle işlensin;

1) Tüzel kişinin yönetim organını oluşturan kişilerden iki ya da fazla sayıda üye, tüzel kişinin malî işlerini yürütmekle görevlendirilmiş ise, bu failler arasında,

⁸ **Özgenç**, s. 96; aksi görüşte olan **Eralp** “ibraz eden hamilin dışında, ciro silsilesine uygun olarak geri dönüş ciro suyuyla çeki elinde bulunduran hamilin de şikâyet hakkının bulunduğu kanaatindeyim” demektedir (**Tayyar Cem Eralp**, 3167 sayılı Yasa Karşılıksız Çek Keşide Etmek 5941 sayılı Yasa Karşılıksız İşlemi Yapılmasına Sebebiyet Vermek ve Karşılıksız Çek Düzenlemek Suçları, www.adalet.org/forum2/giris.php, erişim tarihi 12.01.2010).

2) Tüzel kişinin yönetim organını oluşturan kişilerden hiç birine, tüzel kişinin malî işlerini yürütme konusunda bir görev verilmemiş ise; yönetim organında üye olan faillerin tamamı arasında

Zorunlu iştirak bulunduğu kabul edilebilir.

9) SUÇUN YAPTIRIMI:

Her bir çekle ilgili olarak, ***binbeşyüz güne kadar adlî para cezasına*** hükmolunur. Ancak, hükmedilecek ***adlî para cezası, çek bedelinin karşılıksız kalan miktarından az olamaz.*** Mahkeme ayrıca, ***çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına***; bu yasağın bulunması hâlinde, ***çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına*** hükmeder (m. 5/1)

a) Adlî Para Cezasının Belirlenmesi:

TCK'nın 51. maddesinin birinci fıkrasına göre temel gün para cezasının alt sınırı 5 gündür.

Buna göre Mahkeme tarafından sırasıyla;

1) 5 günden az 1500 günden fazla olmamak üzere temel gün adli para cezası belirlenir.

2) Varsa yaş ve takdiri indirim gibi indirim nedenleri uygulanarak sonuç gün para cezası miktarı bulunur.

3) Bir gün karşılığı adlî para cezasının miktarı takdir edilir.

4) Takdir edilen gün karşılığı para ile gün sayısı çarpılarak adli para cezası miktarı saptanır.

5) Bulunan adli para cezası miktarı, çekin karşılıksız kalan miktarından az ise, bu miktara yükseltilerek sonuç adlî para cezası tayin edilir.

b) Çekin Karşılıksız Kalan Miktarı Nasıl Hesaplanacaktır?

5271 sayılı Çek Kanunu'nun 3. maddesinin ikinci fıkrasında, "***karşılıksızdır***" işleminin, muhatap bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında, çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak yapılacağı öngörülmüştür.

Buna göre;

1) Çekin kısmen karşılığı varsa; bu miktar ile bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktarın toplamı dışında kalan miktar karşılıksız kalan miktardır.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

2) Çekin karşılığı hiç yoksa; bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında kalan miktar karşılıksız kalan miktardır.

Karşılıksız kalan miktar belirlenirken, kısmî karşılığın ve bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktarın hamile ödenmiş olup olmamasının ya da hamilin bu ödemeyi kabul edip etmemesinin bir önemi yoktur.

10) TEKERRÜR DURUMU:

a) Suçta Tekerrür:

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 58. maddesine göre; önceden işlenen suçtan dolayı gerek hapis gerekse para cezasına mahkûmiyet halinde, diğer koşullar da varsa, sonradan işlenen suç için tekerrür hükümleri uygulanacaktır (*m. 58/1-2*).

b) Tekerrürün Sonuçları:

Tekerrüre iki sonuç bağlanmıştır:

1) Sonraki suça ilişkin kanun maddesinde seçimlik olarak hapis cezası ile adli para cezası öngörülmüş ise, adli para cezasına değil hapis cezasına hükmolunur (*m. 58/3*).

2) Hükmolunan ceza, mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilir, Ayrıca, mükerrir hakkında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanır (*m. 58/6*). Mahkûmiyet kararında, hükümlü hakkında mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağı belirtilir (*m. 58/7*).

c) Tekerrürün İncelediğimiz Suç Yönünden İrdelenmesi:

Genel hükümlere göre bu suç nedeniyle de kural tekerrür hükümlerinin uygulanabileceği ileri sürülebilir.

Tekerrür, 765 sayılı TCK’da cezanın artırılması nedeni olarak, 5237 sayılı TCK’da ise bir infaz rejimi olarak kabul edilmiştir.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un 108. maddesinde, mükerrirlere özgü infaz rejimi sadece hapis cezası için öngörülmüştür. Adli para cezasının infazında koşullu salıverme ve buna bağlı olarak mükerrirlere özgü infaz rejimi kabul edilmemiştir.

Çek Kanunu’nun 5. maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan suç hapis cezasını değil adli para cezasını gerektirdiği için, bu suç için tekerrür hükümleri uygulanmaz. Bu nedenle, hükmolunan cezanın mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilmesine ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına karar verilemez.

11) SUÇLARIN İÇTİMAI:

5. maddede karşılıksız işlemi yapılan her çek için ayrı ayrı ceza ve güvenlik yaptırımı öngörüldüğü için bu suç nedeniyle zincirleme suç hükümleri uygulanmaz. Her çek ayrı suç oluşturur ve gerçek içtima kuralları uygulanır⁹.

12) ETKİN PİŞMANLIK VE ŞİKÂYETTEN VAZGEÇME:

a) Etkin Pişmanlık:

6. maddenin 1. fıkrasında, çekin karşılıksız kalan bölümünün faizi ile birlikte hamile ödenmesi bir *etkin pişmanlık* olarak düzenlenmiştir. Buna göre, suçun faili, çekin karşılıksız kalan bölümünü, ibraz tarihinden itibaren temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte hamile veya hamile ödenmek üzere muhatap bankaya ödediği takdirde;

1) Soruşturma aşamasında, Cumhuriyet savcısı tarafından *kovuşturmaya yer olmadığına*,

2) Kovuşturma aşamasında, mahkeme tarafından *davanın düşmesine*,

3) Mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonraki aşamada, mahkeme tarafından *hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına*

Karar verilir.

b) Şikâyetten Vazgeçme:

6. maddenin 2. fıkrasına göre, şikâyetten vazgeçme halinde de;

1) Soruşturma aşamasında, Cumhuriyet savcısı tarafından *kovuşturmaya yer olmadığına*,

2) Kovuşturma aşamasında, mahkeme tarafından *davanın düşmesine*,

3) Mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonraki aşamada, mahkeme tarafından *hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına*

Karar verilir.

13) ÇEK DÜZENLEME VE ÇEK HESABI AÇMA YASAĞININ KALDIRILMASI:

a) Güvenlik Tedbiri Niteliğindeki Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağının Kaldırılması:

6. maddenin 3. fıkrasına göre, çeke karşılıksız işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçundan hükümlü olan kişi;

⁹ Özgenç, s. 62-63.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

1) Mahkûm olduğu adlî para cezası tamamen infaz edildikten,

2) Veya bu cezayı ödemediği için hakkında hapis uygulanıp serbest bırakıldıktan

İtibaren üç yıl ve her hâlde yasağın konulduğu tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra, hükmü veren mahkemeden çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasını isteyebilir. Mahkemenin vereceği karara itiraz edebilir.

Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına ilişkin karar kesinleştiğinde, yasağın kaldırıldığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına 5 inci maddenin sekizinci fıkrasındaki usullere göre bildirilir ve ilân olunur.

b) Koruma Tedbiri Niteliğindeki Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağının Kaldırılması:

Çek Kanunu’nda, 5. maddenin 4. fıkrası uyarınca, kendilerine koruma tedbiri niteliğindeki çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilen gerçek ve tüzel kişiler hakkındaki bu yasağın ne zaman kaldırılacağına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır.

Kanımca 6. maddenin 3. fıkrasının, örnekseme yolu ile bu kişilere de uygulanması gerekir. Buna göre, 5. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, hakkında koruma tedbiri niteliğinde çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan gerçek veya tüzel kişi, çeke karşılıksız işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçundan hükümlü olan kişinin;

1) Mahkûm olduğu adlî para cezasının tamamen infaz edilmesinden,

2) Veya bu cezayı ödemediği için hakkında hapis uygulanıp serbest bırakılmasından

İtibaren üç yıl ve her hâlde yasağın konulduğu tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra, hükmü veren mahkemeden çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasını isteyebilir. Mahkemenin vereceği karara itiraz edebilir.

Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına ilişkin karar kesinleştiğinde, yasağın kaldırıldığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına 5 inci maddenin sekizinci fıkrasındaki usullere göre bildirilir ve ilân olunur.

14) UYGULANMAYACAK HÜKÜMLER:

Kanunun 5. maddesinin 11. fıkrasına göre; birinci fıkrada tanımlanan “*çeke karşılıksız işlemi yapılmasına sebebiyet verme*” suçu nedeniyle;

- a) Kamu davasının açılmasının ertelenmesine,
 - b) Hükümün açıklanmasının geri bırakılmasına,
 - c) Ön ödemeye,
 - d) Tebliğnamenin tebliğine
- İlişkin hükümler uygulanmaz.

15) SANIĞIN SORGUSU:

Yürürlükten kalkan 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamilerinin Korunması Hakkında Kanun'un 16b maddesinin 4. fıkrasında, karşılıksız çek keşide etme suçundan dolayı yapılan yargılamada 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 225. maddesinin (5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 195. maddesinin) uygulanabileceği belirtilmişti. 5941 sayılı Çek Kanunu'nda ise bu konuda bir hüküm bulunmamaktadır.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 195. maddesinde, “*Suç, yalnız veya birlikte adlî para cezasını veya müsadereyi gerektirmekte ise; sanık gelmese bile duruşma yapılabilir. Bu gibi hâllerde sanığa gönderilecek davetiyede gelmese de duruşmanın yapılacağı yazılır.*” hükmü yer almaktadır. CMK'nın 195. maddesinin uygulanabilmesi için, suçun yaptırımının yalnız adlî para cezası veya müsadere ya da adlî para cezası ile birlikte müsadere olması gerekir. Yaptırım olarak müsadere dışında bir güvenlik tedbiri söz konusu ise bu maddenin uygulanması mümkün değildir.

5941 sayılı Çek Kanunu'nun 5. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen “*çeke karşılıksız işlemi yapılmasına sebebiyet verme*” suçunun yaptırımının para cezası ile birlikte müsadere dışında bir güvenlik tedbiri olan çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı olması nedeniyle, bu suçla ilgili kovuşturmada CMK'nın 195. maddesinin uygulanmasına olanak yoktur¹⁰.

16- GÖREVLİ MAHKEME:

5235 sayılı Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 10. maddesine göre görevli mahkeme *sulh ceza mahkemesidir*.

17) YETKİLİ MAHKEME:

Çek Kanunu sadece bu suç yönünden ve seçimlik olarak dört yer mahkemesini yetkili kılmıştır (*m. 5/1-son cümle*):

¹⁰ Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 28.12.2009, 2009/15031-19857; aksi görüş için bkz Özgenç, s. 98.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

- a) Çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği yerin mahkemesi,
- b) Çek hesabının açıldığı muhatap banka şubesinin bulunduğu yer mahkemesi,
- c) Çek hesabı sahibinin yerleşim yerindeki mahkeme,
- d) Şikâyetçinin yerleşim yerindeki mahkeme.

Hamile, bu dört yerden dilediği herhangi bir yere şikâyetini yapabilmesi konusunda seçimlik yetki tanınmıştır. Şikâyet bu yerlerden hangisine yapılmış ise davaya bakmaya o yer mahkemesi yetkilidir.

D- GEÇİŞ HÜKÜMLERİ- GEÇİCİ HÜKÜMLER

GEÇİCİ MADDE 1:

(1) Bankalar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde, 2 nci maddeye göre yayımlanacak tebliğde belirlenen esaslara uygun olarak yeni çek defterleri bastırırlar (*Geçici m 1/1*).

(2) Bankalar, 1/7/2010 tarihine kadar müşterilerine yeni çek defterlerini verir ve ellerindeki eski çek defterlerini imha ederler (*Geçici m 1/2*).

(3) Bankaların müşterilerine verdikleri eski çek defterleriyle ilgili olarak, 3167 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasına devam olunur. 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 7 nci maddesi hükmü saklıdır (*Geçici m 1/3*).

Geçici 1. maddenin 3. fıkrasındaki bu hüküm, sadece çek defterlerinin biçimiyle ilgili değildir. Aynı zamanda bankaların sorumluluğu ve karşılıksız çek keşide etme suçu yönünden de 3167 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağını öngörmektedir. Bu hükme göre; 3167 sayılı Kanun uyarınca Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından hazırlanıp yayımlanan tebliğ hükümleri doğrultusunda, bankalar tarafından bastırılan çek defterlerinden keşide edilen çekler ne zaman düzenlenmiş ve ibraz edilmiş olursa olsun, bu çekler kullanılarak işlenen karşılıksız çek keşide etme suçu yönünden **kural olarak** 3167 sayılı Kanun hükümleri uygulanacaktır¹¹. Başka bir anlatımla, bu çekler 5941 sayılı Çek Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 20.12.2009 tarihinden sonra düzenlense ve/veya ibraz edilse bile, 20.12.2009 tarihinden önce ibraz edilmiş çeklerle aynı hükümlere tabi olacaktır. **Ancak**, failin lehine olması

¹¹ Reisoglu, s. 15, 17.

durumunda 5941 sayılı Kanun hükümleri uygulanacaktır.

(4) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar 3167 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinde tanımlanan suçtan dolayı açılmış olan davalar bakımından asliye ceza mahkemesinin görevi devam eder (Geçici m 1/4).

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 2. maddesinin 1. fıkrasının (f) bendine göre kovuşturma, iddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi ifade etmektedir. Dava iddianamenin kabul edildiği tarihte açılmış olur. Bu nedenle, 3167 sayılı Kanunun 16. maddesinde düzenlenen “*karşılıksız çek keşide etme*” suçuna ilişkin iddianame;

a) 20.12.2010 tarihinden önce kabul edilmiş ise, davaya bakma görevi asliye ceza mahkemesine,

b) 20.12.2010 veya daha sonraki tarihte kabul edilmiş ise, davaya bakma görevi sulh ceza mahkemesine

Aittir.

(5) 31/12/2011 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir (Geçici m 1/5).

a) 18.02.2009 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ibraz edilen ve “karşılıksız” işlemi yapılmış olan çekler:

5941 sayılı Kanun'un 5. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen “çeki karşılıksız işlemi yapılmasına sebebiyet verme” suçunun oluşabilmesi için, çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre hesaplanan ibraz süresi içinde ibraz edilmesi zorunludur.

Erken ibraz engelleyen bir hükmün bulunmadığı aşamada, düzenleme tarihinden önce ibraz edilen ve “*karşılıksız*” işlemi yapılmış olan bu çeklerin, düzenleme tarihine göre hesaplanacak ibraz süresi içinde yeniden ibraz mümkün değildir. Belirtilen nedenlerle, 18.02.2009 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ibraz edilen ve karşılıksız işlemi yapılmış olan çekler, lehe olan 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 5. maddesinin 1. fıkrası uyarınca suç oluşturmayacaktır.

b) 18.02.2009 ve daha sonraki tarihlerde, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekler:

Bu konuda, maddi unsuru incelerken yaptığımız açıklamalara bakılmalıdır.

(6) Bu Kanunun 5 inci maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca yapılacak bildirimler, 1/7/2010 tarihine kadar yazılı ortamda yapılabilir (Geçici m 1/6).

(7) Bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 3167 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi uyarınca kurulmuş olan Bankalararası Takas Odaları Merkezi, bu Kanunun 8 inci maddesinde öngörülen tüzel kişiliği haiz sistem kuruluncaya kadar faaliyetlerine devam eder ve yeni kurulacak tüzel kişiliğe herhangi bir işleme gerek kalmaksızın devrolunur. Yeni kurulacak tüzel kişilik bu devir nedeniyle doğacak her türlü vergi, resim, harç ve fondan muaftır (Geçici m 1/7).

GEÇİCİ MADDE 2:

(1) 3167 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinde tanımlanan suçtan dolayı, 1/11/2009 tarihi itibarıyla, haklarında soruşturma veya kovuşturma başlatılmış ya da kesinleşmiş bir hükümle mahkûm olan kişilerin;

a) Şikâyetçi ile belirledikleri miktarın belirli vadelerde ödenmesi hususunda anlaşmaya varmaları ve anlaşmanın bir nüshasının şikâyetçi veya yasal temsilcisi tarafından Cumhuriyet başsavcılığına veya mahkemeye verilmesi hâlinde, anlaşmada öngörülen süre kadar soruşturma veya kovuşturmanın durmasına, hükmün infazının ertelenmesine veya durdurulmasına karar verilir. Anlaşmaya varılmış olması, şikâyetçi bakımından şikâyetin geri alınması sonucunu doğurmaz.

b) Bu Kanunun 6 ncı maddesi hükmüne göre ödenmesi gereken miktarı belirli vadelerde ödeyeceğini taahhüt etmesi ve taahhütnamenin, kendisi veya yasal temsilcisi tarafından Cumhuriyet başsavcılığına veya mahkemeye verilmesi hâlinde, anlaşma aranmaksızın, taahhütnamede belirtilen süre kadar, soruşturma veya kovuşturmanın durmasına, hükmün infazının ertelenmesine veya durdurulmasına karar verilir. Bu durumda, ödeme süresi, taahhütnamenin yapıldığı tarihten itibaren iki yılı geçemez. Taahhütnamede yer alacak birinci yıl taksidi, borcun üçte birinden az olamaz. Taahhütnamenin bir örneği alacaklıya gönderilir (Geçici m 2/1).

Geçici 2. maddenin 1. fıkrasının uygulanabilmesi için, fail hakkında 01.11.2009 ve önceki tarihlerde soruşturma veya kovuşturma başlatılmış ya da verilen mahkûmiyet hükmünün kesinleşmiş olması gerekir. 01.11.2009 tarihinden sonra haklarında soruşturma başlatılmış olanlar hakkında bu fıkra uygulanamaz.

Anlaşmanın şikâyetçi ile fail arasında olabileceği gibi bunlar adına yetkili vekilleri arasında da olabileceği kanısındayım. Aynı şekilde taahhütnamenin bizzat fail tarafından düzenlenebileceği gibi fail adına yetkili vekili tarafından da düzenlenebileceği kabul edilmelidir.

(2) Birinci fıkrada yazılı anlaşma veya taahhütnamenin en geç 1/4/2010 tarihine kadar düzenlenmiş ve mercilerine verilmiş olması şarttır. Birinci fıkranın (b) bendinden yararlanan kişi, taahhütnamede belirttiği süre içinde şikâyetçi ile anlaşmaya varması ve bu anlaşmanın bir nüshasının şikâyetçi veya yasal temsilcisi tarafından mercilerine verilmiş olması hâlinde, aynı fıkranın (a) bendi hükmünden yararlanır (Geçici m 2/2).

Yazılı anlaşma veya taahhütnamenin 01.04.2010 tarihine kadar ve en geç 01.04.2010 günü mesai saati bitimine kadar verilmesi gerekir.

2. fıkradaki “1.4.2010 tarihine kadar” ibaresi, 01.04.2010 tarihini de kapsamaktadır. Çünkü bu durumlarda belirtilen tarihler sürenin içinde kabul edilir. Örneğin TCK’nın 116. maddesinin 1. fıkrasında yer alan “altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” biçimindeki düzenleme, faile en az altı ay ve en fazla iki yıl hapis cezası verilebileceği anlamına gelir.

(3) Soruşturma veya kovuşturmanın durması hâlinde dava zamanaşımı; hükmün infazının ertelenmesi veya durdurulması hâlinde ise ceza zamanaşımı işlemez (Geçici m 2/3).

(4) Anlaşmanın gereği gibi ifa edilmiş veya bu Kanunun 6 ncı maddesi hükmüne göre ödenmesi gereken miktarın ödenmiş olması hâlinde; kovuşturmaya yer olmadığına, davanın düşmesine veya hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına karar verilir (Geçici m 2/4).

(5) Şikâyetçinin başvurusu üzerine, anlaşma veya taahhüde uyulmadığının tespiti hâlinde, soruşturmaya, kovuşturmaya veya hükmün infazına devam edilir (Geçici m 2/5).

(6) Soruşturma veya kovuşturması durdurulan ya da hükmün infazı ertelenen veya durdurulan kişi hakkında Ceza Muhakemesi Kanununun 109 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendinde yer alan adli kontrol tedbirine karar verilebilir (Geçici m 2/6).

E- UYARLAMA KARARLARI

3167 sayılı “Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun”da öngörülen suçlar nedeniyle verilen ve kesinleşen mahkûmiyet hükümlerinin, 5941 sayılı “Çek Kanunu” gereğince uyarlanmasına ilişkin talepler üzerine verilecek kararlar, araştırmayı ve takdir

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

hakkının kullanılmasını gerektirse bile, özel bir hüküm bulunmadığı için, genel kuralı düzenleyen 5275 sayılı “*Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun*”un 98 ve 101. maddeleri uyarınca, duruşmasız olarak yapılacak inceleme üzerine verilir; ancak karar verilmeden önce Cumhuriyet savcısının, hükümlü ve katılan ile varsa vekillerinin görüşlerini yazılı olarak bildirmeleri istenebilir.

Gerek talebin reddine gerekse kabulüne ilişkin kararlar itiraz kanun yoluna tabidir. Uyarılama talebinin kabulüne veya reddine ilişkin kararın duruşmalı olarak yapılan inceleme sonucu verilmesi, kanun yolunu değiştirmez.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Eralp, Tayyar Cem:** 3167 sayılı Yasa Karşılıksız Çek Keşide Etmek 5941 sayılı Yasa Karşılıksız İşlemi Yapılmasına Sebebiyet Vermek ve Karşılıksız Çek Düzenlemek Suçları, www.adalet.org/forum2/giris.php (Erişim: 12.01.2010).
- Feyzioğlu, Metin :**Sözleşmeden Kaynaklanan Yükümlülükler Nedeniyle Hürriyetin Kısıtlanması-Anayasa ve Ceza Hukukları Açısından Bir İnceleme (www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/ceksucu).
- Gedik, Doğan,** :5941 sayılı Yeni Çek Kanunu - Cumhuriyet Savcılarını İlgilendiren Boyutu (<http://www.turkhukuksitesi.com>).
- Kırca, İsmail :**5941 sayılı Çek Kanunu-Konferans (22 Ocak 2010), 2010, Ankara.
- Narbay, Şafak :**5941 sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi, Terazî Aylık Hukuk Dergisi, yıl 5, sayı 43, Mart 2010 Ankara.
- Özgenç, İzzet :**Çek Kanunu, 3. Bası, 2010 Ankara.
- Reisoğlu, Seza :**TBB/Yeni Çek Kanunu ve Hukuki Değerlendirmesi Toplantısında Yapılan Sunum, 29.12.2009 (www.tbb.org.tr/Arastirma_ve_Yayinlar/Konferans_Sunumlari).

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım. Kıymetli zamanlarınızı işgal etmemek için hemen sevgili kardeşimiz Prof. Dr. İzzet Özgenç Beyefendi’ye sözü bırakmak istiyorum. Buyurun Hocam.

YENİ ÇEK KANUNU ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ - Değerli Hocamın teveccühleri dolayısıyla kendisine çok teşekkür ediyorum. Sayın Hocam Ünal Bey, Üniversitede lisans öğrenimim sırasında benim kendisinden ders aldığım hocamdır. Kendisi ile aynı komisyonda birlikte çalışma bahtiyarlığını kazandığım için değerli hocama son derece müteşekkirim.

5941 sayılı Kanunun, Tasarı olarak hazırlık çalışmalarının başlangıcından itibaren yasama faaliyetinin tamamlanmasına kadar, özellikle ceza hukuku hükümlerinin kurgusunda sorumluluk büyük ölçüde bana aittir. Ancak burada özellikle belirtmek gerekir ki; söz konusu Kanunun hazırlık çalışmaları sırasında, çekin karşılıksız çıkmış olması halinde ceza hukuku sorumluluğu cihetine gidilip gidilmeyeceği, gidilecekse bu suçun manevi unsuru bakımından hangi hususların dikkate alınması gerektiği konusunda çok ciddi tartışmalar yapılmıştır ve özellikle uygulama bakımından ortaya çıkan bazı sorunların çözümü için Kanun maddelerinin formülasyonunda Yargıtay 10. Ceza Dairesi

temsilcileri büyük ölçüde belirleyici olmuştur. Tasarının yasama faaliyetinde geçtiği evrelerde farklı görüşler egemen olmuştur. Her evrede egemen olan görüş, o evre sonucunda hazırlanan komisyon raporuna bir şekilde yansımıştır.

Ben burada Kanunun özellikle ceza hukuku yönünde taşıdığı düzenlemeler itibariyle sınırlı bir değerlendirme yapacağım. Bu konudaki görüşlerimi daha önce bir kitapçık olarak yayımlamak suretiyle doktrin ve uygulamanın bilgisine sunmuş olduğum için ve ayrıca, görüşlerimin Ali Bey’in açıklamalarıyla büyük ölçüde paralellik arz etmesi nedeniyle, burada sadeci Ali Bey’in açıklamalarından farklılık arz eden veya bu açıklamalara ekleme yapılması gerekli olan hususlarda açıklamada bulunacağım.

Öncelikle şunu vurgulamamız lazım gelir. Bu Kanuna ilişkin Tasarının hazırlık çalışmaları sırasında Ünal Hocamın ifade ettiği gibi birkaç ana nokta tartışılmıştır.

Bir: Türk Ticaret Kanunu’ndaki genel hükümlerin dışında ayrıca çekin hukuki rejimine ilişkin olarak özel bir kanuni düzenleme yapılmasına ihtiyaç var mıdır? Bunun için özel bir kanun ihdasına ihtiyaç var mıdır? Bir bu tartışılmıştır.

İki: Böyle bir kanuni düzenlemenin varlığına ihtiyaç olsun veya olmasın, çekin karşılığının ilgili banka hesabında bulundurulmamış olması dolayısıyla biz ceza hukuku sorumluluğu yoluna gitmemiz gerekir mi? Yani bu, salt sözleşmeden kaynaklanan bir yükümlülüğün yerine getirilmemesi olarak algılanıp ceza hukukunun müdahale edeceği bir alan değil, özel hukuk hükümlerine göre yaptırım uygulanmasını gerektiren bir alandır değerlendirmesinde bulunabilecek miyiz?

Bu tartışma sonucunda şu tespitte bulunulmuştur özellikle ceza hukuku bakımından: Çek bir ödeme aracıdır ve kural olarak da peşin ödeme aracıdır. Ama ekonomik hayatımızda yaşadığımız süreçte çeke olan güven sarsılmıştır. 1985 yılında 3167 sayılı Kanunun kabulüyle Türk Kanun Koyucusu (Türkiye Büyük Millet Meclisi) çekin karşılıksız çıkması haline özgü bir ceza hukuku yaptırımı öngörmüştür. Yani Türk Kanun Koyucusu, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet verme fiilinin, ceza hukukunun müdahale edeceği bir alan olarak değerlendirilmesi gereken bir fiil olduğu yönünde tercihte bulunmuştur. Bu tercih yeni Çek Kanunu’nun hazırlık aşamasında da egemen olmuştur. Komisyonlarda farklı düşünceler ileri sürülmüş olsa bile, bu komisyonların çalışmalarına katılan başta Maliye

Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası yetkilileri hatta Bankalar Birliği'nin bazı temsilcileri bu konuda ceza hukukunun müdahale edeceği bir alan olarak düzenleme yapılması yönünde görüş beyan etmişlerdir. 10. Ceza Dairesi'nin görüşü de bu konuda Ceza Dairesine başkanlık yapan kişilere göre farklılık arz etmiştir. Söz konusu Dairenin bu konudaki son görüşü, çekin karşılıksız çıkması olgusunun ceza hukukunun müdahale edeceği bir alan olarak değil, Kabahatler Kanunu'na göre sadece idari para cezasının uygulanmasını gerektiren bir fiil olarak tanımlanması yönünde olmuştur.

Burada ben özellikle Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın bu konudaki değerlendirmesini bilginize takdim etmek istiyorum. Çünkü bu değerlendirme yeni Çek Kanununun düzenlemesinde de egemen olmuş, etkili olmuş bir düşünce olarak formüle edilmiştir. Merkez Bankası yetkilileri şunu söylemişlerdir, ekonomist olarak ifade edilen hususlardır bunlar. Onun için bazı hususları tırnak içinde ifade etmek durumundayım. Piyasada iki türlü para tedavül etmektedir. Bunlardan birisi devletin veya devletlerin bastığı resmi paradır. Ama bir diğeri ise özel kişilerin bastığı paradır. Gerçek veya tüzel kişilerin bastığı özel paradır. Bu özel paralardan büyük bir ağırlığı çek oluşturmaktadır. Yani çek piyasada dolaşan ve özel kişilerin bastığı bir para olarak algılanıyor. Bu değerlendirme 2009 yılı Haziran ayı itibarıyla yapıldığı için, ben bu değerlendirmeye ilişkin verilerin de 2009 yılı Haziran ayı itibarıyla yapılan değerlendirmeler olduğunu özellikle ifade etmek istiyorum. Bu tarih itibarıyla Türkiye'de tedavülde bulunan çeklerin bedeli iki yüz kırk üç milyar Türk Lirasına tekabül etmektedir takribi rakam olarak. O tarihte ifade edilen rakam itibarıyla Türkiye ekonomisinin büyüklüğü de sekiz yüz milyar Türk Lirası civarında. Bugün dokuz yüz milyar Türk Lirası civarında olduğu söyleniyor. Yani Türkiye ekonomisinin büyüklüğünün aşağı yukarı dörtte birden fazla üçte ikiden daha az olan bir miktarını çek bedelleri oluşturuyor. Yine Merkez Bankası yetkililerinin verdiği bilgi itibarıyla o tarihe göre karşılıksız çıkan çek bedellerinin toplam değeri beş milyar Türk Lirası kadardır.

Eğer siz çekin karşılıksız çıkmış olması fiilini ceza hukuku yaptırımına altına almazsanız bunun Türkiye ekonomisi bakımından ortaya çıkaracağı sonuçları sizin takdir etmeniz gerekir.

Bu mülahaza, çekin karşılıksız çıkmış olması haline ceza hukukunun müdahale etmesinin en önemli etken unsuru olmuştur. Bundan sonra bize düşen husus bu alanın yeni Türk Ceza Hukuku mevzuatı çerçevesinde sağlıklı bir formülasyonunun gerçekleştirilmesidir.

Bu suçun konusu, çektir. Ama bu çek 5941 sayılı Kanunun çekle ilgili olarak getirdiği ilave unsurları taşıyan bir çek olması gerekmemektedir. Ancak, bu çekin mutlaka Türk Ticaret Kanununda belirtilen unsurları taşıyan bir çek olması lazımdır. Bu çekin Türkiye’de keşide edilmiş, düzenlenmiş bir çek olması gerekmemektedir. Bu çek, Türkiye’den bir bankadan alınmış çek karnesinden keşide edilebileceği gibi, yabancı bir bankadan alınmış çek karnesinden düzenlenmiş bir çek de olabilir. Dolayısıyla burada suçun konusunu oluşturacak olan çekin mutlaka 5941 sayılı Kanunun 2. maddesindeki ilave şartları taşıyan bir çek olması gerekmemektedir.

Keza bu çekin suçun konusu olabilmesi için bankaya kanuni ibraz süresi içinde ibraz edilmesi ve de karşılığının hesapta bulunmamış olması dolayısıyla karşılıksızdır işlemine tabi tutulan bir çek olması lazım gelir.

Ali Bey’in söylediklerine ilave olarak şunları söyleyeceğim. Bu suç, ancak ihmali davranışla işlenebilen bir suçtur. Bu suçu oluşturan fiil, çekin karşılığının kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibrazında ilgili hesapta bulundurulmaması ve bu nedenle de bu çek hakkında karşılıksızdır işleminin yapılmasına sebebiyet verilmesidir. Karşılıksızdır işlemi, suçun konusunu oluşturan çekin karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olan kişi tarafından değil, ilgili banka görevlileri tarafından yapılabilir. Bu nedenle, karşılıksızdır işlemi, söz konusu suçun neticesi değildir. Çünkü netice, failin fiilinin dış dünyada sebebiyet verdiği değişikliktir. Ali Bey’le görüşlerimiz bu noktada farklılık arz etmektedir. Bu itibarla, failin çekle ilgili olarak karşılıksızdır işleminin yapıldığı hususundan bilgisinin olmaması, bu suçun oluşumu üzerinde etkili olmaz. Fail, çekin karşılığının hesapta bulunmadığını bilmekle birlikte, banka ile arasındaki anlaşmaya göre kendisine kredi sağlanmak suretiyle bu çekin karşılığının hesapta bulundurulacağını düşünmüş olabilir. Buna rağmen, çekin karşılığının hesapta bulunmaması sebebiyle banka tarafından çekle ilgili olarak karşılıksızdır işleminin yapılmış olması halinde, bu suç oluşacaktır. Bu nedenle, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işleminin yapılması, bu suçun neticesi değil, bu suç bakımından bir objektif cezalandırılabilme şartı oluşturmaktadır. Bu husus, özellikle söz konusu suçtan dolayı şikâyet ve dava zamanaşımı süresinin işlenmesi bakımından önem taşımaktadır.

Bu itibarla, hesapta para bulunmamasına rağmen, banka görevlileri tarafından çekle ilgili olarak karşılıksızdır işleminin yapılmasından imtina edilmiş olması halinde, objektif cezalandırma şartı gerçekleşmediği için, fail hakkında cezaya hükmedilemez. Çekle ilgili olarak karşılıksızdır işleminin

yapılmasından imtina edilmesinin banka görevlileri bakımından bir suç oluşturduğunu da gözden uzak tutmamamız gerekir.

Benim bu farklı görüşlerimin doğruluğunun da sorgulanması gerekir. Yapılacak tartışmalarla, bu görüşlerin doğru olup olmadıkları zaman içerisinde ortaya çıkacaktır.

3167 sayılı eski Kanundaki düzenlemeler son derece belirsiz olduğu için, suçun ne zaman işlendiği konusunda tartışmaya açık görüşler ileri sürülmüş ve içtihatlar oluşmuştur. Yeni Kanunun sistemi ise, bu muğlâklığı, tartışmaya açık olan içtihatların ortaya çıkardığı belirsizliği giderecek mahiyette düzenlemelerdir.

Burada söz konusu suçun manevi unsuru itibariyle son derece tartışmalı bir zeminde bulunuyoruz. Ali Bey ile temel konularda hiçbir farklı görüşümüz yoktur. Ama suçun manevi unsuru bakımından belki Dairenin yaklaşımı itibariyle burada farklı bir zeminde olduğumuz durumu ortaya çıkmıştır. Öncelikle şunu ifade etmemiz lazım gelir ki, eğer bir suç tanımında o suçun taksirle işleneceği açıkça belirtilmemiş ise o fiilin taksirle işlenmiş olması ceza hukuku yaptırımına bağlanmaz. Bir fiilin eğer taksirle işlenmiş olması kanunda suç olarak tanımlanmışsa o suç tanımı bize aynı zamanda şu mesajı da veriyor: Bu fiilin kasten işlenmesi de başka bir suç oluşturuyor. O zaman karşımıza bir soru geliyor. Eğer biz yeni Çek Kanunu'nun 5. maddesinin birinci fıkrasındaki suç tanımının taksirle işlenen bir suça özgü bir suç tanımı olduğunu kabul ediyorsak o zaman çekin karşılıksız çıkacağı bilinerek düzenlenmiş olması halini başka bir suçla karşılamamız gerekiyor. Burada aklımıza şu soru gelebilir: Ben çeki düzenlerken çek, ileri düzenleme tarihli bir çek de olsa bunun karşılığını üzerinde yazılı düzenleme tarihi itibariyle kanuni ibraz süresi içinde ilgili hesapta bulundurmayaacağım. Buna rağmen bunu düzenliyorsam tamam burada dolandırıcılık suçu vardır, hiçbir sorun yok. Ama ileri düzenleme tarihli bir çeki düzenlediğim an itibariyle böyle bir niyetim yok. Yani o tarihte bu parayı ödeyeceğim, ilgili banka hesabında karşılığını bulunduracağım ve bu çeki de bir mal satışı dolayısıyla düzenliyorum. Mal bilahare ayıplı geldiği için, ayıplı malı değiştir diyorum karşı tarafa, çek hamiline; eğer ayıplı malı değiştirmiyorsan çekin bedelini ödemiyorum dediğimde ben artık dolandırıcı değilim. Çünkü çekin karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmama yönündeki kararlılığım çekin düzenlendiği tarihte değil, daha sonra ortaya çıkan şartlar itibariyle oluşmuştur. Böyle bir durumda benim çekin karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmamam şeklindeki

filim, taksirli bir fiil olarak değerlendirilemez, kasıtlı bir fiildir. Böyle bir durumda benim nasıl cezalandırılacağım sorunu karşıma çıkmaktadır. Belki burada şu denebilir. Bu suç hem taksirle hem de kasten işlenebilen bir suçtur. Ceza Kanunu’nun 21 ve 22. maddelerindeki düzenlemelere baktığımızda ceza hukuku sorumluluğu bakımından manevi unsura özgü olarak böyle bir düzenleme yok. Böyle bir düzenleme sadece Kabahatler Kanunu’nda var.

Diğer ülke kanunlarında da Türk Ceza Kanununda ve Kabahatler Kanununda yer alan düzenlemelere paralel hükümler yer almaktadır. Mesela Alman Ceza Kanunu’na baktığımızda, bir fiilin taksirle işlenmiş olması eğer suç olarak tanımlanmak isteniyorsa o suç tanımında o fiilin taksirle işlenmiş olduğunun açıkça belirtilmesi gerekir. Buna karşılık Alman Düzene Aykırılıklar Kanunu diyor ki; idari para cezası veya sair bir idari yaptırım uygulanmasını gerektiren düzene aykırı fiiller, kanunda aksine hüküm yoksa hem kasten işlenebilir, hem taksirle işlenebilir. Eski Ceza Kanunu’nun 45. Maddesinde yer alan kabahatler bakımından manevi unsura ilişkin hüküm, İtalyan Ceza Kanunu’ndan tercüme edilişi sırasında tercüme hatası olmakla beraber, temel mantığı itibarıyla bu şekilde bir formülasyona sahipti.

Sadece kabahatler bakımından yani sadece idari yaptırımı gerektiren fiiller bakımından kabul edilen bir prensibin, suçlar bakımından da uygulanabileceği yönündeki düşünceyi doğru bulmuyoruz. Burada, çekin kanuni ibraz süresi içinde, bankaya ibrazında karşılığının ilgili banka hesabında bulundurulmaması ve bunun sonucunda çekle ilgili olarak karşılıksızdır işleminin yapılmasına sebebiyet verilmesi fiili bir suç olarak tanımlandığına göre, bu suç ancak kasten işlenebilen bir suçtur diyebiliriz.

Ancak belirtelim ki, Hükümet Tasarısının gerekçesinde bu fiilin taksirle dahi işlenebileceği yönünde bir açıklama var. Tasarının Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Alt Komisyonu’nda görüşülmesi sırasında bu yanlışlığın giderilebilmesi amacıyla madde metnine kasten ibaresi eklenmiştir. Tasarının Adalet Komisyonu’nda yani üst komisyonda görüşülmesi sırasında ise, Tasarı metninden kasten ibaresi şu gerekçeyle çıkarılmıştır. Zaten taksirle işleneceği ilgili maddede açıkça belirtilmediğine göre, bu suçun kasten işlenebilen bir suç olduğu kabul edilmelidir. Bu nedenle, Hükümet Tasarısı’ndaki gerekçeden hareketle bu suçun hem kasten hem de taksirle işlenen bir suç olduğunun kabul edilmemesi gerektiğini düşünüyorum. Ali Bey’le bu konuda farklı bir noktada olduğumuzu ifade etmek istiyorum. Ama bakalım Yargıtay burada nasıl bir yol izleyecektir, bunu zamanla göreceğiz.

Bir son nokta üzerinde durmak istiyorum. Elbette ki çekin karşılığının ilgili banka hesabında bulundurulmaması mükerreren işlenebilen bir fiil olabilir. Ama yeni Ceza Kanununun tekerrüre ilişkin hükümleri burada uygulanamaz. Çünkü yeni Ceza Kanununun tekerrüre ilişkin hükümleri mükerreren işlenen suçtan dolayı öngörülen cezanın ve de somut olayda hükmolunan cezanın hapis cezası olması haline özgü hükümler içermektedir. Burada söz konusu suç bakımından hapis cezası öngörülmediği için Ceza Kanununun ve ona bağlı olarak İnfaz Kanunu'nun tekerrüre ilişkin hükümleri burada uygulanmaz.

Burada söz konusu suç bakımından özellik arz eden bir nokta üzerinde daha durmak istiyorum. Kişi bu suçu bir defa işlediğinde bu kişi ile ilgili olarak koruma tedbiri veya güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmektedir. Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi buna rağmen bilahare çek düzenlerse, yani bu yasak varlığını devam ettirdiği süre zarfında ister kendi adına ister başkası adına vekil veya kanuni temsilci sıfatıyla düzenlediği çeke imza atarsa, bu fiil 5941 s. Kanunda ayrı, bağımsız bir suç olarak düzenlenmiştir. Kanun'un 7. maddesinin altıncı fıkrasında bu fiil müstakil bir suç olarak tanımlanmıştır. Bu çekin karşılığı bilahare ilgili banka hesabında bulundurulmuş olsa bile, bu suç oluşur. Yani burada kanunun şöyle bir amacı var. Birincil amaç olarak, eğer kişi çek düzenlediyse düzenlediği çekin karşılığını ilgili banka hesabında kanuni ibraz süresi içinde bulundurmakla yükümlüdür. Kanunda yapılan düzenlemelerle, bunu bulundurmaya sağlamak istiyoruz. Yani çeke olan güveni korumak istiyoruz. İki, bu çekin karşılığı eğer bilahare ödenmiş ise devlet olarak cezalandırmaktan sarfınazar ediyoruz. Çünkü bizim burada birincil amacımız, kişiye bir suç işlediği için ceza vermek değil. Burada birincil amacımız bu çekin karşılığının meşru hamiline ödenmesini sağlamaktır. Daha sonra soruşturma evresinde veya kovuşturma evresinde ve hatta hüküm kesinleştikten sonra çekin karşılığı lehtara bu kanun hükümlerine göre ödendiğinde, bu ceza soruşturması sona eriyor, kovuşturma bakımından düşme kararı veriliyor ve hüküm verilmiş ise ceza mahkûmiyeti bütün sonuçlarıyla ortadan kalkıyor.

Bu suçun karşılığında ceza yaptırımını olarak sadece adli para cezası öngörülmüştür; ama adli para cezasının Türk Ceza Kanunu ve İnfaz Kanunu hükümlerine göre ödenmemesi halinde hükümlü, zorlama hapsine tabi tutulacaktır. Bu yönü itibariyle İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'ne Ek 4. Protokole ve Anayasa'nın 38. maddesinin sekizinci fıkrasında belirtilen hükme aykırı bir durum ortaya çıkacak mıdır sorunuyla karşı karşıya geliyoruz.

Öncelikle şunu ifade edeyim. Gerek Ek 4. Protokolün birinci maddesi, gerek Anayasa’nın 38. maddesinin sekizinci fıkrası sözleşmeden kaynaklanan bir yükümlülüğün yerine getirilmemesi dolayısıyla değıl, yerine getirilememesi dolayısıyla kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılamayacağı hükmünü içermektedir. Yerine getirmemeye yani bilinçli ve kasıtlı olarak yerine getirmemeye yönelik bir özgürlükten kısıtlama yasağı getirmiyor. Mesela, güveni kötüye kullanma suçunda da sözleşmeden kaynaklanan bir yükümlülüğün yerine getirilmemesi söz konusudur. Güveni kötüye kullanma suçunun karşılığında TCK’da hapis cezasının öngörölmüş olmasının ne Anayasaya ne de Ek 4. Protokole aykırı bir durum söz konusudur. Çekin karşılığının çeşitli zorunluluk hallerinin varlığı nedeniyle ödenememiş olması dolayısıyla, maddenin gerekçesinde açıkça vurgulandığı üzere, ceza hukuku sorumluluğı cihetine gidilemeyeceğine göre; ödenmemiş olan çek dolayısıyla kişi hakkında adli para cezasına hükmedilmiş olması ve bu adli para cezasının infazı sürecinde, infazın gereklerine kişinin uygun hareket etmemiş olması halinde zorlama hapsine tabi tutulması, ne Anayasa’nın 38. maddesine, ne de İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’ne Ek 4. Protokole aykırı bir durumdur.

Beni dinleme lütfunda bulunduğunuz için hepinize teşekkür ediyorum. Saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Sayın Hocama çok teşekkür ediyorum açıklamalarından dolayı. Efendim, biz bu çeke tedavül çeki diyoruz. Bankadaki mevcuttan, yani kendi parasından ödeme vasıtasıdır diyoruz. Katiyen kredi vasıtası değildir, diyoruz. Ancak, Saygıdeğer Hocaların, Saygıdeğer konuşmacıların da ifade ettikleri gibi çekle ödemeler esnasında çekin Cenevre Yeknesak Anlaşması'na uygun olmayan bir gelişmesi meydana geldi. Dünyada hiç görülmeyen bir vadeli çek uygulaması gündemde. Çekten cayma fevkalade olumsuz neticeler verdi. Çek piyasası sağlıklı bir şekilde işlemedi. 1985 yılında bunların hepsi görüldü. 3167 sayılı Kanun çıktı. 3167 sayılı kanunun asıl amacı da çeki gerçek bir çek olarak tedavüle sunabilmek idi. Ancak 3167 sayılı kanunun çek hamillerini koruyan bir tedbirler yığını olarak ileriki tarihlerde değerlendirildi. Bu kanunun amacı da doğrudan doğruya çeki normal çek vasfına kavuşturmak. Yani artık bize güven versin maksadını güdüyor. Artık bu kanunun bu maksadı yerine getireceğini umuyoruz. Çünkü sürekli olarak kanunun değişmesi, kanundaki istikrarın kaybedilmesi kanuna olan güveni de ciddi manada sarsmaya başladı. Biz özel hukukçular birazcık rahatmışız Hocam çok bir şey değiştirmemişsiniz; ama ceza hukuku açısından herhalde tekrar bir gözden geçirilmesi gerekiyor. Görünen o ki daha kanun başlangıcından itibaren tatbikatla teorinin arasında birazcık görüş farklılığı olmuş. Bu konuşmaları artırıp bu görüş farklılığını bir an evvel gidermemiz gerekir. Efendim tabi ben Saygıdeğer Konuşmacılara da görüşlerini sormak istiyordum. Toplantı başlayalı iki saati buldu. Tabi bir ara verip soru-cevap faslına geçebiliriz; ama saatin 16:15 olduğunu da nazara alacak olur isek, eğer itiraz olmazsa ben soru-cevap faslına geçilmesini teklif ediyorum. Bu itirazın önceliği tabi konuşmacılarda; ara verelim derlerse arkadaşlarımızın güzel ikramları varmış. Hem çay içip hem soruları geliştirebilme imkânımız olur. Yoksa hemen sorulara geçelim denirse, soruları alır, ondan sonra soruları, ikramları değerlendirirken tekrar teşekkür edebiliriz diye düşünüyorum.

DİNLEYİCİ – 15 dakika ara verip sonra devam etsek acaba?

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Tabi efendim. Efendim oylarınıza arz ediyorum. Ara verelim diyenler? Evet. Zor da olsa epeyce el kalktı. O zaman bir 15 dakika ara verelim. Buyurun efendim.

ARA

BOŞ

TARTIŞMALAR

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN – Saygıdeğer Arkadaşlar, Hanımefendiler, Beyefendiler;

Aradaki sohbet de tamamen Çek Kanunu ile alakalıydı. Onu müşahade ettik. Ama somut sorularınızı şimdi sorabilirsiniz. Özellikle konuşmacılardan kime tevcih ettiğinizi özellikle belirtirseniz mutlu olurum. Soruların daha net anlaşılabilmesi için arkadaşlarımız mikrofon dolaştıracaklar. Buyurun efendim. Sayın Pulaşlı.

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - Çok teşekkür ederim Sayın Başkan. Hem sizlere hem de konuşmacılara bizleri aydınlattıkları için çok teşekkür ediyorum. Benim üç sorum olacak. Bir tanesi Sayın Hocam Tekinalp'e. Bir de İzzet hocama. Biri de yine ceza hukukçusu olan ya Ali Bey veya Mahmut Bilgen Bey geldiği takdirde ona. Birincisi sayın hocama şunu sormak istiyorum ben: Üçüncü madde ile ilgili herhalde, yanılırsam uyarsınlar. Bu ileri tarihli çekle ilgili olarak...

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - Ne ile?

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - İleri tarihli çekin ibrazı ile ilgili olarak.

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - Evet üçüncü madde değil mi?

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - İleri tarihli çek, üzerindeki düzenleme

tarihinden önce bankaya ibraz edilir ve Türk Ticaret Kanunu m. 707/1’e göre kısmen veya tamamen ödenmezse bu durumda onunla ilgili herhangi bir hukuki takip yapılamaz ifadesi var.

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - İleri tarihli mi? Kulağım çok iyi duymuyor affedersiniz.

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - Şimdi.

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - Ben tekrarlayım, affedersiniz. İleri tarihli bir çek var.

PROF. DR. HASAN PULAŞLI – Evet, vadeden önce ibraz ediliyor. Kısmen ve tamamen ödenemiyor.

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - Kısmen veya tamamen ödeniyor?

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Ödenmiyor.

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - Hayır ödenemiyor, zaten kısmen ödenmiş olsa yine kısmen karşılıksızdır anlamındadır.

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - Evet.

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - Şimdi, burada hukuki takibin yapılamayacağını ve ancak üzerindeki düzenleme tarihi geldikten sonra ve kanuni ibraz süresi içerisinde o çekin ibraz edileceğini, tekrar karşılıksız çıkarsa ondan sonra hukuki takip yapılacağı hüküm altına alınmış.

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - Evet.

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - Buradaki birinci sorum şu: Çek kısmen karşılıksız çıktı. 100 bin Liranın, 50 bin Lirasının karşılığı vardı, alındı. 50 bin Liralığı kısmen vadeyi bekleyecek, üzerindeki vadeyi. Şimdi burada doğal olarak üçüncü maddenin altıncı fıkrası değil, bu üçüncü maddenin sekizinci fıkrasının uygulanacağı fikrindeyim ben. Sebebi...

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - Evet.

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - Çünkü çekin aslı çek hamiline verilmeden fotokopisiyle ibraz söz konusu olmayacaktır.

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - Evet.

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - Burada mutabıkız. Ama benim esas sorum şu: Çek hamili çeki aldıktan sonra gider iki gün sonra bir daha ibraz edebilir. Karşılığı yok. Yoksa tekrardan. Beş gün sonra bir daha gidebilir.

Burada Kanun, kaç defa ibraz edileceğine dair hiçbir öngöründe bulunmamış. Acaba bu durumda bir çekle birden fazla ibraz, ibraz kurumuyla bağdaşır mı bir? İkincisi, daha da önemlisi; burada çek keşidecisi veya hesap sahibi başka çekler için yatırmış olduğu karşılık, yine elinde karşılıksız kalan, kısmen karşılıksız kalan çek hamili tarafından her defa bankadan takip edilip alınma tehlikesi olur ve ondan sonra diğer ödemeler de aksayacaktır. Acaba burada şöyle bir hüküm konulsaydı, ben oradan çıkaramadım, ikinci ibraz ancak çekin üzerindeki düzenleme tarihi geldikten sonra ve kanuni ibraz süresi içerisinde yapılabilir denilseydi bu kargaşa, yani birden fazla ibraz ortadan kalkmaz mıydı? Birinci sorum hocam size.

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - İsterseniz teker teker cevaplayalım.

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - Peki, çok teşekkür ederim.

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - Teşekkür ederim. Yanlış anlamıyorsam sual şudur. İleri keşide tarihli bir çek var. Bu çek keşide tarihinden önce ibraz edilmiş ve kısmen ödenmiştir. Bu çek üzerindeki keşide tarihine kadar müteaddit defalar ibraz edilebilir mi? Cevabım kesin ve şu, yani sadece benim cevabım değil, yabancıların da bu konudaki görüşleri şu: Müteaddit defa bunları ibraz edebilirim. İbrazını yapabilirim ve arada o hesaba para gelmişse, havale vs. sebeplerle bana ödeme yapılabilir. Bana ödeme yapılmış olması dolayısıyla hakikaten kanuni süresi içinde ibraz edilmiş başka çekler karşılıksız kalırsa, bu doğrudan doğruya, keşidecinin öteki hususları dikkate almamasından meydana gelen bir durumdur. Asıl belki çözülmesi lazım gelen durum şu:

Acaba çekte cayma hükümleri burada uygulanabilir mi? Yani, işi şimdi tersine çevirelim. 711. maddenin birinci ve ikinci fıkralarına göre, ibraz süresi geçtikten sonra, 10 gün geçmiş, 12. gün ben bankaya derim ki bundan sonra çek gelirse ödemeyin. Çek bundan sonra gelir ise ödenmez ve hiçbir şey lazım gelmez. Hiçbir takip yapılamaz. Karşılıksız çek konumu söz konusu olmaz. Şimdi tersine çeviriyorum. Daha benim ödeme mükellefiyetim doğmamış. Sadece, çeki elinde bulunan hamile bir şans tanınmıştır. İlk önce soruyu soruyorum. Ben bankama telefon edip diyebilir miyim, falan numaralı çek ileri keşide tarihli bir çekti veya benim bütün ileri tarihli çeklerim önceden ibraz ederlerse ödeme. Bazı yabancı Kommentarlar, hatta çoğunluğu bunu evet diye cevaplıyor. Niçin evet diye cevaplıyor? O çek bakımından ibraz daha doğmamış ve ibraza bağlı şartlar doğmamış. İbraza ilişkin süre geçmiş ise nasıl ben cayabiliyor isem, ibraz başlamadan kanunen cayabilmeliyim

diyorlar; ama bu konuda kanunda bir açıklık yok. Bu bir doktrin görüşü mahiyetindedir; ama ben şunu söyleyeyim. Çeki, böyle bir çeki, ikinci defa ibrazından yasaklamak için bir kanun hükmüne gerek yok. Eğer benim bu söylediğim görüş kabul edilirse.

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - Hocam, bir şey acaba, burada...

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - Evet.

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - Araya girmeme izin verirsiniz. Şimdi burada, çekin üzerindeki düzenleme tarihinden önce ibraz edileceği zaten üçüncü maddenin sekizinci fıkrasında gayet açık anlaşıyor ve buna Ticaret Kanunu’nun 707. maddesinde de atıf yapılıyor. Böyle bir çek, ileri tarihli çek her zaman ibraz edilebilir deniliyor. Yani bu durumda yabancı Kommentarlara gitmeye kanımca lüzum yok. Burada ikinci ve üçüncü, beşinci defa da, hatta buradaki sorun bence, arkasına neden ödenmediği ile ilgili bir meşruhatın yazılması lazım. Arkası doldu çekin. O zaman alonj diye bir şey mi eklenecek acaba?

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - Bir meşruhata bence gerek yok. Yapılacak husus bu çekin bedelinden, diyelim ki 140 lira ödenmiştir diye yazılacaktır. O kadar. Geri kalanı ödenmemiştir diye bir meşruhat vermeye gerek yok çünkü daha ibraz gelmemiş. Yani burada, bu çekler de ibraz ne zaman söz konusudur? Kanunun tarifi şu, üzerindeki, efendim, keşide tarihine göre ibraz var. Yanılmıyorsam beyefendinin de üstünde durduğu bir soru vardı ve yahut da Mahmut Bey’in, hatırlamıyorum. Bu arada bankanın ödemekle mükellef olduğu tutar ödenecek mi? Talep edilebilecek mi? Hayır. O bankanın ibrazda açık çıkması halinde söz konusu olan bir mükellefiyeti. Daha ibraz yok. Peki, bu hükmün durumu ne, bu hükmün durumu şu, ben vermişsem çeki eline, ibraz süresi daha gelmemiş olsa bile imkân var ise, daha evvel müracaat edene ödeme yapılınsın, o kadar diyorlar ve onun için diyorlar ki, bunu verip telefon edip veya yazı yazıp benim ileri tarihli çeklerim ibraz edildiğinde ödemeyin diyebilir de. Eğer böyle diyecek olursa, arada ibraz etmiş olan hamilin söyleyecek hiçbir sözü yoktur. Meier/Hayoz’a falan bakın onlar bunu böyle görüyorlar, zaten çeke o kadar yabancı bir husus ki bu, oradaki düşünce şu, ileri tarihli çek vermişlerse, bunlar bu münasebeti aralarında muhakkak düzenlemişlerdir.

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - Peki çok teşekkür ederim. Benim bir ikinci sorum Sayın İzzet hocama. Daha önceden de söylemiştim. Şimdi, Kanunun yedinci maddesinde sanırım, çekin, çek düzenleyen bir kimse,

hamile yazılı çek yapraklarını kullanmadan hamile yazılı çek düzenlediği takdirde, bunun da bankada ibraz edilip ödendiği takdirde doğal olarak hukuki açıdan böyle bir çek gene geçerlidir, orada bir sorun yok; fakat cezai açıdan 1 yıla kadar hapis cezası öngörülmektedir; ancak, burada hapis cezasının uygulanabilmesi için benim sorum şurada, bankanın böyle durumu tespit ettiği tarihten itibaren bir hafta içerisinde Merkez Bankası'na bildirimde bulunur diyor. Şimdi banka, biz gördük, hem Çek Kanunu'nda hem de Merkez Bankası'nın tebliğlerinde gayet açık. Hamiline yazılı çekler farklı renklerde, farklı boyutlarda, şimdi bu durumda ibraz tarihini de öğrenme için esas almamış, tespit ettiği tarihten itibaren diyor. Birinci sorum bu, teslim ettiği tarih çok muğlâk, banka derse ki ben üç ay sonra tespit ettim 7 günlük süre o zaman başlayacak, bir yıl sonraysa o zaman. O süre içerisinde, müşteri, çek hesabı sahibi bankanın rehinesi olmuş olacak. Çünkü hakkında suç duyurusunda bulunacak. Birinci sorum bu. İkincisi ve daha da önemlisi, bir son süre de öngörülmemiş, yani ne zamana kadar ve daha da önemlisi, banka bunu yerine getirmediği takdirde bu yükün bir müeyyidesi de yok. Müeyyidesi olsa, banka da o zaman böyle sorumluluk altına gireceği için olumlu yönde bir çaba sarf edecek; ama bankaya bildirmediği takdirde böyle bir yükümlülük de yok. Burada çok sorun çıkabileceği gibi, çek hesabı müşterileri bence burada bankanın rehinesi olarak kalma gibi bir durumla karşı karşıya olacaklar. Bu kadar, zaten yayınladığım eserimde açıklamıştım, çok teşekkür ederim.

PROF. DR. İZZENT ÖZGENÇ - Ceza Hukuku sorumluluğu bakımından bankanın bildirim yükümlülüğü ve o bildirim yükümlülüğü ile ilgili olarak belirlenmiş sürenin bir önemi yok. O bildirim sadece belki soruşturmanın başlatılması bakımından bir önem taşır ama banka bu bildirimini yerine getirmeden de soruşturma makamları bir şekilde bundan haberdar olur ve soruşturmayı başlatabilir. Burada yedinci maddenin dokuzuncu fıkrasındaki suçun oluşumu bakımından bankanın bildirim yükümlülüğüne herhangi bir bağlı kılınan husus yok. Yani oradaki bildirim yükümlülüğünün belli bir süre zarfında yerine getirilmemiş olması veya orada belirtilen süre zarfında bildirim yükümlülüğü yerine getirildikten sonra belli bir süre içinde soruşturmanın başlatılması gibi o bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmesine bağlanan bir sonuç yok. Burada, önemli olan, hamiline çek yaprağı kullanılmadan, hamiline çek düzenlenmiş olmasıyla bu suç oluşmaktadır. Dolayısıyla bu suçla ilgili olarak dava zamanaşımı Ceza Kanunu'nun 66. maddesi...

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - Hocam bunları söz konusu etmiyorum ben. Sadece, buradaki bankanın bildirim, banka diyor bunu tespit ettiği

tarihten itibaren 7 gün içerisinde Cumhuriyet Savcılığına bildirir diyor. Burada müşteki olanı kanun açıklamış. Ha bir başkası da olabilir o ayrı mesele ama burada bildirmediği takdirde bir müeyyidesi yok diyorum ve bunu tespit ettiği tarihte esas kilometre taşı ne olacak, emareleri ne olacak?

PROF. DR. İZZENT ÖZGENÇ - Bu suç bakımından şikâyet tabi bir suç değildir demiyor kanun.

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - Ama Cumhuriyet Savcılığı'na bankanın bildirimini üzerine kovuşturma başlar diyor.

PROF. DR. İZZENT ÖZGENÇ - Hayır, hayır. Bu suçtan dolayı...

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - Hocam okuyun orayı, açık.

PROF. DR. İZZENT ÖZGENÇ - Hangi maddede diyor?

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - Yedinci maddede diyor.

PROF. DR. İZZENT ÖZGENÇ - Yedinci maddenin dokuzuncu fıkrasında... kullanmadan hamiline çek düzenleyen kişi, bu aykırılığı içeren her bir çekle ilgili olarak, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır diyor. Burada belirtilmiş bir bildirim yükümlülüğü yok.

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - Evet, yediye dokuz.

PROF. DR. İZZENT ÖZGENÇ - Dokuzuncu fıkrada böyle bir şey söz konusu değil. Bu genel hükümlere göre soruşturulması gereken bir suç.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Yediye dokuzu okuyayım isterseniz. *“Hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenleyen kişi, bu aykırılığı içeren her bir çekle ilgili olarak, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”* Evet, Hasan Hocam.

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - Bir saniye ben şuradan, bildirimle ilgili de, bankanın bununla ilgili hükmü..

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Hocam isterseniz zamandan tasarruf etmek maksadıyla siz onu tespit edinceye kadar bir başka dinleyicimize söz verelim.

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - Evet, tamam. Bir soru sormaya izin verirsiniz.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Tabi.

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - Sayın Mahmut Bey'e bir sorum

olacaktı. O da şu: Az evvel de dediler ki, bir çek keşidecisi, çek hesabını kapatırsa, tabi doğal olarak kanun da açıkça diyor ki, bütün geri kalan, işlenmemiş olan çeklerin yapraklarını iade edecektir deniyor ve burada ileri tarihli çek keşide etmişse tabi onları bir yere yazmıştır, miktarları da aklında tutmuştur. O kadar da bir karşılık bulundurması lazım. Ama beni ilgilendiren, orada eğer çek hesabı kapatılırsa ve çek yaprakları iade edilirse buna rağmen daha sonra bir çek yaprağı ibraz edilirse, hesap kapatıldıktan sonra da ben orada yeni yayınlattığım eserimde dedim ki, karşılıksız işlevi dedim yapılır dedim açıkça; çünkü çek hesabı kapatılmış. Sayın Bilgen şöyle dedi: Banka, bu durumda aldığı teminatlardan bunu karşılar, ödeme yükümlülüğü de yoktur dedi. Yani üçüncü maddenin ikinci fıkrasındaki 600 Liralık şeylerle ilgili olarak. Şimdi burada acaba banka ile müşterisi arasında kapatılmış olan çek anlaşması ortadan kalkmasına rağmen bankaya siz neye dayanarak böyle bir yükümlülük yüklüyorsunuz. Zaten ona istinaden alınmış olan teminatların iade edilmesi lazım. Çok teşekkür ediyorum. Buyurun.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Biz teşekkür ediyoruz, buyurun. Efendim müsaadenizle cevaplandırılınsın.

Y. 19.HD. ÜYESİ MAHMUT BİLGİN - Çok teşekkür ediyorum. Şimdi öncelikle Ali Bey arkadaşımız gibi şunu vurgulamak istiyorum. Bu konular Yargıtay'da tartışılan konular değildir. Burada söyleyeceğimiz fikirler de dairemizi bağlayacak şeyler değildir. Ben ayrıca bu sözü bir olasılık olarak, böyle de düşünülebilir şeklinde söyledim. Dediğim benim şu, çek hesabı kapatıldığında bazı çek yaprakları ibraz edilmemişse, üçüncü maddede, keşidecinin menfaatinden ziyade hamilin menfaati korunduğundan, bu durumda çek hesabının kapatılmasına rağmen, kanun öyle bir şeyi öngördüğünden ve çek de ayrıca da hamiline geçmiş olduğundan, hamilin bankaya bu paradan ötürü başvurabilmesinin değerlendirilmesi gerektiğini söyledim. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Efendim ben çok teşekkür ediyorum. Saygıdeğer Tekinalp Hocam, biraz evvel Hasan Hocamın sorusuna bir açıklık getirmek maksadıyla söz istedi.

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - Sayın Pulaşlı, sorduğunuz soru ile ilgili bir ek de yapmak istiyorum. Bizim 707. maddemizin ikinci fıkrası keşide günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan bir çek ibrazı günü “ödenir” diyor. Mehaz, bizim bu küçük kanunda da yazıyor, “ödenebilir” şeklinde. Hem Fransızca hem Almanca metinde, Reha Bey bu

mesele üzerinde duruyor ve ödenmeyebileceğini bildiriyor. Esasında Cenevre Kanunu’nun sistemini bildirmek bakımından bunu söylüyorum. Yani onlar mükellefiyetin başlamamış olduğu görüşündeler. Çek hesabı da benim, ben ödeme diyebilirim. Hatta yanılmıyorsam Reha Bey bir görüş de zikrediyor. Bankanın da ödemeyebileceğini, bankanın da hesapta para olmasına rağmen ödemeyebileceğini söylüyor. Yani, sadece aydınlanmanız için bir cevap olarak değil, bu konuları da eklemek istedim, teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN – Efendim herkese söz vereceğiz, Hanımefendi zamanda önce olduğu için, en arkadaki.

Av. MEHTAP TARAKÇI SÖNMEZ - Çok teşekkür ederim. Benim sorum Sayın Ünal Tekinalp Hocam’a olacak. Türk Ticaret Kanunu md. 711. ile ilgili, biz uygulamada şöyle yapardık: Keşidecinin kanundan kaynaklanan bir hakkı var zaten bankaya ödeme yasağı koydurabilir; ama bunu bankadan istediğimizde banka hep bizi bir karar getirin diye zorlardı ve biz gider Ticaret Mahkemesine başvurur ve o kararı alırdık hâlbuki Ticaret Mahkemesinin verdiği karar 711 uyarınca zaten hesap sahibinin ödeme yasağı koyma hakkı vardır, talebin reddine derdi ve biz o ret kararını götürürdük yani ret olacağını bile bile başvurur, o ret kararı ile gider ödeme yasağı koydururduk. Şimdi bu yeni yasada banka bu durumda ne yapacak ben bunu merak ediyorum ve bunu karşılaştırmalı olarak Sayın Hocamız açıklarsa çok memnun olacağım.

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - Şimdi elinden çek rızası hilafına çıkmış bulunan keşidecinin veya başka bir kimsenin elinden rızası hilafına çek çıkmışsa, bunu bankaya bildirebilir ama bu bildirme bundan evvel olduğu gibi sadece bu bildirme; bir tedbir, kanundan doğan bir tedbir olarak mütalâa edilmeyecek. Bu arada siz mahkemeye müracaat edip mahkemeden bir tedbir kararı getirmişseniz mesele yok, eğer getirememişseniz ve bu arada da hamil müracaat etmişse öde diye, ödeme yapılacak veya ödeme yapılmamaktan dolayı karşılıksız çeke ilişkin müeyyidenin uygulanması yoluna gidilecek çünkü önemli olan hamilin durumu, sizin ikazınız bankayı sadece alarme etmek içindir. Yoksa banka ikazınız üzerine tam o sırada başvuran hamile parayı vermemek veya işlem yapmamak yetkisini elde edemez; ama siz hamilden önce getirmişseniz, getirebilmişseniz mesele yoktur. Hamile yapılan ödeme haksız bir ödeme ise siz onu mahkemeye verdiğinizde bu ortaya çıkmış ise karşılıksız çeke ilişkin neticelerin de bulunması icap edecektir, yani bugünkü sistem bu şekilde işleyecektir. Aksi halde eskiden müracaat edildiğinde elinden çek rıza hilafına çıktı dediğinde, hemen o dakikalarda

veya o günlerde hamil müracaat ettiğinde banka ödemiordu. Banka 311. maddenin 3. fıkrasına göre keşideci bize böyle bildirdi diyordu ve belirli bir süre tedbir kararının gelmesini bekliyordu ve hamil de parasını alamıyordu. Bugün o kalkmış oluyor.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Bu sorunun bir de ceza kısmı var, müsaade ederseniz İzzet Bey de ceza kısmını cevaplandırsın.

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ - İzin verirsiniz şu şekilde açıklamak istiyorum: Eğer bir kişi düzenlediği çekin veya bir çek yaprağının rızası hilafına elinden çıktığını iddia ediyorsa, Ünal Hocam üç örnekten söz etti. Bunlardan birisi kişi tehdit edilmiş tehditle elde edilmiş olabilir bu veya hileli bir yolla verilmiş olabilir üçüncüsü çalınmış olabilir. 4. bir ihtimal daha var kişi çek defterini kaybetmiş çek yaprağını kaybetmiş, bir başkasının eline geçmiş olabilir. Bu dört durumda da bunu elde edip bankaya ibraz eden ve karşılığını tahsil etmek isteyen kişi bakımından ceza hukuku sorumluluğunu gerektiren bir fiil söz konusudur. Dolayısıyla böyle bir durumda mutlaka ceza hukuku soruşturmasının başlatılması lazım. Şimdi bu yasağın kalkmış olmasına rağmen, yani 711. maddedeki yasağın getirilmesine rağmen, kişi Cumhuriyet Savcılığına bu çekin çalınmak suretiyle tehdit edilmek suretiyle veya hileli bir yolla ya da kaybetmek suretiyle elinden çıkmış olması dolayısıyla suç duyurusunda bulunması lazım. Bu suç duyurusuna binaen bir Hukuk Mahkemesinden alacağı tedbir kararıyla da ödemeyi durdurabilir. Ama Hukuk Mahkemesi, bu son derece önemli Hukuk Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığına bu fiille ilgili olarak suç duyurusunda bulunmadığı sürece burada tedbir kararı vermemesi gerekir, teşekkür ederim.

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP – Affedersiniz ben bir şey sorabilir miyim; Cumhuriyet Savcısı durdurabilir mi?

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ - Cumhuriyet Savcısının böyle bir yetkisi yok. Çekle ilgili olarak ödememe yönünde bir karar verme yetkisi yok; ama cumhuriyet savcısının soruşturma başlatmış olması dolayısıyla hukuk hâkimi böyle bir karar verebilir.

Av. MEHTAP TARAKÇI SÖNMEZ - Teşekkür ederim. İkinci sorumda karşılıksızlık tazminatı, çek tazminatı adı altında, biz avukatlar, karşılıksız çeki icra takibe koyduğumuzda bir zamanlar hem yüzde beş karşılıksızlık tazminatı hem yüzde on, 3167'ye dayalı çek tazminatı ister ayrıca binde üç komisyon(TTK) ve avans faizi, o zamanlar reeskont, faizi ister öyle takibe koyardık. Bir süre sonra bunun usulsüz olduğu 3167'deki yüzde on çek

tazminatının bankayı ilgilendirdiği yönünde kararlar çıktı ve sadece yüzde beş çek tazminatı isteyebiliyor idik. Şimdi bu yeni kanunda, bu konuda neler getirildi ya da neler değişti yine mukayeseli olarak cevabını alırsak çok memnun olacağım.

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - Ticaret Kanunundaki faizin ödenebilmesi için ödememe fiilinin gerçekleşmiş olması icap eder. Bu kanunda, yani yeni Çek Kanununda yer alan hüküm ise doğrudan doğruya pişmanlıkla ilgili bir hükümdür. Yani etkin pişmanlıkla ilgili bir hükümdür. İkisinin şartları birbirinden farklıdır. Şunu da size söyleyeyim. Türk Ticaret Kanunundaki o faiz artık uygulanmıyor, onun yerine 3095 sayılı faiz kanundaki faiz hükümlerine göre faizin istenmesi yoluna gidilecektir. Yani etkin pişmanlıktaki miktar ile, oran ile Türk Ticaret Kanunundaki faizin işlevleri farklı, ikisi ayrı olarak uygulanıyor. Yalnız yüzde on yerine 3095 sayılı faiz kanununun hükmü uygulanacak.

Av. MEHTAP TARAKÇI SÖNMEZ - Türk Ticaret Kanunundaki yüzde beş karşılıksızlık tazminatını isteyebilecek miyiz? İsteyemeyeceğiz bu durumda.

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP -Yani komisyonu mu söylüyorsunuz oradaki?

Av. MEHTAP TARAKÇI SÖNMEZ - Komisyonu değil karşılıksızlık tazminatını yüzde beş oranında Türk Ticaret Kanunundaki,

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP -Maddeyi lütfen söyler misiniz?

DİNLEYİCİLER – 695. Madde.

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP -Ticaret Kanunundaki bu hükümlerde hiç bir değişiklik olmamıştır. Türk Ticaret Kanunundaki bu hükümler de istenecektir.

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ - Hocam bir izin vererseniz ceza hukuku yönü var etkin pişmanlıkla ilgili olduğu için. Ceza Kanunundaki hükümler de, çek kanunundaki etkin pişmanlıkla ilgili hükmü, sadece ceza kanunundaki sorumluluğuna özgü bir hükümdür. Kişi 3095 sayılı kanun hükümlerine göre kanuni faizi ile birlikte ödediğinde ceza sorumluluğu üzerinde etkisi olur. Ama Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kişinin ilave ödeme talep hakkı saklıdır.

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - Yani Türk Ticaret Kanunundaki yüzdeler, ödemeler aynen duruyor hiç bir şekilde Çek Kanunu onu ikame etmiyor, onun yerine geçmiş değil, çek kanunundaki bütün hükümler kamu hukukundan doğan hükümler.

Av. MEHTAP TARAKÇI SÖNMEZ - Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN – Efendim, Mertol Hoca, sonra size vereceğim.

DOÇ. DR. MERTOL CAN - Teşekkürler. Ben önce Sayın Pulaşlı'nın o ibraz müddeti gelmeden önceki müteaddit ibrazlarla ilgili sorusuyla açıklamalarıma başlamak istiyorum. Şimdi Ünal hocamın bu soru dolayısıyla yaptığı değerlendirmelerden birine ben de iştirak ediyorum. İbraz müddeti gelene kadar, dilediği kadar çeki ödenmek üzere ibraz eder ve para bulduğunda tahsil eder. Ama sayın hocam bazı yabancı müelliflerin burada çekten cayma hükümlerinin devreye sokulabileceğini ve ibraz müddeti gelene kadar müteaddit ibrazların önünün kesilebileceğini söyledi. Ama bu değerlendirmeyi kabul edersek, bu değerlendirme ödeme yasağına müsavidir. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı kanunlaşmadan zaten malum olduğunuz üzere m. 711/3 yürürlükten kaldırılmıştır. Çekte caymanın söz konusu olabilmesi için ibraz müddetinin gelmesi gerekir ve cayma ancak ibraz müddeti geçtikten sonra hüküm ifade eder. Yani o yabancı müelliflerin yaptığı değerlendirme en azından bizim mevcut hukukumuz bakımından pek mümkün gibi gözüküyor. Şimdi bankalar çek hesabı açarken gereken dikkati, ihtimamı göstermeye mecbur. Düzgün adamlarla, uygun adamlarla çek anlaşması yapmalılar. Bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri takdirde, kendi üzerlerine keşide olunan çekleri 3167 sayılı Kanunda olduğu gibi karşılığı olmasa bile belli bir meblağa kadar ödemeye mecburlar. Şimdi Sayın Mahmut Bilgen bu belli bedele kadar ödeme yükümlülüğü dolayısıyla, yerine getirilmezse ne olacak, bunlar hakkında gayet ayrıntılı açıklamalarda bulundu. Zamanaşımı ile ilgili ben görüşünü almak istiyorum. Yanlış duymadıysam Borçlar Kanunu 126. maddesini uygulayarak on yıl, genel zamanaşımı süresi diyorsunuz. Türk Ticaret Kanunu 726. maddesinin uygulanamayacağı fikrinize ben de katılıyorum. Ama şunlar da söylenemez mi, mesela o bedeli ödemeyen banka hukuka aykırı davranır. Zaten tecziye de edilmiştir Kanunda. Bu bir hukuka aykırı fiildir ve bundan da ilgili kişi çek bedelini tahsil edemeyerek mutazarrır olur, zarara uğrar. Yani burada bir haksız fiil söz konusudur deyip Borçlar Kanunu 60. maddesindeki 1 ve 10 yıllık zamanaşımı süresi düşünülemez mi?

Ben kendi fikrimi beyan etmiyorum. Ben de on yıl diyorum. Kendi kişisel görüşüm. Ama dayanağım Borçlar Kanunu 126. maddesi değil, Bankacılık Kanunundaki zamanaşımı ile ilgili hüküm. Şimdi o paranın ödenmesinin sebebi 3167 sayılı Kanunda da benzer bir hüküm vardı. Tekrar edilmiştir. Keşideci ile banka çek anlaşması yaparken aralarında dönülemez bir gayri nakdi kredi sözleşmesi akdedilmiş olur. O paranın ödenmesinin dayanağı da, o dönülemez gayri nakdi kredi sözleşmesidir, bu bir bankacılık sözleşmesidir. Öyle olunca da Bankacılık Kanunundaki on yıllık zamanaşımı süresi dikkate alınmalı. Süre değişmiyor ama dayanak değişiyor. Şimdi Türk Ticaret Kanununa göre bir çekin ödenebilmesi için bir takım şartların mevcudiyeti gerekli. İşte geçerli bir çek anlaşmasına binaen keşide edilmiş geçerli bir çek olacak. Çek müddetinde ibraz edilmiş olacak, ayrıca karşılığı olacak. Bu şartlar mevcutsa diyoruz ki, muhatap banka bu çeki ödemek zorundadır. Ama ardından da şunu ekliyoruz: Burada muhatap bankanın çek bedelini ödeme zorunluluğu hamile karşı değil, keşideciye karşıdır. Hamilin muhatap bankaya karşı herhangi bir talepte bulunması, dava açması, takibe girişmesi mümkün değildir. Sebep: Kabul yasağı... Kanunda da düzenlenmiş; çekle işleyen hesapta para var ve bu para hamile ödenmedi, bu takdirde banka bu ödememe sebebiyle binde üç gecikme cezası ödemek durumunda. Yani siz de aynı değerlendirmeyi yaptınız Sayın Mahmut Bilgen, faize müsavî gibi, feri hak niteliğinde. Şimdi bir alacağın ferisini talep edebilen kişi aslını da talep edebilmeli. Bence tatbikatta bu türden yorumlar da çıkabilir. Acaba bunu söylesen Ticaret Kanununda öngörülen kabul yasağına bir istisna daha geldiğini kabul edebilir miyiz? Bu konudaki düşüncelerinizi de söyleseniz gerçekten çok memnun olurum. Başka sorularım, söylemek istediğim hususlar da var ama saat geç oldu, inşallah başka bir çalışmada.

Y. 19.HD. ÜYESİ MAHMET BİLGİN - Teşekkür ederim. Şimdi zamanaşımı konusunun 10 yıl olduğunu söyledim ve bunun da yine zamanaşımı süresine göre olması gerektiğini söyledim. Burada şahsi kanaatim, haksız fiildeki zamanaşımı süresinin uygulanmaması gerektiği yönündedir. Zaten daire kararları da o şekilde çıkmış. Şimdi zamanaşımını konuşurken İzzet Hocam bir anekdot anlattı. Zaten bu yeni Çek Yasasına göre bu zamanaşımı söz konusu olmayabilir dedi. Ama tebliğimde de belirttiğim gibi bankanın bunu istemeden ödemesi gerekip gerekmediği konusunda da doktrinde bir tartışma olduğundan böyle bir sorun ortaya çıkabilir diye belirttim. Öte yandan binde üç gecikme cezası öngörülmüştür. Bu bir nevi faiz niteliğinde olduğunu belirtmiştim siz de aynen katılıyorsunuz. Bu bir noktada da bankaya normal

3095 sayılı yasada öngörülen bu faiz oranından daha yüksek bir faiz vermeyi öngörerek biran önce ödeme yapmasına teşvik etmiştir. Öte yandan kişi bankanın ödediği binde üçün kendi zararını karşılamadığını iddia ederekten fazlaya ilişkin hakkını tazminat yoluyla istemesi mümkündür. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Sayın Pulaşlı.

PROF. DR. HASAN PULAŞLI - Çek Kanunun dördüncü maddesinin üçüncü fıkrası. Okuyorum. Bankalar, hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenlendiğini tespit etmeleri hâlinde, mevcut delilleriyle birlikte durumu, Merkez Bankasına ve Gelir İdaresi Başkanlığına bildirmekle yükümlüdür. Bir de cezai hükümlerle ilgili olarak madde 7, 9. fıkra, hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenleyen kişi, bu aykırılığı içeren her bir çekle ilgili olarak, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İşte sorum burada. Tespit ettiği tarihten itibaren yedi gün içerisinde Cumhuriyet Savcılığına bildirir diyor. Benim sorum, bu tespit etme tarihi muğlâk bir şey değil mi? Bir, ikincisi bildirmeme halinde bankaya bir müeyyide öngörülür mü? Bankanın Cumhuriyet Savcısına bildirmemesi halinde, Cumhuriyet Savcısının zaten resen böyle bir kovuşturma yapması, bir yerden duyması mümkün değil, şimdi bu durumda bir boşluk söz konusu değil mi? Boşluktan ziyade banka müşterisinin banka tarafından rehine alınması söz konusu olamaz, açık sorum bu benim buyurum.

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ – Bildirim yükümlülüğünün yaptırımı var mı yok mu, o tartışmaya girmiyorum şu anda. Sadece şunu söylemek istiyorum. 7. md 9 fıkrasında tanımlanan suçun oluşabilmesi için buradaki bildirim yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmemesinin bir önemi yok. Bu bir. Yani böyle bildirim yükümlülüğü yerine getirilmeden de Cumhuriyet Savcısı, bu çekin bir şekilde düzenlendiğinden haberdar olup soruşturmayı başlatabilir. Bu tespit sadece çekin karşılığını tahsil etmek için bankaya ibraz edilmesi üzerine yapılabilecek bir işlem de değildir. Onunla sınırlı bir işlem de değildir. Başka bir surette de bu husus tespit edilebilir. Bu bildirim yükümlülüğünün salt yerine getirilmemiş olmasının ceza hukuku bakımından şöyle bir yaptırımı olabilir. Burada banka görevlileri, görevinin gereği olarak bu suçun işlendiğinden haberdar oluyorlar. Ceza kanunu suçu bildirmeme suçu bakımından bir kişi, görevinin gereği olarak bir suçun işlendiğini öğrendiyse o hususu suçu soruşturmaya yetkili makama bildirmekle görevlidir. Bunu yerine getirmemesi Ceza Kanunu 279. maddesine göre bir suç oluşturuyor.

Dolayısıyla burada böyle bir yükümlülüğün yerine getirilmemiş olmasının bir yaptırıma bağlanmamış olması bir eksiklik olarak da görülmemelidir. Çünkü bildirim konusu edilen husus bir suçun işlendiği hususudur. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN – Ben çok teşekkür ederim. Sayın Başkanım.

Y. 10. CD. ÜYESİ HÜSNÜ UĞURLU - Teşekkür ederim. Benim sorum Sayın İzzet Hocama. İlk sorum, şikâyet hakkıyla ilgili. Bilindiği üzere 3167 sayılı Yasanın ilk şeklinde şikâyet hakkı ibraz eden hamile aitti. Ancak Yargıtay bunu verdiği kararlarla, çeki elinde bulundurmak koşuluyla cirantalara da, cirantaların da şikâyet hakkı olduğunu tanımıştı. Ardından 4814 sayılı yasayla yapılan değişiklikle yine ibraz eden hamil dışında çeki elinde bulunduran cirantaların ve bazı şartlarda bankaların da şikâyet hakkı mevcuttu. Şimdiki 5941 sayılı Yasanın 5. maddesinde 4814’le yapılan bu değişikliktan dönülmüş oluyor ve tekrar şikâyet hakkı sadece hamile tanınıyor. Yani buradaki hamili de biz ibraz eden hamil şeklinde anladığımız takdirde, çekin karşılıksız çıkması durumunda, çeki şikâyet hakkını kullanmadan kendisinden önceki cirantaya verdiğinde, cirantanın şikâyet hakkı var mı yok mu? 4814 sayılı yasada vardı. Şimdi bu değişiklik cirantaların şikâyet hakkı olmadığını vurgulamak için mi yapıldı, ne amaçla yapıldı? Bu konudaki görüşünüzü almak istiyorum. İlk sorum bu, cevaptan sonra ikinci soruyu da sormak istiyorum.

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ – İzin verirsiniz hemen söyleyeyim. Kanunun bu kurgusuna göre şikâyet hakkına sahip olan kişi çeki, karşılığını tahsil etmek üzere çeki bankaya ibraz eden kişidir. Dolayısıyla 3167 Kanunun uygulaması döneminde olduğu gibi mesela bankanın şikâyeti söz konusu değildir bu sistemde bir, iki çeki hamil karşılığını tahsil edemediği için, çeki cirantaya vermiş olması halinde cirantanın da şikâyet hakkı söz konusu değil, Kanun sistemi bu.

Y. 10. CD. ÜYESİ HÜSNÜ UĞURLU – 4814 sayılı Yasayla yapılan değişikliktan yani bu nedenle, tekrar bu şekilde döndü.

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ – Yani eski kanundan buraya dönüldü demiyoruz. Bu kanunun kendi içerisinde bir kurgusu var, bir mantığı var. Felsefesi tamamen farklıdır. O nedenle Ünal hocamın da izah ettiği gibi eski kanunun bir devamı şeklinde bu kanun değerlendirilmemeli, dolayısıyla eski kanundaki müesseselerle yeni kanundaki müesseselerin mukayesesi yoluna gidilmemelidir.

Y. 10. CD. ÜYESİ UĞURLU - İkinci sorum da şu:

Y. 10. CD. ÜYESİ ALİ KINACI – Bir katkı yapmak istiyorum. Teşekkür ederim. 3167 sayılı kanunun ilk biçiminde de şikâyet hakkı sadece hamile tanınmıştı, hamil sözü geçiyordu. Fakat gerek Yargıtay 7. Ceza Dairesi gerekse benim mensubu olduğum 10. Ceza Dairesi, ki 91’de göreve başladı, bunu geniş yorumladı. Burada ibraz eden hamil şikâyet edebileceği gibi, ibraz ettikten sonra bunu kendinden önceki cirantalara vermişse o cirantaların da şikâyet hakkı var diye kabul etti, uygulama böyleydi. 2003 yılında 4814 sayılı kanunla 3167’de bir değişiklik yapıldı. Değişiklik yapılırken burada şikâyet hakkıyla ilgili gerek 7. Cezanın gerek 10. Ceza Dairesinin uygulamasının yasallaştıracak bir düzenleme yapıldı. Yani dairelerin görüşünü kanuna açıkça yansıttı. Şikâyet hakkı sadece ibraz eden hamile değil, elinde bulundurmak koşuluyla cirantalara, ödemede bulunmuşsa bankaya da aittir dendi; ama yeni kanun tekrar bu 4814 ile getirilen geniş şikâyet hakkını kaldırdı. İlk biçime döndü, hamil olarak döndü. Şimdi deniyor efendim ilk biçiminde de sadece hamil vardı ama geniş yorumlamıştık. Şimdi de yalnız hamil var gene geniş yorumlayabiliriz. Buna karşı şöyle denebilir: Evet o zaman sadece hamil olduğu halde yasa koyucu Yargıtay’ın uygulamasını bir tereddüt oluşturmamak için yasalaştırdı; fakat şuanda bu uygulamayı benimsemediği için bilerek isteyerek onları yasa metninden çıkardı, şikâyet hakkı olarak sadece ibraz eden hamili bıraktı denebilir. Buna bir ek daha yapmak isterim ben. Yeni kanunumuzun baştan beri hamile ödenir derken kastettiği hep ibraz eden hamildir. Maddeleri bütünüyle dikkate aldığımızda yasa koyucunun iradesinin sadece ibraz eden hamil olduğunu kabul etmek gerektiğini düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Y. 10. CD. ÜYESİ HÜSNÜ UĞURLU- Soruma devam edeyim... Şimdi bilindiği gibi 5. maddeye göre gerçek kişi çek düzenlemek üzere bir başkasını vekil veya temsilci olarak atayamıyor. Atadığı takdirde bütün hukuki ve cezai sorumluluk hesap sahibine ait oluyor. Vekilin hukuki ve cezai sorumluluğu yok; ancak çeki keşide eden sıfatıyla güvenlik tedbiri yani çek düzenleme veya çek hesabı açma yasağı güvenlik tedbiri ile karşı karşıya. Bu konuda tartışmalar var. Bu durumdaki kişiye, bu kişi çek hesabı sahibi olmadığı için çekin karşılığını bankada bulundurmak zorunda değil, zaten hesap sahibi değil; hesap sahibi bulunduracak. Bu vekâleten düzenlemiş; ama yine de bir düzenleyen kişi belli çekten. Sırf çeki düzenledi diye buna biz güvenlik tedbiri uygulayacak mıyız, şayet güvenlik tedbiri uygulanacak ise o zaman altıncı maddeye bakıyoruz. Altıncı maddede de güvenlik tedbirinin kalkması söz konusu, ceza infaz edildikten sonra 3 yıl içinde ilgili talepte bulunabilecek

hükmü veren mahkemeden, her halükarda da 10 yıl içinde bulunabilecek ceza infaz edildikten sonra diyor. Burada, bu şekilde ceza almadan ilgiliye güvenlik tedbiri verilmesi mümkün ise bu konu güvenlik tedbiri kalkması 6. maddede düzenlenmemiş. Burada bu konu ceza almadan güvenlik tedbiri alan kişinin güvenlik tedbiri ne zaman kalkacak noktası burada düzenlenmediği için acaba kanun bu şekilde vekil sıfatıyla çek keşide eden kişilere güvenlik tedbiri de öngörmüyor mu? Öngörüyorsa bu 6. madde de kaldırılma durumu niye düzenlenmedi? Orada nasıl düzenlenmesi gerekirdi? Güvenlik tedbirine hükmedilenler için de hükmün kesinleştiği tarihten itibaren üç yıl içinde denebilirdi. Orada böyle bir ibare yok. Bu konudaki görüşünüzü almak istiyorum, teşekkür ederim.

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ – İlk bu kanun sisteminde sadece bir gerçek kişiye vekâleten bir başkasının çek düzenlemesi yasağı getiriliyor. Bu yasağa rağmen bir başkasına vekâleten bir çek düzenlenmişse o çek hukuken geçerliliğini devam ettiriyor. İki, bir kişi bir tüzel kişiye vekâleten de çek düzenleyebilir. Şimdi burada sorun şu: Ceza hukuku sorumluluğu bakımından ister 5. Maddenin, 3. fıkradaki yasağa rağmen, ister bir tüzel kişiye vekâleten bir çek düzenlendiğinde çeki vekâleten düzenleyen, gerçek veya tüzel kişiye vekâleten düzenleyen kişinin ceza sorumluluğu olabilir mi? Cevap: Elbette olacaktır. Eğer bu suç kasten islenebilen bir suç olarak kabul ediliyorsa ki bizim görüşümüz bu yöndedir. Kasten işlenen bir suçta bu kişinin iştiraki söz konusudur. İştirak hükümlerinin uygulanabildiği bir yerde suçun islenişine iştirak eden kişinin ceza hukuku sorumluluğundan sarfınazar edilemez. Burada biraz kafayı beşinci maddenin üçüncü fıkrasına, TBMM Genel Kurulunda kanun tasarısı görüşülürken verilen bir önergeyle ikinci bir cümle eklendi, bu cümle biraz kafa karıştırıyor. Burada diyor ki gerçek kişinin temsilcisi veya vekili olarak çek düzenlenmesi halinde bu çekten dolayı hukuki ve cezai sorumluluk çek hesabı sahibine aittir. Buradaki formülasyondan kaynaklanan bir yanlış yorum söz konusu. Aslında bu formülasyon hatalı bir formülasyondur. Bu formülasyona rağmen bir gerçek kişiye vekâleten veya bir tüzel kişiye vekâleten düzenlenen bir çekin karşılıksız çıkması halinde çeki düzenleyen vekil sıfatlı kişi de ceza hukuku bakımından sorumlu tutulur. Dolayısıyla bu kişi hakkında da çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilebilir bu bir, iki çek hesabı düzenleme veya açma yasağı kararı verilecek olan kişinin mutlaka o suçun faili olarak cezalandırılması gerekmiyor. Özellikle ileri tarihli çeklerde mesela bir limitet şirketin müdürü olarak bugün itibarıyla 2011 yılının Mayıs ayının on beşini taşıyan bir çek

düzenleyebiliyor; ama 2011 yılının Ocak ayında benim bu şirketle hukuki ilişkim sona ermiş olabilir. Yani çek üzerindeki düzenleme tarihi itibarıyla o çekin karşılığını ilgili hesapta bulundurmakla yükümlü olan kişi ben değilim. Bu o tarihte o şirketin müdürü olan kişi veya bir başkası olabilir bunun yükümlüsü. Benim bakımından burada ceza yaptırımı uygulanmayacaktır; ama benimle ilgili olarak da çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilebilecektir. Bir tüzel kişi bakımından ceza yaptırımı uygulayamıyoruz; ama hesap sahibi olması dolayısıyla tüzel kişi hakkında da çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verebiliyoruz. Etkin pişmanlık 6. maddenin üçüncü fıkrasında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı üç ihtimale göre belirlenmiştir: Bir, kişi bu suçu işlemekten dolayı adli para cezasına mahkûm olmuş ve cezasını da çekmiş. Yani gitmiş mahkûm olduğu adli parası miktarınca parayı ödemiş; ama bu kişi hala çek bedelini ödememiştir. Buna rağmen cezanın ödendiği tarihten itibaren belli bir süre geçtikten sonra bu çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı kaldırılabilir. İki, kişi adli para cezasına mahkûm olmuş, parayı ödememiş, bu nedenle de kişi zorlama hapsine tabi tutulmuş. Zorlama hapsinin bir sınırı var. Belli bir tarihi var. En fazla üç yıl bir insanı zorlama hapsine tabi tutabiliyorsunuz mahkûm olduğu adli para cezasındaki gün unsuru itibarıyla. Eğer biz zorlama hapsine tabi tutmuşuz, kişiyi de serbest bırakmış isek o bırakma tarihinden itibaren belli bir sürenin geçmiş olması halinde yine bu yasak kaldırabiliyor. Çek bedeli hala ödenmemiş olsa bile. Üç, her halde bu yasağın konduğu tarihten itibaren 10 yıl geçtikten sonra bu yasak kaldırılabilir. Bu yasak kiminle ilgili olarak kaldırılabilir: Bir, bir tüzel kişi hakkında eğer verilmiş ise gerçek kişi bu çekin karşılıksız çıkmış olması dolayısıyla cezalandırılmış olsun veya olmasın bu tüzel kişi hakkında bu yasak kararı konulduğu andan itibaren on yıl geçtikten sonra bu yasak kaldırılabilir. İki, az önceki örnekteki limitet şirket müdürü bakımından ceza yaptırımı uygulanmayacaktır; ama bu kişi bakımından verilmiş olan çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı, kararın kesinleştiği andan itibaren on yıl geçtikten sonra kaldırılabilir. Burada çek bedelinin ödenmiş olup olmaması, bu yasağın kaldırılması yönünde mahkemenin vereceği karar bakımından dikkate alınacaktır. Yani böyle bir durumda mahkeme diyebilir ki iyi güzel on yıl geçti ama veya üç yıl geçti ama sen bu parayı ödemedin git önce parayı öde, ondan sonra gel bu yasağı kaldırayım ben diyebilir. Yani burada bu yasak kararını veren mahkemenin takdir yetkisi bulunmaktadır. Teşekkür ederim.

Y. 10. CD. ÜYESİ HÜSNÜ UĞURLU - Hocam yanlış anlamadıysam bu sadece güvenlik tedbiri olarak; yani çek hesabı açma ve çek keşide etme yasağı aldıysa kişi on yıl bekleyecek mi diyorsunuz?

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ - Evet, doğrudur.

Y. 10. CD. ÜYESİ HÜSNÜ UĞURLU - Ancak hem ceza alan hem güvenlik tedbiri alan kişi infaz ettiği tarihten itibaren üç yıl içinde kaldırabiliyor yasağını. Bu kişi ceza almadığı halde sadece güvenlik tedbiri aldı on yıl beklemek zorunda kalacak. Orda bir çelişki olmuyor mu?

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ - Ama o kişi aynı zamanda cezalandırılmış kişi.

Y. 10. CD. ÜYESİ HÜSNÜ UĞURLU - Hocam yok cezalandırılmamış kişi benim dediğim, sadece güvenlik tedbiri almış.

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ - Hayır on yıllık süre ceza almamış kişi bakımından söz konusu; ama cezaya mahkûm olmuş kişi bakımından ise adli para cezasının infaz edilmiş olması artı üç yıllık süre. Bakın orada adli para cezasının infaz edilmemiş olması halinde kişi tazyik hapsine tâbi tutulacak, üç yıl hapsedilecektir. Üç yıl hapsedilmiş artı üç yıl üzerinden geçmiş ve de mahkemeye takdir yetkisi tanıyoruz bu borcu ödeyip ödememe durumuna göre takdir yetkisini kullanabilecektir. Dolayısıyla burada bir eşitsizlik söz konusu olmayacaktır.

Y. 10. CD. ÜYESİ HÜSNÜ UĞURLU - Hocam o zaman maddede açıkça düzenlenmemiştir sizin dediğiniz bu konu. Hani ceza alan infaz edilmişse diyor, ceza almamış kişi yönünden açık bir düzenleme yok bu maddede.

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ - Ve herhalde yasak kararını verildiği tarihten itibaren on yıl geçmesi ile bunun kaldırılabilceği söylendiğine göre o herhalde ibaresi içerisinde bunun da değerlendirilmesi gerekir.

Y. 10. CD. ÜYESİ HÜSNÜ UĞURLU - Hocam bu konuda Ali Bey'in görüşünü de almak isterim.

Y. 10. CD. ÜYESİ ALİ KINACI -Efendim Hüsnü Bey'in sorusu, gerçekten önemli bence de. Şimdi hakkında çek hesabı açma ve çek keşide etme yasağı uygulanan kişileri ikiye ayırıyoruz. Bir, sanık fail konumunda olan yani cezai sorumluluk da taşıyan kişiler; ikincisi cezai sorumluluk olmayan fail konumunda olmayan ama sadece bir koruma tedbiri niteliğinde haklarında çek hesabı açma ve çek keşide etme yasağı uygulanan kimseler. Bunlar kimler? Yani sadece koruma tedbiri ile muhatap kılabiliyor ama cezai sorumlulukları yoktur, bunların başında tüzelkişiler var. Hesap sahibi tüzel kişi ise tüzel kişilerin durumu böyle, cezai sorumluluğu yok, haklarında

bir dava açılmaz. Soruşturma aşamasında cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine sulh ceza hâkimi tarafından tüzelti hakkında sadece, çiziyorum altını, koruma tedbiri niteliğinde, güvenlik tedbiri değil koruma tedbiri niteliğinde bir çek hesabı açma ve çek keşide etme yasağı verilir. İşte Hüsnü Bey'in sorusu bu. Bu tür, bu gruba girenler için hakkında cezai sorumluluğu olmayan sadece koruma tedbiri niteliğinde hakkında çek hesabı açma ve çek keşide etme yasağı uygulanan kişiler hakkındaki bu yasak ne zaman ortadan kalkacak? Gerçekten ilgili maddede bu yasağın ne zaman kalkacağına ilişkin bir hüküm yok. Ancak cezai sorumlulukları olan, cezai sorumluluklarıyla birlikte haklarında güvenlik tedbiri niteliğinde çek hesabı açma ve çek keşide etme yasağı uygulanan kimseler hakkında süre var, üç yıl ve on yıllık süreler. Benim kişisel görüşüm, kanunda gerçekten bir boşluk var diğerleri için ne zaman kalkacağına ilişkin bir hüküm yoktur. Bu sonuçta bir usul kuralıdır. Ben altıncı maddenin üçüncü fıkrasındaki bu sürelerin kıyas yoluyla öteki gruba da uygulanması gerektiği düşüncesindeyim ve daha da açarsak, burada üç yıllık süre içinde ödeme, hapis yatıp infaz edilmesi gibi nedenlerle asıl fail hakkında yasak kalkıyorsa aynı süre içinde diğeri hakkında da kalkmalıdır ve toplam on yıl geçmişse de o zaman da bunlar hakkında yasak kalkmalıdır. Yani üç ve on yıllık süreler kıyas yoluyla diğerlerine de uygulanmalıdır.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Efendim çok teşekkür ediyorum, müsaade edersiniz; şuradan alacağız.

Av. GÜLŞEN DÖVERKAYA - Benim 5. maddeyle ilgili bir sorum var; Sayın Başkanımızın ifade ettiği gibi tekrar etmek istiyorum. O zaman tüzelti kişi temsilcisinin vermiş olduğu vekâletnameyle vekil tarafından keşide edilen çekten dolayı da tüzeltisinin sorumluluğu olacak. Hem vekilin hem tüzeltisinin; yanlış anlamadım değil mi ben anlatılanları?

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ - Ceza yaptırımını tüzelti bakımından uygulanmıyor; ama çek hesabı tüzeltiye ait olduğu için çek de tüzelti adına düzenlendiği için...

Av. GÜLŞEN DÖVERKAYA - Temsilci değil, vekil tarafından düzenleniyor

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ - Vekil tarafından düzenlenmiş olsa bile çek tüzelti adına düzenlendiği için çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı bu tüzelti hakkında da verilecektir.

Av. GÜLŞEN DÖVERKAYA - Bir de şöyle bir sorum var: 3167 sayılı Yasanın yürürlükte olduğu 2008 yılı içerisinde ileri tarihli çek olarak

düzenlenen; ancak süresinden önce yani üzerindeki keşide tarihinden önce ibraz edilerek karşılıksız işlemi gören bir çekten dolayı yaptığımız şikâyetle 2009 yılı içerisinde yapılan incelemede cezai sorumluluğu olacak mıdır keşidecinin?

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ - Yeni kanunun sisteminde tüzelkişi bakımından ceza yaptırımı uygulanmıyor. Burada sorun...

Av. GÜLŞEN DÖVERKAYA - Gerçek kişi için soruyorum efendim.

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ - Gerçek kişi bakımından geliyoruz. Burada sorun, zaman bakımından uygulama kuralları çerçevesinde ortaya çıkıyor. Yani eski kanun döneminde çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce de çek bankaya ibraz edildiğinde karşılığı yoksa çekle ilgili karşılıksız işlemi yapılıyordu ve bu çeki keşide eden kişi bakımından, düzenleyen kişi bakımından hatta eğer bu çek hesabı bir tüzelkişiye aitse tüzelkişi bakımından da ceza yaptırımı uygulanıyordu. Yeni kanunun sisteminde ise çekin üzerindeki düzenleme tarihinden önce çekin bankaya ibraz edilmiş olması halinde karşılıksızdır işlemi yapılamayacaktır. Dolayısıyla bu çekin karşılığının olmadığından bahisle 20 Aralık 2009 tarihinden önce başlatılmış olan soruşturmalarda kovuşturmaya yer olmadığı kararı, kovuşturmalarda ise beraat kararı verilmesi gerekiyor suç failleriyle bağlantılı olarak.

Av. GÜLŞEN DÖVERKAYA - Bir sorum daha var. 5941 sayılı Yasada 3167 sayılı Yasaya göre basılıp yürürlükte olan çekler için hâlihazırda 3167 sayılı Yasanın uygulanacağına yönelik bir düzenleme var. Şimdi bankalar 5941 sayılı Yasaya uygun olarak düzenlenen çek yapraklarını henüz bastırıp müşterilerine dağıtmadılar. Hâlihazırda 3167 sayılı Yasa uyarınca düzenlenmiş çek yaprakları var piyasada. Bunların bankalara ibrazında 5941 sayılı Yasaya göre mi arkalari işlenecek yoksa 3167 sayılı Yasaya göre mi işlem yapılacak? Teşekkür ederim.

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ - Ceza hukuku hükümleri bakımından, zaman bakımından uygulama kuralları uygulanarak yerine göre 5941 sayılı Kanun, yerine göre 3167 sayılı Kanun hükümleri uygulanacaktır. Ama ceza hukuku dışında özel hukuk hükümleri bakımından bu çeklerle ilgili olarak 3167 sayılı Kanun hükümleri uygulanmaya devam olunacaktır.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Efendim, bu hususta bir katkı sağlamak üzere Mahmut Bey’e söz veriyoruz.

Y. 19. HD. ÜYESİ MAHMUT BİLGİN - 3167 sayılı Yasaya göre çıkarılan çeklerde yine yeni 5941 sayılı Kanun hükümleri uygulanmayacaktır.

Bu konuda çıkarılan 2012 sayılı Tebliğ'de de 3167 sayılı Kanuna göre çıkarılan tebliğlerde bankanın ödemekle yükümlü olduğu miktarın 470 liradan 500 liraya çıkarıldığı yazılmıştır.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Teşekkür ediyorum. Başka soru var mı efendim buradan? Buyurun Hoca Hanım.

YRD. DOÇ. DR. NESLİHAN GÖKTÜRK - Benim sorum, 7. maddedeki çek hesabı açma yasağıyla ilgili olacak. Şimdi diyelim ki kişi çek düzenledi, karşılıksız çıktı ve yargılama devam ederken çek hesabı açma yasağı konuldu. Şimdi kişi buna rağmen çek hesabı açtı ve buna istinaden çek düzenledi. 2. düzenlediği çek bakımından herhangi bir sorunu yok, yani karşılıksız çıkmadı, süresi içerisinde bunu ödedi. Şimdi 7. maddeyle bağlantılı olarak burada kişi 1. çekten dolayı açılan dava sonucunda hüküm verildikten sonra bunu ödediği takdirde hüküm bütün sonuçlarıyla birlikte ortadan kalkar hükmü var. Şimdi hüküm bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar denildiğine göre aynı zamanda çek hesabı açma yasağı da ortadan kalkacak. Bu durumda bu suçtan dolayı başlatılan soruşturmanın akıbeti ne olacaktır? Bu konudaki düşüncesini sormak istiyorum Ali Bey'e.

Y.10. CD. ÜYESİ ALİ KINACI - Etkin pişmanlıkla mı ilgiliydi sorunuz, affedersiniz?

YRD. DOÇ. DR. NESLİHAN GÖKTÜRK - Evet, etkin pişmanlıkla alakalı hem 7. hem 6. hatta 5. maddeyle bağlantılı.

Y.10. CD. ÜYESİ ALİ KINACI - Şimdi etkin pişmanlığın gereği yerine getirilmiş ise soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı kovuşturmaya yer olmadığına karar veriyor. Kovuşturma aşamasında etkin pişmanlığın gereği yerine getirilmişse mahkeme davanın düşmesine karar veriyor. Hüküm kesinleştikten sonra etkin pişmanlık söz konusu olmuşsa hükmün bütün neticeleriyle ortadan kaldırılmasına karar veriyor. Bu durumda yasağın kaldırılmasıyla ilgili de zaten kanunda düzenleme var. Bu kararların kesinleşmesi üzerine yasak da kalkacak, kaldırılması için Merkez Bankasına bildirilecek. Yani kovuşturma makamları, davanın düşmesi kararı ve hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılması kararın kesinleşmesi üzerine kaldırılacak.

YRD. DOÇ. DR. NESLİHAN GÖKTÜRK - Peki bu esnada yani bu suçtan dolayı bir yargılama yapılırsa ve ondan dolayı bu maddedeki cezaya hükmedilirse durum ne olacak? Yani 7. maddenin 6. fıkrasından dolayı? Yani soruşturmanın durumu ne olacak ve diyelim ki yargılama hızlıca sonuçlandırıldı, ceza alırsa ne olacak?

Y. 10. CD. ÜYESİ ALİ KINACI - Çek keşide etme ve çek hesabı açma yasağı sadece 5. maddenin 1. fıkrasında öngörülen suç için geçerli. 7. maddenin 6. fıkrasında öngörülen suç farklı ve bağımsız bir suç, zaten böyle bir yasakla ilgisi yoktur o suçun.

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ - İzin verirsiniz bir şey söyleyebilir miyim? Bir mahkûmiyetin bütün sonuçlarıyla ortadan kalkması o mahkûmiyeti sonuçlarıyla ortadan kaldıran durum ortaya çıktıktan sonra işlev doğurur. Dolayısıyla mahkûmiyetin bütün sonuçlarıyla ortadan kalkmasını gerektiren sebep ortaya çıkmadan önce gerçekleşmiş olan fiiller bakımından ceza hukuku sorumluluğu devam eder. Yani şu anlama geliyor. Bu gün itibarıyla düzenlemiş bulunduğum çekten dolayı hakkımda çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş. Bunun yanında aynı zamanda cezaya mahkûm oldum veya olmadım. Bilahare bu çekin karşılığı ödenmeden hakkımda çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı olmasına rağmen yeni çek düzenledim. Yeni çek düzenlenmesi 7. maddeye göre müstakil ve bağımsız bir suç oluşturuyor. Bu suçu işledim, bu suçtan dolayı hakkımda soruşturma başlatıldı, soruşturma ve kovuşturma devam ediyor. Bu arada etkin pişmanlık hükümlerinde yararlanmak suretiyle yani çekin bedelini ödediğim için hakkımdaki çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı kalktı. Bu yasak, mahkûmiyet hükmüyle birlikte kalkabilir, daha henüz mahkûmiyet hükmü verilmeden de bu yasak kalkabilir. İster mahkûmiyet hükmüyle birlikte kalkmış olsun, ister sadece yasak kalkması şeklinde olsun benim çeki düzenlediğim tarih itibarıyla böyle bir yetkim olmadığı için bu suç oluşmuştur ve bu suçtan dolayı cezalandırılmam söz konusu olabilir.

Y. 10. CD. ÜYESİ ALİ KINACI - Bir cümleyle başkanım katkıda bulunayım bu konuda. Ben galiba 7. fıkradaki suçu yanlış algılamıştım. Burada 7. maddenin 6. fıkrasındaki suç yönünden hakkında yasak kararı olduğu halde çek düzenlerse suçu oluşuyor. Bu yasak kararının sonradan kalkması benim kanımca bu suçun yaptırımsız kalmasına neden olmaz. Yani fiili işlediği sırada yasaklı ise bu suç oluşur. Yasağın sonradan kalkması bunu suç olmaktan çıkarmaz.

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ - Doğrudur.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Evet, var mı başka soru efendim?

DOÇ. DR. MERTOL CAN - Bu soruyla ilgili bir şey öğrenmek istiyorum, mümkün mü hocam?

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Evet, buyurun.

DOÇ. DR. MERTOL CAN - Yasağın olmadığı dönemde çek keşide edilmiş olabilir, çünkü mevcut kanunda da o sorun yaşanmıştır. Karşılıksız çek keşide eden kişilerden, ellerindeki çeklerin iadesi isteniyor. Mevcut kanunda da var. Ama birçok keşide eden iade etmem mümkün değil çünkü ben ileriki keşide tarihli çekler keşide ettim, piyasadan toplamam mümkün değil savunmasıyla kendilerini bir yerde kurtarmışlardır. Şimdi sizin cevabınızı ben anladım; ama açılan ceza davasında yasak devam ederken, çek keşide etti fakat şunu söyleyemez mi: Ben o çeki yasak zamanında değil, ondan bir ay önce ileriki keşide tarihli çek olarak düzenlemiştim. Teşekkürler.

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ - Cevap vereyim. Bu bir ispat sorunudur. Çek, salt kendi başına bir alacak borç ilişkisi normalde doğurmaz. O mutlaka o çeki takaddüm eden bir alacak borç ilişkisi vardır. O alacak borç ilişkisi dolayısıyla o çek düzenlenir. Dolayısıyla da o alacak borç ilişkisine dayanarak bu çekin hangi tarihte düzenlendiğini ispatlamak mümkün olabilecektir.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Var mı başka soru efendim. Buyurun.

YRD. DOÇ. DR. MEHMET ÖZDAMAR - Ben hem Ünal hocama hem de İzzet hocama bir sual yöneltceğim. Bir anonim şirket çek keşide ediyor, çek yaprakları piyasada dolaşırken anonim şirket tasfiye aşamasına geliyor ve tasfiyesi tamamlanıyor. Hasan hocam da söyledi onu, tasfiye edildikten ve ticaret sicilinden terkin edildikten sonra, çek yaprağı hamil tarafından bankaya ibraz ediliyor ve Hasan hocam da karşılıksızdır şerhinin konulmasını söyledi, siz de İzzet hocam da aynı şeyi ifade ettiniz. Bu durumda hukuki ve cezai sonuçları ne olacaktır? Yani sona ermiş olan ve ticaret sicilinden terkin edilmiş olan bu anonim şirket adına keşide edilmiş çekten dolayı hukuken kim sorumlu olacak, cezai sonuçlar kimin üzerine doğacaktır? Teşekkür ediyorum.

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - Sorunuzu tasfiye edilmiş ve terkinle vuku bulmuş şeklinde anlıyorum. Bu durumda, çok istisnai bir durum, tasfiye edilmeden önce çek bedelini bulundurmak görevini taşıyan kimse bakımından sorumluluk söz konusu olabilir diyorum ceza hukuku bakımından. Ticaret hukuku bakımından Yargıtay'ın bir kararına göre çekin miktarına göre ihya kararı verilebilir. Yani tasfiye dönmemişçesine muamele açılabilir. Yeni ticaret kanun tasarısında, bu sarıh olarak yer alan bir hükümdür. Ama Yargıtay da ihya kararını kabul ediyor. Bilmiyorum ceza hukukunda durum nedir.

PROR. DR. İZZET ÖZGENÇ - Ceza hukuku bakımından şöyle bir değerlendirme yapmak mümkün; bu bir anonim şirket değil, tüzel kişi değil, gerçek kişi olduğunu düşünün. Bu gerçek kişiye de vekâleten birisi bu çeki düzenlemiş olduğunu düşünün. Bu arada da çek hesabı sahibi ölmüş olsun. Çek hesabı sahibi öldüğü için ceza hukuku sorumluluğu kendisine terettüp etmeyecektir, ama vekil bakımından ceza hukuku sorumluluğu işletilebilecektir. Bir anonim şirket düşünelim şimdi anonim şirketin hukuki varlığı bilahare sona eriyor. Bu anonim şirket adına açılmış bir çek hesabıyla ilişkilendirilerek çekler düzenlenmiş. Bu çeklerin bilahare karşılıksız çıkmış olması halinde, ceza hukuku sorumluluğu yoluna gidebilecek miyiz, gideceksek kimi ceza hukuku bakımından sorumlu tutacağız? Bu tüzel kişinin varlığı hukuken sona erdiği için, bu tüzel kişi bakımından çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı veremeyeceğiz. Zaten ceza veremiyorduk ayakta olsa bile. Şimdi sorun şurada, bu çekten dolayı kimi ceza hukuk bakımından sorumlu tutacağız. Eğer bu şirket hayatta olsaydı, şirket hukuki varlığını devam ettirseydi, o şirketin işlerini deruhte eden ve o çek üzerinde yazılı düzenleme tarihi itibarıyla onun karşılığını o şirket adına ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olan gerçek kişiyi ceza hukuku bakımından sorumlu tutacaktık. Ama şimdi burada şirketin hukuki varlığı sona erdiği için artık bu şirket adına herhangi bir kişiyi temsilci sıfatıyla sorumlu tutamayız. Bu şirketin eğer hukuki varlığı sona erdiyse, bu borç mutlaka birisine intikal etmiştir. Bu hesap üzerinde birisi, şirketin hukuki varlığı sona erdiğine göre, sahipli konumuna gelmiştir. O hesap kapatılmamıştır, çünkü hesap kapatılırsa, kapatılmış olsa bile, o borçtan dolayı halef konumunda olan kişinin, yani o çekin karşılığını, üzerinde yazılı düzenleme tarihi itibarıyla bankada, ilgili hesapta bulundurmakla yükümlü olan kişinin, bu defa ceza hukuku sorumluluğu cihetine gitmemiz gerekir diye düşünüyorum.

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - Burada hukuki sorumluluk bakımından iki konuyu daha dikkate almak lazım. Birisi, tasfiye memurlarının sorumluluğu, hukuki bakımdan onları sorumsuz kabul edemeyiz bu bir, diğer yandan alacaklılara ilan yapılmış olup da, bu şahsın bu ilana rağmen alacağını yazdırmamış olması, meseleye başka bir renkte getirebilir ve bir borcun olmadığı bile söylenebilir. Eğer yazdırmış olup da, ödenmemiş ise o zaman tasfiye memurları bakımından sorumluluk muhakkak var demektir.

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ - Ceza hukuku sorumluluğu da aynı zamanda.

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - Niye ama?

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ - O tarih itibarıyla yükümlü olan kişi odur.

Y. 10. CD. ÜYESİ ALİ KINACI - Sayın Başkan ben de bir şey ekleyebilir miyim?

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Buyurun efendim.

Y.10. CD ÜYESİ ALİ KINACI - Ben bu konuda biraz farklı düşündüğümü belirtmek isterim. 5. maddedeki suç yönünden, eğer hesap tüzel kişiye ait ise, tüzel kişinin yönetim organında yer alan kişileri ancak sorumlu tutabiliyoruz ceza yönünden. Örnekte belirttiği gibi, suçun ibraz anında oluştuğunu kabul ettiğimize göre, ibraz anında, yani suç oluştuğu anda, tüzel kişinin varlığı sona ermişse, ondan önce sona ermişse, ortada bir tüzel kişi yok ki onun yönetim organında yer almış kişileri de sorumlu turalım. Bu durumda tasfiye memurları sorumlu olabilir mi? Tasfiye memurları bir tüzel kişilik oluşturmuyor kanımca. Tasfiye memurlarının konumu, bir tüzel kişinin yönetim organında görevliler olarak kabul edilemeyeceğine göre, tasfiye memurları hakkında 5. maddenin 1. fıkrasında suçun da oluşmayacağı kanısındayım teşekkür ederim.

PROF. DR. ÜNAL TEKİNALP - Ben o suçu kastetmedim.

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ - Ben bir şey ilave edebilir miyim? Burada son derece önemli bir konu var. Eğer böyle bir mantıktan hareket edecek olursak, bir şirkete bir şekilde, bu şekilde bir sürü çek düzenletiriz, ondan sonrada şirketi tasfiye sürecine sokarız, tasfiye sürecine soktuğumuzda, hiç kimsenin ceza hukuku sorumluluğu cihetine gidemeyiz. Bir böyle bir sıkıntı var. İki, tasfiye sürecinin ne sebeple başladığı da önemli yani, şirketin malvarlığı var, malvarlığı bakımından herhangi bir sorun yok buna rağmen, tasfiye sürecine girmiş olabilir. İki, bu şirket iflas etmiştir, iflastan sonra tasfiye sürecine girmiş olabilir. Yani, ödeme bakımından bir acziyet ortaya çıkmıştır, ödeyememe durumu ortaya çıkmıştır. Bundan sonra iflas ve tasfiye süreci başlamıştır. Bu süreçte tasfiye memurlarının ceza hukuku sorumluluğu cihetine gidemeyiz çünkü zaten bu şirket ödeme bakımından aciz içine girdiği için tasfiye süreci başlamıştır. Şimdi siz kalkıp da burada gayet iyiniyetli olarak bu işi deruhte etmiş, üstlenmiş olan insanların ceza sorumluluğu cihetine gidemezsiniz, ama malvarlığı yerinde olan bir şirketi eğer biz hukuki varlığını sona erdirmiş isek, o malvarlığı yerinde olan şirketin borçlarını da o tasfiyeyi üstlenen kişilerin muntazam bir şekilde tasfiye edilmesinde kendi üzerlerine düşen bir terettüptür. Terettüp eden bir görevdir. Dolayısıyla burada bu tasfiye memurlarının da, o tarih itibarıyla ilgili çek hesabında çekin karşılığını bulundurmamakla yükümlü kişi olarak kabul edilmesi gerekir diye düşünüyorum.

Y.10. CD. ÜYESİ ALİ KINACI - Bir cümle daha açıklayabilirsem iyi olur.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Tabi buyurun.

Y.10. CD. ÜYESİ ALİ KINACI - Tabi bu bir koşulda kabul edilebilir. Eğer tasfiye memurları tüzel kişiliği sona ermiş şirketin, buna rağmen bir yönetim organı sayılabiliyorsa ki ben pek kabul edemiyorum, o zaman ancak sorumlu tutabiliriz. Yani biz, kanun, kıyasa yol açmaz bu ceza normu, açıkça tüzel kişinin yönetim organında yer alması koşuluyla kişinin cezai sorumluluğunu kabul etmiş. Öyleyse tasfiye memurlarının ancak ve ancak o tüzel kişinin yönetim organında yer aldığını kabul ettiğimizde ceza bakımından sorumlu tutabiliriz.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Müsaade ederseniz... Efendim tabi şirketin bir kuruluşu var, bir işleyişi var, bir de sona ermesi var. Sona erme gerçekleştiği andan itibaren şirket tüzel kişiliğini kaybetmez. Tasfiyenin mutlak surette gerçekleştirilmesi gerekir. Terkin ile tüzel kişilik ortadan kalkar. Sona erme ile terkin arasında geçen süreye tasfiye süresi diyoruz. Bu süreç içinde, şirketi kim temsil edecektir? İşte bunlar tasfiyeyi yapmakla görevli kişilerdir. İşte biz bunları ticaret hukuku açısından, özel hukuk açısından, doğrudan doğruya organ olarak nitelendiriyoruz. Tasfiye memurlarının, tasfiyenin hukuka uygun bir şekilde yapılması için gerekli dikkati göstermeleri gerekir. Bu halde şirketin hesap ve defterlerinin incelenmesinde, bilhassa iç tasfiyeyi yaparken, yani dış tasfiyeden gelen unsurların iç tasfiyede dikkate alınması, henüz vadesi gelmemiş ileriki tarihli bir çek olduğu için ödeme zamanı gelmemiş olan çeklerle ilgili bir kaydı mutlaka düşmesi lazım. Eğer Hocamın da ifade ettiği gibi tasfiye memurları, tasfiye işlemleri esnasında bu işi yapmamışsa daha evvel yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu gibi, onların sorumluluğu cihetine de gidilmesi mutlak zaruridir. Ceza hukuku açısından, o açıdan katılıyorum çünkü tasfiye memurları temsilci sıfatını haizdir. Organ olması için mutlaka bir kurul olması gerekmez, bir kişi dahi organ olabilir. Bu sebeple sorumluluğunun olması görüşündeyim.

Y.10. CD. ÜYESİ ALİ KINACI - Tamam bu düşünceye katılıyorum yüzde yüz. Ama burada saptamamız şu, şirketin tüzel kişiliği devam ediyor, tasfiye sürecinde tüzel kişiliği ortadan kalkmıyor.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Devam ediyor.

Y.10. CD. ÜYESİ ALİ KINACI - Devam ediyor mevcut yönetim organının yerini tasfiye memurları almış. Yani, iflas anında o tüzel kişinin varlığı, tüzel kişi olarak varlığı mevcut, bunun yönetim organını tasfiye memurları oluşturuyor. Elbette o zaman sorumlulukları var, ceza sorumlulukları, hiç şüphe yok.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Efendim dört saat bir çek kanunu için.

PROF. DR. İZZET ÖZGENÇ - Çok mu?

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. RIZA AYHAN - Yok çok değil. Bu kadar hocanın bulunduğu yerde, müzakerelerin dört saat gibi fevkalade kısa bir sürede sona ermesi, olağanüstü bir şey. Tabi bir de 1985- 2010 tarihleri arasındaki bir süreç. 25 yıl 3167 sayılı Kanun, çek piyasasını sağlıklı bir piyasa haline getirmek için gayret sarf etti, ancak istediği neticeyi elde edemeyince yerini yeni çek kanununa bıraktı. Görünen odur ki hem doktrinde, hem yargısal içtihatlarda, bu kanunun istikrar kazanması için daha sık bir araya gelmemiz gerekir. Hepinize katkılarınızdan dolayı, katılımcılara, değerli hocalarıma ve değerli başkanlarıma tebliğlerinden ve sorulara vermiş olduğu cevaplardan ve katkılardan dolayı çok teşekkür ediyorum. Hepinize hayırlı akşamlar, iyi tatiller diliyorum.

ARŞ. GÖR. BEGÜM İSBİR - Üniversitemiz Rektörü Prof. Dr. Sayın Rıza Ayhan, değerli panelistlerimize plaketlerini takdim edeceklerdir. Buyurun Sayın Hocam.

(Plaket takdimi)

ARŞ. GÖR. BEGÜM İSBİR - Üniversitemiz rektörü Sayın Rıza Ayhan'a plaketlerini takdim etmek üzere Gazi Üniversitesi dekan yardımcısı Prof. Dr. Sayın Fadıl Yıldırım'ı davet ediyorum. Buyurun Hocam.

(Plaket takdimi)

ARŞ. GÖR. BEGÜM İSBİR - Panelimiz burada sona ermiştir katılımınız ve değerli katkılarınız için hepinize teşekkür ederiz. Herkese iyi akşamlar.

BOŞ

ÇEK KANUNU

Kanun Numarası : 5941
Kabul Tarihi : 14/12/2009
Yayımlandığı R.Gazete : Tarih: 20/12/2009 Sayı : 27438
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 49 Sayfa:

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı, çek defterlerinin içeriklerine, çek düzenlenmesine, kullanımına, çek hamillerinin korunmalarına ve kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunmaya ilişkin esaslar ile çekin karşılıksız çıkması ve belirlenen diğer yükümlülüklere aykırılık hâllerinde ilgililer hakkında uygulanacak yaptırımları belirlemektir.

(2) Bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde genel hükümler uygulanır.

Bankanın araştırma yükümlülüğü, çek hesapları ve çek defterleri

MADDE 2 – (1) Bankalar, çek hesabı açılması ile ilgili olarak bu Kanunla kendilerine verilen görev ve yükümlülükleri yerine getirirken, çek hesabı açtırmak isteyenın yasaklı olup olmadığını bu Kanun hükümlerine göre araştırır; ayrıca ilgili kişinin ekonomik ve sosyal durumunun belirlenmesinde gerekli basiret ve özeni gösterirler.

(2) Bankalar, çek hesabı açtırmak isteyenlerin yasaklılık durumuna ilişkin adli sicil kayıtlarını, açık kimliklerini saptamak için fotoğraflı nüfus cüzdanı, pasaport veya sürücü belgesi örneklerini, yerleşim yeri belgelerini, vergi kimlik numaralarını, tacir olanların ayrıca ticaret sicili kayıtlarını, esnaf ve sanatkâr olanların ise esnaf ve sanatkâr sicili kayıtlarını almak ve çek hesabının kapatılması hâlinde bunları, hesabın kapatıldığı tarihten itibaren on yıl süreyle saklamakla yükümlüdür. Yerleşim yeri yurt dışında bulunan kişiler, bankaya kendileri ile ilgili olarak Türkiye’de bir adres bildirmek zorundadır. Çekin karşılığının tamamen veya kısmen bulunmaması hâlinde, çek düzenleyen bankaca bilinen adresleri, talebi hâlinde hamile verilir.

(3) Çek hesabı ilgilinin, vekilin veya yasal temsilcisinin imzası olmadan açılmaz. Çek hesabı açılmasını veya mevcut çek hesabından çek defteri verilmesini isteyen kişi, her defasında tacir veya esnaf ve sanatkâr olup olmadığı ve kendisi hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

bulunmadığı hususunda bankaya yazılı beyanda bulunur. Tüzel kişiler adına verilecek beyannamede ayrıca, tüzel kişinin yönetim organında görev yapan, temsilcisi olan veya imza yetkilisi olan kişilerin çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı belirtilir.

(4) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı bulunan gerçek kişinin, yönetim organında görev yaptığı, temsilcisi veya imza yetkilisi olduğu tüzel kişiye çek defteri verilmez.

(5) Çek defterleri bankalarca bastırılır.

(6) Çek defterlerinin baskı şeklini belirleyen esaslar, Maliye Bakanlığı, Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşü alınarak, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na Resmî Gazete’de yayımlanacak tebliğle düzenlenir. Tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler ile hamiline düzenlenecek çekler, açıkça ayırt edilebilecek biçimde bastırılır. Hamiline düzenlenecek çekler için sadece bu çeklere ilişkin işlemlerin işlendiği ayrı çek hesapları açılır. Hamiline düzenlenecek çeklerde, hamiline çek defteri yapraklarının kullanılması gerekir. Çek yapraklarının üzerinde “hamiline” ibaresi matbu olarak yer alır.

(7) Çek defterinin her bir yaprağına;

- a) Çek hesabının numarası,
- b) Çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı,
- c) Çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin adı,
- ç) Çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarası, yazılır.

(8) Tüzel kişi adına çek düzenleyen kişinin adı ve soyadı, düzenlenen çek üzerine açıkça yazılır.

(9) Türk Ticaret Kanunundaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin bu maddede yer alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemez.

(10) Çek hesabı, ancak sahibinin veya yasal temsilcisinin yazılı talebi ya da mevduat veya katılım fonu zamanaşımı süresinin dolması üzerine kapatılabilir. Çek hesabı kapatıldıktan sonra, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibraz edilen çekler karşılıksızdır işlemine tabi tutulur.

(11) Esnaf ve sanatkâr odalarına kayıtlı olanlardan, tacir kişilere özgü çek hesabı açtıranlar hakkında bu Kanunun tacirlere ilişkin hükümleri uygulanır.

İbraz, ödeme, çekin karşılıksız olduğunun tespiti ve gecikme cezası

MADDE 3 – (1) Karşılığı bulunan çek, hesabın bulunduğu muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edildiğinde hamilin varsa vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenir. Ancak çek, hesabın bulunduğu şubeden başka bir şubeye ibraz edildiğinde, o şubece karşılığı sorulmak suretiyle ödenir.

(2) “Karşılıksızdır” işlemi, muhatap bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında, çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak yapılır.

(3) Muhatap banka, ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile, süresinde ibraz edilen her çek yaprağı için;

a) Karşılığının hiç bulunmaması hâlinde,

1) Çek bedeli altıyüz Türk Lirası veya üzerinde ise altıyüz Türk Lirası,

2) Çek bedeli altıyüz Türk Lirasının altında ise çek bedelini,

b) Karşılığının kısmen bulunması hâlinde,

1) Çek bedeli altıyüz Türk Lirası veya altında ise, çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmî karşılığı altıyüz Türk Lirasına tamamlayacak bir miktarı,

2) Çek bedeli altıyüz Türk Lirasının üzerinde ise, çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmî karşılığa ilave olarak altıyüz Türk Lirasını, ödemekle yükümlüdür. Bu husus, hesap sahibi ile muhatap banka arasında çek defterinin teslimi sırasında yapılmış olan dönülemeyecek bir gayri nakdî kredi sözleşmesi hükmündedir. Bu fıkradaki miktar, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan fiyat endekslerindeki yıllık değişimler göz önünde tutularak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından her yıl Ocak ayında belirlenir ve Resmî Gazete’de yayımlanır.

(4) Hamilin talepte bulunması hâlinde, karşılıksızdır işlemi; çekin arka yüzüne tahsil için bankaya ibraz edildiği tarih, hesap durumu, bankanın yükümlülüğü çerçevesinde ödediği miktar ve ibraz eden gerçek kişinin adı ve soyadı yazılmak, bu kişinin tüzel kişi adına bedeli tahsil etmesi hâlinde bu husus belirtilmek ve bu kişi ile birlikte banka yetkilisi tarafından imzalanmak suretiyle yapılır. Banka tarafından ödenen miktar düşüldükten

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

sonra karşılıksız kalan tutar açıkça belirtilir. Hamilin imzalamaktan kaçınması hâlinde, karşılıksızdır işlemi yapılmaz.

(5) Muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutar dahil, kısmî ödemenin hamil tarafından kabul edilmemesi hâlinde, ikinci fıkra hükmüne göre karşılıksızdır işlemi yapılır; ibraz tarihi ile ödememe nedeni çekin üzerine yazılır ve çek, üzerine imzası alınarak hamiline geri verilir; ön ve arka yüzünün fotokopisi banka tarafından saklanır. Çek hesabında hiç karşılığın bulunmaması ve hamilin sadece muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutarın ödenmesini talep etmesi hâlinde de bu fıkra hükmüne göre işlem yapılır.

(6) Muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutar dahil kısmî ödeme hâlinde, çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi ücretsiz olarak hamile verilir. Çek hamili, bu fotokopiyle müracaat borçlularına veya kambiyo senetleri hakkındaki takip usullerine başvurabileceği gibi, Cumhuriyet başsavcılığına şikâyetle bulunurken dilekçesine bu fotokopiyi ekleyebilir ve bunu icra daireleri ile mahkemelerde ispat aracı olarak kullanabilir. Mahkeme veya icra dairesinin istemi hâlinde çekin aslı bu mercilere gönderilir.

(7) Banka;

a) Çekin karşılığının hesapta bulunmasına rağmen hamiline ödenmesinin geciktirilmesi,

b) Kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın hamile ödenmesinin geciktirilmesi, hâllerinde, çek hamiline, her geçen gün için binde üç gecikme cezası öder. Bu hâllerde 4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun hükümleri uygulanmaz.

(8) Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanununun 707 nci maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması hâlinde, bu çekle ilgili olarak hukukî takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukukî takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır.

Bankaların bildirim yükümlülüğü

MADDE 4–(1) Hamiline çek hesabı sahiplerinin açık kimlikleri, adresleri, vergi kimlik numaraları, bu hesaplardan ödeme yapılan kişilere ait bu bilgiler

ile bu kişilere yapılan ödemelerin tutarları ve üzerinde vergi kimlik numarası bulunmayan çeklere ilişkin bilgiler, ilgili bankalar tarafından, dönemler itibarıyla, Gelir İdaresi Başkanlığına elektronik ortamda bildirilir. Bildirim dönemleri ve süreleri Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşleri alınarak Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenir.

(2) Tacir tüzel kişi veya onun faaliyetleri ile ilişkilendirilmek kaydıyla, tüzel kişinin gerçek kişi ortakları, ortakların ilgili bulunduğu veya tüzel kişinin veya ortaklarının etkisi altında bulundurduğu gerçek kişiler ile tüzel kişinin yönetim organında görev alan veya temsilcisi sıfatını taşıyan gerçek kişiler adına açılmış olan çek hesapları, tacir tüzel kişiye ait kabul edilir. Söz konusu ilişkinin varlığına yönelik emarelerin bulunması hâlinde, hesabın bulunduğu banka şubesi durumu Gelir İdaresi Başkanlığına bildirir.

(3) Bankalar, hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenlendiğini tespit etmeleri hâlinde, mevcut delilleriyle birlikte durumu, tespit tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde Cumhuriyet başsavcılığına ve Gelir İdaresi Başkanlığına bildirmekle yükümlüdür.

Ceza sorumluluğu, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı

MADDE 5 – (1) Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adlî para cezasına hükmolunur. Ancak, hükmedilecek adlî para cezası, çek bedelinin karşılıksız kalan miktarından az olamaz. Mahkeme ayrıca, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına; bu yasağın bulunması hâlinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına hükmeder. Bu davalar, çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer ya da hesap sahibinin yahut şikâyetçinin yerleşim yeri mahkemesinde görülür.

(2) Birinci fıkra hükmüne göre çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olan kişi, çek hesabı sahibidir. Çek hesabı sahibinin tüzel kişi olması hâlinde, bu tüzel kişinin malî işlerini yürütmekle görevlendirilen yönetim organının üyesi, böyle bir belirleme yapılmamışsa yönetim organını oluşturan gerçek kişi veya kişiler, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlüdür.

(3) Çek hesabı sahibi gerçek kişi, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edemez. Gerçek kişinin temsilcisi

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

veya vekili olarak çek düzenlenmesi hâlinde, bu çekten dolayı hukukî ve cezaî sorumluluk çek hesabı sahibine aittir.

(4) Karşılıksız çek düzenleyen, adına karşılıksız çek düzenlenen ve ileri düzenleme tarihli çek üzerinde yazılı tarihe göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmayan gerçek ve tüzel kişi hakkında, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının talebi üzerine, sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde resen mahkeme tarafından, karşılıksız çıkan her bir çekle ilgili olarak, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilir.

(5) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı ile ilgili olarak, herhangi bir adres değişikliği bildiriminde bulunulmadığı sürece ilgilinin çek hesabı açtırırken bildirdiği adrese 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun 35 inci maddesine göre derhal tebligat çıkarılır. Adresin bankaya yanlış bildirilmesi veya fiilen terkedilmiş olması hâlinde de, tebligat yapılmış sayılır.

(6) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, elindeki bütün çek yapraklarını ait olduğu bankalara iade etmekle yükümlüdür. Bu kişi adına yeni bir çek hesabı açılamaz.

(7) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren on gün içinde, düzenlemiş bulunduğu ve henüz karşılığı tahsil edilmemiş olan çekleri, düzenleme tarihlerini, miktarlarını ve varsa lehtarlarını da göstermek suretiyle, muhatap bankaya liste hâlinde vermekle yükümlüdür.

(8) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına ilişkin bilgiler, güvenli elektronik imza ile imzalandıktan sonra, Adalet Bakanlığı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına elektronik ortamda bildirilir. Bu bildirimler ile bankalara yapılacak duyurulara ilişkin esas ve usuller, Adalet Bakanlığının uygun görüşü alınarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından belirlenir.

(9) Karşılıksız kalan bir çekle ilgili olarak yapılan soruşturma veya kovuşturma neticesinde;

a) Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına,

b) Mahkeme tarafından, beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın düşmesi veya davanın reddine, karar verilmesi hâlinde, aynı kararda, çek

düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına da karar verilir. Bu karar, kesinleşmesi hâlinde, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına sekizinci fıkradaki usullere göre bildirilir ve ilân olunur.

(10) Koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına yapılan itirazın kabulü hâlinde, bu kararla ilgili olarak da sekizinci fıkradaki bildirim ve yayımlanma usulü izlenir.

(11) Birinci fıkra tanımlanan suç nedeniyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, ön ödemeye ve 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 297 nci maddesinin üçüncü fıkrasındaki tebliğnamenin tebliğine ilişkin hükümler uygulanmaz.

Etkin pişmanlık ve yasak kararının kaldırılması

MADDE 6 – (1) Karşılıksız kalan çek bedelini, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte tamamen ödeyen kişi hakkında;

a) Soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına,

b) Kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından davanın düşmesine,

c) Mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra mahkeme tarafından hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına, karar verilir.

(2) Şikâyetten vazgeçme hâlinde de birinci fıkra hükmü uygulanır.

(3) Kişi, mahkûm olduğu adlî para cezası tamamen infaz edildikten veya bu cezayı ödemediği için hakkında hapis uygulanıp serbest bırakıldıktan itibaren üç yıl ve her hâlde yasağın konulduğu tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra, hükmü veren mahkemeden çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasını isteyebilir; mahkemenin vereceği karara itiraz edebilir. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına ilişkin karar kesinleştiğinde, yasağın kaldırıldığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına 5 inci maddenin sekizinci fıkrasındaki usullere göre bildirilir ve ilân olunur.

Diğer ceza hükümleri

MADDE 7 – (1) Tacirin ticarî işletmesiyle ilgili iş ve işlemlerinde, tacir olmayan kişinin çek defterini kullanarak çek düzenleyen ve düzenleten kişi altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

(2) Tacir olmayan kişiye tacir kişiye verilmesi gereken çek defteri veren banka görevlisi hakkında elli günden yüzelli güne kadar adlî para cezasına hükmolunur.

(3) 2 nci maddenin üçüncü fıkrasındaki yükümlülüğe aykırı olarak bankaya gerçek dışı beyanda bulunan kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Beyanname almadan veya beyannameye rağmen, hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunan kişiye veya bu kişinin yönetim organında görev yaptığı veya temsilcisi ya da imza yetkilisi olduğu tüzel kişiye çek defteri veren banka görevlileri elli günden yüzelli güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(4) Kısmen veya tamamen karşılığı bulunmayan çekle ilgili olarak, talebe rağmen, karşılıksızdır işlemi yapmayan banka görevlisi, şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(5) Karşılığı tahsil edilmek üzere bankaya ibraz edilen çekin karşılığının hesapta mevcut olmasına rağmen, hamile ödemede bulunmayan ya da bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı hamile ödemeyen banka görevlisi, şikâyet üzerine bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(6) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, buna rağmen çek düzenlerse, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(7) Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi adına çek hesabı açan banka görevlisi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(8) Çek defteri basmaya veya bastırmaya kanunen yetkili kılınanlar dışında çek defteri basanlar ve bastıranlar iki yıldan beş yıla kadar hapis ve binbeşyüz güne kadar adlî para cezasıyla cezalandırılır.

(9) Hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenleyen kişi, bu aykırılığı içeren her bir çekle ilgili olarak, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(10) 2 nci maddenin, sağlanması ve saklanması gereken bilgi ve belgelere ilişkin hükmüne aykırı hareket edilmesi veya çekin karşılıksız çıkması dolayısıyla hamili tarafından talep edilmesi üzerine düzenleyicinin banka kayıtlarındaki adreslerinin kendisine verilmemesi hâlinde, ilgili bankaya Cumhuriyet savcısı tarafından beşyüz Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

Hesaben ödeme

MADDE 8 – (1) Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, çeklerin banka şubeleri arasında hesaben ödenmesini sağlayacak tüzel kişiliği haiz sistemi kurmaya ve gözetimi altında yürütmeye yetkilidir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, bu yetkiyi uygun göreceği başka bir kuruluş aracılığıyla da kullanabilir.

(2) Hesaben ödeme sisteminin kuruluş ve işleyişi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca çıkarılacak ve Resmî Gazete’de yayımlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

(3) Yönetmelikte belirtilen esaslar çerçevesinde çeklerin fizikî olarak ibraz edilmeksizin sadece çek bilgileri üzerinden bankalararası takas odaları aracılığı ile elektronik ortamda muhatap bankaya gönderilerek işlem görmesi, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 710 uncu maddesine göre takas odasına ibraz hükmündedir.

(4) Takas odaları aracılığıyla ibraz edilmiş çekler için, 3 üncü maddenin üçüncü fıkrasında belirlenen sorumluluk miktarı dâhil, kısmî ödeme yapılmaz. Bu durum, muhatap bankanın sorumluluk tutarını ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Ancak, takas odaları aracılığıyla ibraz edilen çekin, hesapta yeterli karşılığının olmadığı belirlenmesi hâlinde muhatap banka tarafından, hesapta bulunan kısmî karşılık tutarı, çeki ibraz eden hamil lehine onbeş gün süreyle bloke edilir.

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

MADDE 9 – (1) 19/3/1985 tarihli ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun ile 26/2/2003 tarihli ve 4814 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun geçici 1 ilâ geçici 5 inci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bankalar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde, 2 nci maddeye göre yayımlanacak tebliğde belirlenen esaslara uygun olarak yeni çek defterleri bastırırlar.

(2) Bankalar, 1/7/2010 tarihine kadar müşterilerine yeni çek defterlerini verir ve ellerindeki eski çek defterlerini imha ederler.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

(3) Bankaların müşterilerine verdikleri eski çek defterleriyle ilgili olarak, 3167 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasına devam olunur. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 7 nci maddesi hükmü saklıdır.

(4) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar 3167 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinde tanımlanan suçtan dolayı açılmış olan davalar bakımından asliye ceza mahkemesinin görevi devam eder.

(5) 31/12/2011 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir.

(6) Bu Kanunun 5 inci maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca yapılacak bildirimler, 1/7/2010 tarihine kadar yazılı ortamda yapılabilir.

(7) Bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 3167 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi uyarınca kurulmuş olan Bankalararası Takas Odaları Merkezi, bu Kanunun 8 inci maddesinde öngörülen tüzel kişiliği haiz sistem kuruluncaya kadar faaliyetlerine devam eder ve yeni kurulacak tüzel kişiliğe herhangi bir işleme gerek kalmaksızın devrolunur. Yeni kurulacak tüzel kişilik bu devir nedeniyle doğacak her türlü vergi, resim, harç ve fondan muaftır.

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) 3167 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinde tanımlanan suçtan dolayı, 1/11/2009 tarihi itibarıyla, haklarında soruşturma veya kovuşturma başlatılmış ya da kesinleşmiş bir hükümle mahkûm olan kişilerin;

a) Şikâyetçi ile belirledikleri miktarın belirli vadelerde ödenmesi hususunda anlaşmaya varmaları ve anlaşmanın bir nüshasının şikâyetçi veya yasal temsilcisi tarafından Cumhuriyet başsavcılığına veya mahkemeye verilmesi hâlinde, anlaşmada öngörülen süre kadar soruşturma veya kovuşturmanın durmasına, hükmün infazının ertelenmesine veya durdurulmasına karar verilir. Anlaşmaya varılmış olması, şikâyetçi bakımından şikâyetin geri alınması sonucunu doğurmaz.

b) Bu Kanunun 6 ncı maddesi hükmüne göre ödenmesi gereken miktarı belirli vadelerde ödeyeceğini taahhüt etmesi ve taahhütnamenin, kendisi veya yasal temsilcisi tarafından Cumhuriyet başsavcılığına veya mahkemeye verilmesi hâlinde, anlaşma aranmaksızın, taahhütnamede belirtilen süre kadar, soruşturma veya kovuşturmanın durmasına, hükmün infazının ertelenmesine veya durdurulmasına karar verilir. Bu durumda, ödeme süresi, taahhütnamenin yapıldığı tarihten itibaren iki yılı geçemez. Taahhütnamede yer alacak birinci yıl taksidi, borcun üçte birinden az olamaz. Taahhütnamenin bir örneği alacaklıya gönderilir.

(2) Birinci fıkrada yazılı anlaşma veya taahhütnamenin en geç 1/4/2010 tarihine kadar düzenlenmiş ve mercilerine verilmiş olması şarttır. Birinci fıkranın (b) bendinden yararlanan kişi, taahhütnamede belirttiği süre içinde şikâyetçi ile anlaşmaya varması ve bu anlaşmanın bir nüshasının şikâyetçi veya yasal temsilcisi tarafından mercilerine verilmiş olması hâlinde, aynı fıkranın (a) bendi hükmünden yararlanır.

(3) Soruşturma veya kovuşturmanın durması hâlinde dava zamanaşımı; hükmün infazının ertelenmesi veya durdurulması hâlinde ise ceza zamanaşımı işlemez.

(4) Anlaşmanın gereği gibi ifa edilmiş veya bu Kanunun 6 ncı maddesi hükmüne göre ödenmesi gereken miktarın ödenmiş olması hâlinde; kovuşturmaya yer olmadığına, davanın düşmesine veya hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına karar verilir.

(5) Şikâyetçinin başvurusu üzerine, anlaşma veya taahhüde uyulmadığının tespiti hâlinde, soruşturmaya, kovuşturmaya veya hükmün infazına devam edilir.

(6) Soruşturma veya kovuşturması durdurulan ya da hükmün infazı ertelenen veya durdurulan kişi hakkında Ceza Muhakemesi Kanununun 109 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendinde yer alan adli kontrol tedbirine karar verilebilir.

Yürürlük

MADDE 10 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 11 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

**ÇEK DEFTERLERİNİN BASKI ŞEKLİNE, BANKALARIN
HAMİLE ÖDEMEKLE YÜKÜMLÜ OLDUĞU MİKTAR İLE ÇEK
DÜZENLEME VE ÇEK HESABI
AÇMA YASAĞI KARARLARININ BİLDİRİLMESİNE VE
DUYURULMASINA İLİŞKİN TEBLİĞ***

(SAYI: 2010/2)

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Tebliğin amacı;

- a) Çek defterlerinin baskı şekline ilişkin esasları,
- b) Çekin karşılığının tamamen veya kısmen bulunmaması halinde muhatap bankanın hamile ödemekle yükümlü olduğu miktarı,
- c) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararları ile bu kararların ortadan kaldırılmasına dair kararlara ilişkin bilgilerin Adalet Bakanlığınca Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilmesine ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca bankalara duyurulmasına ilişkin esas ve usulleri,düzenlemektir.

Dayanak

MADDE 2 – (1) Bu Tebliğ, 14/12/2009 tarihli ve 5941 sayılı Çek Kanununun 2, 3, 5, 6 ve geçici 1 inci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Çek defterlerinin baskı şekli

MADDE 3 – (1) Çek defterleri bankalarca tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler ile hamiline düzenlenecek çekler açıkça ayırt edilebilecek şekilde aşağıda belirtilen esaslara göre bastırılır.

- a) Çek defterleri, yapraklarının boyutları koçan hariç eni 76 mm., boyu 166 mm. olmak üzere ve çek tutar alanı sağ üst köşeye gelecek şekilde bastırılır.
- b) Çek yapraklarının basımında CBS-1 standardında manyetik kodlamaya imkan veren kağıtlar kullanılmalı ve kullanılacak kağıtlar organik asitler, anorganik asitler, alkaliler, klor bileşikleri ve organik çözücüler ile tahrifata karşı duyarlı olmalıdır.
- c) Çek defterlerinin her yaprağına, çek numarası, çek hesap numarası, çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı, çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı

* Resmi Gazete 20 Ocak 2010, Sayı 27468

ve soyadı, çek hesabı sahibi tüzel kişinin adı, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin Vergi Kimlik Numarası ile tüzel kişi adına çek düzenleyen kişinin adı ve soyadının yazılmasına ve imzaya imkan verecek ibareler konulur.

d) Tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler ile hamiline düzenlenecek çekleri açıkça ayırt edebilmek amacıyla aşağıda yer alan esaslar uygulanır.

1) Tacir çeklerinde zemini lacivert (renk kodu: PANTONE 314 U) olan çerçeve içerisinde beyaz renkte (negatif görüntü) ve büyük harflerle “TACİR” ibaresi yer alır.

2) Hamiline düzenlenen tacir çeklerinde zemini kırmızı (renk kodu: PANTONE Warm Red U) olan çerçeve içerisinde beyaz renkte (negatif görüntü) ve büyük harflerle, Hamiline ifadesi ikinci satırda olmak üzere, “TACİR HAMİLİNE” ibaresi yer alır. Ayrıca bu tür çekler, lehtar ismi için ayrılan kısımda “HAMİLİNE” ibaresi yer alacak şekilde bastırılır.

3) Tacir olmayan kişi çeklerinde zemini yeşil (renk kodu: PANTONE 384 U) olan çerçeve içerisinde beyaz renkte (negatif görüntü) ve büyük harflerle “TACİR OLMAYAN” ibaresi yer alır.

4) Hamiline düzenlenen tacir olmayan kişi çeklerinde zemini kahverengi (renk kodu: PANTONE 168 U) olan çerçeve içerisinde beyaz renkte (negatif görüntü) ve büyük harflerle, Hamiline ifadesi ikinci satırda olmak üzere, “TACİR OLMAYAN HAMİLİNE” ibaresi yer alır. Ayrıca bu tür çekler, lehtar ismi için ayrılan kısımda “HAMİLİNE” ibaresi yer alacak şekilde bastırılır.

Bu bentte belirtilen çerçeve, çek yaprağının üst kısmında yer alır. Eni 6 mm., boyu 22 mm. olması gereken çerçevenin içerisinde yer alan ibarelerin yazı karakteri Helvetica Bold, ölçüsü 7 punto olacak şekilde bastırılır.

e) Çek yaprakları MICR-Manyetik Mürekkepli Karakter Okuma (Magnetic Ink Character Recognition) yöntemi ile ve E-13B kodlama standardı kullanılarak manyetik mürekkep ile kodlanır. Çek yapraklarının alt kısmında kodlama alanı için 16 mm.’lik boşluk bırakılır. Kodlama alanının sağ ve sol köşelerinden yatay olarak 7,937 mm., alt ve üst kısmından da dikey olarak 6,35 mm.’lik boşluklar bırakılmak suretiyle bulunan kodlama satırı üzerine soldan itibaren çek numarası, banka ve şube isimlerini tanımlayan banka ve şube kodu, hesap numarası ve çek tutarına ilişkin bilgiler aşağıda gösterilen karakter ve sembol sayıları dikkate alınarak kodlanır.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

	Karakter	Sembol
<u>Kodlanacak Bilgi</u>	<u>Sayısı</u>	<u>Sayısı</u>
Çek numarası	7	2
Banka kodu	3	1
Şube Kodu	4	1
Hesap Numarası	16	1
Tutar	11	1

Semboller, çekin sağ kenarından başlayarak tutar, hesap numarası, şube ve banka kodunun başlangıcında, çek numarası kodunun başlangıç ve bitiminde kullanılır. Kodlama alanındaki her karakterin uzunluğu 3,175 mm.dir.

Bankalar bu Tebliğ esaslarına ve kodlamayı gösteren Ek-1’de yer alan örneğe göre bastırdıkları çek defterlerini, tutar kodu dışındaki kodlarını tamamladıktan sonra hesap sahiplerine verirler.

f) (d) bendi hükümleri saklı kalmak kaydıyla bankalarca çek yaprakları istenilen renk ve desende bastırılabilir. Üzerine amblem, resim konulabilir.

g) Çek yaprakları üzerine lehtar imzasının alınmasına imkan verecek şekilde bir ibare konulabileceği gibi, “yukarıda imzası bulunan” ibaresi de eklenebilir.

h) Çek defterlerinin ihtiva edeceği çek yapraklarının adedi, Kanunun 2 nci maddesi çerçevesinde yapacakları değerlendirme sonucu üstlenecekleri riskler de dikkate alınarak bankalarca tespit edilir.

i) Çeklerin basımında, Çek Kanunu ile bu Tebliğde belirtilen hususlarla birlikte, çekin keşide yeri ve keşide tarihi dahil, Türk Ticaret Kanununda yer alan çekin şekline ilişkin diğer unsurlar da göz önünde bulundurulur.

Bankanın sorumlu olduğu miktar

MADDE 4 – (1) Muhatap banka, ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile, süresinde ibraz edilen her çek yaprağı için;

a) Karşılığının hiç bulunmaması halinde,

1) Çek bedeli altıyüz Türk Lirası veya üzerinde ise altıyüz Türk Lirası,

2) Çek bedeli altıyüz Türk Lirasının altında ise çek bedelini,

b) Karşılığının kısmen bulunması halinde,

1) Çek bedeli altıyüz Türk Lirası veya altında ise çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmi karşılığı altıyüz Türk Lirasına tamamlayacak bir miktarı,

2) Çek bedeli altıyüz Türk Lirasının üzerinde ise çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmi karşılığa ilave olarak altıyüz Türk Lirasını ödemekle yükümlüdür.

Çek düzenleme ve çek hesabı açmaya ilişkin yasaklama ve ortadan kaldırma kararlarının bildirimi

MADDE 5 – (1) Çek Kanununun 5 ve 6 ncı maddeleri kapsamında verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı ile bu yasağın kaldırılmasına ilişkin kararlara ait bilgiler, güvenli elektronik imza ile imzalandıktan sonra Adalet Bakanlığı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İdare Merkezine elektronik ortamda haftalık olarak bildirilir.

(2) Birinci fıkrada yer alan mahkeme kararlarına ilişkin bildirimlerde;

a) Kararın türü (çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı/çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılması kararı),

b) Mahkeme adı,

c) Karar tarihi,

d) Karar numarası,

e) Kararın kesinleşme tarihi,

f) Dosya numarası,

g) Yasaklılık süresi,

h) Çek yasaklısı;

- gerçek kişi ise Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarası, adı ve soyadı, baba adı, anne adı, doğum yeri, doğum tarihi, nüfusa kayıtlı olduğu il/ilçe/ mah./köy bilgileri,

- tüzel kişi ise Vergi Kimlik Numarası ve unvanı yer alır.

(3) Birinci ve ikinci fıkraya göre yapılacak bildirimlere ilişkin esas ve usuller Adalet Bakanlığı ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası arasında yapılacak protokolle belirlenir.

(4) Birinci ve ikinci fıkraya göre yapılacak bildirimlerde yer alan bilgiler, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca bir hafta içinde ilgili bankaların genel müdürlüklerine elektronik ortamda duyurulur.

Döviz çekleri

MADDE 6 – (1) Bu Tebliğ hükümleri döviz çekleri için de uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Mahkemelerce verilmiş çek düzenleme ve çek hesabı açmaya ilişkin yasaklama ve ortadan kaldırma kararlarından kesinleşme tarihi 31/05/2010 tarihine kadar olanlara ilişkin bilgiler mülga 3167 sayılı Kanun uyarınca çıkarılan 2003/1 sayılı Tebliğ esasları çerçevesinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilmeye devam olunur.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) Bu Tebliğden önce yayımlanan Tebliğlere göre bastırılan çeklerden ötürü muhatap banka, süresinde ibraz edilen çekin karşılığının bulunmaması halinde her çek yaprağı için beşyüz Türk Lirasına kadar ve kısmen karşılığının bulunması halinde ise bu miktarı her çek yaprağı için beşyüz Türk Lirasına tamamlayacak biçimde ödeme yapmakla yükümlüdür.

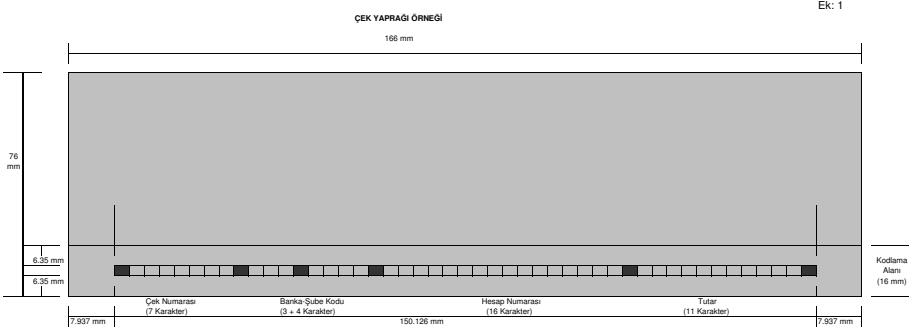
Yürürlük

MADDE 7 – (1) Bu Tebliğ yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 8 – (1) Bu Tebliğ hükümlerini Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı yürütür.

Ek: 1 Çek Yaprığı Örneği

ÇEK KANUNU*

Kanun No. 5941

Kabul Tarihi: 14/12/2009

GENEL GEREKÇE

A Yeni Bir Kanunu Gerekli Kılan Sebepler

19/3/1985 tarihli ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanuna İlişkin Değişiklikler ve Sonuçlar

1) Fransız Çek Kanunundan esinlenerek hazırlanan, amacı, çeki güvenilir bir ödeme aracı hâline getirmek olan 19/3/1985 tarihli ve 3167 sayılı “Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun” 1985 yılından beri yürürlüktedir.

Bu Kanunun, amacı bağlamında öne çıkan beş özelliği vardır:

a) Çekle işleyen hesapların açılması sıkı kurallara bağlanmış, çek defterlerinin bankalar tarafından belirlenecek boyutlarda ve Kanunda öngörülen çek yaprağı düzeninde basılması zorunluluğu getirilmiştir.

b) Çeki kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan kişinin elindeki tüm çeklerinin iadesi zorunlu kılınmıştır.

c) Çeki karşılıksız çıkan kişiye bir taraftan Kanuna aykırı durumunu düzeltme hakkı tanınmış, diğer taraftan da gereğinde çek kullanması yasaklanmıştır.

d) Karşılıksız çek keşide etmek suçu özel olarak, şikâyetle bağlı bir suç olarak düzenlenmiş ve beş yıla kadar hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılmıştır.

e) İleri düzenleme tarihli, yani uygulamadaki adı ile “vadeli çek” kalın bir koruma zırhı ile güçlendirilmiştir. Şöyle ki, 3167 sayılı Kanun ile üzerindeki düzenleme tarihinden önce bankaya ibraz edilip de kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan çekin

* Resmi Gazete: Tarih: 20 Aralık 2009, Sayı : 27438.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

hem hukukî takibe hem de cezaî kovuşturmayaya konu olabilmesine imkân tanınmıştır. Başka bir deyişle, Kanun, normal çek ile “vadeli çek”i aynı hukukî ve cezaî rejime tâbi tutmuştur.

2) Sekiz yıllık uygulama 3167 sayılı Kanunun değiştirilmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. Çünkü, umut edilen aksine, karşılıksız çek suçunun özel olarak düzenlenip suçun oldukça uzun bir hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılması caydırıcı olmamış, aksine piyasada karşılıksız çek miktarı artmış ve ceza davaları önemli rakamlara ulaşmıştır. Kanundaki, bildirme, duyuru ve ihtarlarla ilgili maddeler işlem sayısını artırmış, hükümler tam işleyememiş, bunlar ceza hükümlerinin gereği gibi uygulanmasını çoğu kez engellemiştir.

3) Buna rağmen, 1993 yılında 14/1/1993 tarihli ve 3863 sayılı Kanunla 3167 sayılı Kanunun sadece karşılıksız çekte ilişkin 16 ncı maddesi değiştirilmiştir. Değişik hükümde, keşidecinin çek bedelinin karşılıksız kalan kısmı ile yüzde on tazminatını ve gecikme faizini, muhatap bankaya veya bir şubesine yatırması hâlinde, vazgeçme şartı aranmaksızın, kamu davası ile cezanın kaldırılacağı öngörülmüştür. Ayrıca, Kanuna bir de yine ceza ile ilgili bir ek madde konulmuştur.

4) Anayasa Mahkemesi 11/1/1994 tarihli ve 1993/29 Esas, 1994/1 Karar sayılı Kararında, geçici maddenin kamu davası ve cezanın kaldırılmasına zaman sınırlaması koyan ibarelerini iptal etmiştir. Yine Anayasa Mahkemesi, 26/9/1995 tarihli ve 1995/8 Esas, 1995/50 Karar sayılı Kararıyla 16 ncı maddenin Anayasanın 5, 10, 65 ve 167 nci maddelerine aykırı olmadığını karara bağlamıştır.

5) Bu gelişmeleri 3167 sayılı Kanunu değiştiren 2/4/1998 tarihli ve 4358 sayılı Kanun izlemiştir. Anılan Kanunla 3167 sayılı Kanunda yapılan değişiklik, vergi kimlik numarası uygulamasının bir ürünü olup 3167 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine yeni bir şekil vermiştir.

6) 2003 yılında 26/2/2003 tarihli ve 4814 sayılı Kanunla 3167 sayılı Kanunda köklü ve etkisi geniş düzenlemeler yapılmıştır. Bunlar reform olarak adlandırılmasa bile, sistem değiştirici niteliktedir. 3167 sayılı Kanunun onyedinci maddesi yeniden kaleme alınmış, bankaların sorumluluğu, çek defterlerinin bastırılması, ibraz ve ödeme, hesaben tesviye, ihtar, düzeltme hakkı, bankanın sorumlu olduğu tutar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca ilân edilecek

5941 Sayılı Çek Kanunu Gerekçesi ve Adalet Komisyonu Raporu

hususlar, tebligat adresi ve cezalara ilişkin hükümler eskisinden farklı bir şekilde düzene bağlanmıştır. En önemlisi, karşılıksız çekin cezasında yapılan değişikliktir. Hapis cezası yerine, çek bedeli tutarında ağır para cezası öngörülmüş, ancak mükerrirler hakkında hapis cezası korunmuştur.

7) Bu çapta yeni bir düzenlemeye gidilmesinin sebebi 3167 sayılı Kanunun Anayasanın 38 inci maddesinin sekizinci fıkrası hükmüne aykırı olduğu inancı kadar 3167 sayılı Kanun dolayısıyla uygulamada karşılaşılan sorunlar ve güçlükler ile yerel mahkemeler ve Yargıtayda yığılan dosyalardır. Anayasa Mahkemesi 11/12/2002 tarihli ve 2002/965 Esas, 2002/195 Karar sayılı Kararıyla bu iddiayı reddetmiştir.

8) Diğer yandan, değişiklik Tasarısını hazırlayan bilim kurulunun, ileri düzenleme tarihli çeki ilişkin önerisi, Tasarının hazırlanma sürecinde bilahere kısmen kabul gördüğü için amacına ulaşamamıştır. Öneri, düzenleme tarihinden önce ibraz edilip karşılıksız çıkan çekin hem hukukî hem de cezaî takibe konu olamayacağını öngörüyordu. Hükûmet Tasarısında önerinin sadece ikinci kısmı benimsendi ve hukukî takip yolu açık tutuldu.

9) Bu arada Anayasa Mahkemesi 14/2/1989 tarihli ve 88*15/9 sayılı Kararında 3167 sayılı Kanunun bankalara uygulanacak cezalarının Anayasaya aykırı olmadığını belirtmiştir.

II - 3167 sayılı Kanuna Yöneltilen Eleştiriler ve Şikâyetler

10) 3167 sayılı Kanunun yirmi yıl içinde karşılıksız çekin cezalandırılmasına ilişkin 16 ncı maddesinin üç defa kanunla değiştirilmesi ve üç kez de Anayasa Mahkemesinin incelemesine konu olması sisteme yönelik eleştirileri artırmış, şüpheleri güçlendirmiştir. 4814 sayılı Kanunla yapılan köklü değişikliklere rağmen ilgili kurumlardan, Cumhuriyet savcılarından, mahkemelerden ve Yargıtaydan gelen şikâyetler Adalet Bakanlığında yeni kanun hazırlanması düşüncesinin ağırlık kazanmasına sebep olmuştur. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununu yürürlüğe girince, 3167 sayılı Kanunun 5237 sayılı Kanuna teorik ve dogmatik yönden, tamamen ters bir konuma düşmesi de bu düşüncüyü eyleme dönüştürmüştür. 5237 sayılı Kanuna aykırılık dışında, şikâyetler özellikle şu noktalarda yoğunlaşmıştır.

a) Bankaların çek hesabının açılması sırasında yaptıkları araştırmalar derinleştirilmeli; kimlik ve vergi numarası dışında, kişinin tacir olup olmadığı

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

açıklığa kavuşturulmalı; bundan başka hesap açtırmak isteyen kişiden yazılı bir beyan alınmalı, bu beyanda kişi, sicil numarasını, engel hâli bulunup bulunmadığını, tüzel kişilerde çekin bedelini tahsile amade tutacak kişinin kimler olduğunu ve benzeri hususları belirtmelidir.

b) Gereksiz bildirimler, ihtarlar, tebligatlar ve ilânlar kaldırılmalıdır.

c) Çek defterlerinin ve yapraklarının geri verilmesi, yeniden düzenlenmeli; kullanılmış, hâlen dolaşımda olan çeklerin kimlere verildiği ve keşide tarihleri belirtilmelidir.

d) Düzeltme hakkı 5237 sayılı Kanuna uygun olarak etkin pişmanlık şeklinde düzenlenmelidir.

e) Hamiline çek kayıt dışı ekonominin bir aracı olmaktan çıkarılmalıdır.

f) Çekin bir ödeme aracı olduğunu belirleyici hükümlere yer verilmelidir.

g) Tüzel kişinin işlemlerinin bir gerçek kişinin çek hesabı üzerinden yürütülmesi engellenmelidir.

h) Ceza hükümleri yoruma açık olmamalıdır.

III - Yeni Kanunu Gerekli Kılan Sebepler

11) Yukarıda açıklanan eleştiriler ile şikâyetler yeni bir çek kanununun hazırlanmasına ilişkin ilk sebepler grubunu oluşturmuştur.

12) İkinci önemli sebep yeni kanunu 5237 sayılı Kanun ile uyumlu hâle getirmektir.

13) Üçüncü sebep, çekin güvenli bir ödeme aracı olarak itibar kazanmasında toplumsal menfaat bulunmasıdır. Türk piyasasında hâla ödemeler yoğunlukla nakit olarak yapılmakta, bundan genel ekonomi zarar görmektedir. 3167 sayılı Kanun bu konuda başarılı olamamıştır. Yeni kanun sağlıklı çek kullanımının önlemlerini göstermelidir.

14) Dördüncü sebep, karşılıksız çek ile mücadelenin ağır hapis cezaları ile önlenemediğinin anlaşılması nedeniyle, suçu önleyici önlemlere yönelmesi gereğidir.

15) Beşinci sebep, karapara aklanması ile terörün finansmanında, çekin de rol oynamasına engel olunmasının zorunluluk hâline gelmiş bulunmasıdır. Bu

sebepten çek hesabının açılmasında ve hamiline çekte yeni yaklaşımları zorunlu hâle getirmektedir.

B - Tasarı ile 3167 sayılı Kanun Arasındaki Bağlantı

16) Tasarı, 3167 sayılı Kanunun bazı kurum ve hükümlerinden esinlenmiştir. Ancak, kısmen de olsa halefiyetten söz etmeye imkân bulunmamaktadır. Çünkü, Tasarı 3167 sayılı Kanundan farklı bir felsefeyi temel almıştır, değişik düşüncelerle yaklaşımların ürünüdür ve sadece çek hamillerini değil, genel olarak piyasayı, ticaret dünyasını ve kamuyu korumaktadır.

C - Tasarının Amaçları ve Sistemi

17) Tasarı 5237 sayılı Kanuna uyum sağlamak yanında, çekin, uygulayıcıdan gelen isteklere uygun olarak, güvenilir bir ödeme aracı olmasını amaçlamaktadır. Bunda, yukarıda belirtildiği gibi piyasaların ve kamunun menfaati vardır. Bu toplumsal bir menfaattir. Ayrıca çeki teorideki yerine oturtmak vazgeçilemez bir amaçtır.

18) Bunun gibi, Tasarının hamili sadece karşılıksızlığa ve hesabın sahteliğine karşı korumakla yetinmemesi gerekir. Keşidecinin hukuka aykırılıkları, perdelemeleri, başkasının arkasına gizlenmeleri, kısaca hileleri karşısında da hamilleri ve piyasayı gözetken hükümlere yer verilmelidir. Tüzel kişilere, özellikle ticaret şirketlerine ilişkin ödeme ve tahsil işlemlerinin, şirketle ilgili olan veya olmayan gerçek kişilerin hesapları üzerinden yürütülmesi, çek hesabının tüzel kişiye ait olması hâlinde, bu tüzel kişi adına çek karşılığını süresi içinde bankada hazır tutmakla yükümlü kişinin belirli olması, şirketten ayrılan kişinin bu hususta sorumlu tutulmaması, nihayet çeki tüzel kişi adına düzenleyen kişinin adı ve soyadının çekten anlaşılması da Tasarının amaçları arasındadır.

19) Hamiline çeklerin kayıt dışı ekonominin etkin araçlarından biri olmasının önlenmesi ve aynı çekin karaparanın aklanmasında ve terörün finansmanında kullanılmaması da Tasarının dikkate aldığı ve çözmeye çalıştığı sorunlardır.

I - Niteliği

20) Tasarı, 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun çekte dair hükümlerinin aksine, ilgili çeşitli kişiler arasındaki hukukî ilişkileri ve bunların ihlalleriyle

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

sonuçlarını düzenlememekte, çekin güvenilir bir ödeme aracı olmasını sağlayan, kayıt dışı ekonominin, karaparanın aklanması ile terörün finansmanının önlenmesi hakkında kamu hukuku nitelikli düzen kuralları koymaktadır. Bu düzenleme sadece ceza hukukunun değil kamu hukukunun bir parçasıdır.

II - Ad

21) 3167 sayılı Kanunun adının içeriğine uygun olmadığı ve “hamillerin korunması” şeklindeki özgülemenin amacını daralttığı, oysa anılan Kanunun gizli, gerçek dışı ve sahibini perdeleme amaçlı hesaplara engel olmak, karşılıksız çek düzenlenmesini caydırarak çekte itibar kazandırmak, onu güvenli bir ödeme aracı hâline getirip genel ekonomiye katkı sağlayıcı bir konuma oturtmak gibi toplumsal ve kamusal amaçlarının da bulunduğu, bu sebeple kamuyu da koruduğu, yetkili kurumlar tarafından Tasarıyı hazırlayan bilim komisyonunda belirtilmiştir. Bu sebeplerle Tasarı “Çek Kanunu Tasarısı” adını taşımaktadır.

III- Tacir Çeki

22) Çekler hakkındaki Cenevre Yeknesak Kanunu, dolayısıyla Birliğe dahil Avrupa ülkeleriyle 6762 sayılı Kanunun bu Anlaşmadan alınmış bulunan çeklere ilişkin hükümlerinde, tacirlerin düzenledikleri çekler “tacir çeki” ile tacir olmayan kişilere ait çekler arasında hüküm farkı yoktur. Yabancı ve yerli öğretide de böyle bir ayrım bulunmaktadır. Gerçi birçok yabancı ülkede çek defterleri, bizde olduğunun aksine (resmen) münhasıran bankalar değil, kendileri bastırabilmekte; çeki düzenleyenler, özellikle şirketler, kendi çek defterlerini tasarlamakta, bu defterleri kullanmaktadırlar. Tacir olmayanlar da, bankalardan aldıkları defterlerle işlem yapmaktadırlar. Amerika Birleşik Devletleri ile Avrupa Birliği ülkelerinde, oldukça da yerleşik ve yaygın olan, kendi bastırdığı çekleri kullanma uygulaması şirket çeklerine güven duyulmasına sebep olmakta, özellikle tanınmış, tanınmış olmasa bile bilinen şirketlerin çekleri itibar görmekte, hatta düzenleyicinin salt şirket olması çekte güveni sağlamakta ve çekin piyasada kolaylıkla dolaşmasına yardımcı olmaktadır. Ülkemizde bugüne kadar bu farklılıktan yararlanılmamıştır. 3167 sayılı Kanunun tüm çekler için bir örnek yaprak düzeni getirmiş olması, fiilî bir farklılaşmaya da kapıyı kapamıştır. Tasarı, bu deneyimden yararlanarak tacir çeki ile tacir olmayan kişinin çekini ayırmıştır. Bu ayrım, Tasarının sisteminin de gereğidir. Böylece çekte güveni artırmak amaçlanmıştır. Ancak, bu ayrım 6762 sayılı Kanundaki çekte ilişkin hükümlerde değişiklik yapmamaktadır. Etkisi bu Tasarıya özgülenmiş bulunmaktadır.

IV - Hamiline Çek Hesabı ve Çek Yaprağı

23) Hamiline çek, vergi denetiminde vergi yönetimine güçlükler çıkarmakta, bu çekin nakit gibi dolaşımı, işlemler zincirinin yani kayıt dışı işlem sürecinin izlenilmesini imkânsız hâle getirerek, kayıt dışı ekonominin işlemesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca, hamiline çek, karapara aklanmasında ve terörün finansmanında etkili rol oynamaktadır. Her iki sorun da uluslararası nitelik taşımakta ve bu sebeple uluslararası standartlara karşılık bulmuş olup, aksiyonlara ve sözleşmelere konu olmaktadır: Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF/Karapara Aklanması Hakkında Finansal Aksiyon), 91/308/EEC sayılı Avrupa Topluluğu Yönergesi, Birleşmiş Milletlerin Terorizm Order 2001 gibi. Hamiline çek, Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığının deneyimlerine ve somut olay gerçeğine göre kayıt dışı ekonomiye yardımcı bir araç olarak işlev görmektedir.

24) Tasarıda, Cenevre Yeknesak Kanununa titizlikle uyularak, vergi incelemelerinde kolaylık sağlayabilecek ve caydırıcı olabilecek bazı önlemler öngörülmüştür: Hamiline yazılacak çeklerin renklerinin ve boyutlarının diğer çeklerden farklı olması; hamiline çeklerin ayrı bir çek hesabıyla çalışması; bankanın, hamiline çek kullanacak müşterilerine hamiline çek hesabı açmak zorunda olması, bu hesap bağlamında müşterilerine rengi ve boyutları, emre ve nama yazılı çeklere nazaran değişik çek defteri vermesi; hamiline çek hesabının hareketlerinin dönemsel olarak Maliye Bakanlığı Gelirler İdaresi Başkanlığına bildirmesi gibi. Hamiline çek yaprağına değil de emre veya nama yazılacak çeklere ilişkin çek yaprağına hamiline çek yazılması, çeki geçersiz hâle getirmez ve çekin yanlış çek yaprağında düzenlenmesi çek hukuku açısından hiçbir hüküm doğurmaz, ancak Maliye Bakanlığı Gelirler İdaresi Başkanlığı vergi hukuku yönünden inceleme başlatabilir, bunun sonuçları ağır olabilir. Tasarı söz konusu hükümlerin işleyebilmesi için bankalara sorumluluk yüklemiştir.

25) Tasarının kanunlaşması hâlinde, Maliye Bakanlığı Gelirler İdaresi Başkanlığı ile Malî Suçları Araştırma Kurulu'nun (MASAK) uygulamaya ilişkin düzenlemeler yapacağı ve önlemin caydırıcı olmasını sağlayacak usulleri yürürlüğe koyacağı muhakkaktır. Bu düzenlemelerle kayıt dışı ekonomiyle mücadele süreci güçlenecektir.

V - Bankaların Bildirim Yükümlülükleri

26) Tasarının yeniliklerinden biri de, çekle işleyecek hesaplarda bankaların gösterecekleri özen hükümlerinin ve bu hükümler bağlamında

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

bankaların sorumluluklarının ağırlaştırılmasıdır. Tasarı, anılan hükümleri, bir taraftan piyasanın güvenlik içinde çalışabilmesi düşüncesiyle, diğer taraftan da. karapara aklanması ve terörün finansmanı ile mücadele anlayışıyla öngörmüştür.

27) Tasarı, kamu hukuku nitelikli düzen hükümleri içermektedir. Bu hükümlerin gereği gibi işleyebilmesi bir taraftan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına, diğer taraftan da tüm çek hesabı açma yetkisini haiz bankalara bağlıdır. Tasarı, bu sebeple bankalara hem basiret göstermek ve özenle hareket etmek yükümlülüğünü yüklemiş, hem de onlara bildirme görevleri vermiştir.

Bunlar,

(a) çekin karşılıksız çıkması,

(b) hamiline hesap açılması, bu hesapların içerdiği işlemlerin, hamiline çekin kendi özel yaprağında düzenlenmemesi,

(c) tüzel kişilerin işlemlerinin bir gerçek kişinin çek hesabı üzerinden yürütülmesi hâllerinde söz konusu olur.

VI - Karşılıksız Çek

28) Tasarı uyarınca “karşılıksız çek”, çek üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre, kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmiş olup da, kısmen veya tamamen karşılıksız çıkmış bulunan ve karşılıksızlığı Tasarıda öngörüldüğü şekilde belgelenmiş olan çektir.

29) İleri düzenleme tarihli çek, bu tarihten önce de tahsil için bankaya ibraz edilebilir; kısmen veya tamamen karşılıksız olması hâlinde karşılıksız işlemi yapılabilir, hamil, 6762 sayılı Kanundan doğan yetkilerini kullanabilir, ancak bu çek ceza sorumluluğu doğurmaz. Tasarı, en azından taksire dayalı kusurluluğu gerektiren şikâyeteye bağlı bir karşılıksızlık suçu düzenlemiştir. Suçun karşılığı adlî para cezası olup, bu ceza gün para cezası sistemine bağlanmıştır.

VII - Cezalar Sistemi

30) Tasarıda belirlenen yükümlülöklere uymayan fiiller, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümlerine uygun olarak, adlî ve idarî para cezası ile karşılanmıştır. Adli para cezası, gün para cezası sistemi bağlamında düzenlenmiştir. Bankalara tereddüp eden yükümlölöklere aykırılıkların idarî para cezası şeklinde hükme bağlanmasına özel olarak özen gösterilmiştir.

D - Tasarının Dili

31) Tasarının dili bir taraftan 5237 sayılı Kanun, diğer taraftan da halen Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun gündeminde bulunan Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ile uyumludur.

E - Avrupa Topluluğu Yönergeleri ve Uluslararası Standartlarla Uyum

32) Çek ile ilgili Cenevre Yeknesak Kanunu gibi taraflararası ilişkileri düzenleyen uluslararası nitelikte yeni bir sözleşme ve bu konuda herhangi bir çalışma yoktur. Çeki cezaî takip yönünden düzenleyen tek kanun 3617 sayılı Kanuna esin veren Fransız Çek Kanunudur. Buna karşılık, bir taraftan karapara aklanması, diğer taraftan terörizmin finansmanı ile ilgili daha önce anılan uluslararası düzenleme ve kararlarda hesap açmaya, kimlik belirlenmesine ve çekin tahsiline ilişkin hükümler bulunmaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Birinci fıkrada, Kanunun amacı belirlenmiştir. Bu Kanun Tasarısında yapılan düzenlemelerle, Türk Ticaret Kanununun Cenevre Yeknesak Kurallarını esas alan çekle ilgili hükümlerinde herhangi bir değişiklik yapılmamasına özen gösterilmiştir. Ancak, bir peşin ödeme aracı olmasına rağmen, Türk Ticaret Kanununda ileri tarihli çek düzenlenmesine imkân tanınmıştır. Bu nedenle, Türk Ticaret Kanunu dışında ayrı bir kanunla çek defterlerinin içeriklerine, çek düzenlenmesine, kullanımına ve çek hamillerinin korunmalarına ilişkin düzenleme yapılmasına gerek duyulmuştur. Bu itibarla, çekin karşılıksız çıkması ve çek hesabı açılmasından çekin karşılığının tahsiline kadar ki süreçle ilgili olarak belirlenen yükümlülöklere aykırılık hâllerinde ilgililer hakkında uygulanabilecek ceza hukuku yaptırımlarını belirlemek amacıyla özel kanunî düzenleme yapılması zarureti ortaya çıkmıştır. Ayrıca, yapılan bu düzenlemelerle, kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

Tasanda, Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde, başta Türk Ticaret Kanunu olmak üzere genel hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir.

Madde 2- Birinci fıkrada, bankaların çek hesabı açılmasıyla ilgili olarak araştırma ve özen yükümlölöğü ile bu yükümlölöğün kapsamı düzenlenmiştir. Bankalar, bu kapsamda önce çek hesabı açtırmak isteyen kişinin çek hesabı açmasında yasaklılık durumunun bulunup bulunmadığını araştıracaktır. Yasaklılık durumu bulunmamakla birlikte, kişinin ekonomik ve sosyal

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

durumunun da çek hesabı açmasına imkân tanınması gerekir. Bu bakımdan banka, kişinin ekonomik durumunun çek hesabı açtırmaya müsait olup olmadığı araştırılacaktır. Keza, ekonomik durumunun müsait olmasının yanı sıra, kişinin, çek hesabı açtırmayı gerektirecek bir sosyal konuma sahip olması gerekir. Bu suretle bir ödeme aracı olan çekte duyulan güven korunmuş olacaktır.

İkinci fıkrada, bankalarca çek hesabı açtıracak kişilere ilişkin hangi belge ve bilgilerin temin ve ne kadar süreyle muhafaza edilmesi gerektiği belirlenmiştir. Ayrıca, çekin karşılıksız çıkması hâlinde, çek hesabı sahibinin ve varsa adına çeki düzenleyen gerçek kişinin bankaca bilinen adreslerinin çek hamiline talebi üzerine verileceği hüküm altına alınmıştır.

Üçüncü fıkrada, kendisinin veya yasal temsilcisinin imzası alınmadan kişi adına hesap açılmayacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre, kişi adına hesap açılması yönünde irade açıklamasında bulunulmadıkça, banka hesabı ve çek hesabı açılmayacaktır. Yine söz konusu fıkra hükmüne göre, adına çek hesabı açılmasını isteyen kişi, tacir olup olmadığı ve kendisi hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı hususlarında bankaya yazılı beyanda bulunacaktır. Mevcut çek hesabından kendisine çek defteri verilmesini isteyen kişi de, her defasında bu bildirimde bulunmakla yükümlü olacaktır. Tacir tüzel kişiler adına bu fıkra hükmüne göre verilecek beyannamede ayrıca, yönetim organında görev yapan, temsilcisi veya imza yetkilisi kişilerin çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı belirtilir.

Dördüncü fıkrada, hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı bulunan kişilerin tacir sıfatını haiz tüzel kişilerin yönetim organında görev yapmasını, temsilcisi veya imza yetkilisi olmasını önlemeye yönelik bir hükme yer verilmiştir. Buna göre, bir tacir tüzel kişinin yönetim organında görev yapan, temsilcisi veya imza yetkilisi olan kişilerden biri hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı mevcut ise, bu tüzel kişi adına çek hesabı açılmayacak veya bu tüzel kişiye çek defteri verilmeyecektir.

Beşinci fıkrada, çek defterlerinin ancak bankalarca bastırabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükmün gereği olarak, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu hükümlerine göre “banka” sıfatını taşıyan tüzel kişiliklerin dışında hiçbir gerçek ve tüzel kişi çek defteri bastıramaz.

Altıncı fıkrada, çek defterlerinin baskı şeklini belirleyen esasların, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından çıkarılacak olan tebliğle düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Ancak, Türkiye Cumhuriyet Merkez

Bankası bu esasları belirlerken, Maliye Bakanlığı, Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşlerini de alacaktır.

Tasarıya göre, tacir olan kişi ile tacir olmayan kişinin düzenleyeceği çeklerin birbirinden ayrılması gerekmektedir. Kişinin, bir ticarî ilişki çerçevesinde ve tacir sıfatıyla düzenleyeceği çekin münhasıran tacir kişiye özgü çek olması gerekir. Tasarının amacıyla ilgili olarak belirtildiği gibi, bu suretle, kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunulacaktır. Böylece tacir çeki, ancak kişinin tacir sıfatıyla bulunduğu bir ticarî ilişki çerçevesinde düzenlenebilecektir. Tasarının 7 nci maddesinin birinci fıkrası ile birlikte değerlendirildiğinde, tacir olmayan kişinin, kendi adına tacir çeki düzenleyememesi; keza, tacir kişinin de, iştiغال ettiği ticarî faaliyet dışında bulunduğu ticarî ilişkiler bağlamında tacir çeki düzenleyememesinin sağlanması amaçlanmıştır. Bu düzenlemenin diğer bir sonucu da şudur ki, tacir sıfatını haiz tüzel kişiler, örneğin bir anonim şirket, bir limited şirket adına düzenlenecek olan bütün çekler ancak tacir çeki olabilecektir. Bunların taraf olduğu ticarî ilişkilerde, tacir tüzel kişinin borcuna karşılık olarak organlarında görev yapan veya temsilcisi sıfatını taşıyan ya da herhangi bir gerçek kişi adına açılmış çek hesabı ile ilişkilendirilmiş çek düzenlenmeyecektir.

Keza, Tasarıya göre, hamiline düzenlenecek olan çekler de, diğer çek defterlerinden açıkça ayırt edilebilecek şekilde basılırlar. Hamiline düzenlenecek çekler için sadece bu çeklere ilişkin işlemlerin işlendiği ayrı bir çek hesabı açılır. Bu suretle, kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunulacaktır. Bu düzenlemeye göre, hamiline çek, ancak hamiline çek defteri yaprakları kullanılmak suretiyle düzenlenebilir. Diğer çeklerden ayırt edecek özelliklerin yanı sıra, hamiline çek defterindeki çek yapraklarının üzerinde “hamiline” ibaresi matbu olarak yer alacaktır.

Yedinci fıkrafta, çek defterinin her bir yaprağında yer alacak olan hususlar gösterilmiştir. Ancak, bu hükümle Türk Ticaret Kanununun çekin şekil şartlarında yani kurucu unsurlarında herhangi bir değişiklik yapılmamaktadır. Bu hususlar, çekin şekil şartlarına ilave olarak çek yaprağı üzerinde bulunmalıdırlar. Buna göre, çek defterinin her bir yaprağına, çek hesabının numarası, çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı, çek hesabı sahibi gerçek kişinin adı ve soyadı, tüzel kişinin tam adı, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişinin vergi kimlik numarası, yazılmalıdır. Burada özellikle, çek hesabı sahibi tüzel kişinin tam adının çek yaprağı üzerinde yazılı olmasına dikkat edilmelidir. Çek hesabı sahibinin tacir olması şart olmadığı için, tüzel kişi ile bağlantılı olarak “unvan” ibaresi kullanılmamıştır.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

19/3/1985 tarihli ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunun uygulamasında bir tüzel kişi adına çek düzenleyen gerçek kişinin kimliği çoğu zaman çek yaprağı üzerindeki bilgilerden anlaşılamamaktadır. Bu nedenle bazen, ilgili tüzel kişi, adına düzenlenen çekiye sahip çıkmamaktadır. Bu durum, çekin karşılıksız çıkması hâlinde, yaptırım uygulanmasına engel teşkil edebilmektedir. Bu sakıncanın önüne geçebilmek için, sekizinci fıkra, tacir olsun veya olmasın, bir tüzel kişi adına çek düzenleyen gerçek kişinin ad ve soyadının düzenlenen çek üzerinde açıkça yazılmasını sağlamaya yönelik düzenleme yapılmıştır. Tüzel kişi adına çeki düzenleyen gerçek kişinin adı ve soyadı, çek yaprağı üzerine matbu olarak, kaşe basılmak suretiyle veya el yazısı ile yazılabilir.

Dokuzuncu fıkra, Tasarıda yer alan düzenlemelerle, Türk Ticaret Kanununun, çekin şekil şartlarında yani kurucu unsurlarında herhangi bir değişiklik yapılmadığı özellikle vurgulanmıştır.

Onuncu fıkra, çek hesabının kapatılmasına dair usul ve esaslar belirlenmiştir. Keza bu fıkra, göre, kapatılmış çek hesabıyla irtibatlı olarak daha önce verilmiş çek defterlerinden düzenlenen çeklerin hesap kapatıldıktan sonra tahsil amacıyla bankaya ibrazı hâlinde, bu çeklerle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılacaktır.

Madde 3- Birinci fıkra, çekin bankaya ibrazı ve karşılığının ödenmesi düzenlenmiştir. Buna göre çek, çek hesabının bulunduğu muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edilebilir. Çekin karşılığının banka tarafından ödenebilmesi için, Türk Ticaret Kanununda belirlenen koşullar çerçevesinde, kanunî ibraz süresi zarfında bankaya ibraz edilmesi gerekir. Karşılığı ödenmek üzere çekin bankaya ibrazı hâlinde, ilgili şube görevlileri, çeki ibraz eden hamilin kimliğini ve bu bağlamda vergi kimlik numarasını belirlemekle yükümlüdürler. Çekin, hesabın bulunduğu şubeden başka bir şubeye ibraz edildiğinde, karşılığının ödenebilmesi için, ibraz edilen şube görevlileri tarafından, hesabın bulunduğu banka şubesinden ilgili hesapta karşılığının olup olmadığının sorulması gerekir. Çek, karşılığı ilgili hesapta bulunduğu takdirde ödenir.

İkinci fıkra hükmüne göre, bankaya ibraz edilen çekin karşılığının bulunmaması hâlinde, banka görevlileri bu çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapmakla yükümlüdürler. Ancak, bu yükümlülük, dördüncü fıkra, açıkça belirtildiği gibi, ibraz eden hamilin talepte bulunması hâlinde söz konusu olacaktır. Çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılabilmesi için,

çekin kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi gerekir. Karşılıksızdır işlemi, üçüncü fıkra hükmüne göre bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında, çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak yapılır.

Üçüncü fıkra, süresinde ibraz edilen çekin karşılıksız çıkması hâlinde, ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile bankaca ödenmesi gereken asgarî miktara ilişkin hükümler yer almaktadır. Banka, karşılıksız çıkan her bir çek yaprağı ile ilgili olarak ödemekle yükümlü olduğu miktarı, ancak ibraz eden hamil talep ettiği takdirde Öder. Bu ödeme, karşılıksızdır işlemi yapıldığı anda yapılır.

Çek bedeli, karşılıksız çıkması hâlinde bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktardan az ise, banka, ancak çek bedeli kadar parayı ibraz eden hamile ödemekle yükümlüdür. Bu durumda, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmaz.

Çekin kısmen karşılıksız çıkması hâlinde üç ihtimalle karşılaşılabılır:

Birinci ihtimalde, çekin karşılıksız kalan kısmı, bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktardan az olabilir. Bu durumda banka, ibraz eden hamile ancak çek bedelini tamamlayacak kadar para ödemekle yükümlüdür. Bu ihtimalde, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmaz.

İkinci ihtimalde, çekin karşılıksız kalan kısmı, bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktara eşit olabilir. Bu durumda birinci ihtimale göre işlem yapılır.

Üçüncü ihtimalde, çekin karşılıksız kalan kısmı, bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktardan fazla olabilir. Bu durumda banka, ibraz eden hamile, hesapta bulunan paranın yanı sıra, ancak kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarı öder. Bu ihtimalde, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılır. Bu karşılıksızdır işlemi, maddenin ikinci fıkrası hükmü gereğince, bankanın hamile kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarın dışında, çek bedelinin karşılanamayan kısmıyla sınırlı olarak yapılır.

Üçüncü fıkra gereğince ayrıca, çekin karşılıksız çıkması hâlinde banka tarafından ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile ödenmesi gereken asgarî miktarla ilgili olarak, kanunen, hesap sahibi ile muhatap banka arasında çek defterinin teslimi sırasında dönülemeyecek bir gayri nakdî kredi sözleşmesi yapılmış sayılmaktadır.

Çekin karşılıksız çıkması hâlinde banka tarafından ibraz eden hamile ödenmesi gereken miktar kanunda asgarî olarak belirlenmiştir. Bu itibarla,

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

banka ile hesap sahibi arasında akdedilen dönülemeyecek gayri nakdî kredi sözleşmesiyle, çekin karşılıksız çıkması hâlinde ibraz eden hamile daha yüksek bir miktarın ödeneceği kabul edilerek, bu miktar çek üzerinde gösterilebilir.

Çekin karşılıksız çıkması hâlinde banka tarafından ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile ödenmesi gereken kanunî miktar, Tasanda dört yüz yetmiş Türk Lirası olarak belirlenmiştir. Ancak, bu miktar, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan fiyat endekslerindeki yıllık değişimler göz önünde tutularak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından her yıl Ocak ayında yeniden belirlenecek ve Resmî Gazetede yayımlanacaktır.

Dördüncü fıkrada, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işleminin ne suretle yapılacağı belirlenmiştir. Öncelikle belirtilmelidir ki, çekin tamamen veya kısmen karşılıksız çıkması hâlinde, ibraz eden hamil talepte bulunduğu takdirde, karşılıksızdır işlemi yapılır. Karşılıksızdır işlemi, çekin arka yüzüne, tahsil için bankaya ibraz edildiği tarih, hesap durumu, ibraz eden gerçek kişinin ad ve soyadı yazılmak ve ayrıca, bu bilgilerin altının, banka yetkilisi ile ibraz eden gerçek kişi tarafından birlikte imzalanması suretiyle yapılır. Hamilin imzalamaktan kaçınması hâlinde, karşılıksızdır işlemi yapılmaz.

Beşinci fıkraya göre, çekin ibrazında karşılığının tamamen ödenmemesi veya çek hamili tarafından sorumluluk tutan dâhil kısmî ödemenin kabul edilmemesi hâlinde, ibraz tarihi ile ödememe nedeni çekin arka yüzüne yazılır ve çek, banka görevlisi ile ibraz eden hamil tarafından birlikte imzalanır. Yazılı ve imzalı çek, ön ve arka yüzünün fotokopisi bankada muhafaza edilmek üzere fotokopisi çekildikten sonra, ibraz eden hamile geri verilir.

Altıncı fıkrada, sorumluluk tutarı dâhil kısmî ödeme hâlinde nasıl bir yol izleneceğine dair düzenleme yapılmıştır. Bu durumda çekin aslı, çek hesabının bulunduğu banka şubesinde saklı tutulacaktır; ancak, çekin ön ve arka yüzünün fotokopisi, ibraz edildiği banka şubesi yetkilisi tarafından onaylandıktan sonra, kısmî ödemeyi kabul eden hamile verilir. Çek hamili, bu fotokopiyle müracaat borçlularına veya kambiyo senetleri hakkındaki takip usullerine başvurabileceği gibi, Cumhuriyet başsavcılığına şikâyetle bulunurken dilekçesine bu fotokopiyi ekleyebilir ve bunu icra daireleri ile mahkemelerde ispat aracı olarak kullanabilir. Ancak, mahkeme, Cumhuriyet savcısı veya icra dairesinin istemi hâlinde, çekin aslı banka tarafından bu mercilere gönderilir.

Yedinci fıkrada, bankanın ibraz eden çek hamiline gecikme cezası ödeyeceği hâller ile gecikme cezası oranı belirlenmiştir.

Madde 4- Bu maddede, çek hesabı veya çekle ilgili çeşitli işlemler bağlamında bankalara terettüp eden bildirim yükümlülükleri belirlenmiştir.

Birinci fıkraya göre, hamiline çek hesabı sahiplerinin açık kimlikleri, adresleri, vergi kimlik numaraları, bu hesaplardan ödeme yapılan kişilere ait bu bilgiler ile bu kişilere yapılan ödemelerin tutarları ve üzerinde vergi kimlik numarası bulunmayan çeklere ilişkin bilgiler, ilgili bankalar tarafından, dönemler itibarıyla, Gelir İdaresi Başkanlığına elektronik ortamda bildirilecektir. Bildirim dönemleri ve süreleri Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliğinin görüşleri alınarak Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından belirlenecektir.

Tasarı, kişinin tacir sıfatıyla düzenleyeceği çekle tacir olmayan kişinin düzenleyeceği çeki birbirinden ayırmayı amaçlamıştır. Kişinin bir ticarî ilişki çerçevesinde ve tacir sıfatıyla düzenleyeceği çekin münhasıran tacir kişiye özgü çek olması sağlanmaya çalışılmaktadır. Yine, tacir kişinin, işgal ettiği ticarî faaliyet dışında bulunduğu ticarî ilişkiler bağlamında tacir çeki düzenlememesi gerekmektedir. Tacir olmayan kişi, kendi adına tacir çeki düzenleyemeyecek; ancak, tacir sıfatım haiz bir tüzel kişiyi temsilen, bu tüzel kişi adına düzenlenen tacir çekini imzalayabilecektir. Tasarıyla güdülen diğer bir amaç da, tacir sıfatını haiz tüzel kişinin taraf olduğu ticarî ilişkilerde, bu tüzel kişinin borcuna karşılık olarak, organlarında görev yapan veya temsilcisi sıfatını taşıyan ya da herhangi bir gerçek kişi adına açılmış çek hesabı ile ilişkilendirilmiş çek düzenlenmesinin önüne geçmektir. İkinci fıkra, bu amacın gerçekleşmesini sağlamaya yönelik olarak bankalar bakımından bir bildirim yükümlülüğü ihdas etmektedir. Buna göre, tacir tüzel kişi veya onun faaliyetleri ile ilişkilendirilmek kaydıyla, tüzel kişinin gerçek kişi ortakları, ortakların ilgili bulunduğu veya tüzel kişinin veya ortaklarının etkisi altında bulundurduğu gerçek kişiler ile tüzel kişinin yönetim organında görev alan veya temsilcisi sıfatım taşıyan gerçek kişiler adına açılmış olan çek hesapları, tacir tüzel kişiye ait çek hesapları olarak kabul edilecektir. Bu itibarla, söz konusu ilişkinin varlığına yönelik emarelerin bulunması hâlinde, hesabın bulunduğu banka şubesi, durumu Gelir İdaresi Başkanlığına bildirecektir.

Tasan, hamiline düzenlenecek olan çeki diğer çeklerden ayırmayı amaçlamıştır. Hamiline çekle ilgili olarak 2 nci maddede yer alan hükümlerin uygulanabilirliğini sağlamak amacıyla bir kontrol sistemi oluşturulmak istenmiştir. Bu sistemin gereği olarak, üçüncü fıkrafta bankalar bakımından ayrı bir bildirim yükümlülüğü ihdas edilmiştir. Buna göre; bankalar, hamiline

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenlendiğini tespit etmeleri hâlinde, mevcut delilleriyle birlikte durumu, tespit tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde Cumhuriyet savcılığına ve Gelir İdaresi Başkanlığına bildirmekle yükümlü olacaklardır.

Dördüncü fıkrada, çekin kısmen veya tamamen karşılıksız çıkması hâlinde, muhatap banka bakımından bildirim yükümlülüğü düzenlenmiştir. Buna göre, muhatap banka, yeterli karşılığı olmadığı için çekin ödenmediğini ve hesap sahibi hakkında gereken bilgileri, ibraz tarihinden itibaren on gün içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirmekle yükümlüdür. Bu bildirimden soma çek tutarının hamile veya hamile ödenmek üzere muhatap bankaya ödenmesi hâlinde de, muhatap banka durumu ödeme tarihinden itibaren on gün içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirmekle yükümlü olacaktır. Çek bedelinin hamile ödenmesi hâlinde bu sürenin işleyebilmesi için, bankanın hamile yapılan ödemeyi öğrenmiş olması gerekir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası da bu bildirimleri en geç onbeş gün içinde bankalara duyurur. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından, bu duyurunun diğer malî kurumlara yapılmasına ilişkin esas ve usuller Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun görüşü alınarak belirlenir.

Madde 5- Maddede, çekin karşılıksız çıkması hâlinde ceza sorumluluğu düzenlenmiştir. Karşılıksız çıkması dolayısıyla ceza sorumluluğundan söz edebilmek için, çekin, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde, bankaya ibraz edilmiş olması gerekir.

Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre, ileri tarihli çek, üzerinde yazılı düzenleme tarihi gelmeden önce de tahsil amacıyla bankaya ibraz edilebilir. Bu tarihten önce ibraz edilen çekin kısmen veya tamamen karşılıksız çıkması hâlinde, çekle ilgili olarak bu Tasarı hükümlerine göre karşılıksızdır işlemi yapılacaktır. Kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan bu çekle ilgili olarak ibraz eden hamil Türk Ticaret Kanununun verdiği yetkileri kullanabilir. Ancak, bu tarihten önce ibraz edilen çekin kısmen veya tamamen karşılıksız çıkması, ceza sorumluluğunu gerektirmemektedir.

Birinci fıkrada tanımlanan suç, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibraz edildiğinde, çek karşılığının ilgili banka hesabında tam olarak bulundurulmaması suretiyle oluşur. Çekin karşılığını ibraz anında ilgili çek hesabında bulundurmamak, söz konusu suçun oluşmasını sağlayacaktır. Bu itibarla, çekin bankaya ibraz edildiği, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinde karşılığı ilgili hesapta mevcut

olmamakla birlikte, bilahare, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde hesapta karşılığının bulundurulması, söz konusu suçun oluşmasına engel teşkil etmeyecektir. Ancak, bu durum, bir sonraki maddedeki etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması bakımından dikkate alınacaktır.

Bu itibarla, söz konusu suç, çekin, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edildiğinde karşılığının tam olarak bulundurulmaması hâlinde tamamlanmış olmaktadır. Bu husus, özellikle şikâyet ve zamanaşımı sürelerinin işlemesi bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Söz konusu suçun oluşabilmesi için, çekin karşılığının, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak, yani en azından taksirle, ilgili çek hesabında bulundurulmaması gerekir. Anayasanın 38 inci maddesinin yedinci fıkrasında düzenlenen ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi bağlamında güvence altına aldığı kusursuz ceza olmaz kuralının gereği olarak, söz konusu suç, objektif (kusursuz) sorumluluğu gerektiren bir suç olarak değil, en azından taksire dayalı kusurluluğu gerektiren bir suç olarak tanımlanmıştır. Bu itibarla, kişinin, elinde olmayan sebeplerle ortaya çıkan zorunluluk hâli dolayısıyla, örneğin doğal afet, savaş, kaza geçirmesi gibi bir sebeple, çekin karşılığım ilgili hesapta zamanında bulunduramamış olması hâlinde, ceza sorumluluğu olmayacaktır.

Söz konusu suç, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçtur. Bu itibarla, şikâyet üzerine soruşturma başlatıldıktan sonra, dördüncü fıkra hükmüne göre, Cumhuriyet savcısının talebi üzerine, sulh ceza hâkimi tarafından özel bir koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilebilir.

Söz konusu suçun karşılığında ceza olarak sadece adlî para cezası öngörülmüştür. Bu ceza, gün para cezası sistemine göre belirlenmekle birlikte, sonuçta hükmedilecek adlî para cezasının miktarı, çek bedelinin karşılıksız kalan miktarından az olamayacaktır.

Adlî para cezası, suçun faili hakkında hükmolunacaktır. Suçun faili, ancak bir gerçek kişi olabilir. Maddenin ikinci fıkrasına göre, bu gerçek kişi, çek üzerinde yazılı düzenleme tarihi itibarıyla karşılığını ilgili çek hesabında bulundurmamakla yükümlü olan kişidir. Bu gerçek kişi, çeki düzenleyen kişi olabileceği gibi, başka bir kişi de olabilir. Örneğin, bir limited şirket adına ileri tarihli çek düzenleyen müdürün, bilahare, çek üzerinde yazılı düzenleme tarihi itibarıyla şirketle ilişkisi kalmamış olabilir. Bu durumda çekin karşılığını ilgili

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

hesapta tam olarak bulundurmakla yükümlü olan, şirketin bu tarih itibarıyla müdürlük görevini fiilen yürüten kişi veya kişilerdir.

Mahkeme ayrıca, güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına hükmedecektir. Ancak, daha önce soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi veya kovuşturma evresinde mahkeme tarafından koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olabilir. Bu durumda mahkeme adli para cezasının yanı sıra, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının güvenlik tedbiri olarak devamına hükmedecektir.

Bu suçla ilgili olarak 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 43 üncü maddesinin birinci fıkrası hükümleri uygulanmayacaktır. Yani, her bir çekle ilgili olarak, lehtarı aynı kişi olsa bile, zincirleme suç hükümleri uygulanmayacaktır. Başka bir deyişle, karşılıksız çıkan her bir çekle ilgili olarak ayrı suçun oluştuğu kabul edilerek gerçek içtima hükümleri uygulanmak gerekir. Aynı durum, gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bakımından da söz konusudur. Yani, karşılıksız çıkan her bir çekle irtibatlı olarak ilgililer hakkında gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak ayrı ayrı çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına karar verilecektir.

Birinci fıkra da tanımlanan suçtan dolayı yetkili ve görevli mahkeme, çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı şubenin bulunduğu yer ya da hesap sahibinin veya müşterinin yerleşim yerinin bulunduğu yer sulh ceza mahkemesidir.

İkinci fıkra da, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olan kişiler belirlenmiştir. Bu hüküm, birinci fıkra da tanımlanan suçun failinin belirlenmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Kural, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olan kişi, çek hesabı sahibi gerçek kişidir. Çek hesabı sahibinin tüzel kişi olması hâlinde, bu tüzel kişinin malî işlerini yürütmekle görevlendirilen yönetim organının üyesi, böyle bir belirleme yapılmamışsa yönetim organını oluşturan gerçek kişi veya kişiler, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olacaktır.

Üçüncü fıkra da çek hesabı sahibinin gerçek kişi olması halinde, ikinci fıkra da benimsenen ilke çerçevesinde, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci olarak tayin edemeyeceğine ilişkin hüküm düzenlenmiştir.

Dördüncü fıkra da, gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararının kimler hakkında

verilebileceği hususuna açıklık getirilmiştir. Buna göre çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı, karşılıksız çıkan çeki düzenleyen gerçek kişi, adına karşılıksız çek düzenlenen gerçek veya tüzel kişi, tüzel kişi adına düzenlenen ileri düzenleme tarihli çek üzerinde yazılı tarihe göre kanunî ibraz süresi içinde karşılığım ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olan gerçek kişi hakkında verilir.

Gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı tüzel kişiler hakkında da verilebilir. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa göre, tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde veya yararına olarak işlenen suçlardan dolayı bu tüzel kişi hakkında güvenlik tedbirlerine hükmolunabilecektir. Ancak, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı, 5237 sayılı Kanunda belirlenen tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirlerinden ayrı bir güvenlik tedbidir.

Dördüncü fıkra, hakkında gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilecek kişiler, ceza yaptırımı uygulanacak kişilere nazaran geniş tutulmuştur. Bu itibarla, örneğin bir limited şirket adına ileri tarihli çek düzenleyen müdür hakkında, çek üzerinde yazılı düzenleme tarihi itibarıyla şirketle ilişkisi kalmaması hâlinde, adli para cezasına hükmedilememekle birlikte, gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilebilecektir.

Koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının talebi üzerine, sulh ceza hâkimi tarafından verilir. Kovuşturma evresinde ise, mahkeme talep üzerine veya re'sen koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verebilecektir.

Koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına karşı 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz kanun yoluna başvurulabileceği kuşkusuzdur.

Güvenlik tedbiri gibi, koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı, karşılıksız çıkan her bir çekle ilgili olarak ayrı ayrı verilir. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararında, bu kararın hangi çekle ilgili olarak verildiği açık bir şekilde gösterilir.

Beşinci fıkraya göre, koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı ile ilgili olarak, herhangi bir adres değişikliği bildiriminde bulunulmadığı sürece ilgilinin çek hesabı açtırırken bildirdiği

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

adrese 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun 35 inci maddesine göre derhal tebligat çıkarılacaktır. Adresin bankaya yanlış bildirilmesi veya fiilen terkedilmiş olması hâlinde de, tebligat yapılmış sayılacaktır.

Altıncı fıkra hükmüne göre, hakkında gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, elindeki bütün çek yapraklarını ait olduğu bankalara iade etmekle yükümlüdür. Bu kişi adına yeni bir çek hesabı açamaz. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına karşı kanun yoluna başvurulmuş olması, bu yükümlülüğü ortadan kaldırmaz.

Yedinci fıkraya göre, hakkında gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı verilmiş olan kişi, kararın kendisine tebliği tarihinden itibaren on gün içinde, düzenlemiş bulunduğu ve henüz karşılığı tahsil edilmemiş olan çekleri, düzenleme tarihlerini, miktarlarını ve varsa lehtarlarını da göstermek suretiyle, muhatap bankaya liste hâlinde vermekle yükümlüdür. Keza, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararma karşı kanun yoluna başvurulmuş olması, bu yükümlülüğü ortadan kaldırmaz.

Sekizinci fıkra, gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak verilmiş olan çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararlarının yayımlanmasına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir. Buna göre, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararma ilişkin bilgiler, kararın kesinleşmesi beklenilmeksizin, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının ilgili birimine elektronik iletişim araçlarıyla bildirilecektir. Bu bildirimde yer alan bilgiler, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından internet ortamında yayımlanacaktır. Bu bildirimle ilişkin esas ve usuller, Adalet Bakanlığının görüşü alınarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından belirlenecektir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, sekizinci fıkra, belirlenen gerek koruma tedbiri olarak gerek güvenlik tedbiri olarak verilmiş olan çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararlarının yayımlanmasına ilişkin usul ve esaslar bağlamında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilmesi ve burada bir sisteme kaydedilmesi; güvenlik tedbiri olarak hükmedilmiş olan çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararlarının kesinleşmeleri hâlinde 25/5/2005 tarihli ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinin (2) numaralı alt bendine göre adli sicile kaydedilmesine engel teşkil etmemektedir. Başka bir deyişle, adli para cezası gibi, güvenlik tedbiri olarak

çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına ilişkin hükümler, kesinleştikleri takdirde, 5352 sayılı Kanunda belirlenen esas ve usuller çerçevesinde adli sicile kaydedileceklerdir.

Dokuzuncu fıkra, koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararının kaldırılabileceği hâller belirlenmiştir. Buna göre; karşılıksız kalan bir çekle ilgili olarak yapılan soruşturma veya kovuşturma neticesinde, Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına; mahkeme tarafından, beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın düşmesi veya davanın reddine, karar verilmesi hâlinde, aynı kararda, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına da karar verilecektir. Bu karar, kesinleşmesi hâlinde, sekizinci fıkradaki esas ve usullere göre Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilecek ve ilân olunacaktır.

Onuncu fıkra, koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına yapılan itirazın kabulü hâlinde bu kararın ilânı ile ilgili olarak nasıl bir usul izleneceği belirlenmiştir. Buna göre, itirazın kabulüne ilişkin karar, sekizinci fıkradaki esas ve usullere göre Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilecek ve yayımlanacaktır.

Onbirinci fıkra, birinci fıkra tanımlanan suç nedeniyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine; hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına; ön ödemeye karar verilemeyeceği; ayrıca, tanımlanan suçtan dolayı verilen hükme karşı temyiz kanun yoluna başvurulması hâlinde, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen tebliğname, sanık veya müdafii ile katılan veya vekillerine tebliğ edilmeyeceği hükme bağlanmıştır.

Madde 6- Maddede, 5 inci maddenin birinci fıkrasında tanımlanan suçta özgü etkin pişmanlık hükümleri düzenlenmiştir.

Birinci fıkra hükmüne göre, etkin pişmanlıktan söz edebilmek için, karşılıksız kalan çek bedelinin, faizi ile birlikte tamamen ödenmiş olması gerekir. Burada söz konusu olan faiz, 4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanunî Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oram üzerinden hesaplanacak olan faizdir. Bu faiz, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz tarihinden itibaren işleyecek şekilde hesaplanır.

Etkin pişmanlık gösterilmesi hâlinde, soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına; kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından davanın düşmesine; mahkûmiyet hükmünün

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

kesinleşmesinden soma mahkeme tarafından hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına, karar verilir.

Şikayetten vazgeçme hâlinde de birinci fıkra hükmü uygulanacaktır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 73 üncü maddesinin dördüncü fıkrası çerçevesinde soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı suçlarda, kanunda aksi yazılı olmadıkça, ancak hüküm kesinleşinceye kadar şikâyetten vazgeçilebilir. Bu kuralın bir istisnasını, 5 inci maddenin birinci fıkrasında tanımlanan suç oluşturmaktadır. Zira, şikâyetten vazgeçme hâlinde de, mahkûm olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkacağına göre, söz konusu suçtan dolayı verilmiş olan hüküm kesinleştikten soma da şikâyetten vazgeçmek mümkün olabilecektir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, 5352 sayılı Adli Sicil Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi hükmü gereğince, gerek şikâyetten vazgeçme gerek etkin pişmanlık dolayısıyla verilen kararlar adli sicile kaydedileceklerdir.

Üçüncü fıkra, güvenlik tedbiri olarak hükmolunan çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının ne kadar süreyle geçerli olacağına ve kaldırılması usulüne dair düzenleme yapılmıştır. Buna göre; kişinin, mahkûm olduğu adli para cezası tamamen infaz edildikten veya bu cezayı ödemediği için hakkında hapis uygulanıp serbest bırakıldıktan itibaren üç yıl ve her hâlde yasağın konulduğu tarihten itibaren on yıl geçtikten soma başvurusu hâlinde, hükmü veren mahkeme tarafından hakkındaki çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı kaldırılır. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına ilişkin karar kesinleştiğinde, yasağın kaldırıldığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına 5 inci maddenin sekizinci fıkrasındaki usullere göre bildirilir ve ilân olunur.

Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı hükmünün kaldırılmasına dair karara istinaden, bu hükümle ilgili adli sicil kaydının 5352 sayılı Adli Sicil Kanununda belirlenen esas ve usuller çerçevesinde silineceğinde kuşku yoktur.

Madde 7- Bu maddede, çekle ilgili çeşitli yükümlülöklere aykırılıklar, suç veya kabahat olarak tanımlanmıştır.

Birinci fıkra, yapılan suç tanımına göre, tacirin ticarî işletmesiyle ilgili iş ve işlemlerinde tacir olmayan kişinin çek defteri kullanılarak çek düzenleyen ve düzenleten kişi altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır.

İkinci fıkrada, banka görevlileriyle ilgili bir suç tanımına yer verilmiştir. Buna göre, tacir olmayan kişiye tacir kişiye verilmesi gereken çek defteri veren banka görevlileri elli günden yüzelli güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacaklardır.

2 nci maddenin üçüncü fıkrasına göre, kendi adına çek hesabı açılmasını veya mevcut hesaptan kendisine çek defteri verilmesini isteyen kişi, her defasında tacir olup olmadığı ve kendisi hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı hususunda bankaya yazılı beyanda bulunmakla yükümlüdür. Tacir tüzel kişiler adına verilecek beyannamede ayrıca, yönetim organında görev yapan, temsilcisi veya imza yetkilisi kişilerin çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunmadığı belirtilir. Bu yükümlülüklerle aykırı olarak bankaya gerçek dışı beyanda bulunulması, üçüncü fıkrada suç olarak tanımlanmıştır. Keza, banka görevlilerinin beyanname almadan veya beyannameye rağmen hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunan kişiye veya bu kişinin yönetim organında görev yaptığı veya temsilcisi ya da imza yetkilisi olduğu tüzel kişiye çek defteri vermesi, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır.

Dördüncü fıkrada, banka görevlisinin kısmen veya tamamen karşılığı bulunmayan çekle ilgili olarak, talebe rağmen, karşılıksızdır işlemi yapmaması, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı bir suç olarak tanımlanmıştır, özgü suç niteliği taşıyan bu suç, ancak ihmali davranışla işlenebilir.

Beşinci fıkrada, banka görevlisinin karşılığı tahsil edilmek üzere bankaya ibraz edilen çekin karşılığının hesapta mevcut olmasına rağmen, hamile ödemede bulunmaması, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı bir suç olarak tanımlanmıştır. Özgü suç niteliği taşıyan bu suç da, ancak ihmali davranışla işlenebilir.

5 inci maddenin altıncı fıkrasına göre, hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı karan verilmiş olan kişi, elindeki bütün çek yapraklarını ait olduğu bankalara iade etmekle yükümlüdür. Buna rağmen kişinin elindeki çek yapraklarını ilgili bankalara iade etmeyerek çek düzenlemeye devam etmesi, maddenin altıncı fıkrasında, müstakil bir suç olarak tanımlanmıştır. Ancak, bu fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç, örneğin dolandırıcılık suçu, oluşturmadığı takdirde, bu suçtan dolayı cezaya hükmolunacaktır.

Keza, 5 inci maddenin altıncı fıkrasına göre, hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı karan verilmiş olan kişi adına yeni bir çek hesabı açamaz. Buna rağmen, adına çek hesabı açılarak kendisine çek defteri

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

verilen kişinin çek düzenlemesi, maddenin altıncı fıkrasında tanımlanan suç oluşturacaktır. Maddenin yedinci fıkrasında da, bu kişi adına çek hesabı açan banka görevlisinin fiili, bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır.

Sekizinci fıkra göre, çek defteri basmaya veya bastırmaya kanunen yetkili kılınanlar dışında başka birisinin çek defteri basması veya bastırması, suç oluşturmaktadır.

Tasarıya göre, hamiline düzenlenecek çekler için sadece bu çeklere ilişkin işlemlerin işlendiği ayrı bir çek hesabı açılır. Hamiline düzenlenecek olan çekler de, diğer çek defterlerinden açıkça ayırt edilebilecek şekilde basılırlar. Hamiline çek, ancak hamiline çek defteri yaprakları kullanılmak suretiyle düzenlenebilir. Diğer çeklerden ayırt edecek özelliklerin yanı sıra, hamiline çek defterindeki çek yapraklarının üzerinde “hamiline” ibaresi matbu olarak yer alacaktır. Kayıt dışı ekonominin önüne geçmek ve yolsuzlukla mücadele etmek amacıyla yönelik olarak kabul edilen bu hükmün uygulanabilirliğini sağlayabilmek için, dokuzuncu fıkra da bir suç tanımına yer verilmiştir. Buna göre, hamiline çek defteri yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenleyen kişi, bu aykırılığı içeren her bir çekle ilgili olarak, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Dikkat edilmelidir ki, bu suç tanımıyla ilgili olarak da 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun zincirleme suç düzenleyen 43 üncü maddesinin birinci fıkrası hükmü uygulanmayacaktır.

Onuncu fıkra da, çekle ilgili çeşitli yükümlülüklere aykırı davranışlar, kabahat olarak tanımlanmıştır. Buna göre, 2 nci maddenin ikinci fıkrasındaki yükümlülüklerden her birine aykırı davranış, idarî para cezası verilmesini gerektiren ayrı bir kabahati oluşturacaktır.

Madde 8- Madde metninde, **3167** sayılı Kanunun **6** ncı maddesinde düzenlenen “hesaben tesviye” hükümleri, Tasan metnine uyarlanarak yeniden düzenlenmiştir.

Madde 9- Madde metninde, Tasarının kanunlaşması hâlinde yayımı tarihi itibarıyla 3167 sayılı Kanun ile 4814 sayılı Kanunun geçici 1 ilâ geçici 5 inci maddelerinin yürürlükten kaldırılması hüküm altına alınmıştır.

Geçici Madde 1- Maddenin birinci ve ikinci fıkralarında, yeni çek defterlerinin bastırılıp dağıtılmasına ve eski çek defterlerinin toplatılmasına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

Bankalar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasıncı bu Kanunun yayımını izleyen bir ay içinde 2 nci madde hükmünce çıkarılıp yayımlanacak tebliğde belirlenen esaslara uygun olarak yeni çek defterleri bastıracaklardır.

5941 Sayılı Çek Kanunu Gerekçesi ve Adalet Komisyonu Raporu

Bankaların, öngörülen tarihe kadar müşterilerine yeni çek defterleri vermesi ve ellerindeki eski çek defterlerini imha etmesi öngörülmüştür.

Üçüncü fıkra, bankaların, ikinci fıkra yazılı sürenin sonuna kadar müşterilerine verdikleri çek defterlerinden keşide edilen çekler, Türk Ticaret Kanununda aranan koşulları taşıması kaydıyla geçerli kabul edilmiştir. Ancak, üzerinde yazılı düzenleme tarihi henüz gelmemiş olsa bile, bu çeklerin en geç 1/7/2010 tarihine kadar muhatap bankaya ibraz edilmesi öngörülmektedir. Bu tarihe kadar ibraz edilmeyen çekler adi senet hükmünde kabul edilecektir.

Dördüncü fıkra, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce düzenlenmiş çeklerle ilgili olarak 3167 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasına devam olunacağı hükmüne bağlanmıştır.

Beşinci fıkra hükmüyle, 3167 sayılı Kanunun hükümlerine istinaden karşılıksız çek keşidesi suçundan dolayı açılmış olan davalarla ilgili olarak Tasan hükümlerinden hareketle görevsizlik kararı verilmesinin önüne geçecek düzenleme yapılmıştır.

Altıncı fıkra, 3167 sayılı Kanuna 18/ 2/2009 tarihli ve 5838 sayılı Kanunla geçici 2 nci madde olarak eklenen hükmün Tasarıya alınarak, belirli bir süreyle çekin, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersiz kabul edilerek ekonomik sıkıntılarla çeklerin zamanında ödenememesi sonucunda ticarî hayatta karşılaşılan sorunlara ve mağduriyetlere çözüm üretilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 10- Yürürlülük maddesidir.

Madde 11- Yürütme maddesidir.

ADALET KOMİSYONU RAPORU

Yeni Çek Kanunu Adalet Komisyonu Raporu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığınızca Çek Kanunu Tasarısı (1/710), 21/5/2009 tarihinde tali komisyon olarak Avrupa Birliği Uyum Komisyonuna, esas komisyon olarak da Komisyonumuza havale edilmiştir.

Komisyonumuz, 3/6/2009 tarihli 52. toplantısında, Adalet Bakanı Sadullah ERGİN ile ilgili Bakanlık, kurum ve kuruluş temsilcilerinin de katılımlarıyla söz konusu Tasarının geneli üzerinde görüşmeleri yapılmış.

Uzun görüşmelerden sonra maddelerine geçilmiş ve Tasarının daha ayrıntılı biçimde incelenerek gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla 5 üyeden oluşan bir alt komisyon kurulmuştur.

Alt Komisyon Tasarısı, Adalet Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Yargıtay Başkanlığı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, MASAK, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Bankalar Birliği ve Katılım Bankaları Birliği temsilcileri ile Tasarının Bilim Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Ünal Tekinalp ile Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. İzzet Özgenç'in katılımlarıyla 8/6/2009 ve 9/6/2009 tarihlerinde görüşmüştür.

Komisyonumuz Tasarının, 3/12/2009 ve 4/12/2009 tarihli 53 üncü ve 54 üncü toplantılarında, Hükümeti temsilen Adalet Bakanı Sadullah ERGİN ile Adalet Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Yargıtay Başkanlığı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Bankalar Birliği temsilcilerinin katılımlarıyla Alt Komisyonca kabul edilmiş olan metin üzerinden görüşülmesine karar vermiştir. Yapılan görüşmeler tam tutanağa bağlanmıştır.

Kanun Tasarısının geneli üzerindeki müzakereler sırasında Hükümet Temsilcisi Adalet Bakanı Sadullah ERGİN tarafından aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir.

Ülkemizde, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun kıymetli evrak kitabında yer alan çek hukukuna ilişkin hükümlerin uygulamasında karşılaşılan tereddütlerin giderilmesi, çek kullanımında görülen bazı fonksiyon saptırmalarının ve karşılıksız çek verilmesindeki artışların önlenmesi, çek kullanımındaki esasların, çek hamillerinin korunmasına dair tedbirlerin ve uygulanacak müeyyidelerin belirlenmesi amacıyla 1985 yılında 3167 sayılı Kanun kabul edilmiştir. Ancak ilgili kanunun uygulamasında büyük sıkıntılar çıkmış, karşılıksız çek keşide etmek suçunun önüne geçilememiş, bu nedenle aksaklıkların giderilmesi amacıyla ilgili kanunda bir çok defa değişiklik yapılmış, karşılıksız çek keşide etmek suçunun özel olarak düzenlenip suçun oldukça uzun bir hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılması dahi caydırıcı olmamış, aksine piyasada karşılıksız çek miktarı artmış ve ceza davaları önemli rakamlara ulaşmıştır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun yürürlüğe girmesiyle yukarıda bahsedilen aksaklıkların giderilmesi amacıyla söz konusu Kanun ile ilgili olarak bir çalışma gurubu oluşturulmuş; bu çalışma gurubu, çok yoğun ve katılımcı çalışmalar sonucunda “Çek Kanunu Tasarısı” taslağını oluşturmuş ve taslak Bakanlar Kurulunda son şekli verilerek Yüce Meclise sunulmuştur.

Bu bağlamda Tasarıyla;

- Çekin güvenli bir ödeme aracı olarak itibar kazanmasının sağlanması,
- Çekin bir ödeme aracı olduğuna dair belirleyici hükümlere yer verilmesi,
- Bankaların çek hesabının açılması sırasında yaptıkları araştırmaların derinleştirilmesi,
- Sağlıklı çek kullanımına yönelik önlemlerin alınması,
- Hamile yazılı çekin, kayıt dışı ekonominin bir aracı olmaktan çıkarılması,
- Tüzel kişilerin işlemlerinin bir gerçek kişinin çek hesabı üzerinden yürütülmesinin engellenmesi,
- Kara paranın aklanması ile terörün finansmanında çekin rol oynamasına engel olunması için çek hesabının açılmasında ve hamile yazılı çekte yeni yaklaşımların benimsenmesi,
- Yeni kanunun Türk Ceza Kanunu ile uyumlu hale getirilmesi,
- Karşılıksız çek ile mücadelede ağır hürriyeti bağlayıcı cezaların yetersiz kalmasından dolayı, suçu önleyici diğer önlemlerin getirilmesi,
- Düzeltme hakkının Türk Ceza Kanununa uygun olarak etkin pişmanlık şeklinde yeniden düzenlenmesi,

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

- Çek defterlerinin ve yapraklarının geri verilmesinin yeniden düzenlenmesi, kullanılmış, halen dolaşımda olan çeklerin kimlere verildiğinin ve keşide tarihlerinin belirtilmesi, amaçlanmıştır.

Komisyon üyeleri tarafından Tasarının tümü ve maddeleri üzerinde müzakereler sırasında aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir:

- Tasarı, 3167 sayılı Kanundan kaynaklanan sorunları aşabilecek niteliklere ve unsurlara sahip değildir.

- Piyasada karşılıksız çekin yaygın olmasının en önemli sorumlusu, bu konuda üzerine düşen mükellefiyetleri tam anlamıyla yerine getirmeyen bankalardır.

- Anayasanın 38 inci maddesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 4 nolu Protokolünün ilgili hükümleri değerlendirildiğinde, karşılıksız çek keşide etmek suçuna hürriyeti bağlayıcı ceza verilmesi doğru değildir.

- Tasarının değişik maddelerinde birçok suç tipi ihdas edilmiştir. Bürokratik halkalara yeni bürokratik halkalar eklenmiştir. Ancak bu yöntemle çekin güvenilir bir ödeme aracı olması sağlanamayacaktır.

- Tasarıda, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibraz edilen çek ile ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine hürriyeti bağlayıcı bir yaptırım yerine, adli para cezası öngörülmesinin (adli para cezası ödenemediğinde hapis cezasına dönüşeceğiinden) bir esprisi yoktur. Ayrıca, kişi ekonomik durumu uygun olması durumunda zaten çek bedelini ödeyecektir. Hamilin çek bedelini ödeyemeyen kişiye bir de adli para cezasının verilmesi mantık dışı bir durumdur.

- Avrupa Birliğine üye ülkelerde karşılıksız çeklerle ilgili olarak hürriyeti bağlayıcı bir yaptırım sistemi öngörülmemiştir. Karşılıksız çeklerle ilgili olarak hürriyeti bağlayıcı yaptırımlar veya adli para cezası yerine, idari para cezası verilmelidir.

- Tasarıyla tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler arasında bir ayırım yapılmaktadır. Ancak yapılan bu ayırım uygulamada fayda sağlamayacaktır.

Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun geçici 1 inci maddesinde öngörülen sürede, özel kanun niteliğindeki 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında

5941 Sayılı Çek Kanunu Gerekçesi ve Adalet Komisyonu Raporu

Kanunun yasama uyumunun yapılamaması sebebiyle, karşılıksız çek suçlarına bu tarihten önce tertip edilmiş mahkumiyet kararlarının düşmüş sayılacağı yorumu, kamuoyunda bu konuda toplumsal bir talep ve beklenti üretmiş, giderek karşılıksız çekin suç olmaktan çıkması eğilimleri Parlamenteoya etkili bir iletişimle ulaştırılmıştır. Komisyon, 1985 yılından bu yana yürürlükte olan karşılıksız çek uygulamalarını, ekonomik yaşamın karşılıksız çek suçu nedeniyle çeklere yüklediği artık-güveni, çek alacaklılarının meşru hakları ile çek suçlarının yukarıda belirtilen beklentilerini birlikte değerlendirmiştir. Komisyonun ulaştığı sonuç, temel dayanağının niteliğine bakılmaksızın toplumda oluşan geçici beklentiyi, geçici ve ekonomik kamu düzenini de gözeten bir modelle karşılama gereği olmuştur.

Genel Kurula sunulan Tasarı ve Komisyon Raporunun üzerinde oturduğu temel (ratio legis) bu şekilde özetlenebilir.

Komisyonun oluşturduğu model, 1/11/2009 tarihine kadar işlenmiş ve adliyeye intikal etmiş çek suç ve cezalarında askı modelidir. Alacaklıyla karşılıksız çek suçunu işleyen kişi arasındaki anlaşma yahut anlaşmanın gerçekleşmemesi halinde failin taahhünamesi, ceza tehdidini geçici bir süre için kaldıracak ve borcun ifası halinde, suçsuzluk rejimine geçilecektir. Modelde öngörülen sürede yahut taksitin vadesinde temerrüt, askı halini sona erdirecektir.

Komisyonunda Anayasamızın 38/7 hükmü, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin 4 nolu Protokolünün 1 inci maddesi ve konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı ayrıca değerlendirilmiştir.

Karşılıksız çek eyleminin suç olmaktan çıkarılması yahut hürriyeti bağlayıcı ceza yaptırımından vazgeçilmesi elbette ki Yasama Organının takdirindedir. (Anayasa. m. 38) Ancak çeke yüklenen ekonomik güveni ve keşidecinin ekonomik yapısına erişimi sağlayacak düzenleyici bir alt yapının oluşması şarttır. Komisyonumuza son toplantıda ulaştırılan ve başka yasalarda değişikliği amaçlayan pozitif ve negatif veri tabanına yönelik model önerileri ivedilikle yasalaştırılmalıdır.

MUHALEFET ŞERHLERİ

MUHALEFET ŞERHİ : 1

1. Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve 14 Nisan 2009 tarihinde TBMM Başkanlığına sevkine karar verilen yeni Çek Kanunu Tasarısının geneli üzerindeki görüşmeler Adalet Komisyonunda 3 Haziran 2009 tarihinde

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

yapılmış ve tasarı üzerinde ayrıntılı bir inceleme yapılmak amacıyla bir Alt Komisyon kurulmasına karar verilmiştir. Alt Komisyon, 8-9 Haziran 2009 tarihlerinde gerçekleştirdiği toplantıların sonucunda oluşturduğu raporunu Adalet Komisyonuna sunmuştur. Alt Komisyonun bu raporuna karşı vermiş olduğumuz muhalefet şerhindeki gerekçelerde belirtildiği gibi Alt Komisyon, yasa ve usul hükümlerine aykırı bir şekilde çalışmış ve bize göre yok hükmünde olan bir rapor düzenlemiştir.

2. Türkiye gündeminde önemli yer tutan ve bir an evvel mecliste görüşülmesi için tüm kesimlerin talepte bulunduğu Çek Kanunu Tasarısı 6 ay gibi bir süre uyutulmuş ve Adalet Komisyonu toplantıya çağırılmamıştır. 03-04 Aralık 2009 günleri yapılan Adalet Komisyonu toplantıları sonucunda tasarı tüm yapıcı eleştirilerimiz ve önerilerimiz hiçe sayılarak, iktidar partisi üyelerinin oyları ile meclis genel kuruluna sunulmak üzere kabul edilmiştir.

3. Öncelikle belirtmek isteriz ki, yürürlükteki 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve

Çek Hamililerinin Korunması Hakkındaki Kanunu ortadan kaldıracak olan bu kanun tasarısı ile sorunların çözülmesi mümkün olmadığı gibi, ortaya yeni sorunlar çıkacaktır.

4. Çek; genel olarak özel hukuk alanını ilgilendiren bir senet türüdür. Çek; tıpkı diğer kambiyo senetleri gibi TTK’da düzenlenmiştir. Çek, belirli bir bedelin kayıtsız koşulsuz ödenmesi havalesini içeren bir kambiyo senedir. Çek, bir ödeme aracı olup, bu araç dışında, vadeli bir alışverişin aracı olarak kullanılamaz. Çekin fonksiyonu TTK’da tanımlanmıştır. Karşılıksız çek keşide etme suçları, ticari ilişkiden kaynaklanan bir edimin yerine getirilmemesi eylemine dayanmaktadır. Yargıtay’ın Adalet Komisyonuna gönderdiği görüşte de açıkça saptandığı üzere bir ticari ilişkiden kaynaklanan borcun yerine getirilmemesinin suç olarak tanımlanması ve ceza yaptırımını getirilmesi, ceza hukuku genel ilkeleri ile çatışmaktadır. Suç genel teorisinde tanımlanan sorumluluk esas ve ilkelerine aykırı

olarak suç tipi kurulması kabul edilemez. Komisyondaki görüşmeler sırasında karşılıksız çek keşide etmenin ceza yaptırımına bağlanmasının nedeni; “Çekin karşılığının ödenmesini sağlamaktır” şeklinde açıklanmıştır. Bu anlayışta belirtildiği şekliyle özel hukuk alanındaki bir ticari ilişkiden doğan alacağın ödenmesini sağlamak için ceza ihdası, hukukça kabul edilebilir bir durum değildir. Anayasamızın 38. maddesi hükmü, özel kaynaklı taahhütlerden

doğan borcun ihlaline bir suç ve ceza hükmünün bağlanamayacağına amirdir. Yine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ek protokol birinci maddesi, “Hiç kimsenin borcundan ötürü özgürlüğünden mahrum bırakılamayacağını” hüküm altına almıştır. Çekin karşılığının çıkmaması bir taahhüt ihhalidir. Buna hapis cezası öngörülemez. Yasa koyucu, bu ihlale hapis cezası dışında değişik hukuki yaptırımlar öngörebilir. Tasarı ve Adalet Komisyonunun görüşü bu yönüyle Anayasa ile çatışmaktadır.

5. Çekin ekonomik işlevinin güçlendirilmesi ve çeker karşı güvenin yükseltilmesi için bankaların sorumluluğu alanında özel düzenleme yapılmalıdır. TTK’nın çek ile ilgili hükümleri özellikle TTK 695. maddesi hükmü uyarınca Bankaların sorumluluğunun arttırılması, hatta karşılıksız kalan çek bedelinin tamamından sorumlu olması öngörülmelidir. TTK 695. maddesi hükmü uyarınca, bankalar çek vermekle; çekhesap sahibine verdikleri çekin karşılığının bulunduğunu ve bu karşılıklı üzerinde hesap sahibinin tasarruf hakkı ve yetkisinin bulunduğunu açıkça kabul etmişlerdir. Bu hüküm görmemezlikten gelinerek bankaların sorumluluğunu yok denecek düzeyde tutarak toplumdaki sorun aşılamaz. Çekin TTK’da belirlenen hukuki nitelikleri dikkate alındığında karşılıksız çek keşide etmenin, suç olarak tanımlanması ve bunun için hapis cezası öngörülmesi kabul edilemez. Sorunu çözmek için çıkarılan yasalar, sorunu çözmemiş tam aksine sorunları artırmıştır. Bankaların sorumluluğunu gözardı etmeye çalışan anlayış, sorunun çözümünü, yükü halkın sırtına yüklemekte görmüştür. Hapis cezaları ile sorunlar 20 yıldır çözülmemiştir. Ceza, ilk defa denenecek bir yöntem değildir. 20 yılı aşkın bir süredir ceza uygulaması ile sorun çözülmemiştir. Bu tasarı, her yönüyle hukukun temel ilkelerine, modern ceza hukukuna aykırıdır. Toplumsal sıkıntıları çözecek, toplumdaki beklentileri karşılayacak, ihtiyaçları giderecek nitelikte değildir.

6. Tasarıda, çeker kendisinden beklenemeyecek işlevler yüklendiği kanunun birinci maddesinde görülmektedir. Bu düşünce doğru değildir. Zira kayıt dışı ekonominin, kayıt altına alınması, terörün finansmanının önlenmesi ve kara paranın aklanması gibi hususlar mali mevzuatta ya da ilgili başka kanunlarda yapılacak düzenlemeler ile gerçekleştirilmelidir. Diğer taraftan, tasarıda TTK’nın çeki düzenleyen hükümlerine aykırı bir şekilde; çekini tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler ve hamiline düzenlenecek çekler olarak 3 ayrı gruba ayrılması da uygulamada çok büyük sorunlara neden olacaktır. Yine karşılıksız çıkan her bir çek yaprağı için bankaların

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

bin Türk Lirasına kadar sorumlu olmaları da çok yetersizdir. Zira, yukarıda belirttiğimiz gibi uygulamada yaşanan sorunların önemli bir nedeni bankaların sorumluluklarının yok denecek kadar az olmasından kaynaklanmaktadır.

7. Komisyonda kabul edilen tasarının 5. maddesinde “Karşılıksız çıkan her bir çek yaprağı için bin beş yüz güne kadar adli para cezası” öngörülmektedir. Bu para cezasının çek bedelinin karşılıksız kalan kısmından az olamayacağı da hüküm altına alındığına göre, adli para cezasının üst sınırının olmadığı ortadadır. Çek bedelini dahi ödeyemeyen borçluların her bir çek için hükmedilen adli para cezalarını ayrıca ödemesi nasıl mümkün olacaktır. Yasa gereği ödenmeyen adli para cezaları hapis cezasına dönüştüğünden yukarıda belirttiğimiz gibi Anayasamızın 38. maddesi hükmü hiçe sayılmaktadır. Tasarının Komisyonda AKP milletvekillerinin önergesi ile değişen ek 2. maddesi ile karşılıksız çekler nedeniyle haklarında soruşturma ve kovuşturma başlatılmış ya da, kesinleşmiş bir hükümle mahkum olmuş kişilere 2 yıllık bir ödeme süresinin verilmesi sorunun ancak çok küçük bir kısmının geçici olarak ertelenmesine neden olacaktır.

8. Adalet Komisyonunda kabul edilen tasarının bu hali ile meclisten geçmesi hiçbir işe

yaramayacaktır. Aradan geçecek çok kısa bir süre içerisinde tasarının yasallaşmasından sonra ortaya çıkacak çok sayıda yeni sorunları çözmek için bu kanunla ilgili değişiklik talepleri meclis gündemine gelecektir.

Adalet Komisyonundaki görüşmelerde belirttiğimiz ayrıntılı düşüncelerimiz, işbu muhalefet

şerhimizin bir eki niteliğindedir. Komisyondaki görüşlerimiz kapsamında muhalefet şerhimizi saygı ile sunuyoruz. 07.12.2009

Halil Ünlütepe

Afyonkarahisar

Rahmi Güner

Ordu

Turgut Dibek

Kırklareli

Ali Rıza Öztürk

Mersin

Ali İhsan Köktürk

Zonguldak

MUHALEFET ŞERHİ : 2

Çek Kanunu Tasarısına aşağıdaki nedenlerden dolayı karşıyız. Karşı oy yazımızı arz ediyoruz.

Bilindiği üzere çek, bankalar tarafından matbu olarak hazırlanan ve hesap sahibinin bankadaki hesabından dilediği kişilere ödeme yapmasına olanak sağlayan bir kambiyo senedidir. Bu çekin diğer kambiyo senetlerinden (poliçe ve bonodan) farklı olarak, bir ödeme aracı olması anlamına gelmektedir. Başka bir ifade ile çekte muhatap banka olup, çek, esasen keşidecinin muhatap bankadaki bir hesabından lehtara ödeme yapılmasını sağlayan bir kambiyo senedidir. Bu itibarla çek, diğer borç senetlerine ve hatta diğer kambiyo senetlerine nazaran çok daha yüksek bir güvenilirliğe sahip olmaktadır. Hatta çekin zaman zaman nakit derecesinde kabul edildiğini ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Çek hakkındaki yasal düzenlemelerin başında 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu gelmektedir. Türk Ticaret Kanununun 692 vd. maddelerinde çekin keşidesi, şekli, devri ve ödenmesi düzenlenmiştir. Ayrıca çekle ilgili özel hükümlere ihtiyaç duyulması sebebiyle, 1985 yılında 3167 sayılı “Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun” hazırlanmış ve TBMM tarafından kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Burada ifade etmek gerekir ki, Türk Ticaret Kanununda çekle ilgili hükümler varken, ayrı bir kanunla paralel düzenleme yapmak isabetli değildir. Ancak 3167 sayılı Kanunla getirilen hükümlerin Türk Ticaret Kanununun çekle ilgili kısmına dercedilmesi de mümkün olmadığından, o tarih itibarıyla ayrı düzenleme yapmaktan başka çare kalmamıştır. Ne var ki bugün itibarıyla bilindiği üzere Türk Ticaret Kanunu yenilenmekte olup, mevcut sistem korunmak suretiyle her konu ayrı kanunda değil, tek kanunda düzenlenmektedir. Bu kapsamda TTK Tasarısı çekle ilgili hükümler içermekte ve TBMM Genel Kurul’u gündemindedir.

TÜRK TİCARET KANUNUNUN DÜZENLENMESİNDE TEK KANUNLA DÜZENLEME YÖNTEMİNDE ISRAR EDİLECEKSE, ÇEKLE İLGİLİ TÜM KONULARIN DA BU KANUNDA DÜZENLENMESİ GEREKECEĞİ TARTIŞMASIZDIR.

Dolayısıyla esasen yapılması gereken, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı kapsamında çekle ilgili hükümlerin de sevk edilmesi iken, isabetsiz olan ancak zorunluluktan dolayı başvurulmuş olan ikili düzenlemeyi korumak son

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

derece yanlış ve isabetsizdir. 3167 sayılı Kanun ile getirilen en önemli yenilik, hesapta yeterli karşılık olmadığı için ödenmeyen çekin keşidecisine, çek hamilinin şikayetine bağlı olarak 1 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası öngörülmüş olmasıdır. Karşılıksız çekin hapis cezası müeyyidesine tabi tutulması, bir yandan çek kullanımının yaygınlaşmasına, diğer yandan karşılıksız çekten dolayı ceza davalarının artmasına neden olmuştur. Gerçekten, Türkiye’deki ceza davalarının yaklaşık %15’i karşılıksız çekle ilgilidir. Bu oran, karşılıksız çek olayının, tam bir sosyal felakete dönüşmüş olduğunun önemli bir işaretidir. Öte yandan ülkede yaşanan ekonomik krizler sonucunda karşılıksız çekten dolayı mahkumiyet alan kişilerin sayısında sürekli bir artış görülmektedir. Sorunun çözümü için etkili düzenlemeler yapılması gerekmekte olup, geçici, etkisiz ve uygulanması mümkün olmayan düzenlemeler sorunun çözümüne hizmet etmeyeceği gibi, çözüm için etkili düzenlemeler yapılmasına engel teşkil edecek en azından ertelenmesine sebep olacaktır. Ayrıca bu tür etkisiz düzenlemeler sorunun büyümesine yol açacağı gibi, başka sorunların doğmasına da imkan verecektir.

Anayasada değişiklik öngören 03.10.2001 tarih ve 4709 sayılı Kanun uyarınca yeni bir düzenleme yapma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu kanunla Anayasanın 38. maddesine eklenen fıkra uyarınca “hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirmemesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz”. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne ek 4. Protokolün ülkemiz tarafından onaylanmasının doğal bir sonucu olarak bu hüküm, Anayasaya aynen aktarılmış ve böylece, sözleşmeden doğan borcunu ödeyemeyen kişilere hürriyeti bağlayıcı ceza verilmesi yasaklanmıştır. Bu düzenleme, karşılığı olmadığı için ödenmeyen çeklerden dolayı keşideciyi hapis cezası ile cezalandıran 3167 sayılı Çek Kanununda da değişiklik yapılmasını gerektirmektedir. Aslında, Çek Kanununun çıkarıldığı tarihlerden itibaren karşılıksız çekin hapis cezası yaptırımına tabi tutulması eleştirilmiş ve ceza hukukunda çağdışı kalmış bulunan en eski Roma Hukukundaki “borç için borçlunun cezalandırılması” sistemine geri dönmüş olmaktadır. Üstelik bu anlayışla çelişkili olacak ve mevcut Kanunda ve Tasarıda öngörülen bu sistemin dahi işlemlerini imkansız kılacak şekilde cezaların affı yoluna gidilmektedir.

Öte yandan karşılıksız çek olayları tek tip olaylar da değildir. Gerçekten bazı karşılıksız çek olayları aslında tipik dolandırıcılık olayı olduğu halde, karşılıksız çek olarak değerlendirilmekte, böylece sırf ekonomik

nedenlerle bir çok kimse cezalandırılmış olduğu gibi, bu yolla işlenen dolandırıcılık olayları cezasız kalmaktadır. O HALDE YAPILMASI GEREKEN SİRF EKONOMİK BİR DURUM OLAN KARŞILIKSIZ ÇEK DURUMUNUN CEZALANDIRILMASI DEĞİL, ÇEKİN BİR SUÇ ARACI OLARAK KULLANILMASININ ÖNLENMESİ VE BU DURUMUN CEZALANDIRILMASIDIR. TASARIDA BÖYLE BİR TEDBİR VE CEZALANDIRMA ÖNGÖRÜLMEDİĞİ GÖZLENMEKTEDİR.

Önemle belirtmek gerekir ki, tüm borçlanma senetleri, özellikle nitelikli birer borç senedi olan kambiyo senetleri ve bunların içinde de arkasında bir bankanın ve banka hesabının varlığı sebebiyle çekler, aynı zamanda birer kredi aracıdır. Başka bir ifade ile çek düzenlenerek esasen, riskini sadece alacaklının taşıdığı bir kredi alanı yaratılmış olmaktadır. Doğrusu piyasadaki tüm kredi alanları aynı zamanda ülke ekonomisi bakımından birer risk alanlarıdır. Bu sebeplerdir ki, tüm modern hukuk sistemleri banka kredilerinin kullandırılmasının ve geri dönüşlerinin, hem bankalar ve hem de ülke ekonomisi için risk düzeylerini en aza indirecek kurallar içermektedirler. Hatta banka kredilerinin harcanmasının dahi düzenlemeye tabi tutulduğuna rastlamak mümkün olmaktadır. Bu son durumun en önemli örnekleri ihracat ve ithalat kredilerinde görülmektedir. Nitekim bankalar da, her türlü kredilerin geri dönüşünü sağlamak üzere, krediyi kullandırırken çok sıkı araştırmalar yapmakta, yeterli hatta yüksek teminatlar sağlamaktadırlar. Her türlü teminata rağmen, riskli müşterilere kredi kullandırılmaması gerekmekte, bütün bunlar başta BDDK olmak üzere kamu otoriteleri tarafından denetlenmekte; aksaklıklar müeyyidelendirilmektedir. O halde bankaların riskini kendilerinin taşıdığı krediler söz konusu olduğunda, gösterdikleri titizliği, riskini üçüncü şahısların taşıdığı çek türünden kredilendirmelerin yolunu açarken de göstermesi gereklidir. Ne var ki uygulamada bunun yapılmadığı, hatta banka müşteri ilişkilerinin devamı bakımından bankaların kendiliğinden bu titizliği göstermelerinin beklenemeyeceği tartışmasızdır. Gerçi Tasarı ile çek hesabının açılması, çek defteri verilmesi, çekin ödenmesi ve karşılıksız çıkması gibi çek ilişkisinin her aşamasında bankalara önemli görevler yüklenmektedir. Bu cümleden olmak üzere çek karnelerinin verilmesinde bankalara gerekli basiret ve itinaı gösterme yükümlülüğü getiren 3167 sayılı Kanunun 2. maddesi Tasarı'nın 1. maddesi ile korunmakta, sadece ek olarak bankaların çek defteri verecekleri kişi hakkında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasından bilgi alma zorunluluğu getirilmektedir. Buna göre, "bankalar, çek hesabı açmak maksadıyla bu Kanunla kendilerine verilen görev ve yükümlülükleri

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

yerine getirirken, çek hesabı açtırmak isteyenın yasaklılık ve engel durumu bulunup bulunmadığını Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasından sorarlar, ayrıca bu kişinin mali durumu, toplumsal bakımdan şöhreti gibi hususların belirlenmesinde gerekli basiret ve özeni gösterirler”. Gerçekten, Tasarıda açıkça düzenlenmiş olmasa bile Bankacılık Kanunu gereğince de, bankalar, çek hesabı açtırmak isteyen kişileri seçerken gerekli basiret ve özeni göstermekle yükümlüdür. Bu yükümlülüğün bir sonucu olarak, bankalar, başvuruda bulunan kişinin yasaklılık ve engel durumunu Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasından sormak zorunda olduğu gibi bu kişinin mali durumu, toplumsal bakımdan şöhreti gibi hususları da araştırmakla yükümlüdürler (Tasarı m.1). Bu çerçevede, bankalar, çek hesabı açtıranların açık kimlik ve adreslerini saptamak için fotoğraflı nüfus cüzdanı örnekleri ile yerleşim yeri (ikametgah) belgelerini, tacir olanların ayrıca ticaret sicili kayıtlarını almak zorundadır. Söz konusu belgelerin hesapların kapatılmasını izleyen beş yıl süreyle saklanması ve hesabın kapatılma hallerinin on işgünü içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilmesi gerekmektedir (Tasarı m.2). Ne var ki, bu hüküm yetersiz olmakla birlikte, bir yaptırım da bulunmamaktadır. Öte yandan, Tasarının 2. maddesi 3167 sayılı Kanunun 3. Maddesinden farklı olarak sadece çek defterlerinin her yaprağına çek hesabının bulunduğu şubenin adı, hesap numarası ve hesap sahibinin vergi kimlik numarasının yazılmasını öngörmektedir. Bu düzenlemeyle, çeke yazılması gereken unsurlara hesap sahibinin vergi kimlik numarası eklenmiş olmaktadır. Şube adı, hesap numarası veya vergi kimlik numarasının yazılmamış olması ya da bankalarca baskı şekline ilişkin esaslara aykırı davranılmasının çekin geçerliliğini etkilemeyeceğini hükme bağlamaktadır. Buna karşılık, TTK. m. 692’de belirtilen unsurları taşımayan senetler, 3167 sayılı Kanun kapsamında çek olarak nitelendirilemez. Böylece, bir senedin çek vasfını kazanabilmesi için TTK. m. 692 ve m. 693 hükümlerinde yer alan zorunlu unsurları taşıması gerekli ve yeterlidir. Diğer bir deyişle, bu düzenleme ile getirilen ek unsurlar, çekin zorunlu unsurlarında herhangi bir değişiklik yapılmamakta, daha önceden olduğu gibi bir senedin çek niteliği taşıyıp taşımadığı TTK. m. 692 ve m. 693 hükümlerine göre belirlenmektedir.

NE VAR Kİ, TASARI İLE DAHA BAŞLANGIÇTA BANKALARIN ÇEK HESABI AÇMASI VE ÇEK KARNESİ VERMESİNİN ONLARIN İNİSİYATİFİNE BIRAKILMAYARAK KREDİ HESABINA BENZER ARAŞTIRMA VE KURALLARA BAĞLANMASI KAÇINILMAZDIR. OYSA TASARIDA BUNA İLİŞKİN DÜZENLEME OLMADIĞI GİBİ,

BÖYLE BİR ANLAYIŞ DA YOKTUR.

Bilindiği üzere, mevcut sistemimizde karşılıksız çek karnelerinden dolayı, bankaların belli oranda hukuki sorumluluğu bulunmakta, ancak çeşitli sebeplerle işlememektedir. Tasarıda da bu sistem geliştirilerek korunmaktadır. Şöyle ki, Tasarı ile bankanın ödeme yükümlülüğü, 10. Maddede belirlenen sorumluluk miktarı (yasal garanti miktarı) saklı kalmak üzere, çek hesabında bulunan miktarla sınırlıdır (Tasarı m.3/III). Yeni düzenleme, doktrinde önerildiği şekilde kısmi ödeme işlemlerinin nasıl yapılacağını da hükme bağlamaktadır. Buna göre, yasal garanti miktarı dahil olmak üzere, kısmen ödeme halinde, müracaat borçlularına veya kambiyo senetleri hakkındaki takip yoluna başvurmakta, Cumhuriyet savcılığına şikayette bulunmakta ve icra daireleri ve mahkemelerde ispat aracı olarak kullanmak üzere çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi hamile verilir. Görüldüğü gibi, yeni düzenleme, kısmi ödeme durumunda çekin aslının kimde kalması gerektiği konusunda çek hamili ile banka arasında çıkan ihtilaflara son vermektedir. Ayrıca, bu suretin takip işlemlerinde ve mahkemelerde delil olarak kabul edileceği hükme bağlanmak suretiyle hamilin mağduriyeti de önlenmektedir. Hal böyle olmakla birlikte, karşılıksız çekten dolayı bankaların sorumluluğuna ilişkin mevcut sistemdeki eksiklik ve aksaklık sorumluluğun miktarı ile ilgili değildir. Sorun sistemin işlememesidir. O halde işleyecek bir sistem oluşturulmak üzere mevcut sistem terk edilmelidir.

Bütün bunlara ek olarak, her zaman ve özellikle ekonomik kriz dönemlerinde, firma ve kişilerin çeki kötü niyetli olarak kullandıkları, yetkisiz kişilere imzalatılan çeklerle, piyasadan karşılıksız mal ve hizmet temin edildiği bilinmektedir. Uygulamada sıkça karşılaşıldığı üzere, kötüniyetli keşideciler, hamili zarara uğratmak kasdıyla ya ödeme yasağı koymakta veya hesaptaki parayı başka bir hesaba aktarmak ya da çekmek suretiyle banka tarafından ödeme yapılmasını engellemektedir. Yukarıda da açıklandığı gibi çek bir suç aracı olarak kullanılabildiği gibi muvazaa aracı olarak kullanılıp, haksız kazanç elde etmekte de kullanıldığı bilinmektedir. Gerçekten mesela ülkemizde göstermelik şirketler kurulup, bu şirketler adına çekkarneleri alınıp, altında şirket ortaklarının şahsi malvarlıklarına başvurma imkanı bulunmayan bir borç alanı yaratıldığı herkesçe bilinmektedir. Dolayısıyla çek

hamillerinin korunması açısından Tasarıda önemli bir eksiklik mevcuttur. Tasarıda çeki keşide ettikten sonra üçüncü kişileri zarara uğratmak amacıyla çek karşılığının çekilmesi veya başka birine aktarılması ya da ödeme yasağı

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

konulması türünden fiillerde bulunan keşidecilere karşı herhangi bir yaptırım öngörülmemiştir. Bu davranışların yaptırımsız kalması, söz konusu fiillerin artmasına neden olmaktadır.

Gerçek çek mağdurları çekin suç aracı ve muvazaa aracı olarak kullanıldığı bu tür olaylarda alacaklarına ulaşamayan alacaklılar olduğu tartışmasızdır.

O HALDE TASARI İLE ÇEKİN MUVAZAA ARACI OLARAK KULLANILMASININ DA ÖNÜNE GEÇECEK DÜZENLEMELER YAPILMASI GEREKTİĞİ ORTADADIR. OYSA TASARIDA NE BORCU, NE DE ALACAKLININ GÖZDEN ÇIKARILMAMASI ŞEKLİNDEKİ PRENSİBİN TAM AKSİNE, HEM BORÇLU HEM ALACAKLI GÖZDEN ÇIKARILMIŞ OLMAKTADIR. BU HALİYLE TASARI KAMUOYUNDA ÇEK MAĞDURLARI OLARAK ADLANDIRILAN KARŞILIKSIZ ÇEK HÜKÜMLÜLERİNE TEK SEFERLİK, YARARSIZ BİR GEÇİCİ DURUM SAĞLAMAKTAN BAŞKA BİR AMAÇ GÜTMEDİĞİ ANLAŞILMAKTADIR. TASARI MEVCUT HALİ İLE SEÇİM ÖNCESİ İMAR AFFI ÖZELLİĞİNDEDİR. ESASEN YAPILMASI GEREKEN,

Bankaların çek karnesi vermesi çek karnelerinin kullanılması, karşılıksız çek bedellerinin belli şartlarda tamamına kadar olmak üzere, önemli oranda oluşturulacak bir fondan karşılanması, çekin karşılıksız çıkmasına ekonomik yaptırımlar uygulanması, bu yaptırımların hem karşılıksız çek keşide edenlere, hem de muhatap bankaya yönelik olması, BDDK’na çek hesaplarına ve karşılıksız çek olaylarına ilişkin denetim ve takip, yetki ve görevi verilmesi gibi tedbirlerdir. Bu cümleden olmak üzere, Tasarı ile;

- Çek hesabı açılmasına ilişkin kredi hesabına benzer kurallar öngörülmeli;
- Kaynağı, çek karnelerinin verilmesi aşamasında, banka müşterilerinden temin edilmek üzere bir Karşılıksız Çek Fonu oluşturulmalı;
- Karşılıksız çek olayları çeşitlendirilerek, her bir durumda çek bedeli belli oranda Karşılıksız Çek Fonu’ndan karşılanmalı;
- Karşılıksız çek olaylarına kademeli ekonomik yaptırımlar öngörülerek, bu yaptırımlar hem keşideci için, hem bankalar için söz konusu olmalıdır.
- Söz konusu tasarıda bunların hiçbirisi bulunmamakta ve bu tasarının kanunlaşması halinde çeklerle ilgili yaşanan sıkıntılar aynen devam edecek

ve bir müddet sonra bugünkü yaşadığımız problemler artarak işin içinden çıkılmaz bir noktaya gelecektir. Bu sebeple bu tasarıya karşıyız.

Metin Çobanoğlu
Kırşehir

Osman Ertuğrul
Aksaray

Rıdvan Yalçın
Ordu

MUHALEFET ŞERHİ: 3

Ekonomik krizle birlikte ticaret hayatımızda yaşanan sıkıntılar kredi kartlarında olduğu kadar, çek kullanımımızda da oldukça sorunlu bir döneme girmemize neden oldu. Ekonomik dalgalanmalarla birlikte karşılıksız çek sayısı ve bu konuda açılan dava ve icra takibi sayısı da her geçen gün daha da artmıştır. Türkiye'yi etkisi altına alan ciddi ekonomik krizin bir sonucu olarak çekten kaynaklanan dava ve icra takiplerinin doruk noktasına ulaştığı bir dönemden geçmekteyiz.

Kamuoyunda beklenti yaratan görüştüğümüz bu yasa tasarısının amacı aslında bu beklentileri karşılamak, hapis cezalarını kaldırmak, af çıkarmak değildir. Tasarının tamamı incelendiğinde böyle bir amacının olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Hapis gibi hürriyeti bağlayıcı bir ceza karşısında insanlar artık alacaklarını içinde bulundukları ve hak etmediklerini düşündükleri uzun süreli ceza nedeniyle isyan etmekte.

Yürürlükteki yasanın 8 yıllık uygulaması göstermiştir ki karşılıksız çek suçunu uzun süreli hapis cezalarıyla cezalandırmanın herhangi bir caydırıcılığı olmamıştır. Üstelik her geçen yıl karşılıksız çek sayısı artmış ve bu nedenle mahkum olanlar, cezaevlerinin kapasitesini zorlar hale getirmiştir.

Bir suçu ve cezasını onu yaratan şartlardan bağımsız olarak düşünmek olanaksızdır.

Hangi ticareterbabı çekinin yazılmasını ister. Herkes çeklerini ödeyebilmek, itibarını korumak ve geliştirmek arzusuyla ticari hayatını sürdürmek ister. Ancak yaşadığımız ve de bir bütün olarak bütün toplumu pençesine aldığı ekonomik kriz; en dürüst, namuslu ve iyi niyetli taciri bile hapis cezasıyla karşı karşıya getirebilmektedir. Kısacası karşılıksız çek için öngörülen hapis cezası, ceza politikası açısından kendisinden beklenen sonucu yaratamamıştır.

“5941 Sayılı Çek Kanunu” Paneli

Kişileri uzun süreler boyunca hapiste tutmak çalışmalarını, kazanmalarını, borçlarını ödeyebilmelerini engellemekten başka bir işe yaramamaktadır.

Kaldı ki, Yargıtay’ın bu yasaya ilişkin görüşlerinde ifade ettiği gibi, karşılıksız çek suçları gerçek ve tüzel kişilerin ticari ilişkilerinden kaynaklanan ve edimin yerine getirilmesine yönelik yaptırımları içermektedir.

Bir ticari ilişkiden kaynaklı borcun yerine getirilmemesi ve suç olarak tanımlanması mümkün görülmemektedir. Suç genel teorisindeki sorumluluk esaslarına aykırı bir şekilde suç tipi tarif edilmektedir. Çek genel olarak özel hukuk alanını ilgilendiren bir kambiyo senedi türüdür ve de TTK’da düzenlenmiştir. Karşılıksız çek düzenlemenin ceza yaptırımına bağlanmasının hiçbir mantıklı gerekçesi yoktur. Çekin karşılığının ödenmesini sağlamak için ceza yaptırımının uygulanması hukuka aykırıdır.

Tasarının son haliyle, ceza yaptırımı bakımından yürürlükteki yasadan hiç farkı yoktur. Kişiler, verilen adli para cezasını ödeyemedikleri takdirde yine hapis cezası ile karşı karşıya kalacaklardır.

Dikkat edilirse, bu cezanın karşılıksız çekin ödenmesiyle hiçbir ilgisi yoktur. Çünkü para cezasına hükmedilenler bir yerlerden para bularak para cezasını devlete ödeyebilseler de, karşılıksız çekten alacağı olanın eline bir kuruş geçmemektedir.

Cezayı ödeyemediği için hapis yatan kişiler işlerini ve para kazanma olanaklarını kaybettiğinden, alacaklılar paralarını tahsil ümidini hepten yitirmektedir.

Burada bir açıklama daha yapmak gerek: Borç-alacak ilişkilerinin yasal belgesi borç senedi yani bonodur. Dünyanın her yerinde borç-alacak ilişkileri bonoyla yürür. Bonosunu gününde ödemeyen hakkında kanuni takibat yapılır. Bu tür kanuni takibatta icra-iflas vardır ama hiçbir şekilde hapis yoktur.

Bize göre, çek konusunda yaşanan en büyük sorun, bankalara yeteri kadar sorumluluk yüklenmemesinden kaynaklanmaktadır. Bankalar, neredeyse önüne gelen her başvuruyu değerlendirip, yeteri kadar araştırma ve inceleme yapmadan kişilere çek hesabı açmaktadır.

Bankaların sorumluluğunun az olması, karşılıksız çek sorununun bu hadde ulaşmasının tek nedenidir. Bankalar, gerekli özen ve itinaı göstermemektedirler. Komisyon görüşmelerinde de verdiğimiz değişiklik

5941 Sayılı ek Kanunu Gerekçesi ve Adalet Komisyonu Raporu

önergelerinde, bu konuda en büyük sorumluluğun bankalara verilmesi gerektiğini ifade ettik.

Bize göre, çek konusunda yaşanan sorunlar bu yasa tasarısıyla da çözüme kavuşamayacaktır. Bu konuda, bir bütün olarak toplumun ekonomik ve ticari hassasiyetleri göz önünde bulundurularak yeni düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Aksi halde, tasarının bu şekilde yasalaşması halinde, şu an büyük umutlarla bekleyen binlerce vatandaşın hayalleri suya düşmüş olacaktır.

Özce anlattığımız nedenlerden ötürü, bu tasarının bu haliyle yasalaşmasına karşıyız.

Muhalefet şerhimi saygıyla sunarım.

Hamit Geylani - Hakkâri

BOŞ

G.Ü.H.F.Ticaret Hukuku ABD Prof. Dr. Ünal TEKİNALP ile Birlikte
Soldan Sağa : Yrd. Doç. Dr. Hayrettin ÇAĞLAR, Yrd. Doç. Dr. Neslihan GÖKTÜRK (Ceza Hukuku ABD.),
Arş. Gör. Kürşat GÖKTÜRK, Doç. Dr. Mehmet ÖZDAMAR, Prof. Dr. Ünal TEKİNALP, Arş. Görevlileri Esra ÇALIŞKAN,
Burak DOĞAN, Mehmet Ali AKSOY

BOŞ